

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ANADOLUHİSARI SULTAN II. BAYEZİD HAN MEZARLIĞI
MEZAR TAŞLARI
(Pafta No: 54)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande YILMAZ

**Enstitü Anabilim Dalı: Sanat Tarihi
Enstitü Bilim Dalı: Sanat Tarihi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Tülin ÇORUHLU

TEMMUZ 2009

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ANADOLU HİSARİ SULTAN II. BAYEZİD HAN MEZARLIĞI
MEZAR TAŞLARI
(Pafta No: 54)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı: Sanat Tarihi
Enstitü Bilim Dalı: Sanat Tarihi

Bu tez 03 /07/2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Yaşar ÇORUHLU

Doç. Dr. Candan NEMLİOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Tülin ÇORUHLU

Jüri Başkanı

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hande YILMAZ

03.07.2009

ÖNSÖZ

“Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Mezar Taşları” konulu tez çalışmasında altmış yedi şahide, bir lahit ve iki pehleli mezar taşı, malzeme, form ve tasvir özellikleri bakımından tanıtıldıktan sonra diğer bölgelerdeki mezar taşları ile karşılaştırma ve değerlendirmeleri yapılarak Türk Sanatındaki yerleri belirtilmeye çalışılmıştır. Farklı bir bölümde okurken kendisinden sanat tarihi dersi aldığım, sanat tarihini meslek olarak seçmemde büyük katkıları olan, yakın ilgi ve desteğini her zaman hissettiğim Sakarya Üniversitesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Tülin ÇORUHLU’ ya, deneyimlerini, yakın ilgi ve anlayışlarını esirgemeyen hocalarım Sayın Prof. Dr. Yaşar ÇORUHLU’ ya, Sayın Doç Dr. Candan NEMLİOĞLU’ na, Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet AVUNDUK’a, Sayın Yrd. Doç. Dr. Lütfi ŞEYBAN’a, Sayın Yrd. Doç. Dr. Azize AKTAŞ YASA’ ya, şahide kitabelerinin okunmasında yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Halil İbrahim KAÇAR’a ve yetişmemde katkıları olan tüm hocalarıma, çizimlerde bana yardımcı olan arkadaşım Yasemin KÖHSERLİ’ ye, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü Anadolu 3. Bölge Yardımcısı Ayhan SANSAR’a ve Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı çalışanlarına da minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Tezimi hazırladığım sürede bana gösterdikleri sabır ve anlayışlarından dolayı aileme, eşime ve kızıma sevgilerimle...

Hande YILMAZ

Temmuz 2009

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
FOTOĞRAF LİSTESİ	v
ÇİZİM LİSTESİ	xii
ÖZET	xv
SUMMARY	xvi
GİRİŞ	1
1.Amaç, Kapsam, Kullanılan Yöntem Ve Kaynaklar	1
2.Türklerde Mezar taşlarının Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi	4
3.Türk Sanatı Bakımından Mezar Taşının Önemi, Mezar Taşlarının Tipleri, Kullanılan Teknikler Ve Süsleme Üslupları	9
4. Anadoluhisarı'nın Tarihçesi	12
1. BÖLÜM: ANADOLUHİSARI SULTAN II. BAYEZİD HAN MEZARLIĞI MEZAR TAŞLARI	15
1.1. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Mezar Taşlarının Özellikleri	
1.1.1. Biçimsel Özellikleri	15
1.1.2. Malzeme ve Teknik Özellikleri	15
1.1.3 Yazı Özellikleri	15
1.1.4. Süsleme, Motif ve Şekil Özellikleri	16
1.1.4.1. Geometrik Şekiller	16
1.1.4.2. Bitkisel Motifler	16
1.1.4.3. Başlıklar ve Nesnelere İlişkin Tasvir ve Desenler	17
2. BÖLÜM: KATALOG	18
3. BÖLÜM: KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME	286
3.1. Toplumsal Konuma Göre Mezar Taşları	286
3.1.1. Kadın Mezar Taşları	286
3.1.2. Erkek Mezar Taşları	287
3.1.3. Çocuk Mezar Taşları	288
3.2. Mezar Taşlarının Yer Aldığı Kabirlerin Şekilleri	289
3.2.1. Açık Mezar Şahideleri	289
3.2.1.1. Levha Gövdeli Açık Mezar Şahideleri	289
3.2.1.2. Silindirik Gövdeli Açık Mezar Şahideleri	290
3.2.2. Pehleli Mezarlar	290
3.2.3. Sandukalı Mezarlar	292
3.3. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Mezar Taşlarının Biçimsel Özellikleri	294
3.4. Mezar Taşlarının Malzeme ve Teknik Özellikleri	302
3.5. Mezar Taşlarının Yazı Özellikleri	304
3.6. Mezar Taşlarının Süsleme, Motif ve Şekil Özellikleri	307
3.6.1. Geometrik Şekiller	313
3.6.2. Bitkisel Motifler	313
3.6.3. Başlıklar ve Nesnelere İlişkin Tasvir ve Desenler	320
SONUÇ VE ÖNERİLER	322
KAYNAKÇA	324
EKLER	330

SÖZLÜK	373
ÖZGEÇMİŞ	375

KISALTMALAR

A	: Baş Taşı
B	: Ayak Taşı
Ç	: Çocuk Mezar taşı
E	: Erkek Mezar Taşı
K	: Kadın Mezar Taşı
S	: Sayı
Sf.	: Sayfa
No	: Numara
m.	: Metre
cm.	: Santimetre
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
Çev.	: Çeviri
C.	: Cilt
vb.	: Ve Benzeri
H.	: Hicri Tarih
M.	: Miladi tarih
y.y.	: Yüzyıl
Foto	: Fotoğraf
Mez.	: Mezarlık
A.hisarı	: Anadoluhisarı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarının sınıflandırılması

Tablo 2: Padişahlar ve Saltanat Süreleri

Tablo 3: Erkek Başlıkları

Tablo 4: Kadın Başlıkları (Tepelikleri)

Tablo 5: Levha Gövdeli Açık Mezar Şahideleri

Tablo 6: Silindirik Gövdeli Açık Mezar Şahideleri

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Şahide, Sıra No 1.....	s. 20
Fotoğraf 2: Şahide, Sıra No 2.....	s. 24
Fotoğraf 3: Şahide, Sıra No 3.....	s. 28
Fotoğraf 4: Şahide, Sıra No 4.....	s. 32
Fotoğraf 5: Şahide, Sıra No 4.....	s. 36
Fotoğraf 6: Kapak Taşı, Sıra No 4.....	s.38
Fotoğraf 7: Şahide, Sıra No 5.....	s.41
Fotoğraf 8: Şahide, Sıra No 5.....	s.45
Fotoğraf 9: Şahide, Sıra No 6.....	s.48
Fotoğraf 10: Şahide, Sıra No 7.....	s.51
Fotoğraf 11: Şahide, Sıra No 8.....	s.54
Fotoğraf 12: Şahide, Sıra No 9.....	s.57
Fotoğraf 13: Şahide, Sıra No 10.....	s.61
Fotoğraf 14: Şahide, Sıra No 11.....	s.65
Fotoğraf 15: Şahide, Sıra No 12.....	s.68
Fotoğraf 16: Şahide, Sıra No 13.....	s.71
Fotoğraf 17: Şahide, Sıra No 14.....	s.75
Fotoğraf 18: Şahide, Sıra No 15.....	s.78
Fotoğraf 19: Şahide, Sıra No 16.....	s.81
Fotoğraf 20: Şahide, Sıra No 17.....	s.84
Fotoğraf 21: Şahide, Sıra No 18.....	s.88
Fotoğraf 22: Şahide, Sıra No 19.....	s.92
Fotoğraf 23: Şahide, Sıra No 20.....	s.96
Fotoğraf 24: Şahide, Sıra No 21.....	s.100
Fotoğraf 25: Şahide, Sıra No 22.....	s.104
Fotoğraf 26: Şahide, Sıra No 23.....	s.108
Fotoğraf 27: Şahide, Sıra No 24.....	s.111
Fotoğraf 28: Şahide, Sıra No 24.....	s.111
Fotoğraf 29: Şahide, Sıra No 25.....	s.115
Fotoğraf 30: Şahide, Sıra No 26.....	s.118
Fotoğraf 31: Şahide, Sıra No 27.....	s.121
Fotoğraf 32: Şahide, Sıra No 28.....	s.124

Fotoğraf 33: Şahide, Sıra No 29.....	s.127
Fotoğraf 34: Şahide, Sıra No 30.....	s.131
Fotoğraf 35: Şahide, Sıra No 30.....	s.132
Fotoğraf 36: Şahide, Sıra No 31.....	s.136
Fotoğraf 37: Şahide, Sıra No 32.....	s.139
Fotoğraf 38: Şahide, Sıra No 33.....	s.143
Fotoğraf 39: Şahide, Sıra No 34.....	s.147
Fotoğraf 40: Şahide, Sıra No 35.....	s.150
Fotoğraf 41: Şahide, Sıra No 36.....	s.153
Fotoğraf 42: Şahide, Sıra No 36.....	s.157
Fotoğraf 43: Şahide, Sıra No 37.....	s.157
Fotoğraf 44: Şahide, Sıra No 38.....	s.161
Fotoğraf 45: Şahide, Sıra No 39.....	s.165
Fotoğraf 46: Şahide, Sıra No 40.....	s.168
Fotoğraf 47: Şahide, Sıra No 41.....	s.172
Fotoğraf 48: Şahide, Sıra No 42.....	s.176
Fotoğraf 49: Şahide, Sıra No 43.....	s.180
Fotoğraf 50: Şahide, Sıra No 44.....	s.183
Fotoğraf 51: Şahide, Sıra No 45.....	s.186
Fotoğraf 52: Şahide, Sıra No 46.....	s.190
Fotoğraf 53: Şahide, Sıra No 47.....	s.193
Fotoğraf 54: Şahide, Sıra No 48.....	s.197
Fotoğraf 55: Şahide, Sıra No 49.....	s.200
Fotoğraf 56: Şahide, Sıra No 50.....	s.203
Fotoğraf 57: Şahide, Sıra No 51.....	s.206
Fotoğraf 58: Şahide, Sıra No 52.....	s.210
Fotoğraf 59: Şahide, Sıra No 53.....	s.213
Fotoğraf 60: Şahide, Sıra No 54.....	s.217
Fotoğraf 61: Şahide, Sıra No 55.....	s.221
Fotoğraf 62: Şahide, Sıra No 56.....	s.224
Fotoğraf 63: Şahide, Sıra No 57.....	s.227
Fotoğraf 64: Şahide, Sıra No 58.....	s.231
Fotoğraf 65: Şahide, Sıra No 59.....	s.234
Fotoğraf 66: Şahide, Sıra No 60.....	s.237

Fotoğraf 67: Şahide, Sıra No 61.....	s. 240
Fotoğraf 68: Şahide, Sıra No 62.....	s. 243
Fotoğraf 69: Şahide, Sıra No 63.....	s. 246
Fotoğraf 70: Şahide, Sıra No 64.....	s. 250
Fotoğraf 71: Şahide, Sıra No 65.....	s. 254
Fotoğraf 72: Şahide, Sıra No 65.....	s. 257
Fotoğraf 73: Şahide, Sıra No 66.....	s. 258
Fotoğraf 74: Şahide, Sıra No 66.....	s. 262
Fotoğraf 75: Şahide, Sıra No 67.....	s. 263
Fotoğraf 76: Şahide, Sıra No 67.....	s. 267
Fotoğraf 77: Şahide, Sıra No 68.....	s. 270
Fotoğraf 78: Şahide, Sıra No 68.....	s. 273
Fotoğraf 79: Şahide, Sıra No 68.....	s. 276
Fotoğraf 80: Şahide, Sıra No 69.....	s. 277
Fotoğraf 81: Şahide, Sıra No 70.....	s. 280
Fotoğraf 82: Şahide, Sakarya, Sapanca Kemer Mezarlığı.....	s. 354
Fotoğraf 83: Şahide, Sakarya, Sapanca Kemer Mezarlığı.....	s. 354
Fotoğraf 84: Şahide, Sakarya, Sapanca Kemer Mezarlığı.....	s. 354
Fotoğraf 85: Şahide, Sakarya, Sapanca Kemer Mezarlığı.....	s. 355
Fotoğraf 86: Şahide, 16. yy Osmanlı Mezar Taşı.....	s. 355
Fotoğraf 87: Şahide, İstanbul, (H. 1235) Kevser Kalfa' ya ait baş taşı.....	s. 356
Fotoğraf 88: Şahide, İstanbul, II. Bayezid Cami Haziresi.....	s. 356
Fotoğraf 89: Şahide, İstanbul, II. Bayezid Cami Haziresi.....	s. 357
Fotoğraf 90: Şahide, İstanbul, (H. 1236), Ali Rıza Efendi'nin baş taşı.....	s. 357
Fotoğraf 91: Şahide, İstanbul, (H. 1308), Fatma Hanım'ın mezar taşı.....	s. 358
Fotoğraf 92: Şahide, İstanbul, Mehmed Şükrü Efendi'nin mezar taşı.....	s. 358
Fotoğraf 93: Şahide, İstanbul, II. Bayezid Cami Haziresi.....	s. 359
Fotoğraf 94: Şahide, İstanbul, II. Bayezid Cami Haziresi.....	s. 359
Fotoğraf 95: Şahide, İstanbul, Zal Mahmut Paşa Cami Haziresi.....	s. 360
Fotoğraf 96: Şahide, İstanbul, Emine Kadın' a ait baş taşı.....	s. 360
Fotoğraf 97: Konya, Mevlâna Celâleddin Rumi'nin sandukası.....	s. 353
Fotoğraf 98: Bursa, Yeşil türbe, Sultan I. Mehmed'in çini lahdi.....	s. 351
Fotoğraf 99: Bursa, Yeşil türbe, Sultan I. Mehmed'in çini lahdi.....	s. 352
Fotoğraf 100: Şahide, İstanbul, Dereseki Mezarlığı.....	s. 361

Fotoğraf 101: Şahide, İstanbul, Dereseki Mezarlığı	s. 361
Fotoğraf 102: Şahide, İstanbul, Gazi Yunus Mezarlığı	s. 362
Fotoğraf 103: Şahide, İstanbul, Gazi Yunus Mezarlığı	s. 362
Fotoğraf 104: Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı	s. 363
Fotoğraf 105: Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı	s. 363
Fotoğraf 106: Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı	s. 364
Fotoğraf 107: Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı	s. 364
Fotoğraf 108: Şahide, İstanbul, Kemerüstü Mezarlığı	s. 365
Fotoğraf 109: Şahide, İstanbul, Midillili Ali Reis Cami Haziyesi	s. 365
Fotoğraf 110: Şahide, Kosova, Gora, Kukulane Köyü Mez.	s. 366
Fotoğraf 111: Şahide, Kosova, Gora, Brod Çarşı Cami	s. 366
Fotoğraf 112: Şahide, İstanbul, Zeynep Sultan Haziyesi	s. 367
Fotoğraf 113: Şahide, İstanbul, Zeynep Sultan Haziyesi	s. 367
Fotoğraf 114: Şahide, İstanbul, Zeynep Sultan Haziyesi	s. 368
Fotoğraf 115: Kitabe Metni, Katalog No: 70A	s. 284
Fotoğraf 116: Kitabe Metni, Katalog No: 10A	s. 262
Fotoğraf 117: Kitabe Metni, Katalog No: 66A	s. 264
Fotoğraf 118: Kitabe Metni, Katalog No: 65A	s. 259
Fotoğraf 119: Kitabe Metni, Katalog No: 63A	s. 251
Fotoğraf 120: Kitabe Metni, Katalog No: 50A	s. 207
Fotoğraf 121: Kitabe Metni, Katalog No: 52A	s. 214
Fotoğraf 122: Kitabe Metni, Katalog No: 46A	s. 194
Fotoğraf 123: Kitabe Metni, Katalog No: 24A	s. 112
Fotoğraf 124: Kitabe Metni, Katalog No: 22A	s. 105
Fotoğraf 125: Kitabe Metni, Katalog No: 21A	s. 101
Fotoğraf 126: Kitabe Metni, Katalog No: 29A	s. 128
Fotoğraf 127: Kitabe Metni, Katalog No: 30A	s. 133
Fotoğraf 128: Kitabe Metni, Katalog No: 31A	s. 140
Fotoğraf 129: Kitabe Metni, Katalog No: 32A	s. 144
Fotoğraf 130: Kitabe Metni, Katalog No: 37A	s. 162
Fotoğraf 131: Kitabe Metni, Katalog No: 53A	s. 218
Fotoğraf 132: Kitabe Metni, Katalog No: 35A	s. 154
Fotoğraf 133: Kitabe Metni, Katalog No: 36A	s. 158
Fotoğraf 134: Kitabe Metni, Katalog No: 40A	s. 173

Fotoğraf 135: Kitabe Metni, Katalog No: 39A	s. 169
Fotoğraf 136: Kitabe Metni, Katalog No: 41A	s. 177
Fotoğraf 137: Kitabe Metni, Katalog No: 56A	s. 228
Fotoğraf 138: Kitabe Metni, Katalog No: 44A	s. 187
Fotoğraf 139: Kitabe Metni, Katalog No: 19A	s. 93
Fotoğraf 140: Kitabe Metni, Katalog No: 62A	s. 247
Fotoğraf 141: Kitabe Metni, Katalog No: 02A	s. 25
Fotoğraf 142: Kitabe Metni, Katalog No: 13A	s. 72
Fotoğraf 143: Kitabe Metni, Katalog No: 09A	s. 58
Fotoğraf 144: Kitabe Metni, Katalog No: 18A	s. 89
Fotoğraf 145: Kitabe Metni, Katalog No: 01A	s. 21
Fotoğraf 146: Kitabe Metni, Katalog No: 20A	s. 97
Fotoğraf 147: Kitabe Metni, Katalog No: 17A	s. 85
Fotoğraf 148: Kitabe Metni, Katalog No: 04A	s. 33
Fotoğraf 149: Kitabe Metni, Katalog No: 05A	s. 42
Fotoğraf 150: Erkek Başlıkları, Katalog No: 02A	s. 340
Fotoğraf 151: Erkek Başlıkları, Katalog No: 22A	s. 340
Fotoğraf 152: Erkek Başlıkları, Katalog No: 35A	s. 340
Fotoğraf 153: Erkek Başlıkları, Katalog No: 46A	s. 340
Fotoğraf 154: Erkek Başlıkları, Katalog No: 60A	s. 340
Fotoğraf 155: Erkek Başlıkları, Katalog No: 61A	s. 340
Fotoğraf 156: Erkek Başlıkları, Katalog No: 16A	s. 340
Fotoğraf 157: Erkek Başlıkları, Katalog No: 11A	s. 340
Fotoğraf 158: Erkek Başlıkları, Katalog No: 43A	s. 341
Fotoğraf 159: Erkek Başlıkları, Katalog No: 37A	s. 341
Fotoğraf 160: Erkek Başlıkları, Katalog No: 41A	s. 341
Fotoğraf 161: Erkek Başlıkları, Katalog No: 09A	s. 341
Fotoğraf 162: Erkek Başlıkları, Katalog No: 15A	s. 341
Fotoğraf 163: Erkek Başlıkları, Katalog No: 29A	s. 341
Fotoğraf 164: Erkek Başlıkları, Katalog No: 53A	s. 341
Fotoğraf 165: Erkek Başlıkları, Katalog No: 24A	s. 341
Fotoğraf 166: Erkek Başlıkları, Katalog No: 63A	s. 342
Fotoğraf 167: Erkek Başlıkları, Katalog No: 17A	s. 342
Fotoğraf 168: Erkek Başlıkları, Katalog No: 20A	s. 342

Fotoğraf 169:	Erkek Başlıkları, Katalog No: 13A	s. 342
Fotoğraf 170:	Erkek Başlıkları, Katalog No: 39A	s. 342
Fotoğraf 171:	Erkek Başlıkları, Katalog No: 47A	s. 342
Fotoğraf 172:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 65A	s. 343
Fotoğraf 173:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 68A	s. 343
Fotoğraf 174:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 62A	s. 343
Fotoğraf 175:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 05A	s. 343
Fotoğraf 176:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 10A	s. 343
Fotoğraf 177:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 48A	s. 343
Fotoğraf 178:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 18A	s. 344
Fotoğraf 179:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 52A	s. 344
Fotoğraf 180:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 19A	s. 344
Fotoğraf 181:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 06A	s. 344
Fotoğraf 182:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 51A	s. 344
Fotoğraf 183:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 30A	s. 344
Fotoğraf 184:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 56A	s. 345
Fotoğraf 185:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 40A	s. 345
Fotoğraf 186:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 33A	s. 345
Fotoğraf 187:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 21A	s. 345
Fotoğraf 188:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 36A	s. 345
Fotoğraf 189:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 44A	s. 345
Fotoğraf 190:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 66A	s. 346
Fotoğraf 191:	Kadın Başlıkları, Katalog No: 50A	s. 346
Fotoğraf 192:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No:02A	s. 347
Fotoğraf 193:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No: 13A	s. 347
Fotoğraf 194:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No: 63A	s. 347
Fotoğraf 195:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No:30A	s. 347
Fotoğraf 196:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No: 08A	s. 348
Fotoğraf 197:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No:24A	s. 348
Fotoğraf 198:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No:37A	s. 348
Fotoğraf 199:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No:65A	s. 349
Fotoğraf 200:	Levha Gövdeli Şahideler, Katalog No: 18A	s. 349
Fotoğraf 201:	Silindirik Gövdeli Şahideler, Katalog No: 14A	s. 350
Fotoğraf 202:	Silindirik Gövdeli Şahideler, Katalog No: 57A	s. 350

Fotoğraf 203:	Silindirik Gövdeli Şahideler, Katalog No: 03A.....s.	350
Fotoğraf 204:	Şahide, Kastamonu Atabey Gazi Cami Haziresi.....s.	368
Fotoğraf 205:	A.hisarı Sultan II. Bayezid Han Mez., Sene: 1946.....s.	370
Fotoğraf 206:	A.hisarı Sultan II. Bayezid Han Mez., Sene: 1966.....s.	371
Fotoğraf 207:	A.hisarı Sultan II. Bayezid Han Mez., Sene: 1982.....s.	372
Fotoğraf 208:	A.hisarı Sultan II. Bayezid Han Mez., Sene: 2005-2007.....s.	373
Fotoğraf 209:	Şahide, İstanbul, Zeytinburnu Tahir Efendi Mezarlığı.....s.	369

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1:Katalog No, 01A.....	s.22
Çizim 2: Katalog No, 02A.....	s.26
Çizim 3: Katalog No, 03A.....	s.29
Çizim 4: Katalog No, 04A.....	s.34
Çizim 4B: Katalog No, 04B.....	s.37
Çizim 4C: Katalog No, 04C.....	s.39
Çizim 5: Katalog No, 05A.....	s.43
Çizim 5B: Katalog No, 05B.....	s.46
Çizim 6: Katalog No, 06A.....	s.49
Çizim 7: Katalog No, 07A.....	s.52
Çizim 8: Katalog No, 08A.....	s.55
Çizim 9: Katalog No, 09A.....	s.59
Çizim 10: Katalog No, 10A.....	s.63
Çizim 11: Katalog No, 11A.....	s.66
Çizim 12: Katalog No, 12A.....	s.69
Çizim 13: Katalog No, 13A.....	s.73
Çizim 14: Katalog No, 14A.....	s.76
Çizim 15: Katalog No, 15A.....	s.79
Çizim 16: Katalog No, 16A.....	s.82
Çizim 17: Katalog No, 17A.....	s.86
Çizim 18: Katalog No, 18A.....	s.90
Çizim 19: Katalog No, 19A.....	s.94
Çizim 20: Katalog No, 20A.....	s.98
Çizim 21: Katalog No, 21A.....	s.102
Çizim 22: Katalog No, 22A.....	s.106
Çizim 23: Katalog No, 23A.....	s.109
Çizim 24: Katalog No, 24A.....	s.113
Çizim 25: Katalog No, 25A.....	s.116
Çizim 26: Katalog No, 26A.....	s.119
Çizim 27: Katalog No, 27A.....	s.122
Çizim 28: Katalog No, 28A.....	s.125
Çizim 29: Katalog No, 29A.....	s.129

Çizim 30: Katalog No, 30A.....	s.134
Çizim 30B: Katalog No, 30B.....	s.137
Çizim 31: Katalog No, 31A.....	s.141
Çizim 32: Katalog No, 32A.....	s.145
Çizim 33: Katalog No, 33A.....	s.148
Çizim 34: Katalog No, 34A.....	s.151
Çizim 35: Katalog No, 35A.....	s.155
Çizim 36: Katalog No, 326A.....	s.159
Çizim 37: Katalog No, 37A.....	s.163
Çizim 38: Katalog No, 38A.....	s.166
Çizim 39: Katalog No, 39A.....	s.170
Çizim 40: Katalog No, 40A.....	s.174
Çizim 41: Katalog No, 41A.....	s.178
Çizim 42: Katalog No, 42A.....	s.181
Çizim 43: Katalog No, 43A.....	s.184
Çizim 44: Katalog No, 44A.....	s.188
Çizim 45: Katalog No, 45A.....	s.191
Çizim 46: Katalog No, 46A.....	s.195
Çizim 47: Katalog No, 47A.....	s.198
Çizim 48: Katalog No, 48A.....	s.201
Çizim 49: Katalog No, 49A.....	s.204
Çizim 50: Katalog No, 50A.....	s.208
Çizim 51: Katalog No, 51A.....	s.211
Çizim 52: Katalog No, 52A.....	s.215
Çizim 53: Katalog No, 53A.....	s.219
Çizim 54: Katalog No, 54A.....	s.222
Çizim 55: Katalog No, 55A.....	s.225
Çizim 56: Katalog No, 56A.....	s.229
Çizim 57: Katalog No, 57A.....	s.233
Çizim 58: Katalog No, 58A.....	s.236
Çizim 59: Katalog No, 59A.....	s.239
Çizim 60: Katalog No, 60A.....	s.242
Çizim 61: Katalog No, 61A.....	s.245
Çizim 62: Katalog No, 62A.....	s.249

Çizim 63: Katalog No, 63A.....	s.253
Çizim 64: Katalog No, 64A.....	s.256
Çizim 65: Katalog No, 65A.....	s.261
Çizim 66: Katalog No, 66A.....	s.266
Çizim 67: Katalog No, 67A.....	s.269
Çizim 67B: Katalog No, 67B.....	s.272
Çizim 68: Katalog No, 68A.....	s.275
Çizim 68B: Katalog No, 68B.....	s.279
Çizim 69: Katalog No, 69A.....	s.282
Çizim 70: Katalog No, 70A.....	s.286
Çizim 71: Anadoluhisarı Mezarlığı Metraj Paftası.....	s.374
Çizim 72: Kitabelerde bulunan ifadelerin sınıflandırılması.....	s.306

SAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Anadoluhisarı II. Bayezid Mezarlığı Mezar Taşları (Pafta 54)	
Tezin Yazarı: Hande Yılmaz	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tülin Çoruhlu
Kabul Tarihi: 03.07.2009	Sayfa Sayısı: xvi (ön kısım) + 331 (tez) + 44 (ekler)
Anabilim dalı: Sanat Tarihi	Bilim dalı: Sanat Tarihi
Türk sanatının en küçük anıtları olan mezar taşları, devrinin sanat anlayışını yansıtan, ayrıca tarihli olmasıyla önem kazanan çok değerli belgelerdir. Milli kültür ve tarihimize ışık tutmaları ve başka nüshalarının bulunmamasıyla da çok önemlidirler. Son zamanlarda Türk Sanatı araştırmalarında önemli gelişmeler görülmesine rağmen geleneksel Türk mezarları konusunda, üstelik sanat değeri taşıyan mezar taşları hakkında büyük bir yayın boşluğu bulunmaktadır. Oysaki mezar taşları, çoğunlukla bir sanat eseri olması özelliğinin yanında, şahidelerdeki yazılı bilgileri günümüze taşıyan, tarihi ve önemli belgelerdir. Maalesef araştırma eksikliği ve ilgisizlik nedeniyle bu belgeler, gün geçtikçe tahrip edilip yok olmaktadır. Mezarlıklar ve mezar taşlarının yok edilmesi, arsa temin etmek, yol açmak, otopark yapmak, değerli taşları yurtdışına kaçırmak vb. gibi amaçlar doğrultusunda yapılan çalışmalar nedeniyle hala gündemdeki yerini korumaktadır. Mezar taşlarının tahrip edilip yok olmaması amacıyla mezarlıkların zaman geçirilmeden tespiti, tescili yapılmalı ve sanat tarihine katkısı en kısa zamanda sistematik incelemelerle araştırılmalıdır. Son derece gerekli bu çalışmalar gerçekleştiğinde Sanat Tarihi dünyasındaki büyük bir boşluk doldurulacağı gibi mezar taşlarının tarihi belge değeri de gün ışığına çıkarılmış olacaktır. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı (pafta: 54) mezar taşları arasından yetmiş tanesi ile çalışılmıştır. Çalışılan yetmiş mezardan altmış altı tanesi şahideli açık mezar, diğer dört tanesi de pehlili mezar şeklindedir. Mezar taşları malzeme, biçim ve tasvir özellikleri bakımından tanıtıldıktan sonra diğer bölgelerdeki mezar taşları ile karşılaştırma ve değerlendirmeleri yapılarak Türk Sanatındaki yerleri belirtilmeye çalışılmıştır. İnceleme kaynak araştırmasından çok malzemeye dayandığı için, çalışmamızın ağırlığını mezarlığın taranması, fotoğraflarının çekilmesi ve katalogun oluşturulması almıştır. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığındaki altmış sekiz şahideli mezarın tarihleri H. 993 - M. 1585/ H. 1316 M. 1898 yılları ile sınırlıdır. Diğer iki mezarın kitabelerindeki tarih satırları belirlenememiştir. Mezarlık her ne kadar II. Bayezid' in (1483- 1512) adıyla anılsa da onun döneminden herhangi bir mezar taşına rastlanmamaktadır. Sultan II. Bayezid Han Mezarlığındaki kadın mezar taşları otuz dört tanedir. Bunlardan yedi tanesi hotoz biçimli başlığa, yirmi üç tanesi üçgen biçiminde sonlanan başlığa sahiptir. Dört tanesinin tepelik kısmı olmadığından başlıkları tespit edilememiştir. Üçgen tepelikli şahideler, genellikle kadın mezar taşları için kullanıldığı söylenebilmektedir. Erkek mezar taşlarındaki serpuşun yerine kadın mezar taşlarında gerdanlıklar, duvaklı süslemeler, örme saçlar ve saç takıları, çiçek bezemeleri ve motifler almaktadır. Erkek mezar taşları ise yirmi iki tanedir. Bunların tepeliği genellikle başlıklıdır. Bu başlıklar merhumun sağlığında taktığı kavuk, takke, fes v.s. adı verilen başlıklardır. Erkek mezar taşları kadın mezar taşlarına göre daha sadedir. Çocuk mezar taşları boyutları ve kitabelerinde geçen kerimesi, mahdumu, hafidesi, oğlu gibi sözlere göre diğer mezar taşlarından ayrılabilir. Başlıkları genellikle babalarının mesleklerine göre şekillenmektedir. Bazı çocuk şahidelerinde görülen süslemelerin ailesinin gördüğü itibarla ilgili olduğu söylenebilmektedir. Mezar taşlarından yedisi erkek, altısı kız çocuk mezar taşıdır. Biri ise başlığındaki eksiklikten dolayı belirlenememiştir. Genel anlamda taşlardaki süsleme örnekleri üç ana grupta toplanmaktadır. Bitkisel, geometrik ve figürlü olarak gruplandırılan süslemelere, yazıyı da eklemek doğru olacaktır. İşleniş tekniği olarak genellikle başlıklı taşların tepeliklerinde yüksek kabartma tekniği kullanılmıştır. Mezarlıkta anıtsal nitelikte mezarlarla birlikte çok basit, sıradan ve süslemesiz taşların bir arada bulunduğu da görülmektedir. Mevcut mezarlar, Osmanlı mezar ve mezar taşlarının her bölgede rastlanabilen genel özelliklerini yansıtmaktadır.	
Anahtar kelimeler- Mezarlık, Mezar taşı, Sultan II. Bayezid Han, Anadoluhisarı, Süsleme	

Sakarya Sakarya University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: Anadoluhisarı II. Bayezid Cemetery Gravestones (threader 54)	
Author: Hande Yılmaz	Supervisor: Assist. Prof. Dr. Tülin Çoruhlu
Date: 03.07.2009	Nu. of pages: xvi (pre-text) + 331 (main body) + 44 (appendices)
Department: Art History	Subfield: Art History
Gravestones, the smallest monuments of Turkish art, are very valuable documents as they reflect the art understanding of its period and they are dated. They are also important because they are unique and enlighten our national culture and history. There is a lack of articles in this area especially on gravestones. Unfortunately these valuable documents are destroyed slowly due to lack of attention and research. To prevent the destruction of gravestones, research and identification of the stones should be done immediately so that they could be brought in to the literature of art history. When all this necessary work is done, a big defect in the literature of art history shall be filled. This study reveals a detailed evaluation of seventy gravestones from Anadoluhisarı, cemetery of Sultan - Bayezid the 2nd. Gravestones are first described in forms of material and appearance and then compared to gravestones from other regions. The majority of this study comprised of producing images of gravestones by photographing, investigation of the cemetery and production of the catalogue. The dates of the sixty-eight graveyards in the cemetery of Sultan Bayezid the 2nd in Anadoluhisarı ranged from 1585 to 1898. Dates of the remaining two gravestones were not determined. Even though the cemetery was named after Sultan Bayezid the 2nd (1483-1512), no gravestones from that period have been discovered. Of the seventy gravestones studied in the cemetery, thirty-four belonged to women, twenty-two belonged to men and the remaining fourteen belonged to children. Gravestones of men are more simple compared to those of women. Gravestones of children are easily differentiated from others by their size and phrases like “son of ...” or “daughter of ...” in the inscription. The cemetery contained both monumental huge gravestones with decorations and simple ones with no decoration. The present gravestones reflect the general properties of the Ottoman gravestones that they could also be encountered at other places.	
Keywords: Cemetery, Gravestones, Sultan II. Bayezid Han, Anadoluhisarı, Decoration	

GİRİŞ

1. Konunun Tanımı, Amaç, Kapsam, Kullanılan Yöntem Ve Kaynaklar

Türk Sanatı araştırmalarında son zamanlarda önemli gelişmeler görülse de geleneksel Türk mezarları konusunda, üstelik sanat değeri taşıyan mezar taşları hakkında büyük bir yayın boşluğu bulunmaktadır. Oysaki mezar taşları, çoğunlukla bir sanat eseri olması özelliğinin yanında, şahidelerde ki yazılı bilgileri günümüze taşıyan, tarihi ve önemli belgelerdir. Maalesef araştırma eksikliği ve ilgisizlik nedeniyle bu belgeler, Anadolu'nun hemen her şehir ve köyünde olduğu gibi, İstanbul gibi büyük şehirlerimizde de gün geçtikçe tahrip edilip yok olmaktadır. Konunun, emaneti muhafaza ve geçmişe vefa dışında ayrıca bir tarih boyutu, bilim ve sanat boyutu, hatta çevre boyutu vardır¹. Bu belgeler tarihi yanlışlıkların düzeltilmesi açısından da önemlidirler.

Batılı araştırmacıların pek fazla araştırma ve inceleme yapmadan yayınladıkları yazılarında, gerçekdışı iddialarda bulundukları malumdur. Josef Von Karabacek, 1918 yılında Viyana' da yayınladığı "15. ve 16. yüzyılda İstanbul'da ki Batılı Sanatçılar" adlı eserinde Nakkaş Sinan Bey'in Centile Bellini' den başka biri olmadığını, 1479' da Fatih Sultan Mehmed' in İstanbul' a davet edip portresini yaptırdığı Bellini' ye, Türklerin, "Sinan Bey" dediklerini hiçbir belgeye dayanmadan iddia etmişti. Eğer Bursa Müzesi Müdürü Fehmi Bey, Sinan Bey' in Bursa' da ki mezarını bulup, kitabesini okumamış olsaydı, bütün dünya Nakkaş Sinan Bey' i yok sayacaktı².

Bu araştırmanın konusunu, Fatih Sultan Mehmed' den sonra başa geçen Sultan II. Bayezid Han' in adıyla anılan İstanbul Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı'ndaki mezar taşları oluşturmaktadır.

İstanbul, Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşları konulu bu araştırmanın amacı, daha önce sanat tarihi ile ilgili araştırması yapılmamış olan Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığını tanıtmak, gün geçtikçe yok olan mezar taşlarının bir an önce belgelenmesine katkıda bulunmak ve katalog çalışmasının sonucunda mezar taşlarını önce kendi bölgesindeki daha sonra da diğer bölgelerdeki mezar taşları ile karşılaştırılıp değerlendirilerek Türk Sanatındaki yerlerini belirtmektir.

¹ Subaşı (1996), s. 20- 21

² Mülâyim (1989), s.3

Araştırma kapsamında, Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı, Pafta No:54’de bulunan yetmiş adet mezar ele alındı.

Araştırmanın ilk aşamasını saha çalışması oluşturmaktadır. Burada mezarlıkların genel görünüş fotoğrafları çekilip, ölçüleri alındı. Tek tek ölçüsünü alınan mezar taşlarının karbon kâğıdı yardımı ile mülajları beze aktarıldı. Alınan mülajlar üzerindeki bezeme öğeleri daha sonra 1/1 ölçekli olarak aydınlatıcı kâğıtlarına rapido kalem ile aktarılıp, çizimlerde kitabelerin yazılara ayrılmış yerleri işaretlenmiş ancak yazılar gösterilmemiştir. Çalışmamızda mezar taşlarının malzemesi, tekniği, yazı çeşitleri, süsleme özellikleri ve tipolojisi belirlenmeye çalışıldı. Mezar sahibinin kimliği, mezarın yapılış tarihi, kitabe metinleri, mezar taşlarının günümüzdeki durumları fişlere kaydedildikten sonra bu fişlerden yola çıkarak katalog çalışması tamamlandı. Katalogda sıra numarası mezar taşlarının araştırmadaki numarasını gösterirken katalog numarası mezar taşının baş, ayak şahidelerinin ya da kapak taşına ait olup olmadığına göre verildi. Burada A harfi mezarın baş taşını, B harfi ayak taşını, C harfi ise kaide şeklindeki blok taşın üzerinde duran kapağı göstermektedir. Örneğin sıra no: 07, katalog numarası 07A olarak numaralanan mezar taşı 07 numaralı bir baş taşını gösterirken yine sıra no: 07, katalog no: 07B olarak numaralandırılmış mezar taşı 07 numaralı bir ayak taşını göstermektedir. İkinci aşamada kaynak taraması yapılmıştır. Konuyla ilgili tez, kitap ve makalelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Son olarak metnin yazımı gerçekleştirildi.

Araştırma, dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde konunun tanımı, amaç, kapsam, kullanılan yöntem ve kaynaklar, Türklerde mezar taşının ortaya çıkışı ve gelişimi, Türk sanatı bakımından mezar taşının önemi, mezar taşlarının tipleri, kullanılan teknikler ve süsleme üslupları, Anadoluhisarı’nın tarihçesi, I. Bölümde Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarının özellikleri, katalog bölümünde mezar taşlarının ayrıntılı tanımları yapılmıştır. Her mezar taşının fotoğrafı ve çizimi ilgili metnin hemen arka sayfasına yerleştirilmiştir. Değerlendirme ve karşılaştırma bölümünde ise mezar taşları, biçim, malzeme, süsleme, teknik, yazı çeşidi ve tipoloji bakımından ele alınmıştır. Sonuç ve öneriler bölümünde de mezar taşları ile ilgili gözlemler ve önerilere değinilmiştir. Kullanılan tablo ve fotoğraflar ekler bölümünde gösterilmiştir.

Bu çalışmayı hazırlarken başta Anadoluhisarı II. Bayezid Mezarlığındaki mezar taşlarından yararlanılmıştır. Hüseyin Türkmenoğlu’nun Mezar- Mezarlık ve

Mezartaşları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi³ isimli bibliyografyasından, Erdal Gültekin' in "Sultan II. Bayezid Han Cami Hazinesindeki Mezar Taşları" ; Alım Güven Karamürsel' in "XV. Yüzyıl Osmanlı Mezar Taşları", Yusuf Açıkgöz'ün "Anadoluhisarı Osmanlı Dönemi Mezar Taşları Kitabelerinin Dil İncelemesi" gibi konu ile ilgili tezlerden, Kıyafetü'l- İnsaniyye fi Şemai'l- Osmaniyye⁴, Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri⁵, Tasvirlerle Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri⁶ gibi kıyafetlerle ilgili kitap ve makalelerden, H. Kamil Biçici'nin "Manisa Müzesinde Teşhirde Bulunan Osmanlı Mezar Taşları"; Tülin Çoruhlu'nun "Eyüp Sultan Ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Mezar Taşlarında Kâse İçinde Meyve Tasvirleri"; Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun "İstanbul mezarları II"; Işın Ekrem'in "Mezartaşlarında Biçim ve Başlıklar"...v.b. yazılı kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Kaynak olarak kullanılan Yusuf Açıkgöz'ün "Anadoluhisarı Osmanlı Dönemi Mezar Taşları Kitabelerinin Dil İncelemesi" adlı tez çalışmasında ve Ahmed Nezih Galitekin'in "Beykoz Kitabeleri" adlı kitabında, Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarının kitabeleri okunmuş ve fotoğrafları yayımlanmıştır. İki kaynakta da sanat tarihi açısından bir değerlendirme bulunmamaktadır. Bu kaynakların dışında mezarlığın bulunduğu Anadoluhisarı'nı anlatan yayınlar, mezar taşlarının biçim ve süsleme özelliklerini doğrudan doğruya ele alan araştırmalar ve Türk sanatı yayınları gerekli yerlerde kullanılıp, dipnot olarak verilmiştir. Kullanılan tüm araştırma verileri kaynakça bölümünde de sunulmuştur.

2. Türklerde Mezartaşlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Türk topluluklarında mezar mimarisi ve bu mimariye bağlı sanat tarihi kapsamına giren çeşitli unsurlar, Türk kavimlerindeki ölüme dair dini inanışlar sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu inanışlar az ya da çok değişik şekilde Proto Türk dönemde ve Türklerin komşularında da mevcuttur.

Mezar taşları Orta ve İç Asya'nın menhirleri ve dikilitaşlarının gelişimi sonucu ortaya çıkan (taş insan ve hayvan heykelleri ve geyikli taşlar) dikit şekillerinden türemiştir. Bu heykel veya üzeri tasvirli ya da tasvirsiz dikilitaşlar, başlangıçtan beri kurganlar ve diğer mezarların yolu üzerinde veya mezar başında ya da mezarın üstünde

³ Türkmenoğlu (1989)

⁴ Ökte, E. Z. (1998)

⁵ Gündüz, F. O., M. S. Apak ve F. Öztürk (1997)

⁶ Süslü, Ö. (2007)

bulunmaktadır. Bu tür heykel ve dikilitaşlar bir Proto- Türk Kültürü olması gereken Okunev kültüründen itibaren gelişerek Andronova, Karasuk, Tagar ve Taştık gibi kültürlerden sonra gelişerek Hun devrine geçmiştir. Hun devrindeki örnekler Göktürk devrinde de devam etmektedir.

Göktürk döneminde bu örnekler balballarda yaygın olarak eklenmiştir. “Balbal” adı verilen taşlar, hükümdar veya kahramanlar öldükleri zaman mezarlarının başına dikilen insan biçiminde yontulmuş taşlardır⁷.

Türklerin İslamlık öncesi inanç sistemleriyle ilgili ilk bilgiler Çin kaynaklarında yer alır.⁸ Bu kaynaklar Hunlar ile ilgili olarak, ölüleri gömerken tabut kullanıldığı, tabutların altın, gümüş işlemeli kumaşlarla veya kürklerle örtüldüğünden bahseder. Ancak Hun döneminden günümüze gelmiş olan kurganlar durumu daha da belirginleştirmiştir. Göktürk mezar geleneği, Hunların devamı olmakla beraber yeni unsurlar da taşımaktadır⁹. Göktürkler Şamanizm’i benimsemişlerdir. Bu dönemde mezarların başucuna “Bengütaş” dikildiğini, etrafında “balbal” adı verilen heykellerin daire şeklinde sıralandığını, Orhun yazıtları ile bugünkü kalıntılarından anlıyoruz¹⁰.

Uygurlarda mezar üzerine taş dikme geleneğinin devam ettiği görülmektedir. Uygurlar üzerinde, elinde kadeh tutan heykelciklerin bulunduğu mezar taşlarına Bengütaş adını vermişlerdir ve uzunluğu 5-6 metreyi bulan bu örnekler Orta Asya’da Karabalgasun bölgesinde bulunmaktadır. Bu taşlar, Han veya Hakan ve onların derecesinde büyüklerin adlarına dikilmiş olup, çoğunlukla hayvan tasvirleriyle süslüdürler.

Sonuçta Müslümanlıktan önceki Türk topluluklarında, ölen önemli kişiyi temsil eden heykeller, üzerinde ruh tasviri veya simgesel şekiller olan dikilitaşlar (geyiktaşları vb.), kabaca insan şeklinde veya şekilsiz olup, öldürülen ve öteki dünyada hizmetkâr yapılan kişileri ifade eden balballar, Kültigin kitabesi gibi külliye kitabeleri islami döneme gelindiğinde yazıtlı, kısmen şekilli mezar taşlarına dönüşmüştür.

⁷ Kafesoğlu, (1976), s.9; Jisl, (1963), s. 390- 391; Çoruhlu, Y. (1998) a, s. 46, 86

⁸ Eberhard, (1943), s. 29

⁹ Ögel, (1957), s. 113- 129

¹⁰ Diyarbakirli, (1972), s.64- 65

X. yüzyılda, Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra Samanoğulları'ndan başlayarak Gazneli, Karahanlı, Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemlerinde anıtsal nitelikli gömü yapıları kümbetlerin muhteşem örnekleri ortaya konmuştur¹¹.

İslamiyet'ten sonraki Asya Türk mimarisinde mezar anıtları kümbet ve türbe olmak üzere iki tiptir. Kümbetler genellikle iki katlı ve konik çatılıdır. Mumyalık denen alt kat, kurganları hatırlatırcasına kısmen ya da tamamen toprak altında kalır. Kümbetler daha çok çokgen veya silindirik biçimdeyken, türbeler tek katlı, dörtgen gövdeli kubbeli yapılardır¹².

Karahanlı Türbeleri bütünüyle Orta ve İç Asya geleneklerini yansıtmaktadır. Türbe mimarisi, İslam geleneklerini çok daha fazla benimsemiş olan Gaznelilerde fazla bir gelişme göstermemiştir¹³.

Büyük Selçuklu devrinin mezar anıtları, türbe ve kümbet mimarisinin en güzel ve en önemli örnekleridir. Nadiren taş örneklerin görüldüğü mezar anıtları, genellikle tuğladan inşa edilmiş olup, tuğlanın dekoratif unsur olarak kullanıldığı süslemeler açısından da çok zengindirler. Büyük Selçuklu türbe mimarisinin belki de en önemli eseri Sultan Sancar Türbesidir.

Anadolu Selçuklu döneminden de günümüze pek çok mezar anıtı gelmiştir. Bu dönemin mezar anıtlarının bir bölümü çeşitli yapılara bağlı olarak, bir bölümü ise bağımsız olarak inşa edilmiştir.

Anadolu Selçuklu mezar anıtlarının toplu olarak bir arada bulunduğu en önemli merkez Ahlat'tır. Ahlat Selçuklu mezarlığında bulunan, türbe ve kümbetlerin yanı sıra figürlü veya bitkisel, geometrik ve sembolik süslemelerin yoğun biçimde yer aldığı çok sayıda mezar taşları vardır. Bu kümbetler, genellikle bir mumyalık ve onun üzerindeki üst katıyla çokgen veya silindirik, konik çatılı eserlerdir¹⁴.

Kümbet ve türbeden sonra diğer bir mezar şeklide, örnekleri sadece Ahlat'ta Meydanlık Kabristanı'nda görülen, halkın "Akıt" dediği tümülüs tipinde yapılmış mezar türüdür. Bunlar gövdesi kısmen veya tamamen toprağın altında kalmak üzere kare, dikdörtgen, sekizgen veya dairevi, iç içe iki, üç oda halindedir. Sağlam olanlarda tonozlar değişik

¹¹ Arseven (1955), s. 27

¹² Çoruhlu (2000), s. 15

¹³ Çoruhlu (2000), s. 29

¹⁴ Çoruhlu (2000), s. 89- 90

tipler göstermektedir. Bu tip mezarların devri kesin olarak bilinmemesine rağmen, bazı örneklerde görülen kufi yazı ve çok gelişmiş tonoz şekillerine göre, XI. yüzyılın sonu veya XIII. yüzyıla tarihlenebilir¹⁵.

Diğer taraftan Ahlât Meydanlık Kabristanı'nda şahidesiz lahitlerin yanı sıra, boyları 3.52 metre yüksekliğe ulaşan ve bir anıt karakterinde olan şahideli lahitler de görülmektedir. Bu anıt şahideler Orhun anıtları anlayışında ve görünüşündedirler¹⁶.

Kümbetlerin içinde de lahit ve sandukalar bulunur. Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemine ait örneklerini bulabildiğimiz bu lahitlerin taş, çini, alçı ve ahşaptan olanları vardır. XII. yüzyıl içinde Selçuklu kümbetlerinin ilki olarak görülebilecek Konya Alâeddin Camii avlusundaki II. Kılıçarslan Kümbeti 1192' den önce yapılmıştır. Sade, on kenarlı ve piramit külahlı, Hoca Yusuf bin Abdulgaffar ustanın inşa ettiği bu kümbette, kabartma çini kitabeli lahitlerde sekiz Selçuklu Sultanı yatmaktadır. 1206 tarihli Kayseri' deki Çifte Medrese' de yer alan Gevher Nesibe Kümbeti, içteki kubbeye geçiş trompları dışarıya akseden, piramit çatılı görünüşü ile ayrı bir yere sahiptir¹⁷.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminden kalan nadir ahşap sandukalar ise, ahşap işçiliğinin eşsiz örnekleri olarak, günümüzde müzelerde korunmaktadır. Bu ahşap sanduka örneklerinden biri de Mevlâna Müzesi'nde bulunan Mevlâna Celâleddin Rumi'nin sandukasıdır (fotoğraf no: 97). 1273 (H. 672) yılında ölen Mevlâna'nın sandukasının eni 1.15 santim, boyu 2.91 santim, yüksekliği baş ucunda 2.65 santim, ayak ucunda 2.13 santimdir. Ceviz ağacından yapılmış olan sandukanın baş ve ayak cephelerinin üst kısımları kasnak şeklinde kemerlidir. Gövde, köşeli tonoz şeklinde yapılmış ve sandukanın devamlı havalandırılması için üst gövde kafes oyma olarak işlenmiştir. Kaidesi, dört cepheden, meyilli pervazlarla çevrilmiştir. Pervazlar da kafes oymalıdır. Başucu kemerini çeviren yazılı bordürlerin altında ve yarım daire şeklindeki yüzey, girift geometrik şekillerin meydana getirdiği çokgen ve yıldızlarla doldurulmuştur. Çokgenler ayrıca rumi motiflerle süslüdür. Sanduka üzerindeki, bol kıvrımlı ve girift dallı rumiler, aynı devir eserlerinde, özellikle Konya Müzesinde bulunan Selçuklu devri ceviz rahlelerinde de görülebilmektedir¹⁸.

¹⁵ Karamağaralı (1970), s. 4-5

¹⁶ Karamağaralı (1972), s. 52

¹⁷ Altun (1988), s. 59

¹⁸ Önder (1958), s. 3- 7

Erken Osmanlı devrinde artık Anadolu’da gördüğümüz külâhla örtülü mezar anıtlarının yerini (bir iki örnek dışında) kubbeli türbeler almıştır. Bu devirde kubbeli hacimler çoğu kez kiremitle örtülmüştür. İznik’ teki Sarı Saltuk Türbesi’nde olduğu gibi yanları açık veya Sultan II. Murad’ın Bursa’daki türbesinde olduğu gibi ortası (üzeri) açık türbeler de vardır¹⁹.

Türbeler erken dönemde bazen kümbet biçiminde olmalarıyla Osmanlı öncesi ya da erken dönemin çağdaşı olan Türk devirlerine bağlanıyordu. Ancak daha sonra bunlar Osmanlı kimliğine bürünmeye başladı. Osmanlı mimarisinde çoğunlukla malzemesi taş veya taş- tuğladan olan; dörtgen, çokgen, yuvarlak biçimde olmak üzere hemen her planda türbe inşa edilmiştir. Genellikle medreselerde olduğu gibi külliyelerin bünyesinde yer alan mezar anıtlarının yanı sıra tek başına olanları da vardır. Üzeri veya yanları açık türbeler de zaman zaman tercih edilmişlerdir. Külâhlı birkaç örnek dışında örtü çeşidi olarak kubbe söz konusudur. Bu kubbeler bazen çift kanatlı olarak ele alınmıştır. Dikkat çekici bir diğer özellik de, türbelerin gömülen kimsenin kişiliğine uygun olarak inşa edilmesi ve süslenmesidir. Bunun tipik bir örneği İstanbul’ daki Şehzade Mehmed türbesine görülebilir. Türbelerde kullanılan süslemeler çoğu zaman devrin üsluplarına göre ele alınmış olan çini ve kalem işi tekniklerindedir. Bunun dışında az da olsa taş süslemelere rastlanır. Tezyinat bazı örnekler dışında genellikle iç mekânda yer almaktadır²⁰.

Osmanlıların ilk devirlerine ait Bursa, Yeşil Türbe’ deki Çelebi Sultan Mehmed’ in çini lahdi (Fotoğraf: 98, 99²¹), o devre kadar Osmanlılarda görülmeyen renkli sır tekniğiyle yapılmış, son derece gelişmiş bir çini tekniğini ve bitkisel motiflerin en zengin örneklerini sergilemektedir. Bunun dışında Osmanlı döneminde de ahşap sandukalara rastlamaktadır. Türbe geleneğinin yanında Osmanlı döneminde yaygın olarak mezar taşı geleneği de vardır.

Baş ve ayak şahideleri ayrı olarak yapılmış mezar taşları, Anadolu Selçuklu döneminden başlayarak ve Osmanlı döneminde gittikçe çoğalan örnekleriyle yeni bir mezar anıtı şekli oluşturmaktadır²². Osmanlı mezar taşı ilk bakışta bir insanı andırmasıyla kendisini belli eder. Ayaklar ve eller çok belirgin değildir. Ancak boyun

¹⁹ Çoruhlu (2000), s. 98

²⁰ Çoruhlu (2000), s. 107- 109

²¹ Germaner (1996), s.28

²² Güven Karamürsel (1995), s. 2

ve özellikle başın silueti çok açık olarak görülmektedir. Özellikle baş, kavuğu ile kendisini belli etmektedir. Burada başlık en ayrıntılı olarak işlenen ve adeta mezar başına damgasını vuran unsurdur. Çünkü Osmanlı döneminde başlık insanın hem maddi hem de sosyal konumu ile büyük bir benzerlik oluşturmaktadır. Böyle olunca, başa verilen değer, önem ve özen, bir bakıma mezar taşına verilen önem ile benzerlik göstermektedir²³.

Erken Osmanlı döneminden İznik, Bursa, Edirne’ de çok sayıda örneklerinin günümüze ulaştığı bu mezar anıtları, Fatih ile birlikte İstanbul’ da da oluşmaya başlamış ve çoğalmıştır. Bu tezde ele almaya çalışılan Anadolu Hisarı Mezarlığı da bu örneklerin yer aldığı bir Osmanlı mezarlığıdır.

3. Türk Sanatı Bakımından Mezar Taşının Önemi, Mezar Taşlarının Tipleri, Kullanılan Teknikler Ve Süsleme Üslupları

Türk sanatının en küçük anıtları olan mezar taşları, halkın ölüm hakkında duygu ve düşüncelerini, devrinin sanat anlayışını yansıtan, ayrıca tarihli olmasıyla önem kazanan çok değerli belgelerdir. Milli kültür ve tarihimize ışık tutmaları ve başka nüshalarının bulunmamasıyla da çok önemlidirler²⁴. Bugün her millet mezarlıklarını varlık ve tarihlerinin bekçileri olarak görmekte ise de hiçbir milletin mezarlıkları Türk kabristanları kadar özgün ve muhteşem değildir²⁵. Başka dinlere mensup milletlerin mezarlıklarında duyulan korku, ürperti ve sıkıntının yerini Türk kabristanlarında huzur almaktadır²⁶.

Mezar taşları, tarihimize ışık tutan hiçbir yerde ulaşamayacağımız bilgileri veren bir kaynak durumundadırlar. Bazı coğrafi isimler, mülki bölümler, devlet müesseseleri, meslek, sanat ve zanaatlarımız ile bunları icra edenler, âlimler, şairler, devlet ricali ve kahramanlar için belki de sadece mezar taşlarını örnek gösterebiliyoruz²⁷. Tarihi şöhrete sahip kişinin akrabaları, evladı, etrafı ile ilgili bilgilere mezar taşlarında rastlayabiliyoruz. Tıp ve tasavvuf tarihi alanlarında da istifade edilen mezar taşları etnografya ve müzeciliğin önemli bir konusu olan tarihi kıyafetler, serpuşlar ve kavuklar mezar taşlarında çok sağlıklı temsil edilmişlerdir. Başlıklar, sarıklar, fesler ve remizler

²³ Baykara (1993) s. 128

²⁴ Eyice (1955), s. 693

²⁵ Dağlıoğlu, (1935), s. 1844

²⁶ Gautier (1975), s. 16

²⁷ Şapolyo (1970), s. 10

kişinin sosyal sınıfına, mesleğine, sanatına ve tasavvufi meşrebine delalet ettiğinden, kıyafet tarihimiz ve müzeciliğimiz için belgesel değer taşıyan mezar taşları çağlar boyu süregelen değişiklikleri gözler önüne sererler²⁸.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı'nda mezar taşları genel olarak iki tipte yapılmışlardır. Bunlar yatay ve düşey elemanlardır. Mezarların üzerine doğu-batı doğrultusunda yerleştirilen parçalara yatay elemanlar denilmektedir. Bunlar sandukalı, lahitli, kaideli ve çerçevesi mezar tipleri olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Bunlardan sandukalı ve lahitli mezar tipleri Selçuklulardan Osmanlılara gidildikçe azalmıştır. Selçuklu dönemi sandukalı mezar taşları müzelere kaldırılmıştır. Osmanlı döneminde sandukaların yerini tek kaideli, çerçevesi ve şahideli mezarlar almıştır²⁹. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı'nda yatay elemanlara örnek olarak taş sandukalı ve pehleli mezar tipi örnekleri görülmektedir. Düşey elemanlar değişik boyutlarda dikilen baş ve ayak taşlarıdır. Baş taşı ayak taşına nazaran daha büyük ve daha süslüdür. Kemer formu olarak, yarım daire, sivri ve dilimli kemer çeşitleri ile üçgen alınlık görülür. Erkek mezar taşlarında farklı başlık türleri de mevcuttur. Kadın mezar taşlarında güçle motifleri, barok karakterli çiçek motifleri, deniztarakları ve gerdanlıklar, ayak taşlarında yine çiçekli başlıklar ve çiçek açmış bahar dalları bulunmaktadır.

Taş işçiliğinde kullanılan aletler mezar taşı yapımında da kullanılmaktadır. Mezar taşı için seçilen malzeme spiral yardımıyla şekillendirilir. Önceden hazırlanılan yazı ve süsleme şablonu karbon yardımıyla taşın yüzeyine geçirilir. Eğer bu işlem kabartma tekniğinde yapılacaksa yazıların ve süslemelerin etrafı keski ve çekiç yardımıyla boşaltılır. Dişli vasıtasıyla harflere ve desenlere derinlik verilir. Kazıma tekniği uygulanacaksa yalnızca harfler oluklu delgi vasıtasıyla boşaltılır. Kazıma tekniğinin uygulandığı taşlar genelde süslemesizdir³⁰.

Mezar taşları Türk mimari süslemesinin birer yansıması olarak değerlendirilirse, süsleme sanatına verilen önemin ne boyutlarda olduğu kıyaslaması yapılabilir. Geçirdiği her devirde farklılaşan mezar taşlarının oluşabilmesi için, üç sanatkârın emeği bulunur; 1- Hattat, 2- Nakkaş, 3- Mermer ustası³¹. Bin bir çeşit motiflerin uygulaması ile mezar taşlarında, tarihten günümüze Türk süsleme sanatı sergilenir³². Kaynaklardan,

²⁸ Subaşı (1994), s. 11

²⁹ Kara ve Danışık. (2005) s. 6-8

³⁰ Kara ve Danışık. (2005), s. 6

³¹ Kuşoğlu (1984), s. 21

³² Tayanç (1951), s. 434- 435

kendisinin de müzehhib olduğunu öğrendiğimiz Sultan II. Bayezid Han sanat faaliyetlerine oldukça önem vermiş ve bu dönemde sanattaki gelişmeler hızla devam etmiştir³³. Mezar taşları üzerindeki süsleme çeşitli sanat devirlerine göre değişir. Bunların tarihlerine göre Türk süslemesinin üslupları ve zaman içindeki değişiklikleri ile alakalı bilgi edinmek mümkündür³⁴. Mezar taşları üzerindeki süslemeleri kronolojik olarak bir albüm çalışması ile tespit etmek Türk süslemeciliğinin en doğru tarihini meydana getirmek demektir. Taş ustalarının en ince detaylarına kadar işlediği klasik motifler ve çiçekler Osmanlı sanatının Avrupa etkisi ile bozulduğu dönemlerde barok ve ampir üslubundan etkilenmiştir³⁵.

Eski mezarlıklar Türk işçiliğinin çeşitli sanat devirlerindeki değişim ve farklılıklarını en güzel şekilde yansıtan mekânlardır. Bütün sanatların yansıtılması taş sanatkârının işidir. Taş ustasının çok hassas çalıştığı taşlar diğer sanatlar içinde kıymet arz eder. Her devirde mezar taşçılığı Türk mimari ekolleri ve üsluplarıyla paralellik gösterir³⁶. Dönemin mimari eserleriyle mezar taşları arasında malzeme, motifler ve yöresel detaylarda büyük benzerlikler vardır. Çeşitli sebeplerle heykel yapmayan Türk sanatkârı bütün maharetini mezar taşlarında özellikle serpuşlarda göstermiştir. Mezar taşı ustası ile heykeltıraşın teknik ve estetik plandaki çalışmaları aynı gözükmetedir. Avrupa’ da ancak 20. asırdan itibaren düşünülen soyut heykel anlayışı ile benzerlikler gösteren mezar taşlarının³⁷ değerinden en mühim farkı işlevsel olmasıdır.

Mezar taşlarında görülen süsleme unsurları yazı, bitkisel ve geometrik motiflerle, nesneler ve figürlerdir. Mezar taşları üzerlerinde bulundurdıkları yazı ile hem kişiye ait bilgileri verirler hem de hat sanatımızın en güzel yazı çeşitlerini sergilerler. Osmanlı döneminde sülüs, talik, rik’a, muhakkak, reyhanî, nesih gibi yazılar kabartma tekniğinde, nadir olarak da kazıma tekniğinde yazılmışlardır. Geometrik süsleme Sultan II. Bayezid Han mezarlığı mezar taşlarında bir iki örnek dışında kullanılmamıştır. Bitkisel süsleme, Osmanlı döneminde Selçuklu dönemine göre daha zengindir. Özellikle geç dönem Osmanlı mezar taşlarında gülbezekler, Barok karakterli kıvrım dallar, çiçekli dolgular, akantus yaprakları, deniz tarakları, sadeleştirilmiş selvi motifleri, “S” ve “C” kıvrımları ve sembolik bir takım işaret ve damgalar kullanılmıştır.

³³ Mahir (1990), s. 60,

³⁴ Arseven, (1983), s. 1318

³⁵ Mimar Hikmet (1928), s. 50

³⁶ Haseki (1977), s. 41- 47

³⁷ Haseki (1977), s. 47- 48

Bunlar dışında bitkisel motif olarak kıvrım dallar, üzüm salkımları, çiçek açmış bahar dalları, meyveler de görülmektedir³⁸.

4. Anadoluhisarı'nın Tarihçesi

Anadoluhisarı, İstanbul Boğazı'nın yaklaşık 780 metre genişliğindeki en dar yerinde³⁹, Anadolu yakasında, Göksu (Aretas) Deresi'nin Boğaz' a döküldüğü yerde bugün aynı adlı semtte bulunan hisarın çevresinde ve ardındaki yamaçlarda kurulu semtin adıdır. Halen yalı, villa ve diğer konutların yoğun olarak bulunduğu; turistik yanı da olan, Beykoz ilçesinde bağlı Boğaziçi semtidir⁴⁰.

Semte adını veren hisarı, Sultan I. Bayezid Han (1389-1403), Bizans'ı kuşatmadan önce, 14. yüzyılın son on yılında⁴¹ Boğaziçi'nden geçişleri kontrol altına alabilmek ve Göksu Vadisi' ne girişi önleyebilmek için, strateji bakımından da uygun görerek Boğaz'ın iki yakasının en dar olduğu yerde Güzelcehisar olarak adlandırılan kaleyi yaptırmıştır⁴².

XIV. yüzyılın sonlarında Sultan Yıldırım Bayezid Han tarafından inşa edilen Anadoluhisarı Kalesi içinde yedi asır önce küçük bir mezarlık kurulmuştur. Anadoluhisarı'nın ilk mezarlığı olan bu yerde en eski kabir taşları bulunmaktaydı. 1928 yılında Üsküdar Beykoz yolu genişletilip açılırken kalenin bir kısmı yıkılmış ve bu kabir taşları merkez Hisar mahallesinin eteğinde ve Göksu Deresi kenarında bulunan ve XVI. yüzyıldan beri kullanılmaya başlanan ve bugün dört bölüm olan mezarlığa nakledilmiştir. 1960 ve 2002 yıllarında yeni kabirler açmak için eski taşların çoğu kırılmış ve yok edilmiştir⁴³.

Bütün bunlara rağmen Boğaziçi'nin Anadolu yakasındaki en ilginç ve en iyi korunmuş mezarlığı Anadoluhisarı'ndadır. Sultan II. Bayezid Han'ın adıyla anılan, Göksu düzlüğündeki Kızılserçe Sokak boyunca uzanan, içinde hem eski hem de yeni mezarlar bulunan ve 16.- 20. yüzyıllara ait birçok mezar taşını kapsayan mezarlıktaki Osmanlı mezar taşlarının çok ve iyi korunmuş olmalarının değişik nedenleri vardır: Anadoluhisarı eskiden yalnızca Müslümanların oturdukları bir semt olmasının yanı sıra,

³⁸ Kara ve Danışık (2005), s. 9-11

³⁹ Kolağası Mehmed Ra'if (1996), s.292- 294

⁴⁰ Artan (1993), s. 256

⁴¹ Kuban (2000), s. 161

⁴² Eyice (1993), s. 251

⁴³ Baraz (2009), s.77

Boğaziçi'nin Anadolu yakası yönetim merkeziydi. Ancak bu yerleşim birimi 19.- 20. yüzyılda önemini yitirmiştir. Bu nedenle mezarlık ve içindeki eski mezarlar, artan nüfusun tehdidi altında kalmamıştır⁴⁴.

Fetih' ten sonra Anadolu Hisarı Karadeniz yönünden gelebilecek saldırılara karşı başkenti savunacak istihkâmlardan biri oldu. Evliya Çelebi' ye göre 17. yüzyılda Anadolu Hisarı'nda II. Mehmed (1451- 1481) dönemine tarihlenen bir camiden başka bir dizdar hane, cebe hane ile asker odaları da bulunmakta: ayrıca burada “iki yüz tımar ehli nefer” yaşamaktaydı. Bu kale muhafızlarının hepsinin tımarları Kocaeli sancağı sınırları içindeydi. Evliya Çelebi, halkının tümünün Müslüman olduğunu kaydettiği Anadolu Hisarı'nın dış mahallelerine ilişkin abartılı görünen rakamlar vermekte; 1.080 ev, 20 dükkân, bir hamam, 7 sıbyan mektebi, 1 cami ve sayısız mescitten söz etmektedir.

Yine Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde, daha 17. yüzyılda burada büyük sahil saraylar, yalılar olduğunu kaydetmektedir⁴⁵. Sultan IV. Murad'ın (1623-1640) düzenlemesini yaptırdığı Göksu'nun arka taraflarında nefis gül bahçeleri ve güzel konaklar vardı. Değirmenler de yerli halkın ve kentin su gereksinimini sağlamak için çalışırdı ⁴⁶. Evliya Çelebi Göksu Deresi'nin iki tarafının bağlarla kaplı olduğunu, bu bağlara Halıcızade Bahçeleri dendiğini söyledikten sonra şöyle anlatır: Havası güzel olup kırk bin adet bağlarında binlerce maksureler, binlerce mutfak ve odaları, sanatlı köşklerinde nice fiskiye ve havuzlu heykellerle süslenmiştir ki, yeryüzünde Konya'nın Meram' ı, Malatya'nın Aspozus'u, Maraş'ın Deride Bağı, gönül alan Tebriz'in Cihanşah hıyabanı (ağaçlı yol), cennet benzeri Şam'ın mesire başları, Rumeli' de Peçoy-ı dılcuy Siremin Baruthanesi, İstanbul'un Göksu'yu ve Kâğıthane'si Rum, Arap ve Acem' de meşhur olup burada zevk edenler asla hasta olmaz⁴⁷.

Sultan I. Mahmut burayı beğenince Sadrazam Divitdar Emin Mehmed Paşa 1752 yılında sahilde bir yalı yaptırmış, bu kasra tepeden getirdiği su ile havuz ve fiskiye ekletmiştir⁴⁸.

⁴⁴ Laqueur (1997), s. 55- 56

⁴⁵ Artan (1993), s. 257

⁴⁶ Gökbilgin (1992), 251- 262

⁴⁷ Evliya Çelebi (1996), s. 200

⁴⁸ Cezar (1985), s. 56

İnciciyan’ da Evliya Çelebi’nin verdiği bilgileri tekrarlar gibidir: Anadoluhisarı’ndan sonra, Büyük Göksu gelir. Kâğıthane Deresi’ ne benzerse de, ondan küçük fakat Küçük Göksu’dan büyüktür. Göksu civarında membalar ve şehirde nam vermiş uzun ve enfes patlıcan yetişen bahçeler vardır. Burada çok güzel bir düzlük ve suyun kenarında büyük çapta küpler yapılan çömlekçi imalathaneleri ve padişah sarayına mahsus unu öğüten değirmen vardır⁴⁹.

On sekizinci yüzyılın sonundan on dokuzuncu yüzyıl ortalarına kadar olan dönemi kapsayan bostancı başı defterlerinden, bu sahilde, çoğunlukla görevden alınmış kazasker, şeyhülislam ve diğer ulema ile gene görevden alınmış devlet görevlilerinin yalılarının yer aldığı anlaşılmaktadır. Esasen İstanbul Boğazı’nın iki yakası arasında devlet hiyerarşisini simgeleyen belirgin bir yerleşim protokolü izlendiği açıktır. Örneğin, Bebek ve Rumelihisarı sahilinde, Anadoluhisarı’nın tersine, on yedinci yüzyıl sonrasinda birkaç nesil şeyhülislam yetiştirmiş ulema ailelerinin ve nakibüleşrafın yalıları bulunmaktaydı⁵⁰.

On sekiz ve on dokuzuncu yüzyılda Göksu ünlü bir eğlence yeri idi. Derede “piyade” denilen kayıklar ile dolaşılır, dere boyunda da yayalar, atlılar ve arabalıları gezinirdi. Küçüküsu’ da 8 Eylül ayazma törenleri yapılır bu törenler günlerce sürerdi⁵¹. Küçüküsu Çayırı’nda III. Selim’ in (1789- 1808), annesinin ruhunu taziz için 1806 yılında yaptırmış olduğu çeşmenin yakınında Sultan Abdülmecid (1823- 1861) tarafından yaptırılmış Küçüküsu Kasrı bulunmaktadır⁵².

I. Dünya Savaşı yıllarından sonra buraya rağbet azalmış: Göksu kıyısındaki yalılar yıkılmış, köşkler harap olmuş; tahta köprülerin yerine betonları yapılmış; gezinti kayıkları ortadan kalkmıştır⁵³.

⁴⁹ İnciciyan (1956), s. 221

⁵⁰ Artan (1993), s. 257

⁵¹ Anonim (1993), s. 411- 412

⁵² Atasoy (2005), s. 151

⁵³ Anonim (1993), s. 411- 412

1. BÖLÜM: Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Mezar Taşları

1.1. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Mezar Taşlarının Özellikleri

1.1.1. Biçimsel Özellikleri

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığındaki mezarlar, açık mezar, pehleli mezar ve sanduka tipi mezar olmak üzere üç bölüme ayrılmaktadır. Açık mezarların şahideleri levha gövdeli ve silindirik gövdeli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Levha gövdeli şahideler altmış üç tanedir. Silindirik gövdeli şahideler ise üç tanedir.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığında incelenen yetmiş mezardan üç tanesi pehleli ve şahideli mezardır. Üçü de kadınlara aittir. İncelenen yetmiş mezardan bir tanesi sandukalı mezardır. Bu mezarda sanduka kısmının sadece bir parçası (kapak taşı) bulunmaktadır.

İncelenen mezar taşlarından beş tanesinin tepeliği ulema kavuklu, bir tanesinin kafesi başlık biçiminde, on bir tanesinin kâtibi kavuklu, dört tanesinin dardağan şeklinde, beş tanesinin fesli, bir tanesinin takke şeklinde, on tanesinin hotoz şeklinde, yirmi altı tanesinin üçgen biçiminde, iki tanesinin üstüvani şeklinde sonlandığı tespit edilmiştir. Altı mezar taşının tepeliği bulunmamaktadır.

1.1.2. Malzeme ve Teknik Özellikleri

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığındaki tüm mezar taşlarında malzeme olarak mermer kullanılmıştır. Kullanılan mermer cinsi beyaz Marmara mermeridir.

Kullanılan mermerin et kalınlıkları şahidelere göre değişmektedir. Et kalınlığı olarak en çok 3 veya 4 santim tercih edilmiştir. Mezar taşlarındaki tüm süsleme ve yazılar alçak ya da yüksek kabartma tekniğinde işlenmiştir.

1.1.3. Yazı Özellikleri

Hat sanatının büyük önem taşıdığı Osmanlılarda, mezar taşlarını yalnızca süsleme özellikleri bakımından değerlendirmek doğru olmayacaktır. Osmanlı hat sanatında birçok yazı çeşidi olmasına karşın Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığındaki mezar taşlarında celi sülüs ve celi ta'lik hatları kullanılmıştır. Kırk yedi mezar taşında celi sülüs yirmi üç mezar taşında celi ta'lik yazı kullanılmıştır.

Mezar taşları temel de yakarış, dua, kimlik, dua isteme ve tarih bölümlerinden oluşmaktadır. Yakarış bölümünde daha çok Hüve'l-baki, Ah mine'l mevt, dua bölümünde merhum/ merhume ibareleri, kimlik bölümünde ölen kişinin kendi adı ya da babasının, eşinin adı, mesleği, lakabı, dua isteme bölümünde de ruhuna Fatiha, ruhıçün el- Fatiha ibareleri kullanılır. Tarih genelde en son satırda yer almaktadır.

1.1.4. Süsleme, Motif ve Şekil Özellikleri

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığında incelenen tüm mezar taşlarında, süsleme öğelerinin mezar taşının sadece ön yüzünde olduğu tespit edilmiştir.

İstanbul'daki mezar taşları süsleme yönünden üç devreye ayrılmaktadır. I. devre (1453-1550) Selçuklu ve Bursa tesiri altında kalan motifler; II. devre (1550- 1750) Osmanlı motifleri; III. devre (1750-1950) batı tesirinden doğan motifler.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığındaki bir şahide 16. yüzyıla tarihlenerek I. devre içinde, üç şahide 17. yüzyıla, yirmi altı şahide 18. yüzyıla tarihlenerek II. devre içinde, otuz sekiz şahide ise 19. yüzyıla tarihlenerek III. devre içinde yer almaktadır.

1.1.4.1. Geometrik Motifler

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığında incelenen iki mezar taşlarında ki küçük uygulamalar dışındaki örneklerde geometrik süsleme bulunmamaktadır. Bunun dışında mezar taşlarının kitabelerinin etrafını çevreleyen çerçeveler de dikdörtgen şekilleri ile geometrik süslemeler içinde sayılmaktadır.

1.1.4.2. Bitkisel Motifler

Bitkisel süslemeler özellikle mezar süslemelerinin vazgeçilmez unsurudur. Hayvani şekillerin soyut bir şekil almasından doğan rumi motifler, kompozisyona canlılık ve ahenk veren kıvrık dal motifleri, en genel anlamıyla ölümsüzlüğün sembolü olan meyveler, Allah'ın ismine mazhar lan lale, Allah'ın ve onun birliğinin ayrıca Hz. Muhammed'in sembolü olan gül ve diğer çiçekler, bitkisel motifler olarak mezar taşlarında sık sık karşılaştığımız bitkisel motiflerdir.

1.1.4.3. Başlıklar ve Nesnelere İlişkin Tasvir ve Desenler

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han mezarlığında incelenen yetmiş mezar taşından otuz dört tanesi kadın mezar taşıdır. Bunlardan on tanesi hotoz biçimli tepeliğe, on altı tanesi üçgen biçiminde sonlanan tepeliğe, iki tanesi meyve tabağı motifli tepeliğe, bir tanesi vazoda lale ve gül motifli tepeliğe, dört tanesi de gül motifli tepeliğe sahiptir. Dört kadın mezar taşının tepeliği olmadığından başlığı tespit edilememiştir. Erkek mezar taşlarından dört tanesi ulema kavuklu, bir tanesi kafesi başlıklı, on bir tanesi katibi kavuklu, dört tanesi dardağan şeklinde, beş tanesi fesli, bir tanesi takke şeklinde başlığa sahiptir.

2. BÖLÜM: KATALOG

Sıra No: 01

Katalog No: 01A

Fotoğraf No: 01

Çizim No: 01

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 85 cm., Genişlik 20 cm., Et Kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

El- baki/ İsmaili/ merhum monla/

Hüseyin ruhuna/ Fatiha/

fi 22 muharrem sene 1245

Ait Olduğu Kişi: Monla Hüseyin

Kimlik Bilgisi: İsmaili⁵⁴ Molla⁵⁵ Hüseyin

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 22/Muharrem/1245 - M. 23/ Temmuz/1829

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Ulema Kavuk

Özellikler: Ölçüleri küçük bir taştır. Üzerinde herhangi bir süsleme yer almamaktadır. Gövde yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Boyun ince ve uzun yapılmıştır. Boynun vücutla birleştiği yerde hafif bir genişleme görülmektedir. Gövde kısmında altı satırdan oluşan kitabe metni bulunmaktadır. Kitabenin satır araları silmelerle ayrılmıştır ve mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

Durumu: Baş taşı iyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁵⁴ İsmailiyye, Kadiri tarikatı kollarından birinin adıdır. “Rumiyye” de denir. Buna kurucusu İsmail-i Rumi’nin adı sebep olmuştur.

Bknz: “İsmailiyye”, Pakalın (1993), s. 87- 88

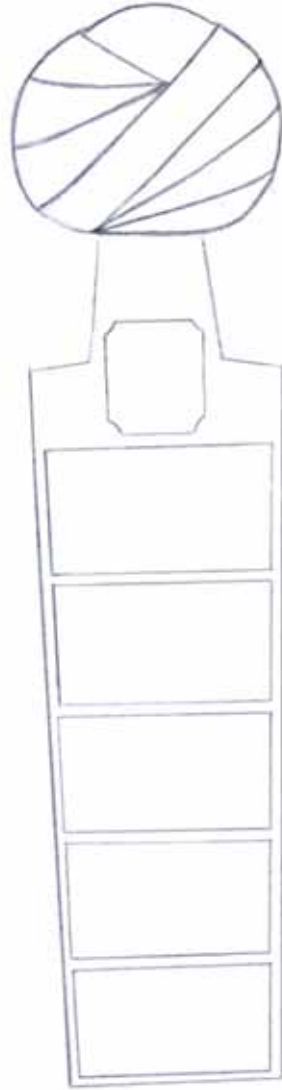
⁵⁵ Molla:1. Osmanlı devrinde Mevleviyyet sahibi, büyük kadı. 2. Büyük bilgin, hoca. 3. Yüksek medrese öğrencisi. Bk. “Molla, Monla”, Rado (Tarihsiz), s. 867

FOTOĞRAF 1- Şahide, Katalog No: 01A
(Foto: H. Yılmaz)

Fotoğraf No: 145, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

0 10 20 30 cm

Çizim : 1 Ölçek 1/10

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 02

Katalog No: 02A

Fotoğraf No: 02

Çizim No: 02

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik 160 cm., Genişlik 34 cm., Et kalınlığı 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve'l baki/ merhum ve mağfur el- muhtac/

ila rahmet-i rabbihi'l-gafur/ Anadoluhisarı/

dizdarı el- Hac/ Abdullah Ağa'nın ruhuna/ El- Fatiha fi 29 ramazan/ sene 1220

Ait Olduğu Kişi: Abdullah

Kimlik Bilgisi: Anadoluhisarı Dizdarı⁵⁶ Hacı Abdullah

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 29/ Ramazan/1220 - M. 20/ Aralık/ 1805

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Kâtibi Kavuklu

Özellikler: Şahidenin boyun kısmının hemen altından silmelerle sınırlandırılmış sekiz satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Süslemesi bulunmamaktadır. Sade görünümlü bir taştır.

Durumu: Baş taşı iyi durumdadır. Üzerinde herhangi bir hasar görülmemektedir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁵⁶ Dizdar:Kale muhafızı. Bk. "Dizdar", Rado(Tarihsiz), s. 288

FOTOĞRAF 2- Şahide, Katalog No: 02A
(Foto: H. Yılmaz)

Fotoğraf No: 141, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim: 2

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 03

Katalog No: 03A

Fotoğraf No: 03

Çizim No: 03

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik 70 cm., Genişlik 28 cm., Et kalınlığı 19 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum Mehmed Usta/ vefatı fi gurre-i muharrem/
sene 1069

Ait Olduğu Kişi: Mehmed Usta

Kimlik Bilgisi: Merhumun isminden başka bilgi yoktur.

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. Muharrem/1069 - M. Aralık/ 1658

Mezar Tipi: Açık Mezar

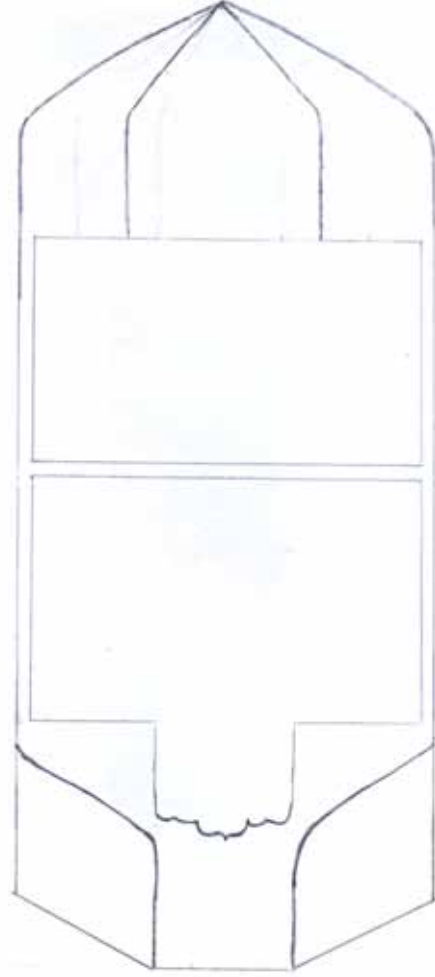
Başlık Tipi: Takke

Özellikler: Şahide silindirik biçimlidir. Tepeliği altıgen bir takke ile sonlandırılmıştır. Tepesi hafifçe sivriltilmiştir. Bir yüzü genişletilerek kitabe yazmaya uygun hale getirilmiştir. Bu amaçla taşın ayak kısmı dar tutulmuş, yukarıya doğru genişleyen yüzey öne bir levha gibi çıkacak şekilde düzenlenmiştir. Böylece sağlanan yüzey genişliği kitabe yazılmaya elverişli duruma getirilerek, taşın karakteristiğini veren silindirik gövde geriye alınarak kitabeyi destekleyen bir payanda konumuna indirgenmiştir. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılan kitabe silme ile ayrılmıştır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 3- Şahide, Katalog No: 03A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 3

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 04

Katalog No: 04A

Fotoğraf No: 04

Çizim No: 04A

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik 116 cm., Genişlik 62 cm., Et kalınlığı 11 cm.,

Baş taşı ve ayak taşı arası mesafe 240 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

(...)

Ana ol akil isen bak da/ cereyan eyledi emr-i mübrem⁵⁷/

yazdı takririmi kilik-i muharrir/ rahmet-i Hakk ola balin-i safa/

ruh-ı merhumeye ta ruz-ı ceza/ zair merkadı gufran⁵⁸ olsun/

lutf-i Mevla ana kamran⁵⁹ olsun/ yazdı tarihimi yaktı canım/

vah göçtü Emetullah Hanım/ sene 1253

Ait Olduğu Kişi: Emetullah Hanım

Kimlik Bilgisi: Merhumun isminden başka bilgi verilmemiştir.

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1253/ M. 1837

Mezar Tipi: Pehleli

Başlık Tipi: Belli Değil

⁵⁷ Mübrem: Kaçınılmaz. Bk. "Mübrem", Rado (Tarihsiz), s. 894

⁵⁸ Gufran: Tanrı' nın af, merhamet ve rahmeti. Bk. "Gufran", Rado (Tarihsiz), s. 449

⁵⁹ Kamran: Meram ve arzusuna erişen, bahtiyar. Bk. "Kamran", Rado (Tarihsiz), s. 652

Özellikler:

Alçak, dikdörtgen bir kaide üzerinde, kapak taşı ile baş ve ayak taşları yer almaktadır.

Baş taşı gövdeden itibaren kırık olduğundan tepeliği tespit edilememiştir. Taştaki kırık nedeniyle kitabenin üst kısmı bilinmemektedir. Kitabenin etrafını çevreleyen kalın çerçevede sadeleştirilerek çizilmiş bir bitki motifi görülmektedir. Çerçevenin alt kısmında iki silme ile sınırlandırılmış satırda bu sadeleştirilmiş bitki motifi tomurcuklarla birlikte betimlenmiştir. Bu motifinde altında uçlarından püskül sarkan dalgalı bir desen görülmektedir.

Durumu: Baş taşı üst kısmından kırılmıştır. Kırık parça görülememiştir. Bu kırık dışında hasarı yoktur.

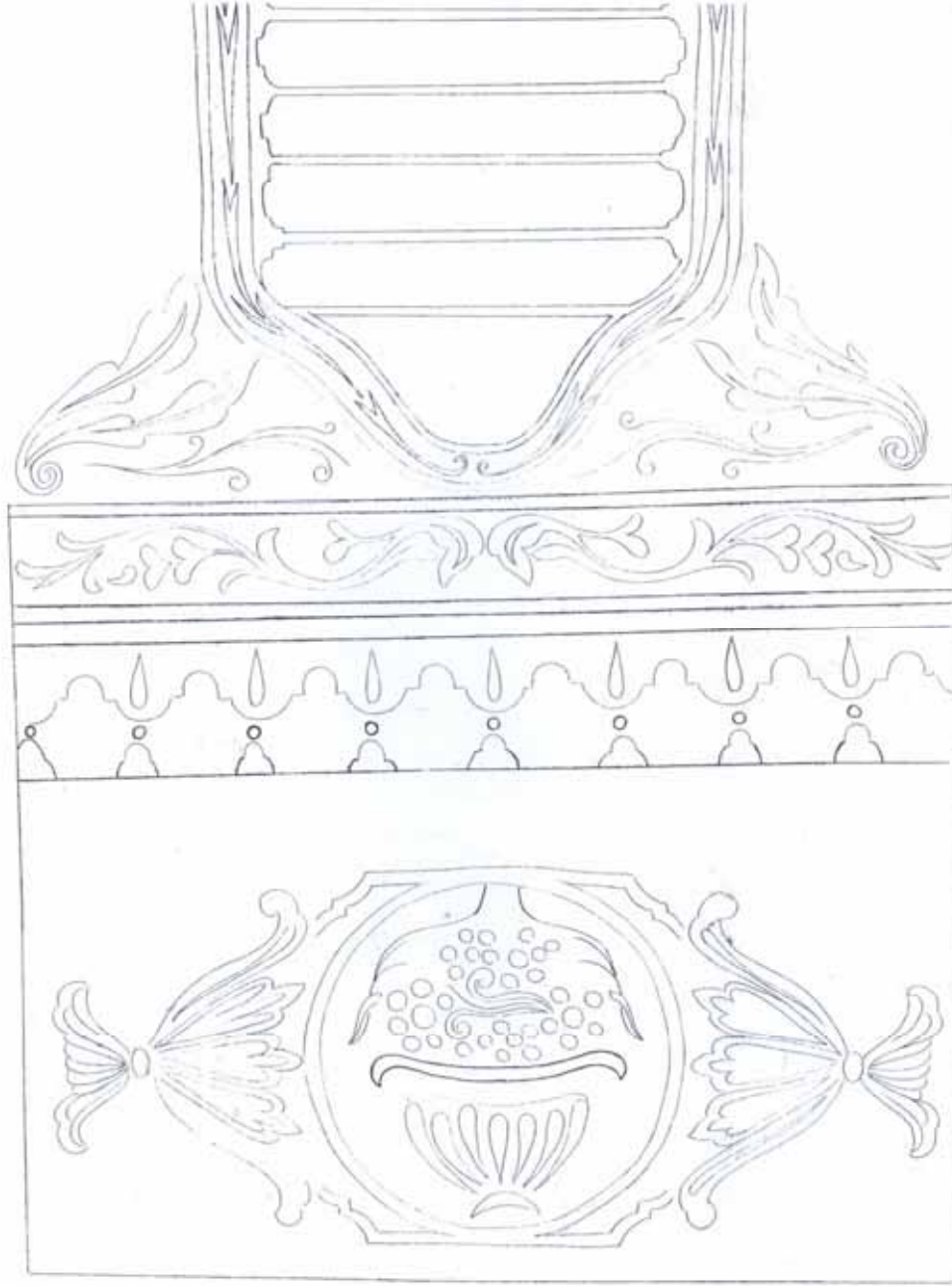

FOTOĞRAF 4- Şahide, Katalog No: 04A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 148, Kitabe Metni

(Foto: H. Yılmaz)

0 5 10 15 cm

çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 04

Katalog No: 04B

Fotoğraf No: 05

Çizim No: 04B

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik 134 cm., Genişlik 62 cm., Et kalınlığı 4 cm.

Baş taşı ve ayak taşı arası mesafe 240 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe bölümü bulunmamaktadır.

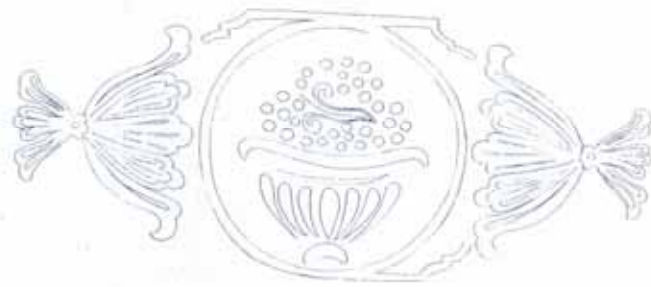
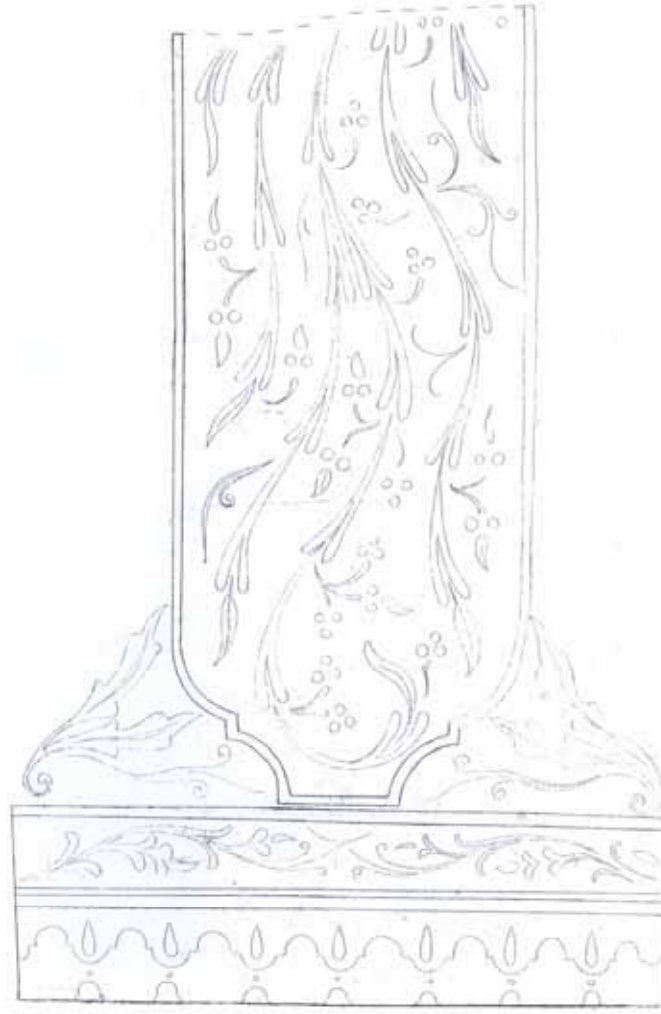
Özellikler:

Ayak taşının batı yüzü üzerinde, üç boğumlu bir kurdele demetinden çıkarak aşağıya doğru uzanan tomurcuklu bir dal motifi işlenmiştir. Bu motifin ayrıntıları baş taşı üzerindeki çerçevede, baş taşı ve kapak üzerindeki iki silme ile sınırlandırılmış satır içerisindeki motifte görülebilmektedir. Ayak taşının tepeliği hotoz biçiminde sonlandırılmıştır. Kitabesi bulunmamaktadır.

Durumu: Ayak taşı da baş taşı gibi ortasından kırıktır. Kırık parça başlığı ile birlikte mezarın üzerinde durmaktadır. Bunun dışında bir hasarı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 5- Şahide, Katalog No: 04B
(Foto: H.Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 04

Katalog No: 04C

Fotoğraf No: 06

Çizim No: 04C

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik 134 cm., Genişlik 62 cm., Et kalınlığı 4 cm.

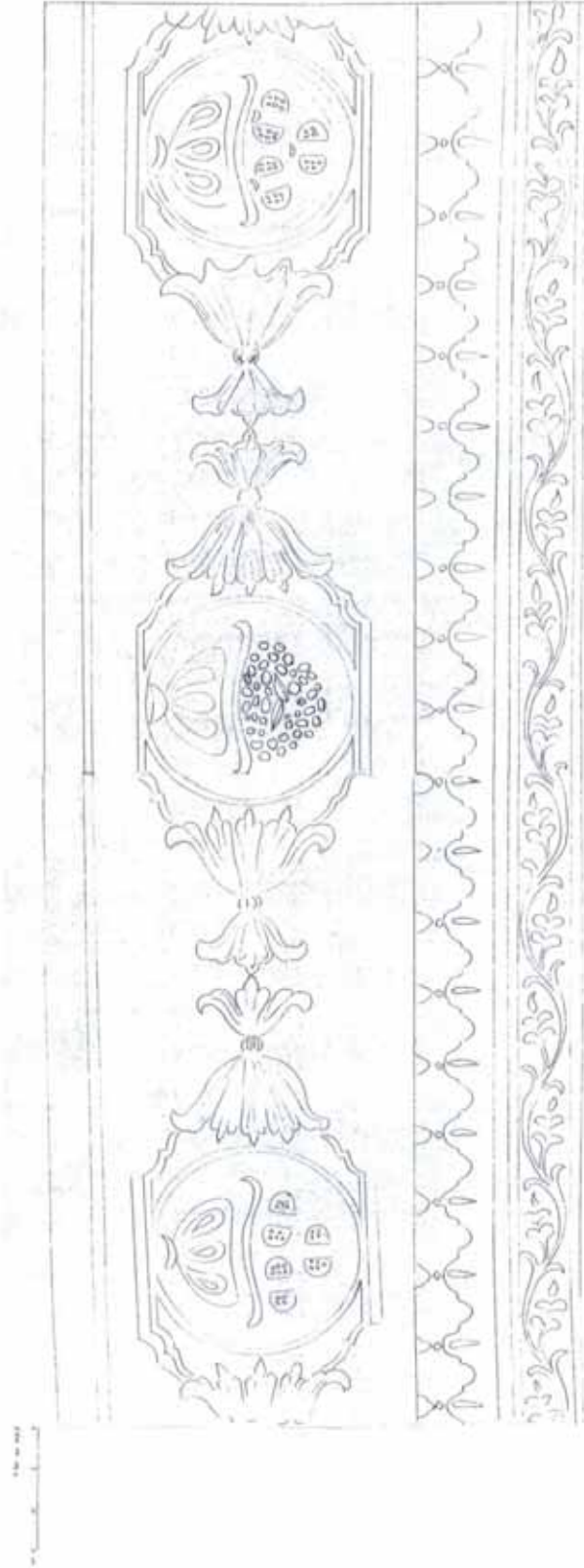
Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Özellikler: Mezar, kaide görünümlü üzeri yekpare düz taş ile kapatılmış kapak taşı da bu taş üzerine konulmuştur. Kapak taşının ortasında dikey yivli, yayvan ağızlı ve çift kulplu bir kâse içerisinde iki salkım üzüm, iki yanında yine aynı dikey yivli kâseler içinde beşer adet nar motifi işlenmiştir. Meyveler yaprak ve bir parça sapı ile dalından koparılmış biçimde tasvir edilmiştir. Kâse içindeki meyveler daire içerisine alınmıştır. Her daire arasında sırt sırta bakan kâse benzeri ikişer motif bulunmaktadır. Meyve motiflerinin altında yine iki silme ile sınırlandırılmış bir satır içerisinde sadeleştirilerek çizilmiş bitki motifi onunda altında uçlarından püskül sarkan dalgalı bir motif baş ve ayak taşlarında olduğu gibi tekrarlanmıştır. Üzerinde kitabe bulunmamaktadır.

Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 6- Kapak Taşı, Katalog No: 04
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 05

Katalog No: 05A

Fotoğraf No: 07

Çizim No: 05

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 203 cm., Genişlik: 50 cm., Et Kalınlığı: 7 cm.,

Baş taşı ve ayak taşı arasındaki mesafe: 240 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Baş taşı Tarihi: H. 1264/ M. 1847

Mezar Tipi: Pehleli

Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlanmış.

Ait Olduğu Kişi: Hadice Hanım

Kimlik Bilgisi: Silahdar Abdullah Ağa'nın eşi, Limni Adası'nın eski kaymakamı Abdülkerim Bey' in kızı Hadice Hanım

Cinsiyeti: K

Kitabe Bölümü:

La ilahe illallah/ Muhammedün resulullah/ silahdar⁶⁰-ı hazret-i şehriyari⁶¹ esbak⁶² es-seyyid/ Abdullah ağa merhumun halilesi⁶³ olan/ Dergah-ı Ali kapucubaşlarından/ esbak Limni ceziresi⁶⁴ kaimmakamı/ Es-seyyid Abdülkerim bey'in sertacı⁶⁵/ Velini'meti valide-i muhteremesi/ merhume ve mağfurun leha cennet-mekan/ Hadice Hanım merhumenin ruhiçün/ Rızaen lillah-i te'ala el-Fatiha/ sene 1264 fi 5

Özellikler: Kaide görünümlü üzeri yekpare düz taş ile kapatılmış (pehle) mezar. Kapak taşının ortasında küçük, oval bir açıklık bulunmaktadır. İki şahidesi de yekpare mermer levhalardan oluşmaktadır.

Başucu şahidesinin taç kısmı defneyaprağı süslemeleriyle oluşturulmuştur. Defneyaprakları ağzı dilimli bir kâsedan çıkarak şahidenin omuzlarına kadar

⁶⁰ Silahdar: Silahları muhafaza eden memur. Bk: "Silahdar", Devellioğlu,(1984), s. 1142

⁶¹ Şehriyar: Hükümdar, şah, imparator. Bk. "Şehriyar", Rado (Tarihsiz), s. 1102

⁶² Esbak: Bundan önce, kendisinden eski olan. Bk. "Esbak", Rado (Tarihsiz), s. 347

⁶³ Halile: Nikâhlı kadın, zevce. Bk. "Halile", Devellioğlu,(1984), s. 380

⁶⁴ Cezire: Her tarafı su ile çevrilmiş kara, ada. Bk. "Cezire", Rado (Tarihsiz), s. 187

⁶⁵ Sertac: 1. Baş tacı. 2.Baş a giyilen taç gibi saygı ve sevgi duyulan kimse. Bk. "Sertac", Rado (Tarihsiz), s. 1055

uzanmaktadır. Kâse motifinin her iki yanında kurdele motifleri bulunmaktadır. Başucu şahidesinde kitabelik mezar tarafına yönelmiş cephenin büyük bir kısmına yerleştirilmiştir. On iki satırlık kitabe silmelerle ayrılarak mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Kitabenin etrafı içi bitkisel motiflerle süslü, dalgalı bir yivle çevrilmiştir.

Durumu: Baş taşı iyi durumdadır.

FOTOĞRAF 7- Şahide, Katalog No: 05A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO:149, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 05

Katalog No: 05B

Fotoğraf No: 08

Çizim No: 05B

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 172 cm., Genişlik 38 cm., Et Kalınlığı: 7 cm.,

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Ait Olduğu Kişi: Hatice Hanım

Özellikler: Ayakucu şahidesinin tepeliği de başucu şahidesinde olduğu gibi defneyaprağı süslemeleriyle oluşturulmuştur. Bir demetten çıkan uzun yapraklar şahidenin omuzlarına kadar uzanmaktadır. Yine başucu şahidesinin gövdesinde olduğu gibi ayakucu şahidesinin gövdesi de dalgalı bir çerçeve ile çevrilidir. Gövde içerisinde şahidenin en altından yukarıya doğru kıvrılarak uzanan bir defne dalı betimlenmiştir. Tüm gövdeyi kaplayan dalın ucu kıvrılıp yuvarlak bir biçim oluşturarak sonlanmaktadır. Üzerinde kitabe bulunmamaktadır.

Durumu: İyi durumdadır.

FOTOĞRAF 8- Şahide, Katalog No: 05B
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 06

Katalog No: 06A

Fotoğraf No: 09

Çizim No: 06

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 100 cm., Genişlik: 20 cm., Et kalınlığı: 2 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve'l baki/ hamlini vazı eyledi eyledi terk- i fena/

ol habibin hürmetine mağfiret kıl ya Rabbena/ alup masumun azm etti cennet bağına/

valideyne saburlar vire ol yar-ı hüda/ Mehmed ağanın kerimesi⁶⁶ merhume/ mağfur

Şerife Hüsniye hanımın/ ruhiçün Fatiha/ sene 1207

Ait Olduğu Kişi: Şerife Hüsniye Hanım

Kimlik Bilgisi: Mehmed Ağa'nın kızı

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1207 - M. 1792

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz Biçimli

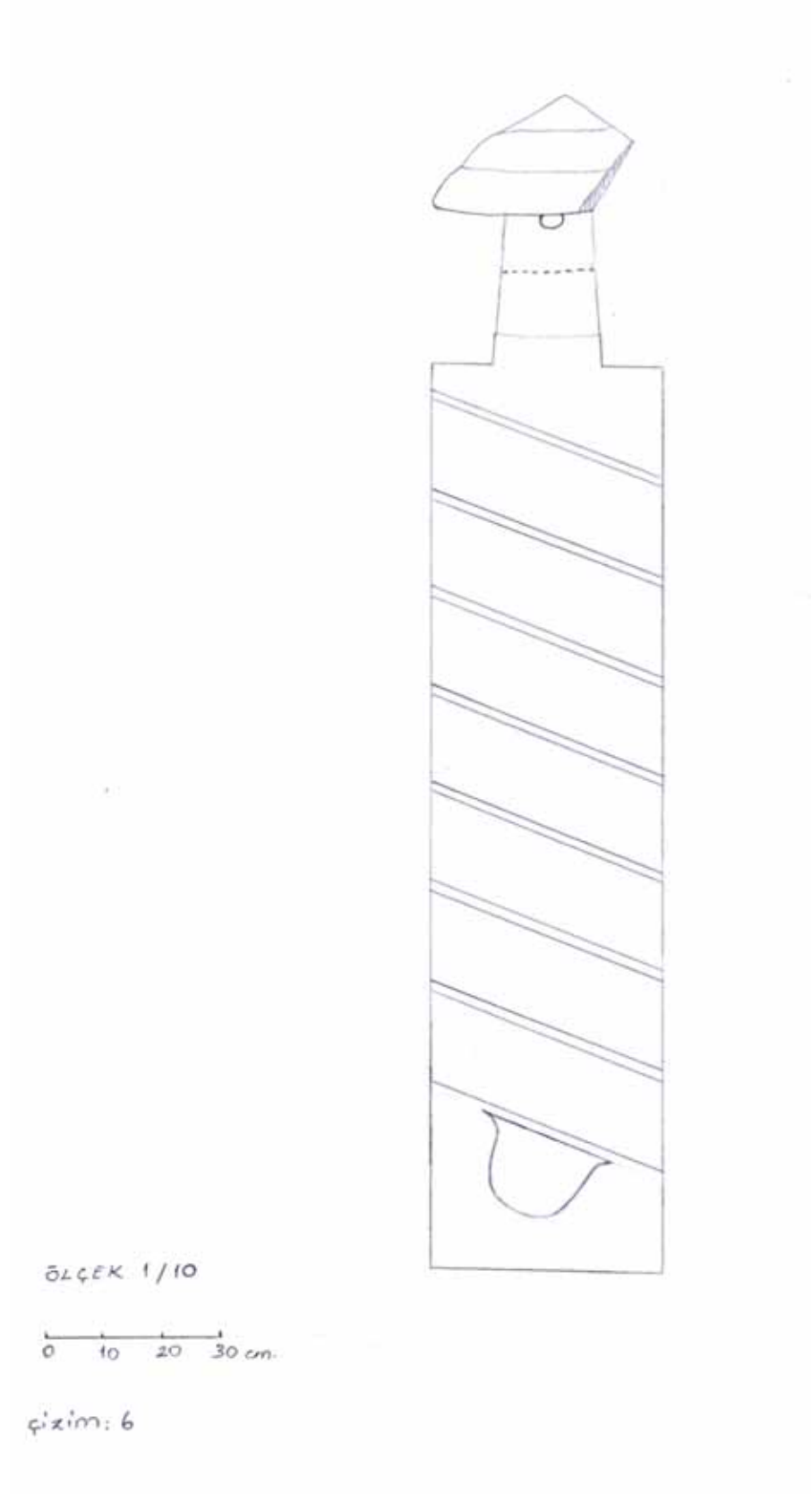
Özellikler: Şahidenin tepeliği üç boğumludur. Boyun kısmı uzun bırakılmıştır. Tepeliğin hemen altında çiçeğin kabara şeklinde yapılmış tohum bölümü bulunmaktadır. Boynun bittiği yerde başlayan kitabenin silmelerle sınırlandırıldığı görülmektedir. Dokuz satırdan oluşan kitabe sağa eğimli olarak mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir. Şahide sade görünümlüdür.

Durumu: Baş taşı boyun kısmından ve tepeliğinin sağ kısmından kırılmıştır. Bunlar dışında başka hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

⁶⁶ Kerime: Kız, kız çocuk. Bk. "Kerime", Devellioğlu (1984), s. 611

FOTOĞRAF 9- Şahide, Katalog No: 06A
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 07

Katalog No: 07A

Fotoğraf No:10

Çizim No: 07

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 96 cm., Genişlik:30 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ aşçı hassa⁶⁷ başı halifesinin⁶⁸/

oğlunun menkuhası⁶⁹ Mümtaz hanım/

ruhuna Fatiha/ sene 1213

Ait Olduğu Kişi: Mümtaz Hanım

Kimlik Bilgisi: Aşçı hassa başı halifesinin oğlunun nikâhlı eşi

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1213 - M. 1798

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen sonlanmıştır.

Özellikler: Şahide, yukarıdan aşağıya doğru hafif bir daralma göstermektedir. Üzerinde silmelerle sınırlandırılmış beş satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Şahide süslemesizdir.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁶⁷ Hassa: Hükümdarın zatına mahsus ordu. Bk. "Hassa", Rado (Tarihsiz), s. 496

⁶⁸ Halife: 1. Vekil. 2. Eskiden Babîâli kalemlerindeki kâtiplere denirdi. Bk. "Halife", Rado (Tarihsiz), s. 478

⁶⁹ Menkuha: Nikahlı zevce. Bk. "Menkuha", Rado (Tarihsiz), s. 840

FOTOĞRAF 10- Şahide, Katalog No: 07A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim : 7

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 08

Katalog No: 08A

Fotoğraf No:11

Çizim No: 08

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 72 cm., Genişlik: 23 cm., Et Kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ bir kuş idim uçtum yuvadan/

ecel beni ayırdı/ anamdan babamdan/

Mustafa efendinin mahdumu⁷⁰/Osman Nuri efendinin /

ruhuna Fatiha

Ait Olduğu Kişi: Osman Nuri Efendi

Kimlik Bilgisi: Mustafa Efendi'nin oğlu Osman Nuri Efendi

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: Üzerinde tarih bulunamamıştır.

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen sonlanmış.

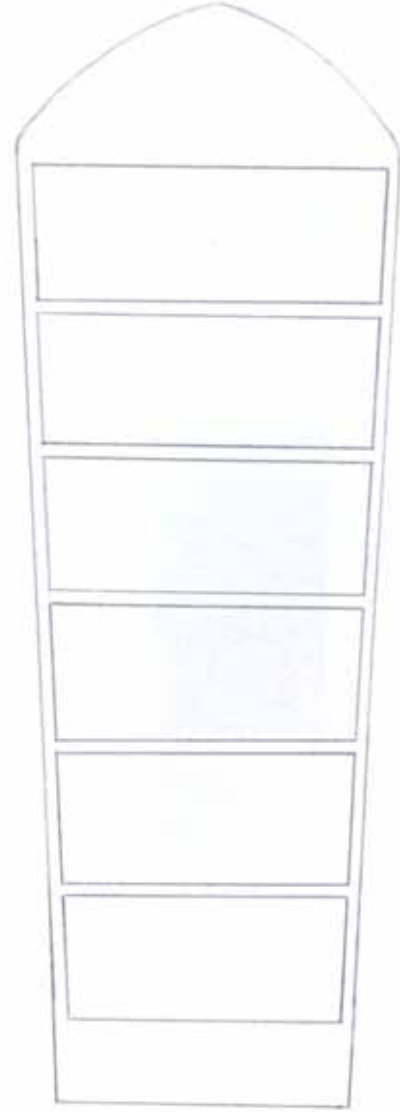
Özellikler: Baş taşının taç kısmı yuvarlatılarak ortası hafifçe sivriltilmiştir. Şahide tepeden aşağıya doğru hafifçe daralma göstermektedir. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Sade görünümlü bir taştır. Yedi satırlık kitabesi silmelerle ayrılmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁷⁰ Mahdum: Bir büyük kimsenin oğlu. Bk. "Mahdum", Devellioğlu (1984), s. 676

FOTOĞRAF 11- Şahide, Katalog No: 08A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim: 8

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 09

Katalog No: 09A

Fotoğraf No:12

Çizim No: 09

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 110 cm., Genişlik: 29 cm., Et Kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

(...)

(...) haseki⁷¹ (...)

Mehmed Ağa'nın ruhuna

Rızaen lillah-i te'ala

El- Fatiha

sene 1213 fi 1 ramazan

Ait Olduğu Kişi: Mehmed Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 01/Ramazan/1213 - M. 5/ Şubat/ 1799

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Dardağan

Özellikler: Şahidenin süslemesi bulunmamaktadır. Sade görünümlü bir taştır. Altı satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenerek silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Şahide boyun kısmından kitabesinin ikinci satırına kadar sağdan ve soldan kırılmıştır. Bundan dolayı kitabesinin ilk satırı hiç okunamamış ikinci satırı kısmen okunabilmiştir. Bunun dışında bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

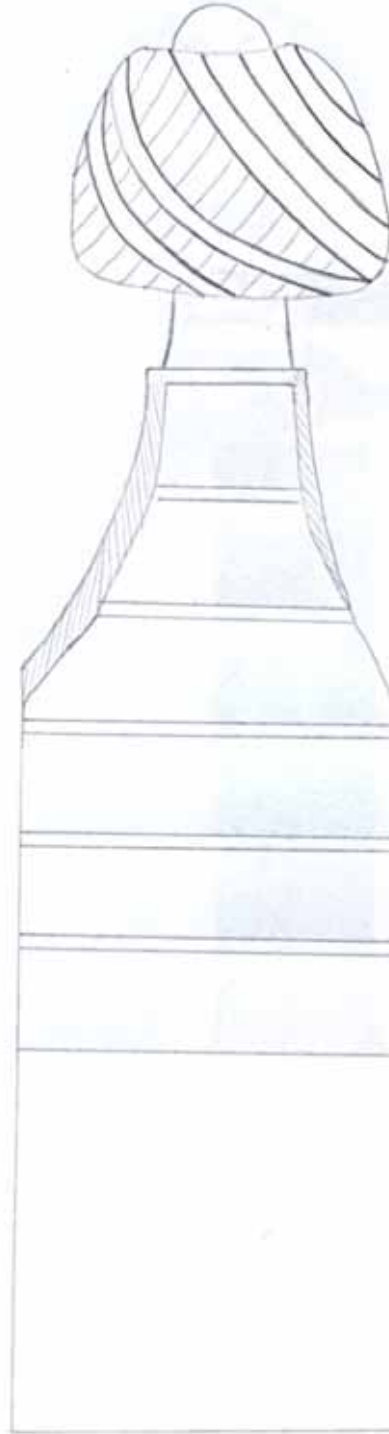
⁷¹ Haseki: Vaktiyle sarayda görevli bazı subaylara verilen ad. Bk. "Haseki", Rado (Tarihsiz), s. 495

FOTOĞRAF 12- Şahide, Katalog No: 09A
(Foto: H. Yılmaz)

Fotoğraf No: 143, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 9

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 10

Katalog No: 10A

Fotoğraf No:13

Çizim No: 10

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 170 cm., Genişlik: 38 cm., Et Kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ ah kim bu alem içre ben de şadan⁷² olmadım/

derdime derman aradım bir ilacın bulmadım/

geçdi ömrüm görmedim sıhhat yüzün/ bir misafir gibi geldim bunda mihman olmadım/

es-Seyyid⁷³ Ali Efendi'nin halilesi/ merhume ve mağfurun leha Emine Hanım/

ruhiçün rızaen lillahi'l-Fatiha/ fi gurre-i Ra sene 1266 muharrem

Ait Olduğu Kişi: Emine Hanım

Kimlik Bilgisi: Ali Efendi'nin eşi Emine Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. Muharrem/1266 - M. Kasım/ 1850

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlanmıştır.

Özellikler: Defneyaprağı motifleri ile süslenen tepelik, desen özelliğine göre dilimli bir görünüm kazanmıştır. Dokuz satırlık kitabe, mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiş olup silmelerle ayrılmaktadır. Kitabenin çevresi dalgalı hatlı bir yivle çevrelenmiştir. Bu dalgalı yiv şahidenin ayak kısmına doğru kıvrımını kaybeder ve düz bir çizgi görünümünü alır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁷² Şadan: Sevinçli. Bk. "Şadan", Rado (Tarihsiz), s. 1092

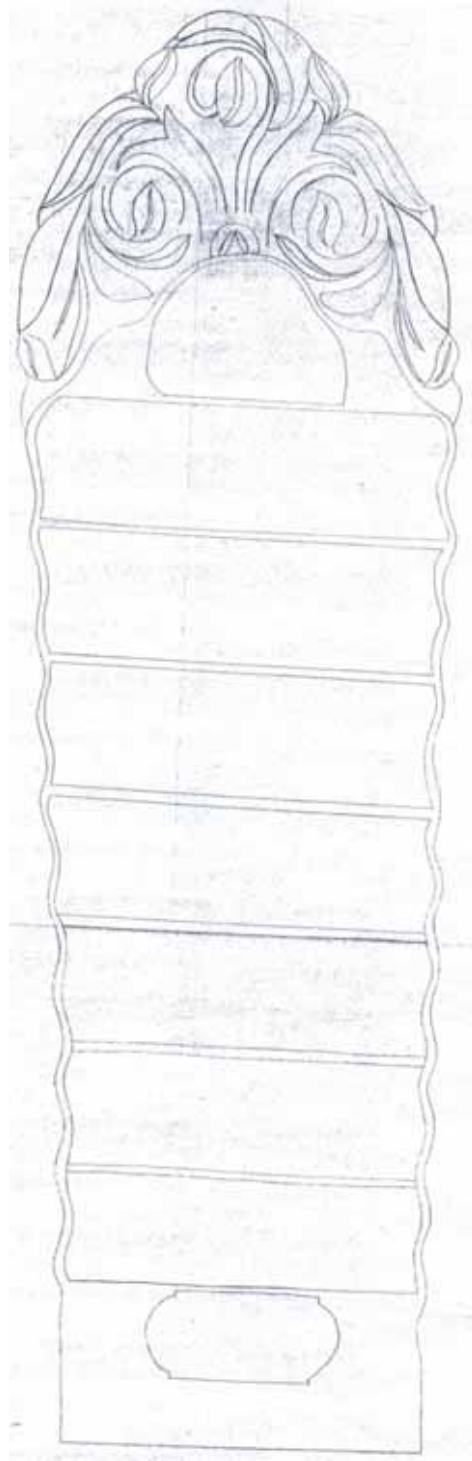
⁷³ Seyyid: Efendi, ağa, bey, molla, ileri gelen, baş, reis. Bk. "Seyyid", Rado (Tarihsiz), s. 1058

FOTOĞRAF 13- Şahide, Katalog No: 10A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 116, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 11

Katalog No: 11A

Fotoğraf No:14

Çizim No: 11

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 125 cm., Genişlik: 25 cm., Et Kalınlığı: 13 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ey felek/ kaddin bükülsün/ na-murad etdin/

beni ben murada/ erem derken/ tarumar etdin/

beni merhum/ Feyzullah /Ruhuna fatiha

Sene 1141

Ait Olduğu Kişi: Feyzullah

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1141 - M. 1728

Mezar Tipi: Açık Mezar

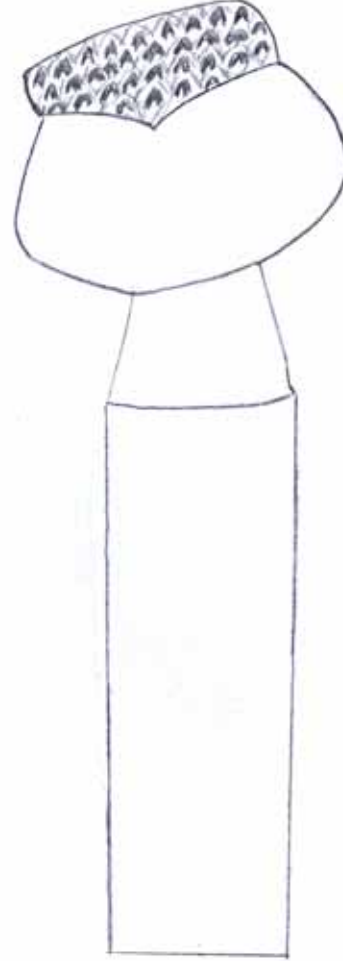
Başlık Tipi: Kâtibi Kavuklu

Özellikler: Oldukça ince bir şahidedir. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Sade görünümlü bir taştır. On satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma şeklinde işlenmiştir. Kitabe araları silmelerle ayrılmamıştır.

Durumu: Boyun kısmından kırılmış başlığı üzerine bırakılmıştır. Kitabenin birinci satırında okunmasına engel etmeyen küçük bir kırığı vardır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 14- Şahide, Katalog No: 11A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : İl

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 12

Katalog No: 12A

Fotoğraf No:15

Çizim No: 12

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 45 cm., Genişlik: 10 cm., Et Kalınlığı: 8 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

.../ Fatiha/ sene 1133

Ait Olduğu Kişi: Belli değildir.

Baş taşı Tarihi: H. 1133/ M. 1720

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz biçimlidir.

Özellikler: Tepelik üç boğumludur. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiş kitabesinin sadece son iki satırı okunabilmektedir. Küçük boyutlu ve süslemesiz bir şahidedir.

Durumu: Boyun kısmından itibaren üç parça şeklinde kırılmıştır. Boyun kısmı ile kitabesinin son iki satırı arasındaki bölüm kaybolmuştur. Dolayısıyla tarih dışında herhangi bir bilgi vermemektedir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 15- Şahide, Katalog No: 12A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 12

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 13

Katalog No: 13A

Fotoğraf No:16

Çizim No: 13

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 68 cm., Genişlik: 22 cm., Et Kalınlığı: 1 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ nur-ı didem üç gün içre bir derde duçar/

ram-ı⁷⁴ tende eyleyüb mürğ-i⁷⁵ revanı zar-ı zar/

kalmadı aram zatında revhi Halidin/

uçdu cennet bağında kıldı aram u karar/

El- Fatiha/ sene 1257

Ait Olduğu Kişi: Halid

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1257/ M. 1841

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Selimi Fes

Özellikler: Kitabe yedi satırdan oluşmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Kitabenin etrafı dalgalı hatlı bir çerçeve ile çevrilmiştir. Çerçevenin içi bitkisel motiflerle süslenmiştir. Şahidenin başka bir süslemesi yoktur.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁷⁴ Ram: Baş eğme, boyun eğme. Bk. "Ram", Rado (Tarihsiz), s. 1008

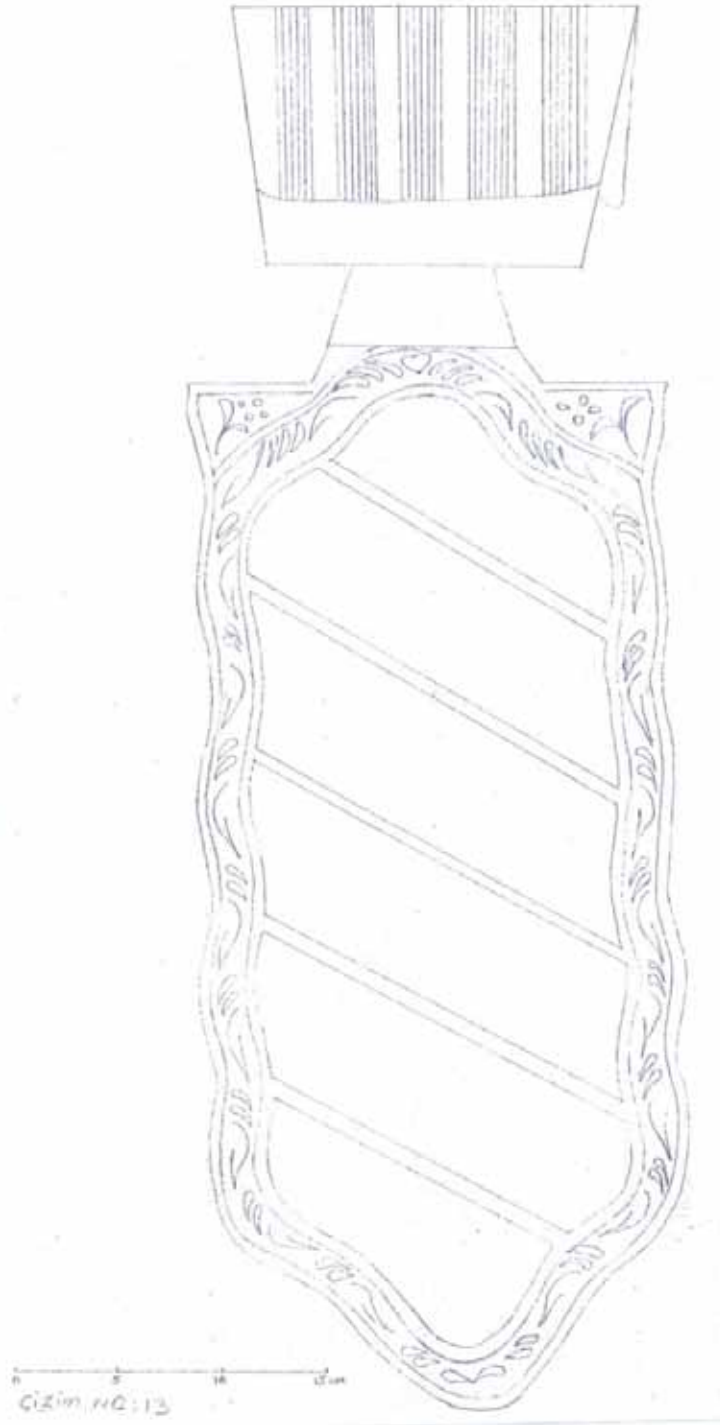
⁷⁵ Mürğ: Kuş. Bk. "Mürğ", Rado (Tarihsiz), s. 912

FOTOĞRAF 16- Şahide, Katalog No: 13A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 142, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 14

Katalog No: 14A

Fotoğraf No:17

Çizim No: 14

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 45 cm., Çap: 15 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

seyyiat⁷⁶ du- bülbul beka sad-ı feyz ü beka⁷⁷/

olan es- f Haydar beyin/ ve kaffe-i⁷⁸ ehl-i iman ervahına/

radiyallahu El- Fatiha/ sene 1271

Ait Olduğu Kişi: Ali Haydar Bey

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1271 - M. 1854

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üstüvani

Özellikler: Şahide, piramidal bir yapıya sahiptir. Beş satırdan oluşan kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiş olup silmelerle ayrılmıştır. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Durumu: Üzerinde herhangi bir hasar bulunmamakta ve iyi durumdadır. Ayak taşı yoktur.

⁷⁶ Seyyi (seyyiat): Kötü, fena, hafif günah. Bk. "Seyyi", Rado (Tarihsiz), s. 1058

⁷⁷ Beka: Bulunduğu halde kalma. Bk. "Beka", Rado (Tarihsiz), s. 123

⁷⁸ Kâffe: Cümle, bütün, hep. Bk. "Kâffe", Rado (Tarihsiz), s. 636

FOTOĞRAF 17- Şahide, Katalog No: 14A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim : 14

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 15

Katalog No: 15A

Fotoğraf No:18

Çizim No: 15

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 122 cm., Genişlik: 40 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

(...)/ ağanın kerimesi/ Fatıma/ ruhuna Fatiha/
sene 1146

Ait Olduğu Kişi: Fatıma

Kimlik Bilgisi: (?) Ağa'nın kızı Fatıma

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1146 - M. 1733

Mezar Tipi: Açık Mezar

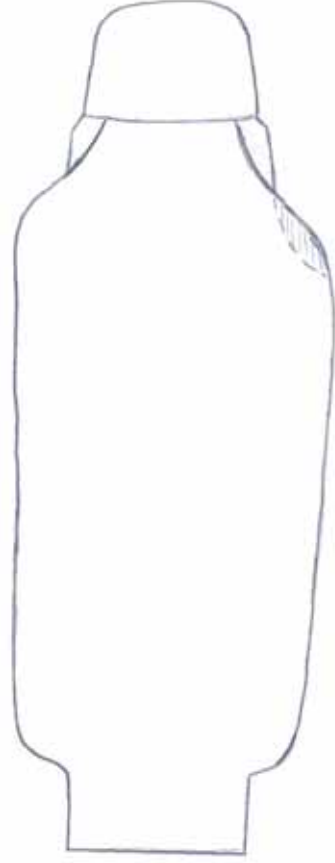
Başlık Tipi: ...

Özellikler: Başlık kısmı bulunmamaktadır. Süslemesiz, sade görünümlü ve küçük boyutlu bir taştır. Beş satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniği ile yazılmıştır. Satır aralarının silmelerle ayrılmadığı görülmektedir.

Durumu: Baş taşı boyun kısmından itibaren kırık olduğundan başlığı tespit edilemedi. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 18- Şahide, Katalog No: 15A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

ÇİZİM NO: 15

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 16

Katalog No: 16A

Fotoğraf No: 19

Çizim No: 16

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 81 cm., Genişli: 18 cm, Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

dar-ı fenadan (?) / (?) ağası/ ... kerimesi/ merhume Habibe Dudu/

ruhuna Fatiha/ sene 1173

Ait Olduğu Kişi: Habibe Dudu

Kimlik Bilgisi: (?) kızı Habibe Dudu

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1173/ M. 1759

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Kâtibi Kavuklu

Özellikler: Kavuğun sağ köşesinde bir gül motifi dikkati çekmektedir. Bunun dışında üzerinde herhangi bir süslemesi bulunmaz. Sade görümlü ve küçük boyutlu bir taştır. Baş taşı bir kadına ait olduğundan ve başlık gövdeye gelişi güzel yerleştiriliş olduğundan bu başlığın bu gövdeye ait olmadığı düşünülmüştür. Başlık ve şahide taşı bir bütünlük göstermemektedir. Ayrıca kâtibi kavuk şeklindeki başlık bir erkek mesleğini simgelemektedir. Altı satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniği ile yazılmıştır. Satır araları silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Kitabenin sağ köşesinde üçüncü satırdan başlayarak 30 santimetrelilik bir kırık bulunmaktadır. Kırık kitabenin okunmasını engellememektedir. Baş taşı boyun kısmına gelişigüzel bir biçimde oturtulmuştur. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 19- Şahide, Katalog No: 16A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 16

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 17

Katalog No: 17A

Fotoğraf No:20

Çizim No: 17

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 124 cm., Genişlik: 55 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ rical-i devlet-i aliyeden/

makam- seraskeri nizamiyye⁷⁹/evrak kalemi müdiri merhum/

ve mağfur el- muhtac ila rahmet-i/ rabbihil'l-gafur Ahmed Lebib/

efendi ruhiçün El- Fatiha/ sene 1309

Ait Olduğu Kişi: Ahmed Efendi

Kimlik Bilgisi: Devletin ileri gelenlerinden, evrak kalemi müdürü Ahmed Efendi

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1309 - M. 1892

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hamidi Fes

Özellikler: Boyun kısmının altında, ortada bir fiyonk motifi vardır. Fiyonk motifinin ortasından sağa ve sola doğru ikişer lale motifinin çıkmaktadır. Altta bu fiyongun uçları uzayarak kitabenin birinci satırını çevrelemiştir. Baş taşının sekiz satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

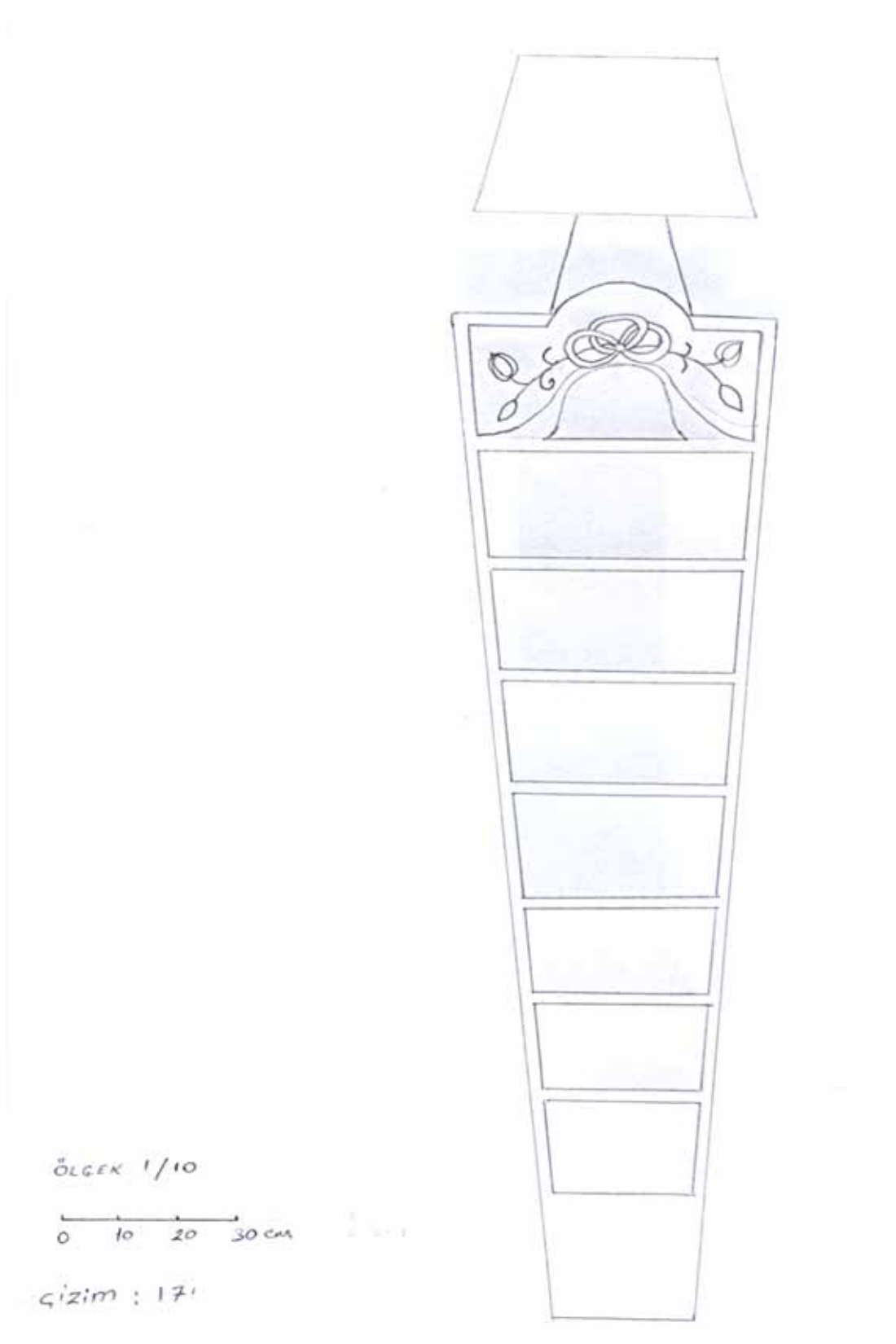
⁷⁹ Nizamiye: Tanzimat ordusunun asıl silah altında bulunan kısmı. Bk. "Nizamiye", Rado (Tarihsiz), s. 955

(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 147, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 18

Katalog No: 18A

Fotoğraf No:21

Çizim No: 18

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 110 cm., Genişlik: 41 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l-hallaku' l baki/ Sarı Mustafa ağa'nın/

halilesi merhume ve mağfurun leha el- muhtace/ ila rabbihi'l-gafur/

şehide Şerife Rüveyda Hanım ruhiçün/ rızaen lillah-i Fatiha/

sene 1241 fi 28 rabiü'l sani/

Ait Olduğu Kişi: Şerife Rüveyda Hanım

Kimlik Bilgisi: Sarı Mustafa Ağa'nın eşi, şehit Şerife Rüveyda Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1241 - M. 1825

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Meyve tabağı motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin taç kısmı, Barok yapraklı bir tepelik ile oluşturularak görünümüne anıtsal bir özellik kazandırmıştır. Yaprak demeti beş adet küçük yaprağın birleştirilmesiyle oluşturulmuş ve her iki yanına da birer tane “c” harfi şeklinde yaprak konmuştur. Taç kısmının ortasında yivli ve kulplu bir kâse içerisinde iki adet üzüm salkımı işlenmiştir. Yaprak kenarlarından şahide kenarlarına doğru dalgalı yivler uzatılarak arta kalan kısımlar bitkisel süslemelerle doldurulmuştur. Kitabenin birinci satırının yanlarında tomurcuklu birer dal motifi bulunmaktadır. Şahide yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmıştır.

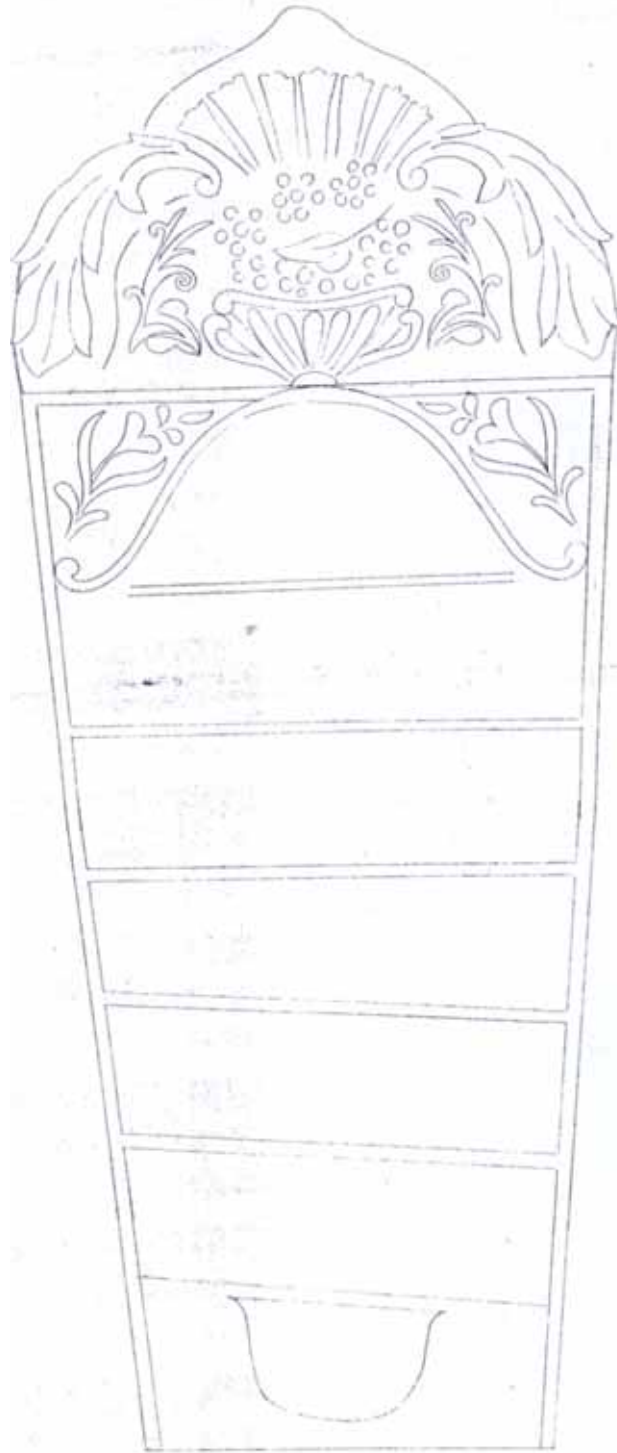
Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 21- Şahide, Katalog No: 18A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 144, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

0 1 2 3 4 m
Çizim: H. Yılmaz

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 19

Katalog No: 19A

Fotoğraf No:22

Çizim No: 19

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 150 cm., Genişlik: 42 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ dizdar⁸⁰ el- Hac Abdullah Ağa'nın zevcesi/

merhume ve mağfurun leha el- muhtac ila rahmet-i/

Rabbihi' l-Gafur Ümmühan Hatun ruhuna/ El- Fatiha fi 3 receb/

Sene 1213

Ait Olduğu Kişi: Ümmühan Hatun

Kimlik Bilgisi: Kale muhafızı, Hacı Abdullah Ağa'nın eşi Ümmühan Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 3/ Recep/ 1213 - M. 10/ Aralık/ 1798

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen sonlanmış.

Özellikler: Şahidenin tepeliği üç dilimli küçük bir yaprak demeti ile süslüdür. Tepelik biri iç bükey biri dış bükey iki "c" şeklinde kıvrım ile devam etmiştir. Tepeliğin ortasında birbirine bakan iki "c" kıvrımı ortasındaki hasır örgü deseni dikkat çekicidir. Hemen altında iki silme ile sınırlandırılmış satırın ortasında yaprak motifleri bulunur. Bu silmeli kısım ile kitabe alanına geçiş sağlanmıştır. Metnin üzerine ortada iri kenarlarda daha küçük üç barok tarzı süsleme ile çevrilidir. Şahide yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmıştır. Baş taşının altı satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

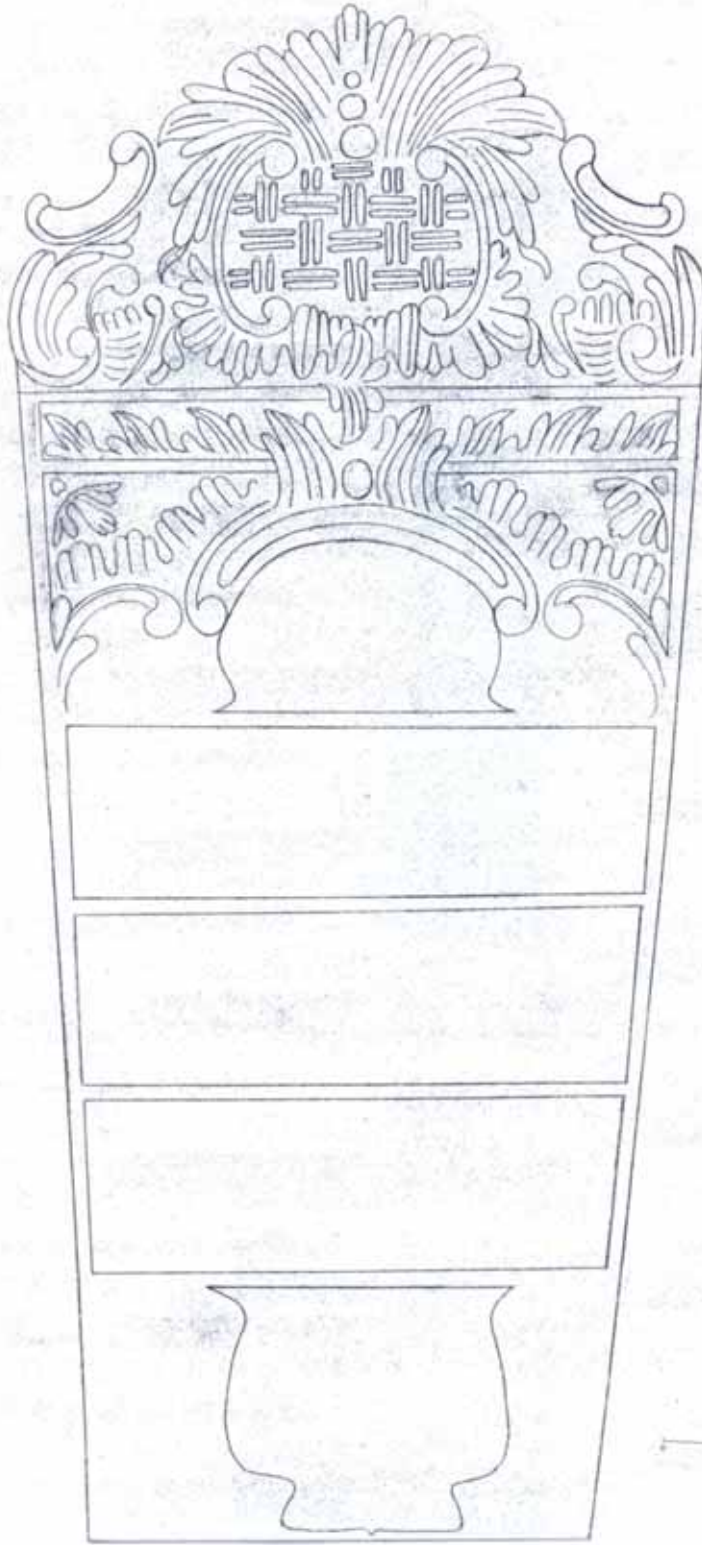
⁸⁰ Dizdar: Kale muhafızı. Bk. "Dizdar", Rado (Tarihsiz), s. 288

FOTOĞRAF 22- Şahide, Katalog No: 19A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF139, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 20

Katalog No: 20A

Fotoğraf No:23

Çizim No: 20

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 85 cm., Genişlik: 36 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ah mine' l mevt/ Bursa valisinden liyakatlü⁸¹/

Mazhar Paşa hazretlerinin/ hafidi⁸² Kamil Bey'in mahdumu/

Rüşdü Bey'in ruhiçün Fatiha/ sene 1295 fi 20 safer

Ait Olduğu Kişi: Rüştü Bey

Kimlik Bilgisi: Liyakat madalyalı Bursa valisi Mazhar Paşa hazretlerinin kız torunundan Kamil Bey' in oğlu Rüştü Bey

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1295/ M. 1878

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hamidi Fes

Özellikler: Şahidenin üst kısmında barok tarzı kıvrımlar bulunur. Bu kıvrımlardan iki adet püskül motifi sarkıtılmıştır. İki püskül motifi arasında çiçeklerden yapılmış iki omuzu birleştiren bir çelenk tasviri vardır. Çiçeklerin üzerinde bir gülçe motifi bulunmaktadır. Gövde aşağıya doğru yuvarlak bir biçim oluşturacak şekilde sonlandırılmıştır. Bu bölüme altı satırlık kitabe yazılmış etrafı da üçer yaprak ile çevrelenmiştir.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁸¹ Liyakat: 1. Layık olma, yararlılık, değerlilik. 2. Ehliyet, iktidar. Bk. "Liyakat", Rado (Tarihsiz), s. 794

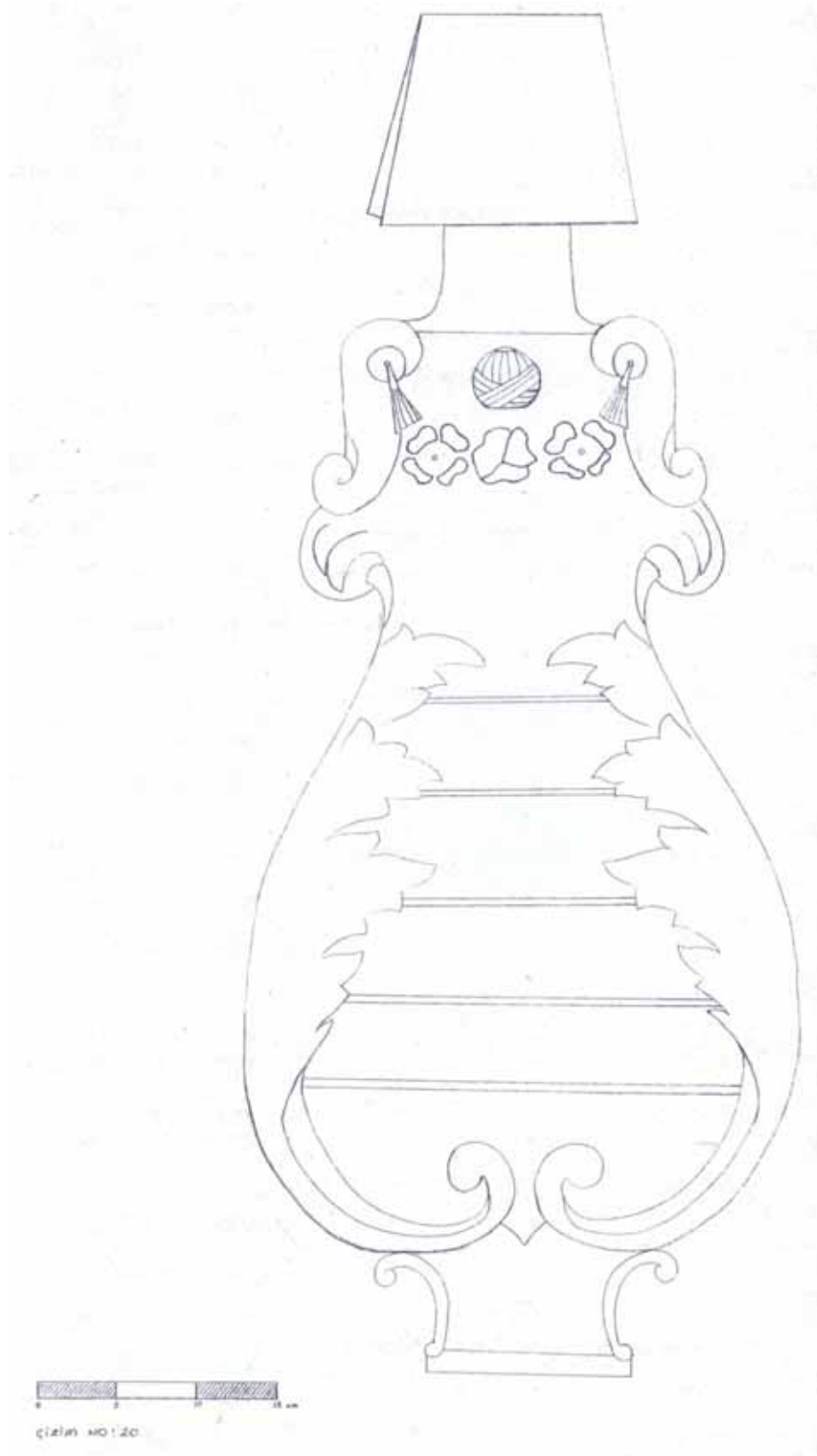
⁸² Hafide: Kız torun. Bk. "Hafide", Rado (Tarihsiz), s. 471

FOTOĞRAF 23- Şahide, Katalog No: 20A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF:146, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 21

Katalog No: 21A

Fotoğraf No:24

Çizim No: 21

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 77 cm., Genişlik: 26 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ esbak- ı ser- etibba- i⁸³ / şehriyari ve Salih efendi'nin/
kerime- i mükerremeleri merhume/ Rukiye Memdu hanım'ın/
ruhiçün el-Fatiha/ sene 1289 fi 14

Ait Olduğu Kişi: Rukiye Memdu Hanım

Kimlik Bilgisi: Doktor Salih Efendi'nin kızı Rukiye Memdu Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1289/ M. 1872

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz biçimlidir.

Özellikler: Hotoz biçimli başlığın üzerine üçgen sonlanan ikinci bir başlık daha konmuştur. Gövde kısmının iki yanındaki barok kıvrımlardan çıkan yapraklar boyun kısmını da geçerek başlıkta son bulmaktadır. Yedi satırlık kitabe mermer üzerine kabartma tekniğinde, sağa eğimli olarak yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır. Şahide gövdesini kuşatan çerçevenin içinde çiçekler yapraklarıyla zemini doldurmaktadır.

Durumu: Şahide gövdesinin sağ üst kenarında on santimetrelik bir kırık bulunmaktadır. Kırık kitabenin okunmasını engellememektedir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

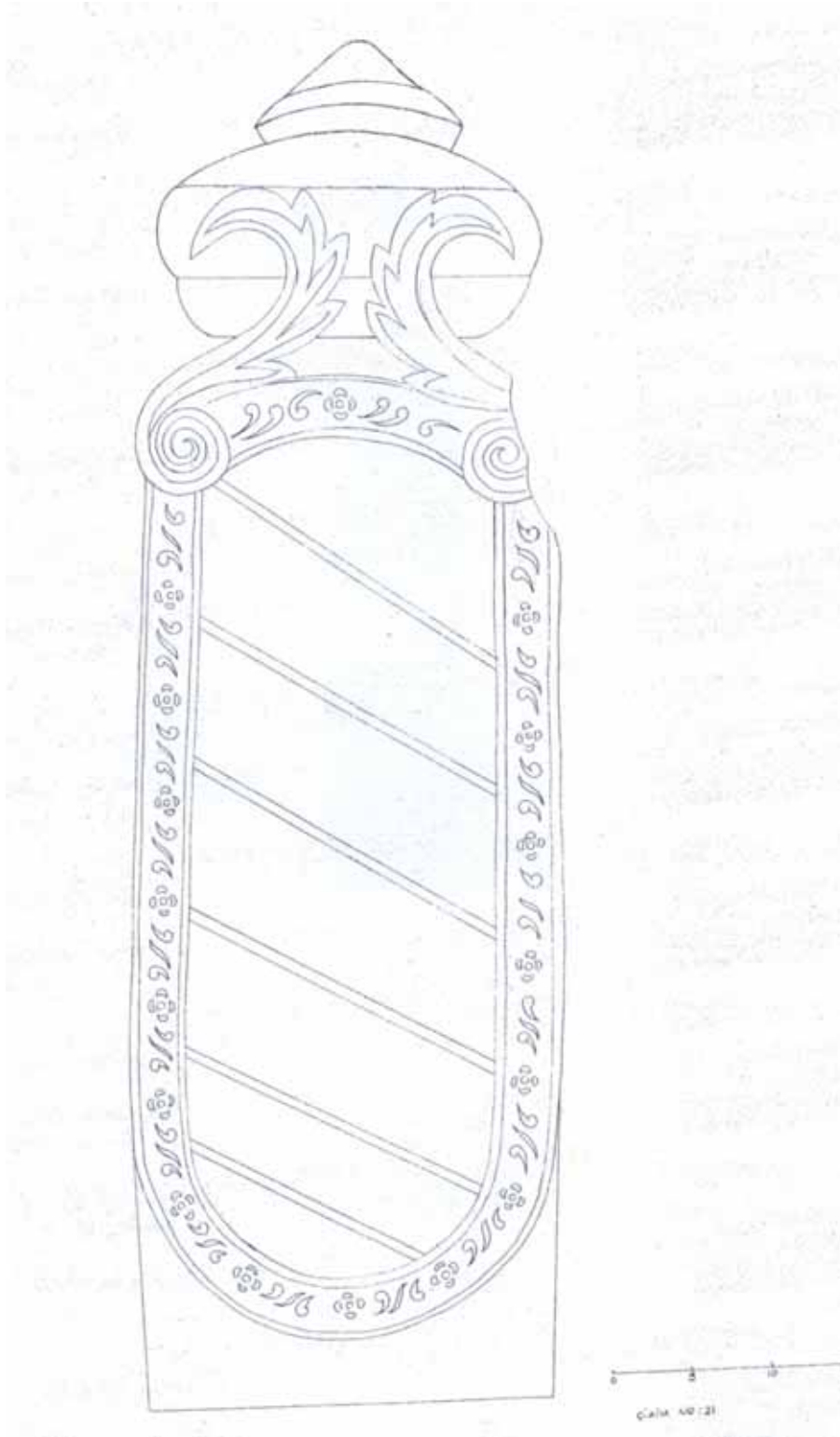
⁸³ Tıbbi: Tıpla alakalı. Bk. "Tıbbi", Rado (Tarihsiz), s. 1174

FOTOĞRAF 24- Şahide, Katalog No: 21A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 125, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 22

Katalog No: 22A

Fotoğraf No:25

Çizim No: 22

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 122 cm., Genişlik: 36 cm., Et Kalınlığı: 5 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ beni kıl mağfiret ey Rabb- i Yezdan⁸⁴/

bi- hakk-ı arş- ı azam nur- ı kur' an/ gelüp kabrimi ziyaret eden ihvan/

edeler ruhuma bir Fatiha ihsan/ Anadoluhisarı kal'ası'nin/

Topçubaşısı merhum Ömer Ağa/ İbn-i⁸⁵ Mehmed Ağa ruhuna Fatiha/

sene 1238

Ait Olduğu Kişi: Ömer Ağa

Kimlik Bilgisi: Anadoluhisarı Kalesi'nin topçubaşısı merhum Mehmed Ağa'nın oğlu

Ömer Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1238/ M. 1823

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Kâtibi kavuklu

Özellikler: Şahidenin boyun kısmı gövdeye doğru hafifçe genişleyerek son bulmaktadır. Boyun kısmının hemen altından silmelerle sınırlandırılmış dokuz satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabe mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Baş taşı süslemesiz ve sade görünümlüdür.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁸⁴ Yezdan: 1. Müslümanlıkta Allah. 2. Hayır ilahı (eski Zerdüştlerde). Bk. "Yezdan", Rado (Tarihsiz), s. 1251

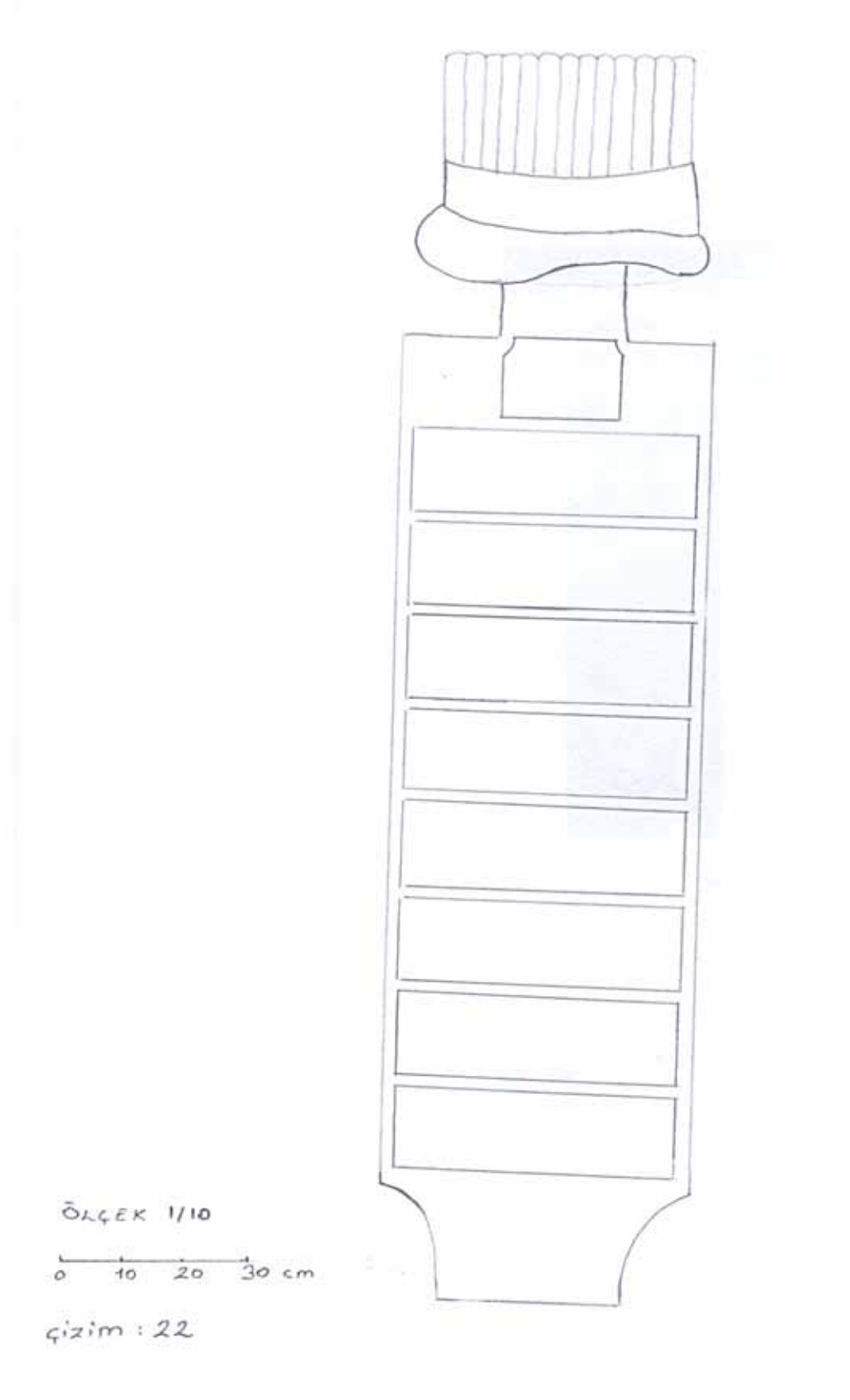
⁸⁵ İbn: Oğul. Bk. "İbn", Rado (Tarihsiz), s. 554

FOTOĞRAF 25- Şahide, Katalog No: 22A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 124, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 23

Katalog No: 23A

Fotoğraf No: 26

Çizim No: 23

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 100 cm., Genişlik: 25 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ah mine' l mevt/ nagehan⁸⁶ gitdi fenadan kaldı ism-i hazinesi/

doymadı dünyasına bağ-ı cihan bir danesi/

gonca-i gülzar-ı ismet soldurub bad- ı ecel/

nice feryad etmesün hasretle daim annesi/

almadım dünya muradın hayfa gittim genç iken/

Bafralı Hacı Ali Ağanın kerimesi/ Fethiye Hanımın ruhuna el Fatiha

Fi 21 muharrem sene 1297

Ait Olduğu Kişi: Fethiye Hanım

Kimlik Bilgisi: Bafralı Hacı Ali Ağa'nın kızı Fethiye Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 21/ Muharrem/ 1297 - M. 3 /Ocak/ 1880

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen sonlanmış.

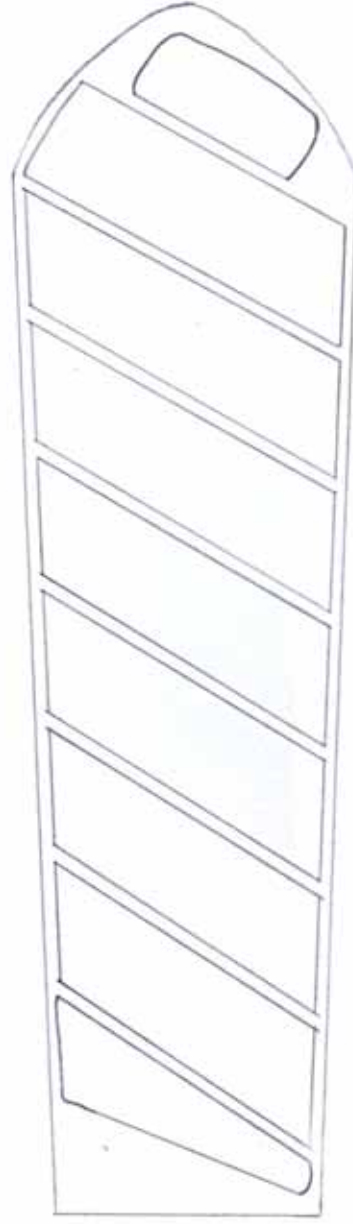
Özellikler: Baş taşının taç kısmı yuvarlatılarak ortası sivriltilmiştir. Şahide tepeden aşağıya doğru hafifçe daralma göstermektedir. Dokuz satırlık kitabesi sağa eğimli olarak yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir. Kitabe tüm taşı kaplamakta üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁸⁶ Nagehan: Ansız, ansızın. Bk. "Nagehan", Rado(Tarihsiz) , s. 934

FOTOĞRAF 26- Şahide, Katalog No: 23A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 23

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 24

Katalog No: 24A

Fotoğraf No: 27/28

Çizim No: 24

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 04.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 108 cm., Genişlik: 30 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ fenadan bekaya eyledi rihlet/

ide kabrini Hakk ravza-i cennet/ müderris- i kiramdan⁸⁷ Kadri/

zade⁸⁸ hafidi merhum el-Hac/ Mehmed Es'ad Efendi/

ruhiçün El- Fatiha/ sene 1220

Ait Olduğu Kişi: Mehmed Esad Efendi

Kimlik Bilgisi: Kadri zadelerin torunu Mehmed Esad Efendi

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1220 - M.1805

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Ulema kavuklu

Özellikler: Süslemesiz ve sade görünümlü bir taştır. Sekiz satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

⁸⁷ Müderris: İlmi paye ki çeşitli dereceleri vardı: Müderrisin- i kiramdan. Bk. "Müderris", Rado (Tarihsiz), s. 897

⁸⁸ Zade: 1. Doğmuş. 2. Oğul. Bk. "Zade", Rado (Tarihsiz), s. 1264

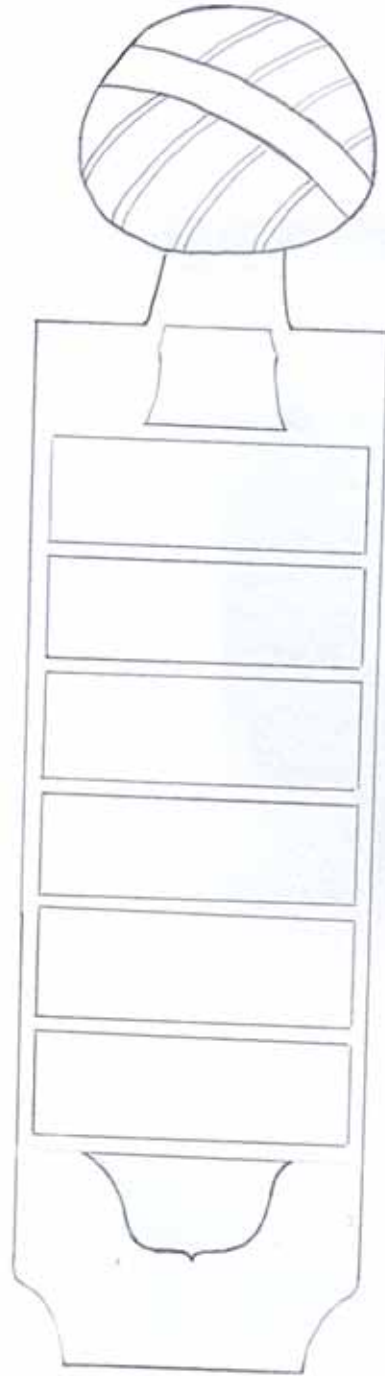
FOTOĞRAF 27- Şahide,
Katalog No: 24A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 28- Şahide, Katalog No: 24A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 123, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 24

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 25

Katalog No: 25A

Fotoğraf No: 29

Çizim No: 25

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 133 cm., Genişlik: 35 cm., Et kalınlığı: 5 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ tarik-i Rifa'iyyeden/ Derviş Mehmed Ali/

Ağa'nın zevcesi cennet-mekan/ merhume Fatma Hatun/

ruhuna Fatiha/ fi 15 cemaziyülevvel sene 1260

Ait Olduğu Kişi: Fatma Hatun

Kimlik Bilgisi: Derviş Mehmed Ali Ağa'nın eşi Fatma Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. Cemaziyülevvel/ 1260 - M. Haziran/ 1844

Mezar Tipi: Açık Mezar

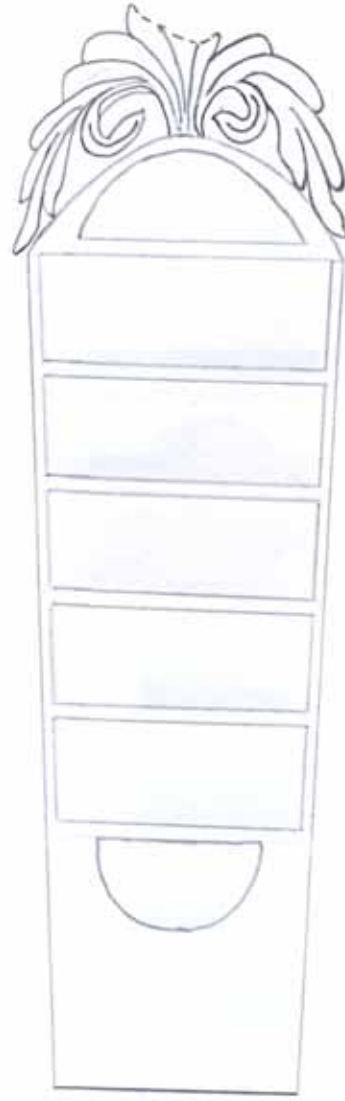
Başlık Tipi: Üçgen sonlanmış.

Özellikler: Şahide tepeden aşağıya doğru hafif bir daralma göstermektedir. Taç kısmı barok kıvrımlarla süslenmiştir. Taç kısmının alınlığında altı adet yaprak bulunmaktadır. Taç kısmının sağında ve solunda ki yapraklar aşağıya doğru sarkıtılarak monotonluk bozulmuş ve kompozisyona hareketlilik kazandırılmıştır. Yedi satırdan oluşan kitabe silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir.

Durumu: Baş taşının tepeliğini oluşturan yaprak demetindeki iki dilim ortalarından kırılmıştır. Bunun dışında bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 29- Şahide, Katalog No: 25A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 25

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 26

Katalog No: 26A

Fotoğraf No:30

Çizim No: 26

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 77 cm., Genişlik: 37 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

El-baki/ Anadoluhisarı'nda merhume/ ve mağfure Bucaklı⁸⁹/

Nefise Hatun'un ruhu/ içün ve kaffe-i ehl-i iman/

ruhiçün Fatiha/fi 12 sene 1237

Ait Olduğu Kişi: Nefise Hatun

Kimlik Bilgisi: Anadolu hisarlı Bucaklı Nefise Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1237/ M. 1821/ 1822

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlanmışır.

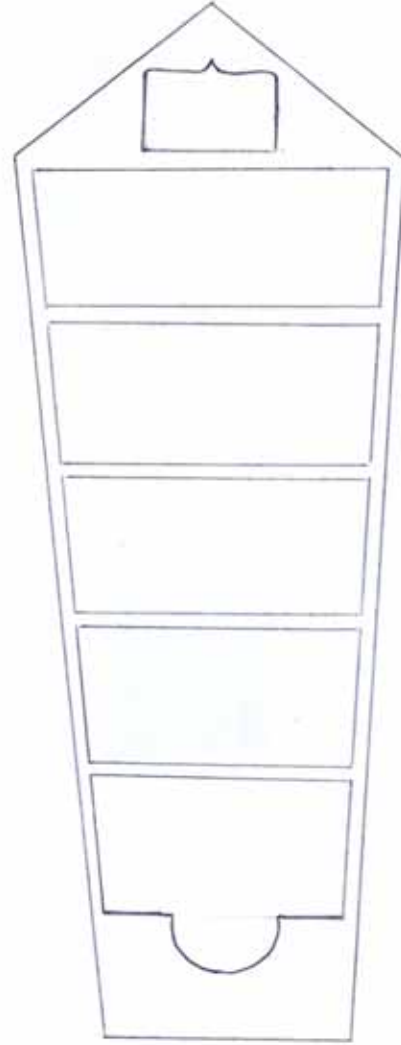
Özellikler: Şahide, yukarıdan aşağıya doğru hafif bir daralma göstermektedir. Üzerinde silmelerle sınırlandırılmış yedi satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabenin ilk satırı, kaş kemer biçiminde yüzeysel bir niş içinde yer almaktadır. Şahide süslemesiz ve gösterişten uzaktır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁸⁹ Bucaklı, Anadoluhisarı'na bağlı bir mahalle adıdır.

FOTOĞRAF 30- Şahide, Katalog No: 26A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 26

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 27

Katalog No: 27A

Fotoğraf No:31

Çizim No: 27

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 80 cm., Genişlik: 33 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum ve mağfur el- muhtaç/ ila rabbü'l gafur Zekiye Hatun/

ruhiçün/ El- Fatiha/ sene 1172 fi 27 safer

Ait Olduğu Kişi: Zekiye Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 27/ Safer/ 1172 - M. 29/ Ekim/ 1758

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlandırılmıştır.

Özellikler: Şahidenin tepeliğinin ucu hafifçe yuvarlatılmıştır. Yukarıdan aşağıya doğru bir daralma göstermektedir. Üzerinde silmelerle sınırlandırılmış beş satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Şahide süslemesiz ve gösterişten uzaktır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 31- Şahide, Katalog No: 27A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim : 27

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 28

Katalog No: 28A

Fotoğraf No:32

Çizim No: 28

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 70 cm., Genişlik: 28 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhume Ayşe/ hatun ruhuna/ Fatiha sene 1190

Ait Olduğu Kişi: Ayşe Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1190/ M. 1776

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlandırılmıştır.

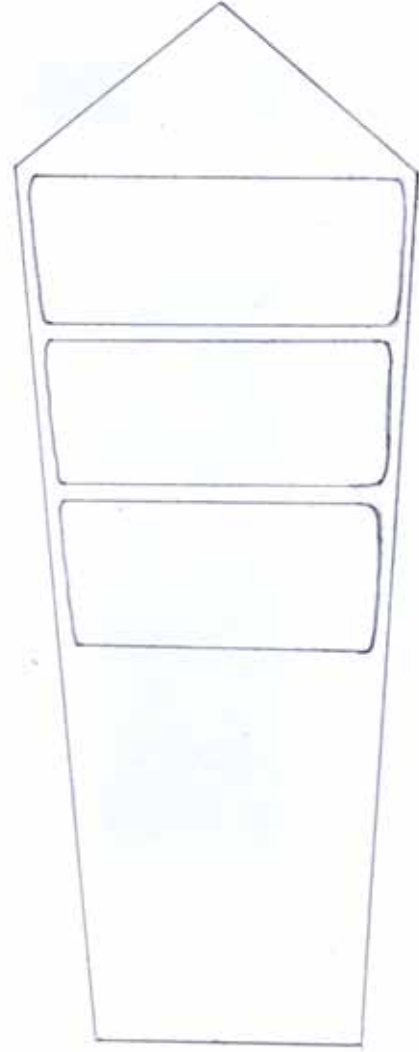
Özellikler: Şahide yukarıdan aşağıya doğru hafif bir daralma göstermektedir. Üzerinde silmelerle sınırlandırılmış üç satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Şahide süslemesiz ve sade görünümlüdür.

Durumu: İyi durumdadır. Kitabenin bulunduğu ön yüzü beyaz bir boya ile boyanmıştır.

Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 32- Şahide, Katalog No: 28A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 28

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 29

Katalog No: 29A

Fotoğraf No: 33

Çizim No: 29

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik 110 cm. Genişlik 28 cm. Et kalınlığı 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

el baki/ genç iken göçtü cihandan/ böyle bir hulk-i halim dilerim/

kabrini pür- nur eyleye Rabbü' l Kerim/

merhum topçu⁹⁰ Mustafa/ ruhuna Fatiha/sene 123?

Ait Olduğu Kişi: Mustafa

Kimlik Bilgisi: Topçu Mustafa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 123? / M. 182?

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Ulema Kavuk

Özellikler: Oldukça sade görünümlü ve süslemesiz bir taştır. Yedi satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

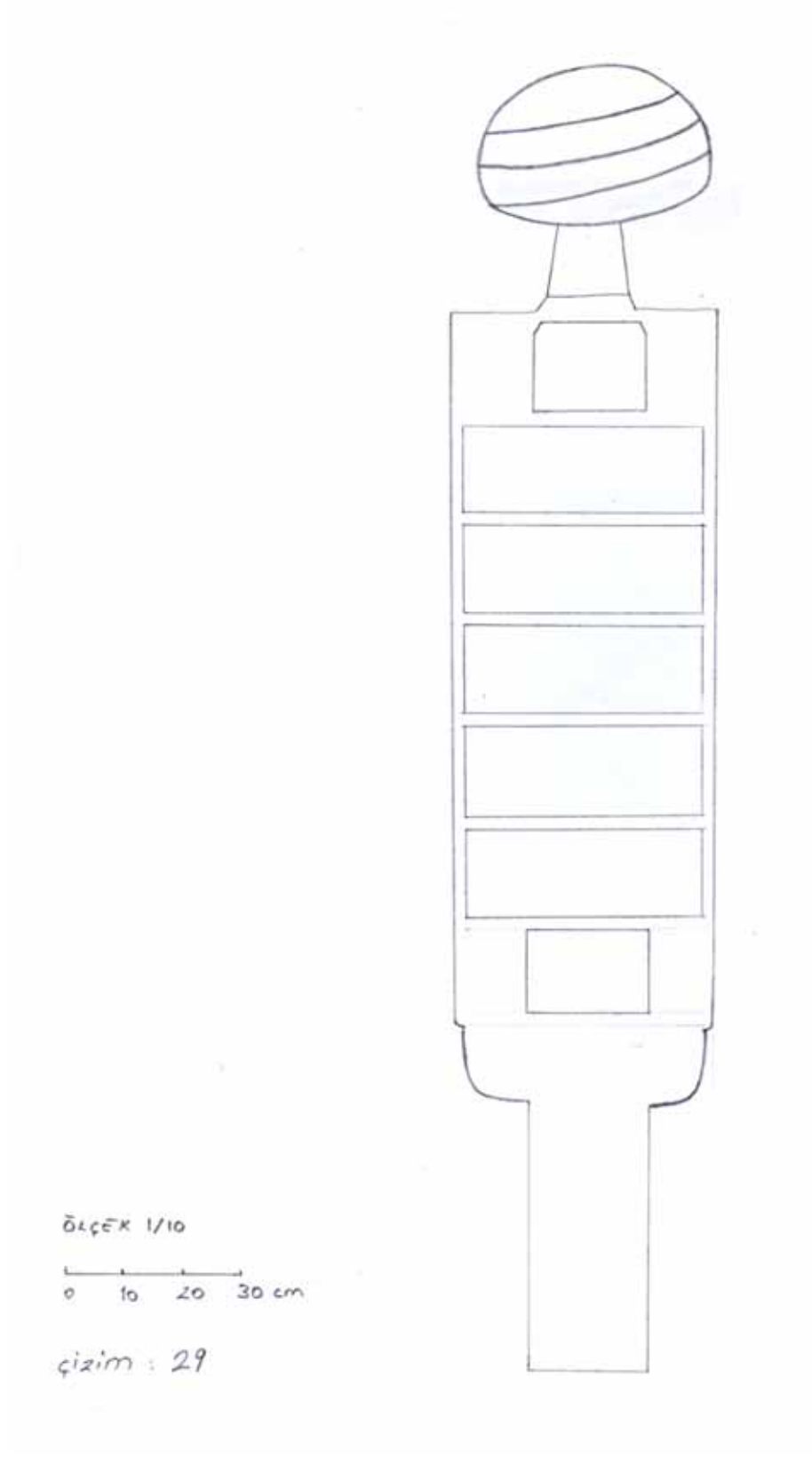
⁹⁰ Topçu: Top kullanan asker sınıfı. Bk. "Topçu", Rado, (Tarihsiz), s. 1181

FOTOĞRAF 33- Şahide, Katalog No: 29A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 126, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 30

Katalog No: 30A

Fotoğraf No:34/35

Çizim No: 30

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 155 cm., Genişlik: 32 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ cihan bağında taze bir Nihal-i gül idim/

soldu ecelden sanki cihana gelmedi/ ziyaret eyle bak bu bir nevcivan/

gül- i rana iken ayeti oldu yeksan/ Said Efendi kerimesi Rüstem Efendi/

zevcesi merhume Seyyide Rukiye Hanım/ ruhiçün Fatiha/ sene 1245

Ait Olduğu Kişi: Seyide Zekiye Hanım

Kimlik Bilgisi: Said Efendi'nin kızı, Rüstem Efendi'nin eşi Seyyide Zekiye Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1245/ M. 1829/30

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz biçimlidir.

Özellikler: Şahide tepeliği üç boğumludur. Boynun üst kısmında, yedi yapraklı bir çiçeğin kabara tarzında yapılmış tohum bölümü görülmektedir. Yedi yapraklı çiçek motifinin iki yanında dörder tomurcuklu birer dal ile lale motifi görülmektedir. Bu motifler tepeliğinin altına kadar uzamaktadır. Boyun kısmında ise danteli andıran bir yaka motifi onunda altında tek sıralı bir gerdanlık motifi görülmektedir. Gerdanlığın ortası bir sarkıtlı süslenmiştir.

Durumu: İyi durumdadır.

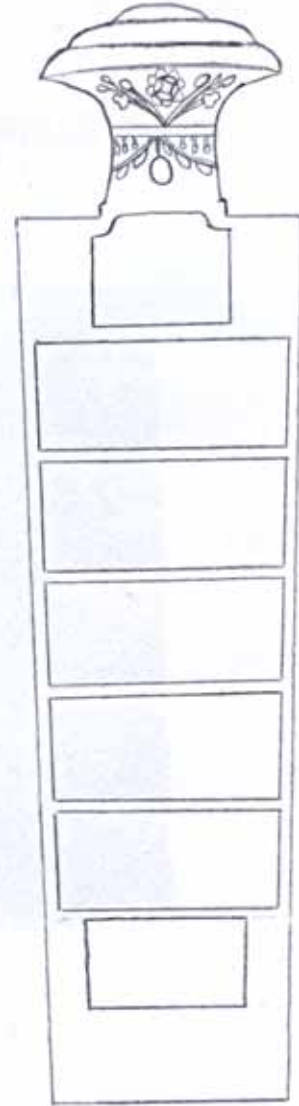
FOTOĞRAF 34- Şahide, Katalog No: 30A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 35- Şahide, Katalog No: 30A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 127, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

ÇİZİM : 30

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 30

Katalog No: 30B

Fotoğraf No: 36

Çizim No: 30B

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 95 cm., Genişlik: 32 cm., Et kalınlığı: 11 cm.

Mezar Tipi: Açık Mezar

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabesi bulunmamaktadır.

Ait Olduğu Kişi: Seyide Zekiye Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1245/ M. 1829

Özellikler:

Ayak taşı dalgalı hatlı bir gövdeye sahiptir. Üzerinde küçük bir saksının içinden çıkan gül dalı betimlenmiştir. Gül dalı üzerinde yapraklar arasında beş adet açılmış gül motifi görülmektedir.

Durumu: İyi durumdadır.

FOTOĞRAF 36- Şahide, Katalog No: 30B
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 31

Katalog No: 31A

Fotoğraf No: 37

Çizim No: 31

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 95 cm., Genişlik: 30 cm., Et kalınlığı: 5 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ah mine' l mevt/ baban hükümdarlarından esbak Yemen/

valisi devletlü⁹¹ Ahmed Paşa hazretlerinin/ hemşire-i afifeleri⁹² Hatice Hanım'ın/

kalfalarından merhume Felek Nas/ kadın'ın ruhiçün rızaen lillah Fatiha/

fi 5 rabiü' l sani sene 1288

Ait Olduğu Kişi: Felek Nas Kadın

Kimlik Bilgisi: Yemen Valisi Ahmed Paşa'nın kız kardeşi Hatice Hanımın kalfalarından Felek Nas Kadın

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1288/ M. 1871

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen sonlandırılmıştır.

Özellikler: Baş taşının taç kısmı yuvarlatılarak ortası hafifçe sivriltilmiştir. Şahide tepeden aşağıya doğru hafifçe daralma göstermektedir. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Yedi satırlık kitabesi silmelerle ayrılmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir.

Durumu: Tepeliğin ucunda 10 santimetrelik bir kırık bulunmaktadır. Bu kırık kitabenin okunmasını engellememektedir. Bunun dışında herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

⁹¹ Devletlü: 1. Dünyada veya ahrette talih ve saadet veya makam ve nimet sahibi. 2. Osmanlı devletinde vezirlere ve müşirlere verilen unvandı. Bk. "Devletlü", Rado (Tarihsiz), s. 274

⁹² Afif: Namuslu, ırzlı, ırz ve namus sahibi. Bk. "Afif", Rado (Tarihsiz), s. 21

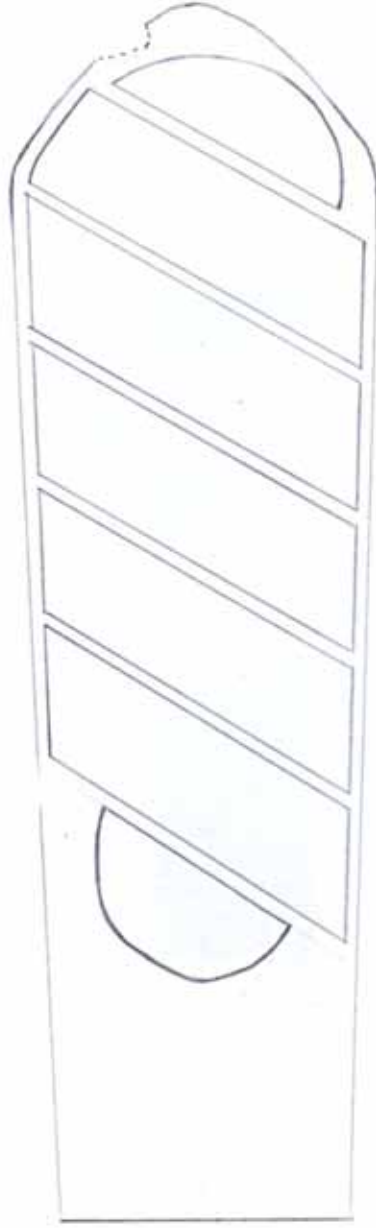

FOTOĞRAF 37- Şahide, Katalog No: 31A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 128, Kitabe Metni

(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

çizim : 31

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 32

Katalog No: 32A

Fotoğraf No: 38

Çizim No: 32

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 152 cm., Genişlik: 30 cm., Et kalınlığı: 5 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

el- hac Hüseyin Ağa'ya tabi⁹³ merhum/ Mustafa/ Ruhiçün/ El- Fatiha/

fi 14 recep/ sene 1103

Ait Olduğu Kişi: Mustafa

Kimlik Bilgisi: Hacı Hüseyin Ağa'ya tabi Mustafa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 14/ Recep/ 1103 - M. 31/ Mart/ 1692

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Kâtibi kavukludur.

Özellikler: Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Sade görünümlüdür. İnce uzun biçimlidir. Gövde kısmı yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Kitabesi beş satır olup mermer üzerine kabartma tekniği ile yazılıdır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

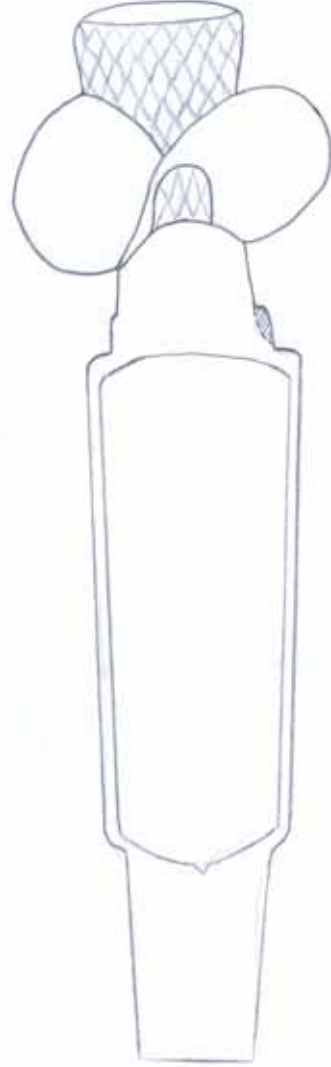
⁹³ Tabi: Birinin arkası sıra giden, itaat eden. Bk. "Tabi", Rado (Tarihsiz), s. 1117

FOTOĞRAF 38- Şahide, Katalog No: 32A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 129, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim ; 32

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 33

Katalog No: 33A

Fotoğraf No: 39

Çizim No: 33

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 92 cm., Genişlik: 31 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ fenadan bekaya eyledi rihlet/ hakk eyleye kabrini ravza- i cennet/
korucu Hasan ağa'nın gelini/Hanife Hanım'ın ruhuna Fatiha/
fi 20 receb sene 1200/

Ait Olduğu Kişi: Hanife Hanım

Kimlik Bilgisi: Korucu Hasan Ağa'nın gelini Hanife Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 20/ Recep/ 1200 - M. 18/ Mayıs/ 1786

Mezar Tipi: Açık Mezar

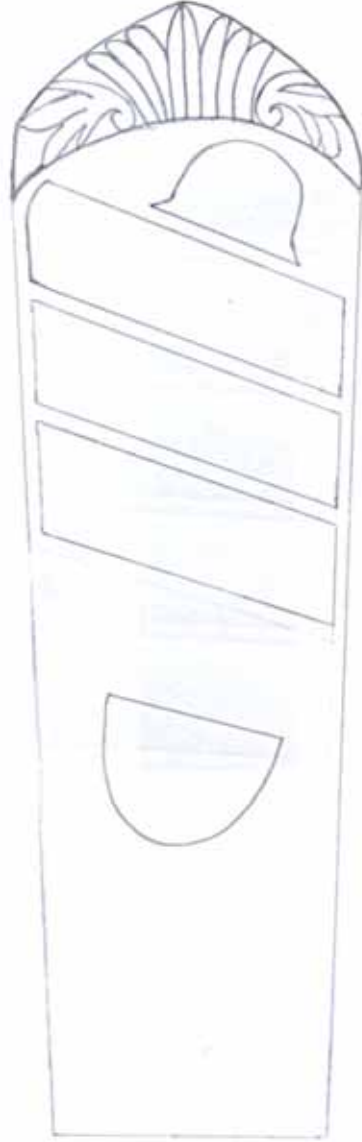
Başlık Tipi: Üçgen şekliyle sonlandırılmıştır.

Özellikler: Şahide tepeden aşağıya doğru hafif bir daralma göstermektedir. Taç kısmı yuvarlatılarak ortası sivriltilmiştir. Bu kısım bitkisel desenlerle süslenmiştir. Taç kısmının alınlığında yedi adet yaprak, sağında ve solunda ise yine dörder tane yaprak motifi işlenmiştir. Bu yapraklar aşağıya doğru sarkıtılarak monotonluk bozulmuş ve kompozisyona hareketlilik kazandırılmıştır. Altı satırdan oluşan kitabe sağa eğimli olarak yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 39- Şahide, Katalog No: 33A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 33A

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 34

Katalog No: 34A

Fotoğraf No: 40

Çizim No: 34

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 80 cm., Genişlik: 34 cm., Et kalınlığı: 8 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ah mine' l mevt/ beni kıl mağfiret ey Rabbi Yezdan/

bi- hakkı arş- ı azam-ı nur- ı kur' an/ gelüp kabrimi ziyaret eden ihvan/

edeler ruhumu bir Fatiha ihsan/ Nakkaş Hasan Ağa'nın zevcesi/

Merhume Nimeti Hatun ruhuna Fatiha/ sene 1227

Ait Olduğu Kişi: Nimeti Hatun

Kimlik Bilgisi: Nakkaş Hasan Ağanın eşi Nimeti Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1227 - M. 1812

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen şekliyle sonlandırılmıştır.

Özellikler: Taç kısmının ortasına bir, sağına ve soluna ise beşer tane yaprak motifi işlenmiştir. Bu yapraklar yuvarlak bir kemer oluşturacak biçimde dizilmişlerdir. Bu kemerin altına da kitabenin ilk satırı yazılmıştır. Kitabe sekiz satırdan oluşmakta ve silmelerle ayrılmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 40- Şahide, Katalog No: 34A

(Foto: H. Yılmaz)

ölçek 1/10

0 10 20 30 cm

çizim: 34

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 35
Katalog No: 35A

Fotoğraf No:41

Çizim No: 35

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 110 cm, Genişlik: 36 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ beni kıl mağfiret ey Rabb-i Yezdan/

bi hakk- ı arş-ı a'zam-ı nur-ı kur' an/ gelüp kabrimi ziyaret eden ihvan/

ideler ruhuma bir Fatiha ihsan/ merhum ve mağfur Seyyid/

Mustafa Ağa ruhuna Fatiha/ sene 1226

Ait Olduğu Kişi: Seyyid Mustafa Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1226/ M. 1811

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Kâtibi kavuklu

Özellikler: Gövde kısmı aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Sekiz satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniği ile yazılmış olup silmelerle ayrılmaktadır. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

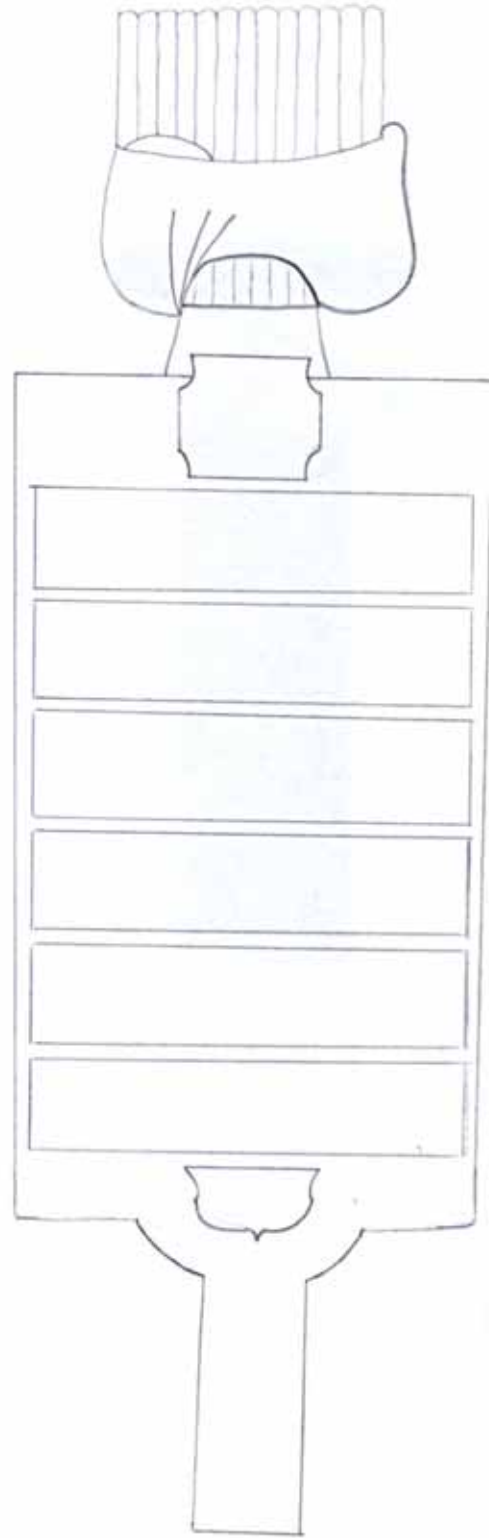

FOTOĞRAF 41- Şahide, Katalog No: 35A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 132,Kitabe Metni

(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 35

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 36

Katalog No: 36A

Fotoğraf No:42/ 43

Çizim No: 36

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 122 cm., Genişlik:22 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ah mine' l mevt/ aceb dostlar ne hikmetdir bu ne hikmet/

güzeller göç edüp gitmekte hasret/ murad almayub gitti cihandan/

bu imiş ta ezelden takdir- i kudret/ Ali monla'nın kerimesi merhume/

Zehra hanım'ın ruhuna Fatiha/ sene 1283

Ait Olduğu Kişi: Zehra Hanım

Kimlik Bilgisi: Molla Ali'nin kızı Zehra Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1283/ M. 1866

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz biçimlidir.

Özellikler: Başlık, üç boğumludur. Etekleri işlemeli olup tabanı düz kesimdir. Boyun kısmı birbirine bitişik iki defneyaprağından oluşturularak ince ve uzun yapılmıştır. Boyun vücutla birleştiği yerde hafif genişleme göstererek biçimi kusursuzlaştırmaktadır. Omuzlarda birer adet gülce motifi bulunmaktadır. Dokuz satırlık kitabe sağa eğimli olarak yazılmış, mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiş ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Baş taşının sol omzu üzerindeki çiçek motifinde beş santimetrelilik bir kırık vardır. Ayrıca kitabesinin dördüncü ile beşinci satırı arasında ortadan ikiye kırılmış daha sonra yapıştırılmıştır. En sondaki tarih satırından sonra da sağ kısmından yere kadar ince bir parça olmak üzere kırığı vardır. Ayak taşı yoktur.

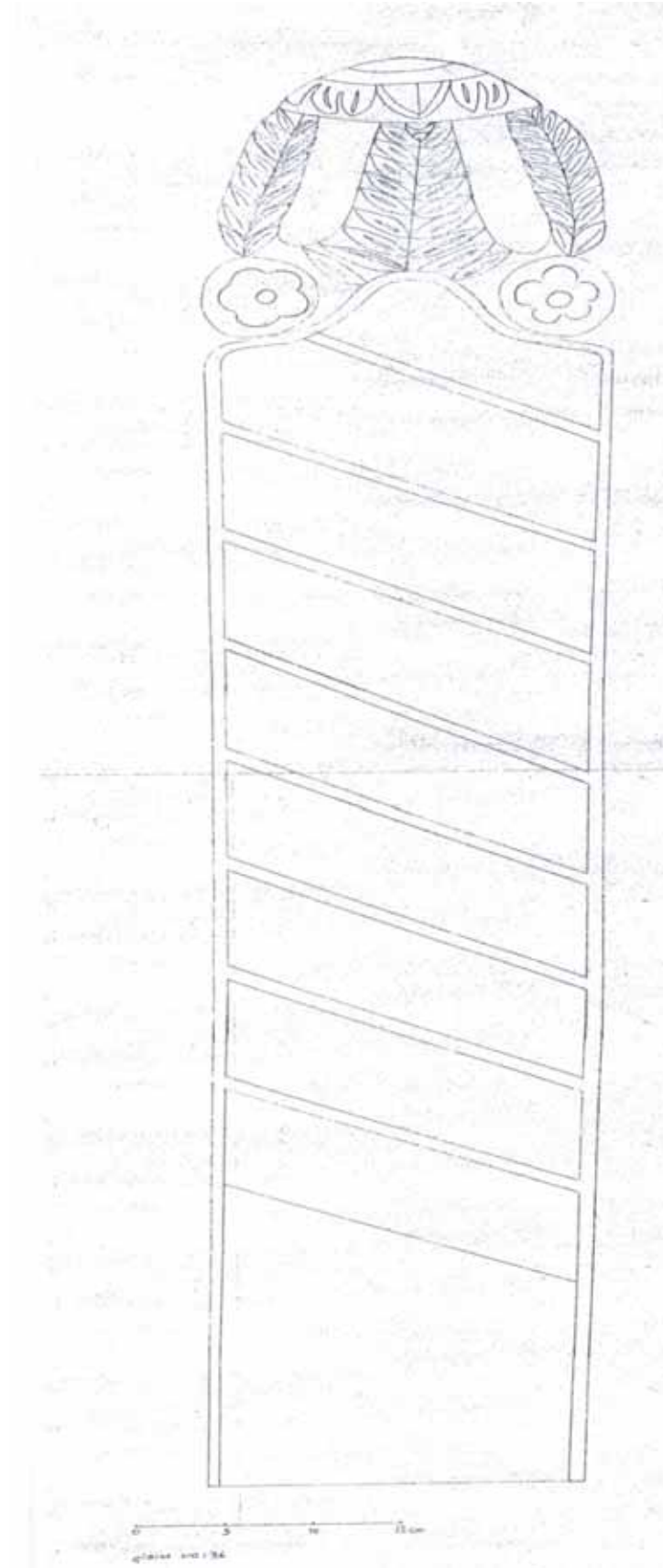
FOTOĞRAF 42- Şahide, Katalog No: 36A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 43- Şahide, Katalog No: 36A
(Foto: H. Yılmaz)

Fotoğraf No: 133, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 37

Katalog No: 37A

Fotoğraf No: 44

Çizim No: 37

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 101 cm., Genişlik: 21 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ ah ile zar kılarak gençliğime doymadım/

çün ecel peymanesi dolmuş muradım almadım/

hasreta fani cihanda tuli ömr sürmedim/

fırkat-ı taktir böyle imiş ta ezelden bilmedim/

Esmâ Sultan hamlacısı⁹⁴/ merhum ve mağfur Seyyid⁹⁵ Mehmed/

Tahir ağa'nın ruhuna Fatiha/ sene 1238

Ait Olduğu Kişi: Mehmed Tahir Ağa

Kimlik Bilgisi: Esmâ Sultan'ın kürekçisi Mehmed Tahir Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1238/ M. 1823

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Dardağan

Özellikler: Gövde kısmından aşağıya doğru hafifçe daraldığı görülmektedir. Süslemesiz sade bir taştır. Dokuz satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Kitabesinin sekizinci satırında içeriye doğru beş santimetrelilik bir kırığı vardır. Kitabenin okunmasına engel oluşturmamaktadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁹⁴ Hamlacı: Filikaların kıçtan birinci oturağında kürek çeken adam. Bk. "Hamlacı", Pakalın (1993), s. 719

⁹⁵ Seyyid: Efendi, ağa, bey, molla, ileri gelen, baş, reis. Bk. "Seyyid", Rado (Tarihsiz), s. 1058

FOTOĞRAF 44- Şahide, Katalog No: 37A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 130, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 38

Katalog No: 38A

Fotoğraf No: 45

Çizim No: 38

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 81 cm., Genişlik: 21 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l hallaku' l baki/ merhume ve mağfurun leha/

Seyyide Atiye Hanım/ ruhuna Fatiha/

sene 1180

Ait Olduğu Kişi: Seyyide Atiye Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1180/ M. 1766

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Belli değildir.

Özellikler: Boyun kısmından kırık olduğundan tepelik biçimi tespit edilememiştir. Baş taşının boyun kısmı yakalıklı ve tek sıralı bir gerdanlık ile süslenmiştir. Gerdan kısmının altında bir gülce motifi omuzlarda ise üç yapraklı birer çiçek motifi işlenmiştir. Beş satırlık bir kitabesi vardır. Kitabe mermer üzerine kabartma tekniği ile işlenmiş ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Baş taşı boyun kısmından kırılmıştır. Başlığı görülememiştir. Kitabesinin son satırından sonra bir kırığı daha bulunmaktadır. Bu kırığın üzerine oturtulmuştur. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 45- Şahide, Katalog No: 38A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 38

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 39

Katalog No: 39A

Fotoğraf No: 46

Çizim No: 39

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 111 cm., Genişlik: 21 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ hasılı ömrüm cigerim paresi/ gitti elden dilde kaldı/

yaresi Ahmed Usta oğlu/ kalafatçı⁹⁶ merhum ve mağfur/ Hamid Usta ruhiçün/

Rızaen lillah Fatiha/ sene 1200 fi 7 muharrem

Ait Olduğu Kişi: Hamid Usta

Kimlik Bilgisi: Ahmed Usta'nın oğlu kalafatçı Hamid Usta

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 7/ Muharrem/ 1200 - M. 9/ Kasım/ 1785

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Mahmudi fes

Özellikler: Baş taşının yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daraldığı görülmektedir. Üzerine herhangi bir süsleme bulunmayan sade görünümlü bir taştır. Sekiz satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Baş taşı boyundan kırılmıştır. Gövdesinin sol üst köşesinde on santimetrelilik bir kırık vardır. Kırık kitabenin okunuşunu engellememektedir. Ayrıca fesin ön yüzünde enine on beş santimetrelilik bir kırık mevcuttur. Ayak taşı yoktur.

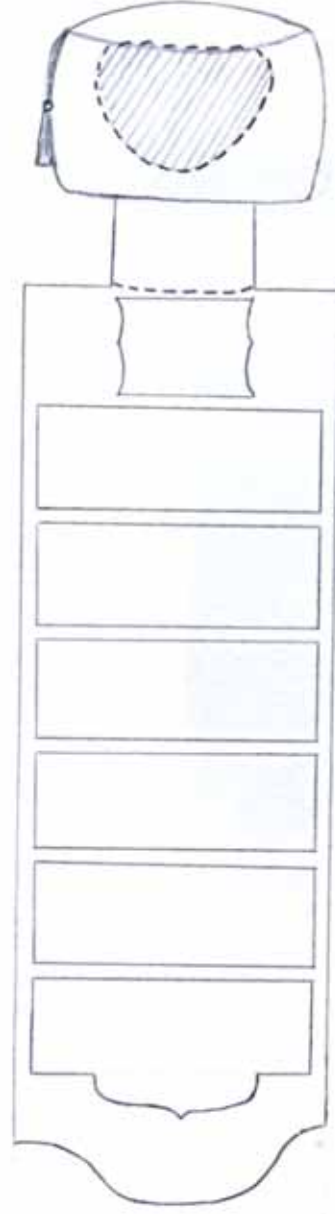
⁹⁶ Kalafatçı: Gemi ve kayıkları kalafat eden adam, teknelerin kalafatı sanatıyla uğraşıp geçinen adam. Bk. "Kalafatçı", Rado (Tarihsiz), s. 641

FOTOĞRAF 46- Şahide, Katalog No: 39A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 135, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 39

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 40

Katalog No: 40A

Fotoğraf No: 47

Çizim No: 40

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 75 cm., Genişlik: 19 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l hayyu' l baki/ Sultan Ahmet Han/ va'ızı Emir Efendi/

zade kerimesi/ Şerife Rukiye ruhuna/ el- Fatiha/ sene 1167 (1753-54)

Ait Olduğu Kişi: Rukiye

Kimlik Bilgisi: Sultan Ahmet Camii vaazı Emir Efendi'nin kızı Rukiye

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: Üzerinde tarihe rastlanmamıştır.

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz biçimlidir.

Özellikler: Başlığı yarım daire şeklinde, altı düz kesimlidir. İnce ve uzun bir boynu vardır. Süslemesiz, sade görünümlü bir taştır. Yedi satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış olup silmelerle ayrılmaktadır.

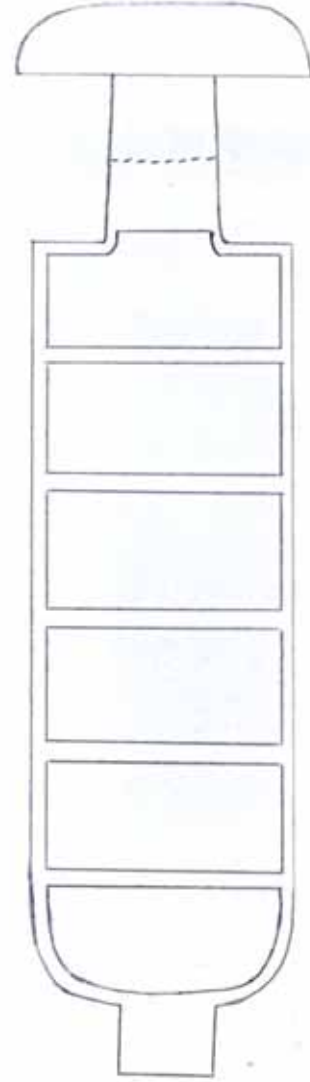
Durumu: Boyun kısmından kırılmıştır. Başka bir kırığı bulunmamaktadır. Başlık, boyun üzerine oturtulmuş olsa da görünüm itibari ile baş taşına uymamaktadır. Dolayısıyla başlığın şahideye ait olmadığı söylenebilmektedir. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 47- Şahide, Katalog No: 40A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 134, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 40

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 41

Katalog No: 41A

Fotoğraf No:48

Çizim No: 41

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 67 cm., Genişlik: 19 cm., Et kalınlığı2 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Topuzoğlu/ Mehmed ağanın oğlu/ (...) merhum Molla/ (...) Ruhuna Fatiha/ Sene 1222

Ait Olduğu Kişi: Mehmed ağanın oğlu (?)

Kimlik Bilgisi: Mehmed ağanın oğlu

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1222 - M. 1807

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Dardağan

Özellikler: Herhangi bir süslemesi bulunmamaktadır. Beş satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış olup silmelerle ayrılmıştır.

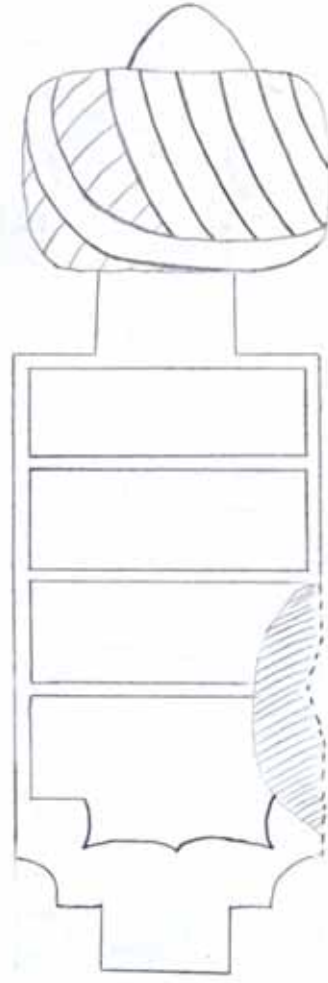
Durumu: Kitabenin üç ve dördüncü satırlarının başlarında kırığı mevcuttur. Aynı satırlarda yazılardaki kabartmanın kısmen silindiği görülmektedir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 48- Şahide, Katalog No: 41A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 136, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 41

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 42

Katalog No: 42A

Fotoğraf No:49

Çizim No: 42

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 80 cm., Genişlik: 15 cm., Et kalınlığı11 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum ve mağfur/ İbrahim Beşe⁹⁷/ ruhuna Fatiha/ sene 1125

Ait Olduğu Kişi: İbrahim

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1125 - M. 1713

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Belli değildir.

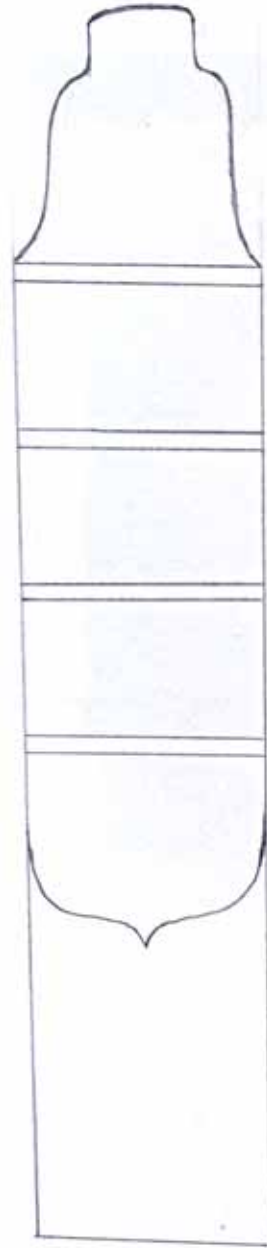
Özellikler: İnce ve uzun gövdeli bir şahidedir. Boyun kısmından kırıldığından tepeliğin biçimi tespit edilememiştir. Beş satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış olup silmelerle ayrılmıştır. Süslemesi bulunmayan sade görünümlü bir taştır.

Durumu: Boyun kısmının üzerinden kırılmıştır. Bu yüzden baş taşının nasıl olduğu da bilinmemektedir. Başka bir hasarı yoktur. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁹⁷ Beşe: Yeniçeri askerleri içinde ocağa yeni alınmış ve acemiliği geçmiş olanlara denirdi. Beşe çoğunlukla kara askerleri için kullanılmış olsa da bahriye teşkilatı tarafından da ullanılmıştır. Bknz: Çetintaş (2009), s. 49; Beşe: Türk aşiretlerinin bazılarında büyük evlat hakkında kullanılır bir tabirdir. Bknz: Pakalın, (1993), s. 211; Beşe: Yeniçeri ünvanı. Bknz: Galitekin (2008), s. 569

FOTOĞRAF 49- Şahide, Katalog No: 42A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 42

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 43

Katalog No: 43A

Fotoğraf No: 50

Çizim No: 43

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 80 cm., Genişlik: 24 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

haza kabr-i/ merhum ve mağfur/ ila Rabbihi' l Gafur/ Şileli Ahmed Beşe/

ruhuna Fatiha/ sene 1228

Ait Olduğu Kişi: Ahmed

Kimlik Bilgisi: Şileli Ahmed

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1228 - M. 1813

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Dardağan

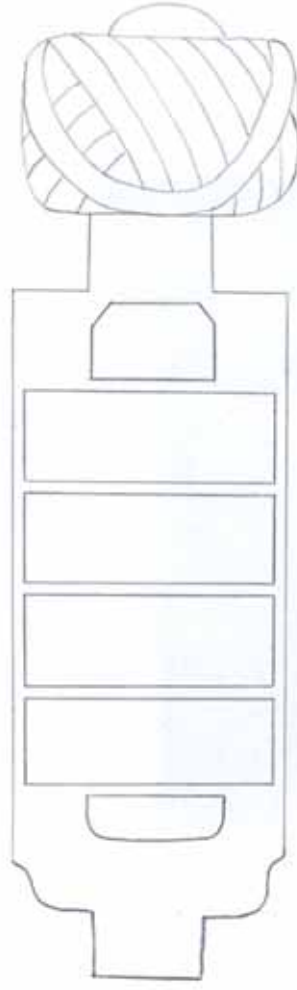
Özellikler: Altı satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış olup silmelerle ayrılmıştır. Üzerinde herhangi bir süslemesi bulunmayan oldukça sade görünümlü bir taştır.

Durumu: Herhangi bir hasarı yoktur. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 50 - Şahide, Katalog No: 43A

(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10
0 10 20 30 cm

Çizim: 43

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 44

Katalog No: 44A

Fotoğraf No: 51

Çizim No: 44

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 90 cm., Genişlik: 21 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ah mine' l mevt/ açılmış gül gibi soldum cihandan/

anam babam terk eyledim fenada/ görüşdüre bizi Mevla ruz- ı cezada/

Esham muhasebecisi hulefasından⁹⁸/ İbrahim Edhem efendi'nin/

kerimesi merhume Emine Memnune ruhuna/

Fatiha fi 8 cemaziyülevvel sene 1279

Ait Olduğu Kişi: Emine Memnune

Kimlik Bilgisi: İbrahim Edhem Efendi'nin kızı Emine Memnune

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 8/ Cemaziyülevvel/ 1279 - M. 31/ Ekim/ 1862

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Gül motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin tepeliği ikisi açmış biri gonca üç gül motifi ile oluşturulmuştur.

Boyun kısmında yaprak işlemeleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Gövde kısmı sade ve süslemesizdir. Sekiz satırlık kitabe sağa eğimli olarak yazılarak silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

Durumu: Herhangi bir hasarı yoktur. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁹⁸ Hulefa: Halife. Bk. "Hulefa", Rado (Tarihsiz), s. 478

FOTOĞRAF 51- Şahide, Katalog No: 44A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 138, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 45

Katalog No: 45A

Fotoğraf No: 52

Çizim No: 45

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 67 cm., Genişlik: 20 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum es- seyyid/ Mustafa ruhuna/ Fatiha sene 1192

Ait Olduğu Kişi: Mustafa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1192 - M. 1778

Mezar Tipi: Açık Mezar

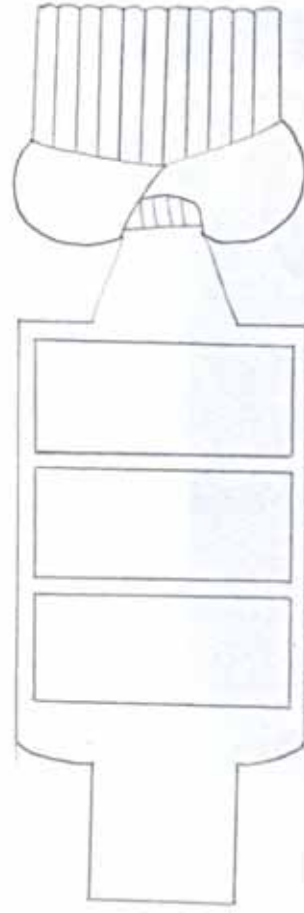
Başlık Tipi: Kâtibi kavukludur.

Özellikler: Geniş boyun kısmı gövdeye doğru daha da genişleyerek son bulmaktadır. Şahidenin gövdesi kısa ve geniş tutulmuştur. Üzerindeki üç satırlık kitabe silmelerle ayrılmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir.

Durumu: Herhangi bir hasarı yoktur. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 52- Şahide, Katalog No: 45A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

çizim: 45

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 46

Katalog No: 46A

Fotoğraf No: 53

Çizim No: 46

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 150 cm., Genişlik: 33 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

beni kıl mağfired ey rabbi Yezdan/ bi- hak arş- ı azam-ı nur- ı kur' an/
gelüp kabrimi ziyaret eden ihvan/ ideler ruhuma bir Fatiha ihsan/
merhum ve mağfur Kürekçibaşızade A'ma Ahmed Ağa ruhuna/
Fatiha/ sene 1240

Ait Olduğu Kişi: Ahmed Ağa

Kimlik Bilgisi: Kürekçibaşızade A'ma Ahmed Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1240 - M. 1824

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Kâtibi kavuk

Özellikler: Başlıkta sadeleştirilerek çizilmiş yaprak motifleri görülmektedir. Boyun kısmı gövdeye doğru genişleyerek son bulmaktadır. Üzerindeki herhangi bir süslemesi bulunmayan sade görünümlü bir taştır. Sekiz satırlık kitabe silmelerle ayrılmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir.

Durumu: Şahide boyun kısmının ortasından kırılmıştır. Gövdesinin sonunda sağda kitabenin yedinci ve sekizinci satırları arasında kitabenin okunmasını engellemeyen altı santimetrelilik bir kırığı bulunmaktadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

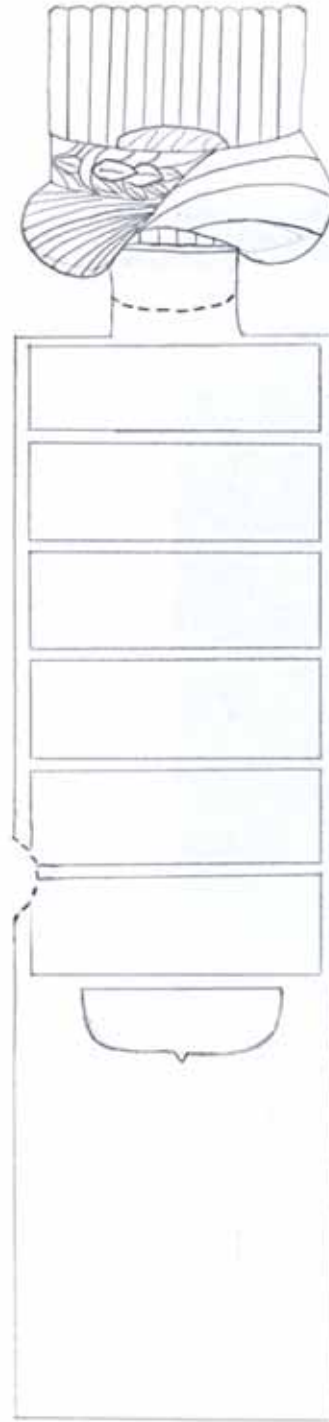
FOTOĞRAF 53- Şahide, Katalog No: 46A

(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF:122, Kitabe Metni

(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 46

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 47

Katalog No: 47A

Fotoğraf No: 54

Çizim No: 47

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 140 cm., Genişlik: 35 cm., Et kalınlığı: 5 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Küllü men aleyha fan/ Ziyaret eden kabrimi ihvan/

Kesb-i dünyada fakira gönlü alırsın/ El müminin kalbi beytullahdır/

Tevekkül olup hankah-ı fanide/ Tabibi hazık kalbdır/

Der anın derman anındır/ Lokman'a hacet kalmadı/

Emr-i hakk'la ecel şerbeti nuş ettim/ Alayış-i dünya da kalmadı/

İrci'i emrin işidüb/Rihlet ettim masiva kalmadı/ Reşid Paşa mühürdarı/

Ahmed Rıf'at Efendi/ Ruhiçün Fatiha/ 1220

Ait Olduğu Kişi: Ahmed Rıfat Efendi

Kimlik Bilgisi: Reşid Paşa mühürdarı⁹⁹ Ahmed Rıfat Efendi

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1220/ M. 1805

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Selimi fes

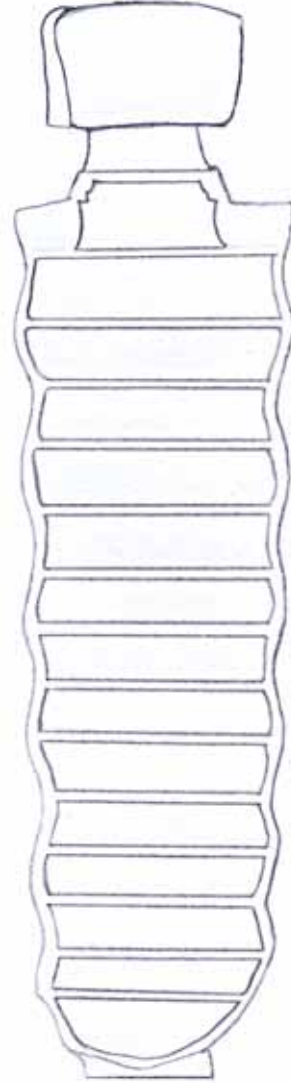
Özellikler: Boyun kısmı gövdeye doğru genişleyerek sonlandırılmıştır. Gövdesi dalgalıdır. Süslemesi bulunmamaktadır. On altı satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Kitabesinin beş, altı ve yedinci satırlarında küçük aşınmalar mevcuttur. Kitabenin okunmasını engellememektedir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

⁹⁹ Mühürdar: Bir büyüğün veya bir resmi dairenin mührünü taşıyıp evrakı mühürlemek vazifesiyle görevli katip. Bk. "Mühürdar", Rado (Tarihsiz), s. 901

FOTOĞRAF 54- Şahide, Katalog No: 47A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 47

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 48

Katalog No: 48A

Fotoğraf No: 55

Çizim No: 48

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 159 cm., Genişlik: 46 cm., Et kalınlığı: 8 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

la ilahe illallah/ Muhammedün resulullah/

mektub-i hazret-i sadr-ı ali/ hulefasından Süleyman Sahib/

efendinin valide-i mükerremesi¹⁰⁰/ merhume ve mağfur ila rahmete/

rabbü' l Kibriya Hatice Hanım/ ruhuna Fatiha/ sene 1234

Ait Olduğu Kişi: Kibriya Hatice Hanım

Kimlik Bilgisi: Süleyman Sahib Efendi'nin annesi Kibriya Hatice Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1234 - M. 1819

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Vazoda gül ve lale motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin tepeliği barok yapraklı bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Bunun hemen altında dikey yivli, yayvan ağızlı, çift kulplu ve ayaklı bir vazoda beş adet çiçek motifi bulunmaktadır. Tepelikteki barok yaprakların iki yanından çıkan “c” ve “s” kıvrımları vazunun altına doğru beş yapraklı birer demetle sonlanır. Gövde kısmında ise ilk satırın üzeri yine bir barok yaprak demeti ile süslenmiş yaprak demetinden uzayan “c” ve “s” kıvrımları üzerine de iki yanda birer çiçek dalı konulmuştur. Kitabesi dokuz satırdır ve silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma olarak yazılmıştır. Şahide yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır.

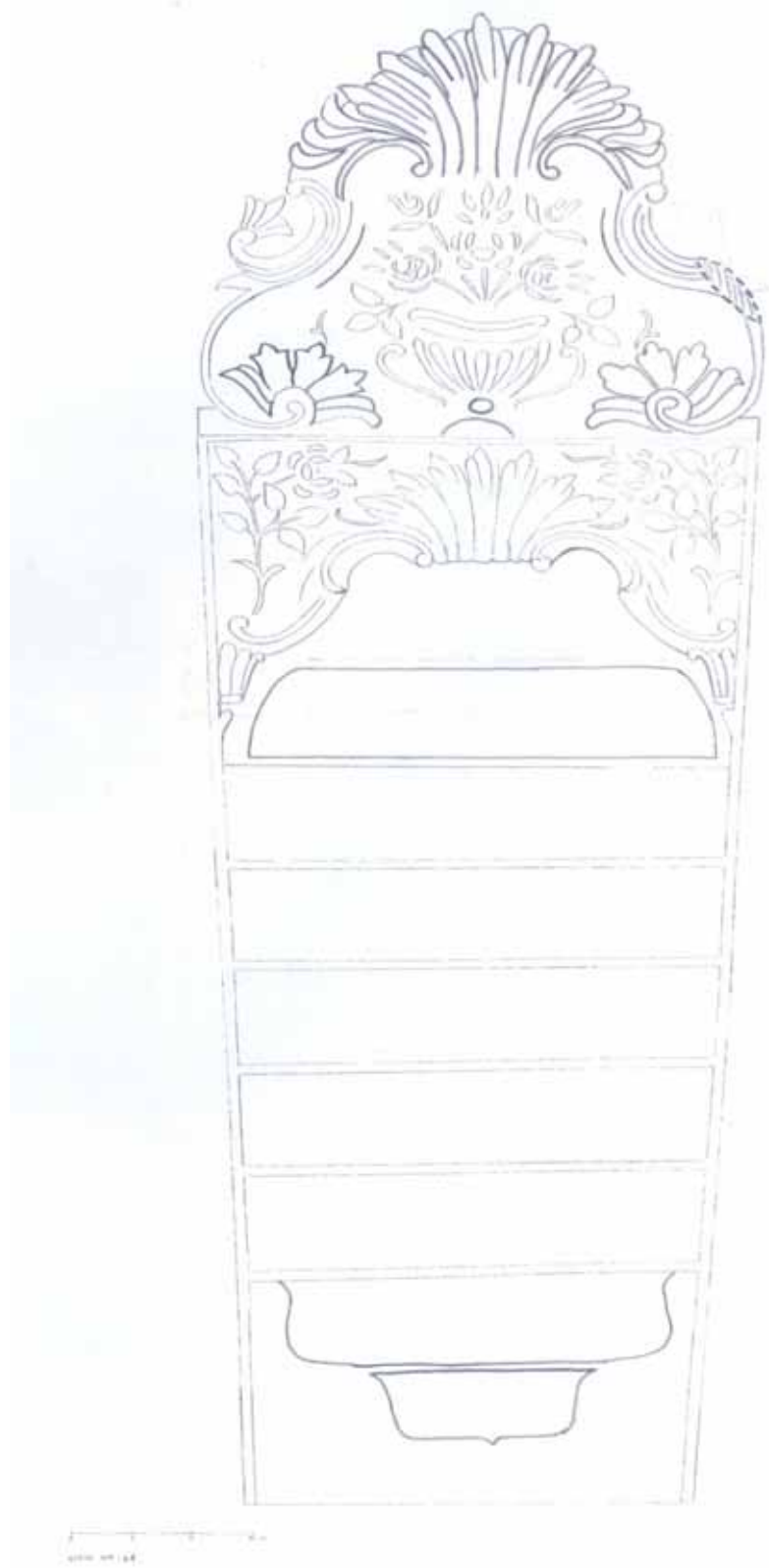
Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

¹⁰⁰ Mükerrerem: Saygı gören. Bk. “Mükerrerem”, Rado (Tarihsiz), s. 903

FOTOĞRAF 55- Şahide, Katalog No: 48A

(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 49

Katalog No: 49A

Fotoğraf No: 56

Çizim No: 49

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 168 cm., Genişlik: 46 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Hüve' l baki

Bu dünyada bulmadım hiç rahatı

Anın çün ihtiyar ettim rıhleti

Kimse gülmez kimse dahi gülmeye

Zevkine değmez bu cihanın mihneti

Sakızlı emeksiz¹⁰¹ Mehmed kapudan

Kerimesi merhume Ayşe Hanım ruhuna

El- Fatiha

fi 8 safer sene 1229

Ait Olduğu Kişi: Ayşe Hanım

Kimlik Bilgisi: Sakızlı Mehmed Kaptanın üvey kızı Ayşe Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 8/ Safer/ 1229 - M. 29/ Ocak/ 1814

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlandırılmıştır.

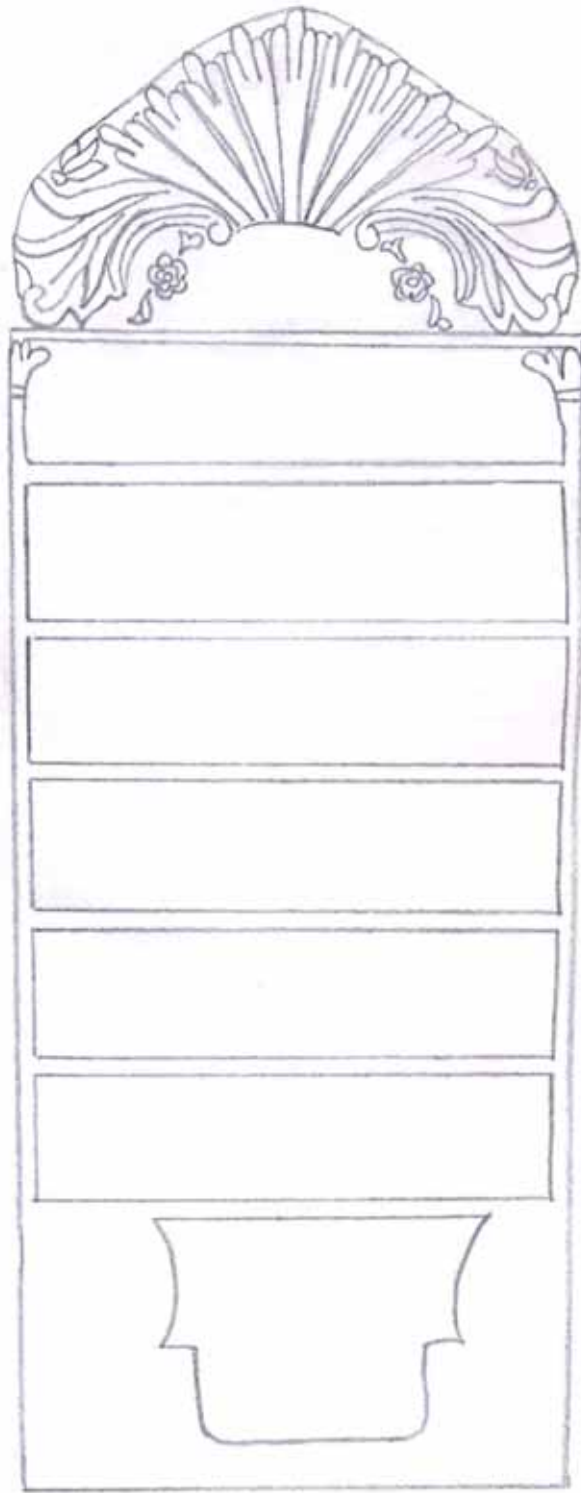
¹⁰¹ Emeksiz: Üvey. Bk. "Emeksiz", Rado (Tarihsiz), s. 335

Özellikler: Şahidenin tepeliği barok yapraklı bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Yaprak demetinin altında iki yanda birer küçük penç motifi bulunmaktadır. İki penç motifi arasına da kitabenin ilk satırı yazılmıştır. Kitabe dokuz satırdan oluşmakta ve silmelerle ayrılmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiştir. Şahide tepeden aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 56- Şahide, Katalog No: 49A
(Foto: H. Yılmaz)

0 5 10 15cm
ÇİZİM NO: 49

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 50

Katalog No: 50A

Fotoğraf No: 57

Çizim No: 50

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 120 cm., Genişlik: 44 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Böyledir hal-i sipihr kine-cu-yı bi dernek/

Kimseye kılmaz vefa bu çerh-i dun-ı bi- nizam/

Gör kim servi-i haya Nahl-i bağ-ı ismetin/

Hakile yeksan eyledi etmezden ahenin kıyam/

Kıldı fani oldığın zar-ı cihan-ı devr-i mur/

Eyledi Gülşen saray-ı cennete azm-ı hıram/

Ruhu daim hem karin-i rahmet- i Yazdan ola/

Eyleye Hakk caygahın ravza-i darrü' s- selam/

Geldi bi' l lütf-ı Hüda bu mısra-ı tarihi hoş/

Eyledi ruh-ı Nefise gülşen-i adni makam/

Ruhuna Fatiha/ Sene 1192

Ait Olduğu Kişi: Nefise Gülşen

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1192 - M. 1778

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlandırılmıştır.

Özellikler: Şahide tepeliği, kitabenin yazılı olduğu gövde kısmından çıkıntı yaparak ayrılmaktadır. Tepeliğin üzerine rumilerle süslenmiştir. Rumilerin sonunda çiçek motifleri bulunmaktadır. Tepeliğin alt kısmı silmelerle üç panoya ayrılarak bu kısımlara erik, şeftali ve armutla dolu tabak motifleri konmuştur. Panoların üzerinden geçen düz bir silme tepelik ile panoları ayırmaktadır. Kitabe, bitkisel motifli bir çerçeve ile çevrelenmiştir. Bu çerçeve kitabenin başında daha geniş tutulmuş ve farklı bir bitkisel

motifle süslenmiştir. Kitabe on iki satırdan oluşmakta ve silmelerle ayrılmaktadır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 57- Şahide, Katalog No: 50A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 120, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 51

Katalog No: 51A

Fotoğraf No: 58

Çizim No: 51

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 70 cm., Genişlik: 21 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ gonca gülüm uçtu cennet başına/

fırakı kaldı valideynin canına/ Basri Efendi'nin kerimesi/

Behiye Hanım ruhiçün Fatiha/ fi 23 zilkade sene 1262

Ait Olduğu Kişi: Behiye Hanım

Kimlik Bilgisi: Basri Efendi'nin kızı Behiye Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 22/ Zilkade/ 1262 - M. 10/ Kasım/ 1846

Mezar Tipi: Açık Mezar

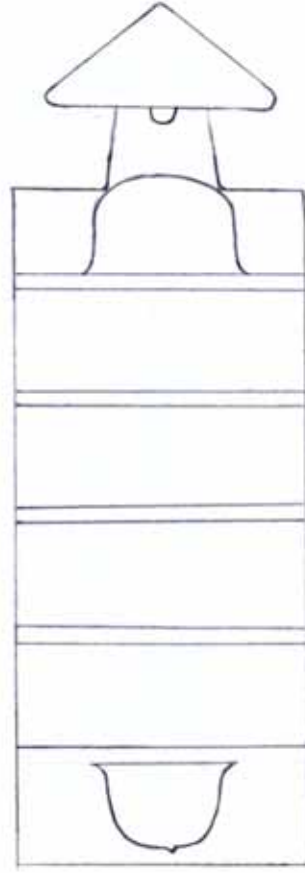
Başlık Tipi: Hotoz biçimlidir.

Özellikler: Başlığın altında çiçeğin kabara şeklinde yapılmış tohum bölümü bulunmaktadır. Boyun kısmı gövdeye doğru hafifçe genişlemektedir. Süslemesiz ve sade görünümlü bir taştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenen kitabesi yedi satırdan oluşmakta ve silmelerle ayrılmaktadır.

Durumu: Başlığın eteğinde üç santimetrelilik küçük bir kırık bulunmaktadır. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 58- Şahide, Katalog No: 51A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : S1

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 52

Katalog No: 52A

Fotoğraf No: 59

Çizim No: 52

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 140 cm., Genişlik: 45 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

El- Fatiha/ sabıkan kaimmakam Hacı Ali paşa'nın/

ehl-i beyti idi çün Saliha hanım hakka/

öyle sahibü-l hilm ehl-i salah idi kim ol/

etmemiş dehre misali dahi hem sebkat hala/

gül gibi Gülşen-i ikbalde eylerdi hıram/

ericek vakt-i hazan eylemedi ömrü vefa/

siva-yı Hakk'dan olucak emr-i ilahi zahir/

canını Hakk yoluna eyledi teslim ve eza/

çıkıdı bir ahile Rif'at dehenimden tarih/

Saliha etdi salah üzre heman azm-i beka/ sene 1217

Ait Olduğu Kişi: Saliha Hanım

Kimlik Bilgisi: Sabıka Kaymakamı Hacı Ali Paşa'nın ailesinden Saliha Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1217 - M. 1803

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Meyve tabağı motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin tepeliği barok yapraklı bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Bunun hemen altında içi erik dolu ayaklı ve yayvan ağızlı bir kâse bulunmaktadır. Erikler 3, 2,1 şeklinde üst üste dizilmişlerdir. Yaprak demetinin iki yanından çıkan “c” ve “s” kıvrımları kâsenin etrafını çevrelemektedir. Taç kısmının hemen altında silme ile sınırlandırılmış bir satır bulunmaktadır. Bu satırın içi “s” kıvrımlı çiçekli dal motifi ile süslenmiştir. Gövde kısmında ise ilk satırın üzeri yine bir yaprak demeti ile süslenmiş

yaprak demetinin iki yanına birer gül demeti konmuştur. Kitabesi on iki satırdır ve silmelerle ayrılmıştır. Sağa eğik olarak yazılan kitabe mermer üzerine kabartma olarak işlenmiştir. Kitabenin etrafında sadeleştirilerek çizilen bitki motifleri ile süslü bir çerçeve bulunmaktadır. Şahide yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır.

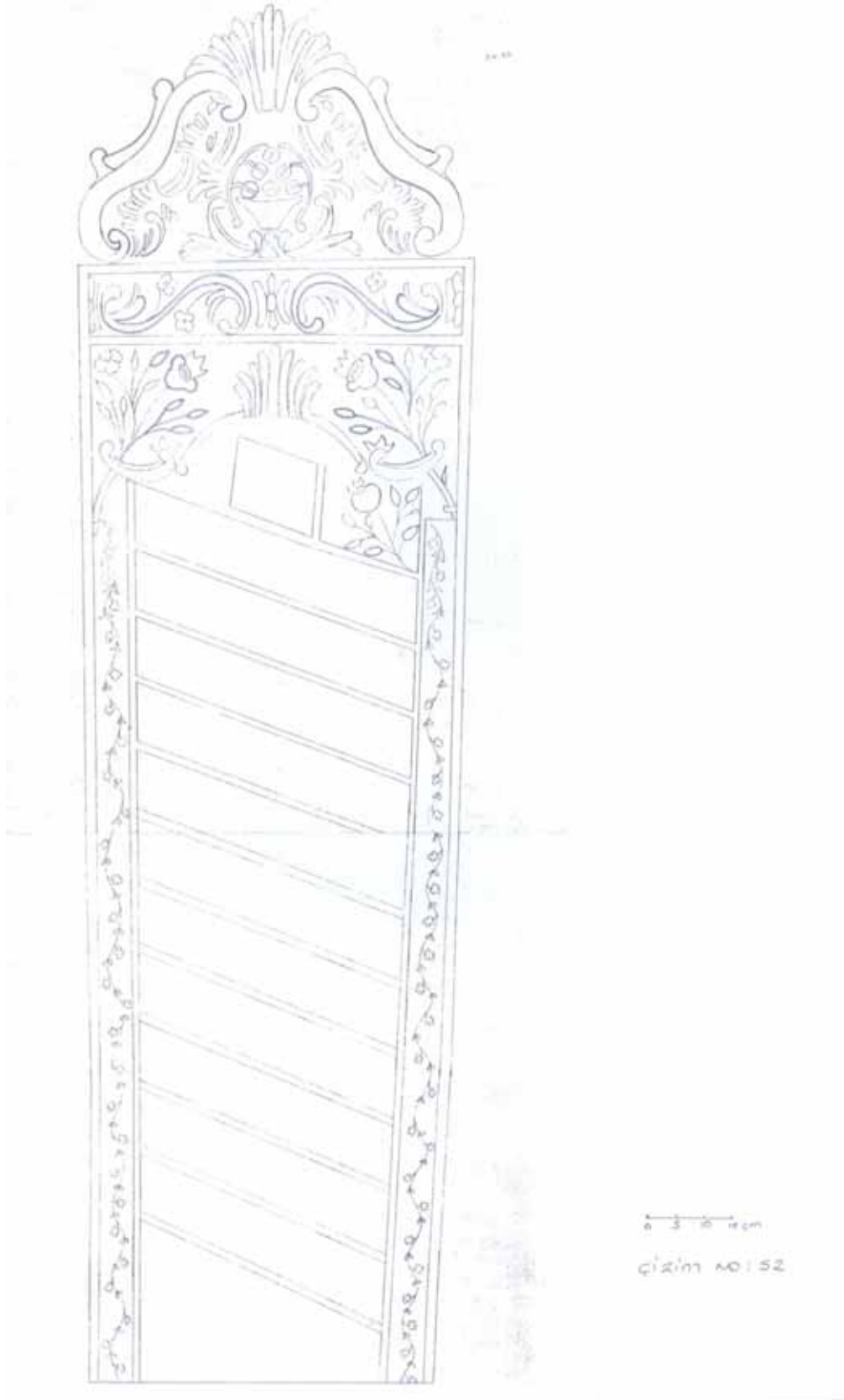
Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 59- Şahide, Katalog No: 52A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO:121, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 53

Katalog No: 53A

Fotoğraf No: 60

Çizim No: 53

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 68 cm., Genişlik: 22 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

el- Fatiha/ hüve' l baki/ Ayasofya şeyhi zade/ es- seyyid Mehmed Refi Efendi/
mahdumu es- seyyid Mehmed Arif ruhuna/ (Fatiha) sene 1171

Ait Olduğu Kişi: Es- seyyid Mehmed Arif

Kimlik Bilgisi: Ayasofya Şeyhi es- seyyid Mehmed Refi' Efendi'nin oğlu Mehmed Arif

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1171 - M. 1758

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Ulema Kavuğu

Özellikler: Üzerinde süslemesi bulunmayan sade görünümlü bir taştır. Altı satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır.

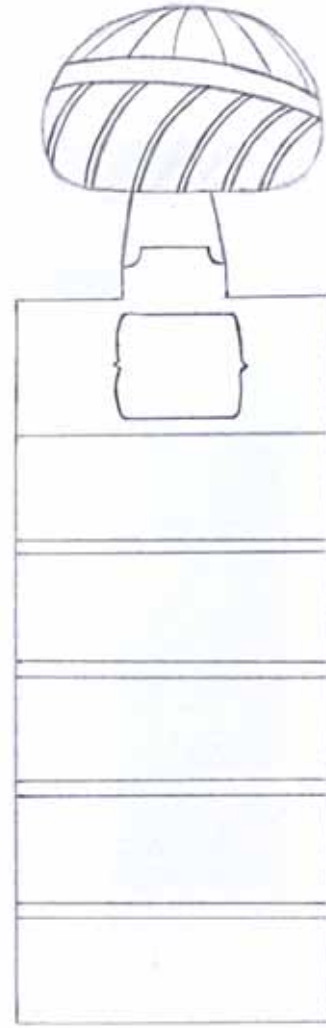
Durumu: Oldukça iyi durumdadır. Üzerinde herhangi bir hasar bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 60- Şahide, Katalog No: 53A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 131, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 53

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 54

Katalog No: 54A

Fotoğraf No: 61

Çizim No: 54

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 73 cm., Genişlik: 22 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

el baki/ bir gül-i gonca idim açılmadan soldum/

bağ-ı cihanı terk edip cennet-i alayı/ buldum tebdil hamlacısı¹⁰² Mustafa/

Ağa'nın kerimesi merhume Şerife/ Fatma Hanım ruhuna/ Fatiha/ sene 1227

Ait Olduğu Kişi: Şerife Fatma Hanım

Kimlik Bilgisi: Hamlacı Mustafa Ağa'nın kızı Şerife Fatma Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1227/ M. 1812

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz biçimlidir.

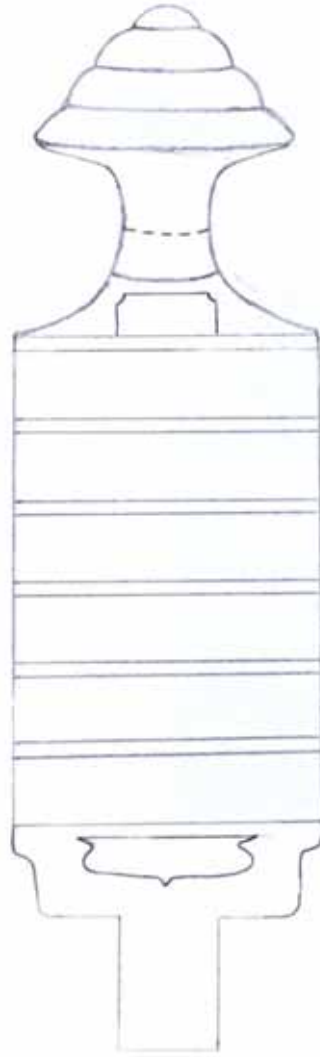
Özellikler: Baş taşının taç kısmı dört boğumludur. İnce ve uzun bir boyun kısmı gövdeye doğru genişleme göstermektedir. Süslemesiz ve sade görünümlüdür. Sekiz satırlık kitabesi silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

Durumu: Boyun kısmından kırılmıştır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

¹⁰² Hamlacı: Filikaların kıçtan birinci oturağında kürek çeken adam. Bk. "Hamlacı", Rado (Tarihsiz), s. 482

FOTOĞRAF 61- Şahide, Katalog No: 54A
(Foto: H. Yılmaz)

ölçek 1/10

0 10 20 30 cm.

çizim : 54

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 55

Katalog No: 55A

Fotoğraf No: 62

Çizim No: 55

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 90 cm., Genişlik: 28 cm., Et kalınlığı: 8 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum ve mağfurun leha/ Hafize Hatun/ ruhuna El- Fatiha/ sene 1197

Ait Olduğu Kişi: Hafize Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1197 - M. 1783

Mezar Tipi: Açık Mezar

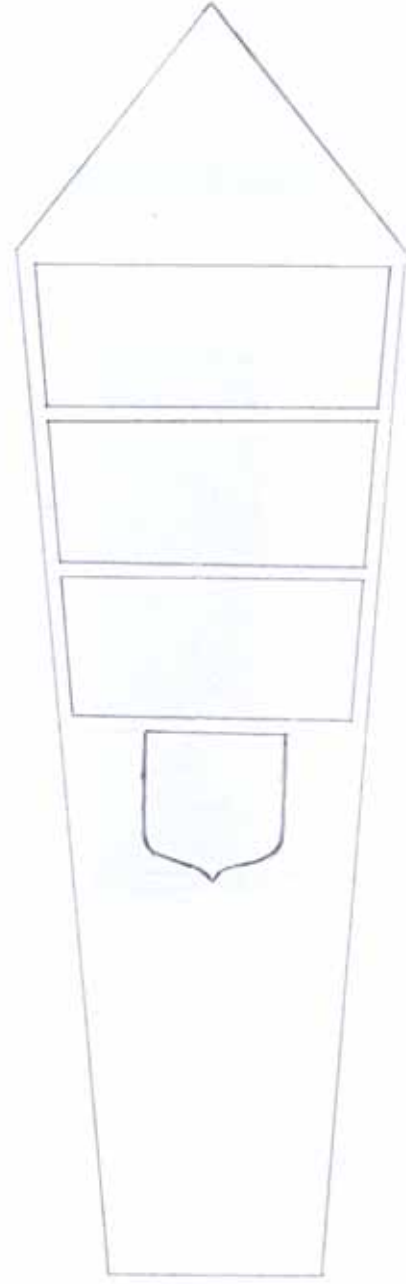
Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlandırılmıştır.

Özellikler: Süslemesiz ve sade görünümlü bir şahidedir. Üzerindeki dört satırlık kitabe mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmış olup silmelerle ayrılmıştır.

Durumu: Üzerinde herhangi bir hasar bulunmamakta ve iyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 62- Şahide, Katalog No: 55A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 55

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 56

Katalog No: 56A

Fotoğraf No: 63

Çizim No: 56

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 60 cm., Genişlik: 17 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Kırımı Es-Şeyh Halil/ Efendi kerimesi/ merhume Meymine/

Hanım ruhuna/ Fatiha sene 1197

Ait Olduğu Kişi: Meymine Hanım

Kimlik Bilgisi: Kırımı Şeyhi Efendinin kızı Meymine Hanım

Cinsiyeti: Ç

Baş taşı Tarihi: H. 1197 - M. 1782

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Hotoz

Özellikler: Başlığın altı düz kesimlidir. İnce ve uzun bir boynu vardır. Boyun kısmı gövdeye doğru genişleme göstermektedir. Süslemesiz ve sade görünümlüdür. Altı satırlık kitabesi silmelerle ayrılmıştır. Kitabe mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

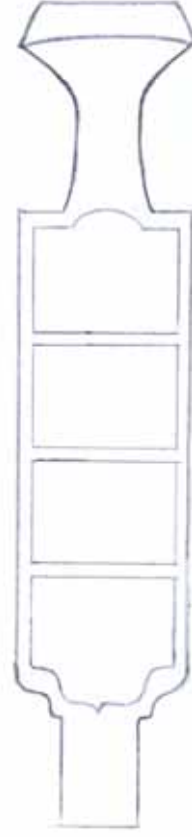
Durumu: Başlık kısmının ön yüzünde dört santimetrelilik bir kırık vardır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 63- Şahide, Katalog No: 56A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF:137, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim: 56

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 57

Katalog No: 57A

Fotoğraf No: 64

Çizim No: 57

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 61 cm., Çap: 24 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

kad intikaleti' l merhum/ Şeyh Mehmed bin Mustafa/ Fi şehir-i¹⁰³ rebiyülevvel/
sene 993

Ait Olduğu Kişi: Şeyh Mehmed

Kimlik Bilgisi: İstanbullu Mustafa'nın oğlu Şeyh Mehmed

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. Rebiyülevvel/ 993 - M. Mart/ 1585

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üstüvani

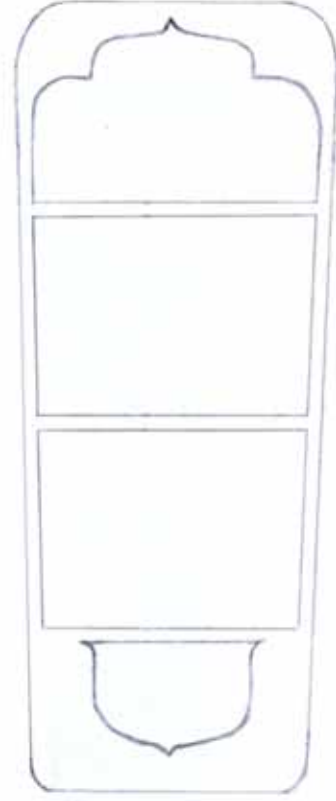
Özellikler: Kitabe metni tepeliğin hemen altından başlamaktadır. Dört satırdan oluşan kitabe mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiş olup silmelerle ayrılmıştır. Kitabenin ilk satırı, kaş kemer biçiminde yüzeysel bir niş içinde yer almaktadır. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Durumu: İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

¹⁰³ Şehri: 1.Şehir ahalisinden, bir şehirde doğup büyümüş. 2. İstanbullu. Bk. "Şehri", Rado (Tarihsiz), s. 1102

FOTOĞRAF 64- Şahide, Katalog No: 57A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim : 57

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 58

Katalog No: 58A

Fotoğraf No: 65

Çizim No: 58

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 75 cm., Genişlik: 25 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum ve mağfur/ Monla Mehmed/ ruhına Fatıha/ sene 1192

Ait Olduğu Kişi: Mehmed

Kimlik Bilgisi: Molla Mehmed

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1192 - M. 1778

Mezar Tipi: Açık Mezar

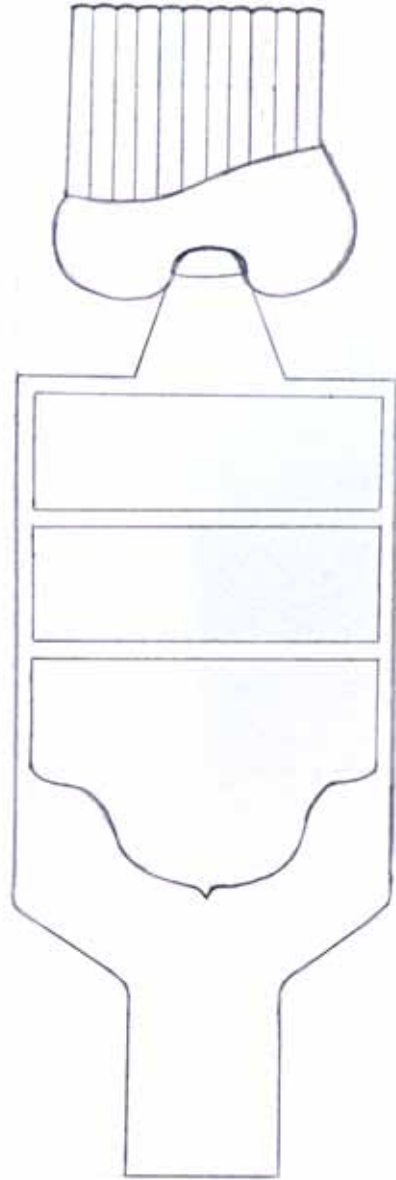
Başlık Tipi: Kâtibi kavuk

Özellikler: Boyun kısmının hemen altından silmelerle sınırlandırılmış dört satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabe mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Süslemesiz ve sade görünümlüdür.

Durumu: Kitabenin ilk satırının solunda dikine beş santimetrelik bir kırığı mevcuttur. Kitabenin okunmasını engellememektedir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 65- Şahide, Katalog No: 58A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim: 58

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 59

Katalog No: 59A

Fotoğraf No: 66

Çizim No: 59

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 107 cm., Genişlik: 28 cm., Et kalınlığı: 8 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ merhum ve mağfur/ ila rabbü' l gafur/ Derviş Kadir Ağa/

ruhuna Fatiha/ 1223

Ait Olduğu Kişi: Kadir Ağa

Kimlik Bilgisi: Derviş Kadir Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1223 - M. 1808

Mezar Tipi: Açık Mezar

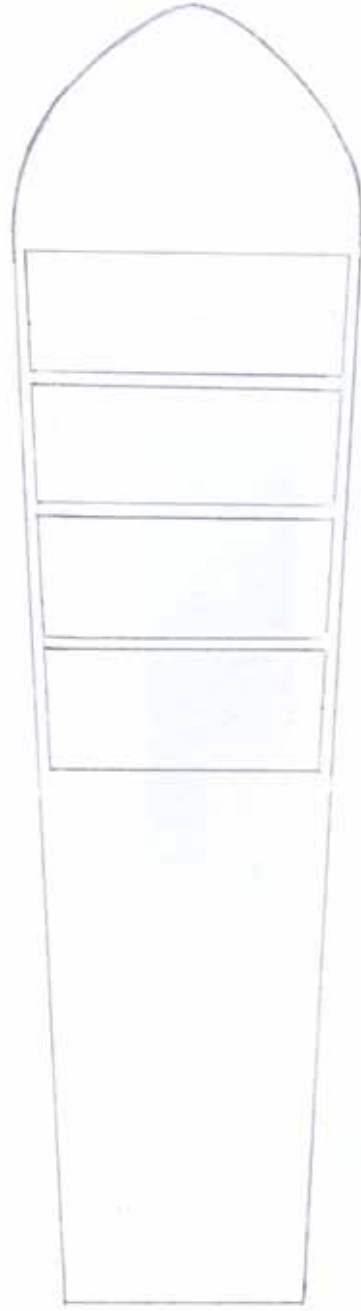
Başlık Tipi: Üçgen biçiminde sonlandırılmıştır.

Özellikler: Şahide yukarıdan aşağıya doğru hafif bir daralma göstermektedir. Üçgen biçiminde sonlanan şahidenin sivri tepeliği yumuşatılmıştır. Altı satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde işlenmiş olup silmelerle ayrılmıştır. Oldukça sade, süslemesiz ve gösterişten uzak bir taştır.

Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 66- Şahide, Katalog No: 59A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 59

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 60

Katalog No: 60A

Fotoğraf No: 67

Çizim No: 60

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 104 cm., Genişlik: 25 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

el- baki/ gençliğine doymadan/ derdine derman/ bulamayan İnce/

Mehmed Zahir Ağa/ ruhuna Fatiha sene/ 1234

Ait Olduğu Kişi: İnce Mehmed Zahir Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1234 - M. 1819

Mezar Tipi: Açık Mezar

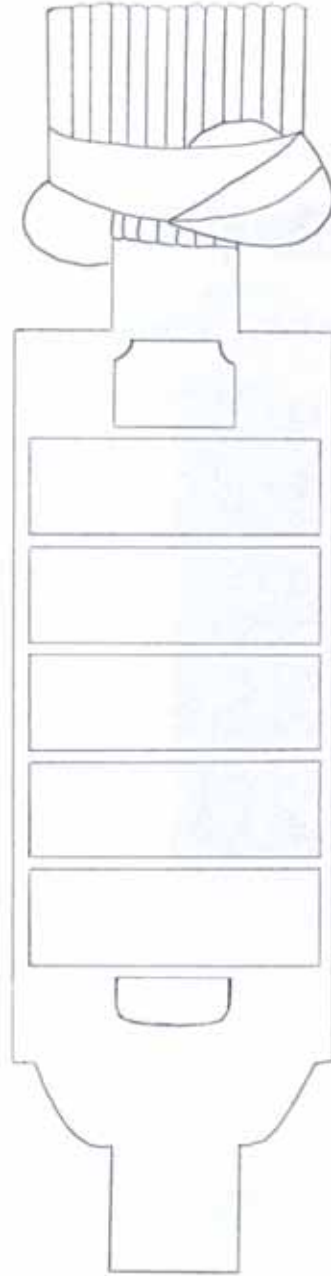
Başlık Tipi: Kâtibi kavuk

Özellikler: : Gövde kısmı aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Yedi satırlık kitabesi mermer üzerine kabartma tekniği ile yazılmış olup silmelerle ayrılmaktadır. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Durumu: Şahide üzerinde herhangi bir hasar bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 67- Şahide, Katalog No: 60A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

Çizim: 60

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 61

Katalog No: 61A

Fotoğraf No: 68

Çizim No: 61

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 85 cm., Genişlik: 18 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum ve mağfur/ Amasyalı Hasan/ Ağa ruhuna/ sene 1193

Ait Olduğu Kişi: Hasan Ağa

Kimlik Bilgisi: Amasyalı Hasan Ağa

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1193 - M. 1779

Mezar Tipi: Açık Mezar

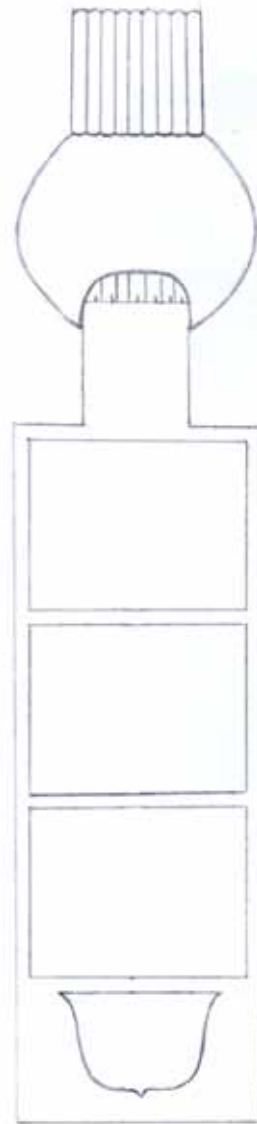
Başlık Tipi: Kâtibi kavuk

Özellikler: Şahidenin boyun kısmının hemen altında silmelerle sınırlandırılmış dört satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabesi mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Süslemesi bulunmamaktadır.

Durumu: Şahide üzerinde herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 68- Şahide, Katalog No: 61A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim: 61

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 62

Katalog No: 62A

Fotoğraf No: 69

Çizim No: 62

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 110 cm., Genişlik: 34 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ duhter-i paki Kerim Paşa-yı ali gevherin/

irci'i emriyle oldu azım-ı darü's-selam/

gölbin-i bağ-ı hayatın eyledi pamal-ı ecel/

garka-i derya- yı rahmet eylesün Rabbü'l enam/

böyle guş etdim ricalü'l gaybdan tarihini/

cennet-i adn içre buldu Saliha Hanım makam/ sene 1278

Ait Olduğu Kişi: Saliha Hatun

Kimlik Bilgisi: Ali oğlu Kerim Paşa'nın kızı Saliha Hatun

Cinsiyeti: K

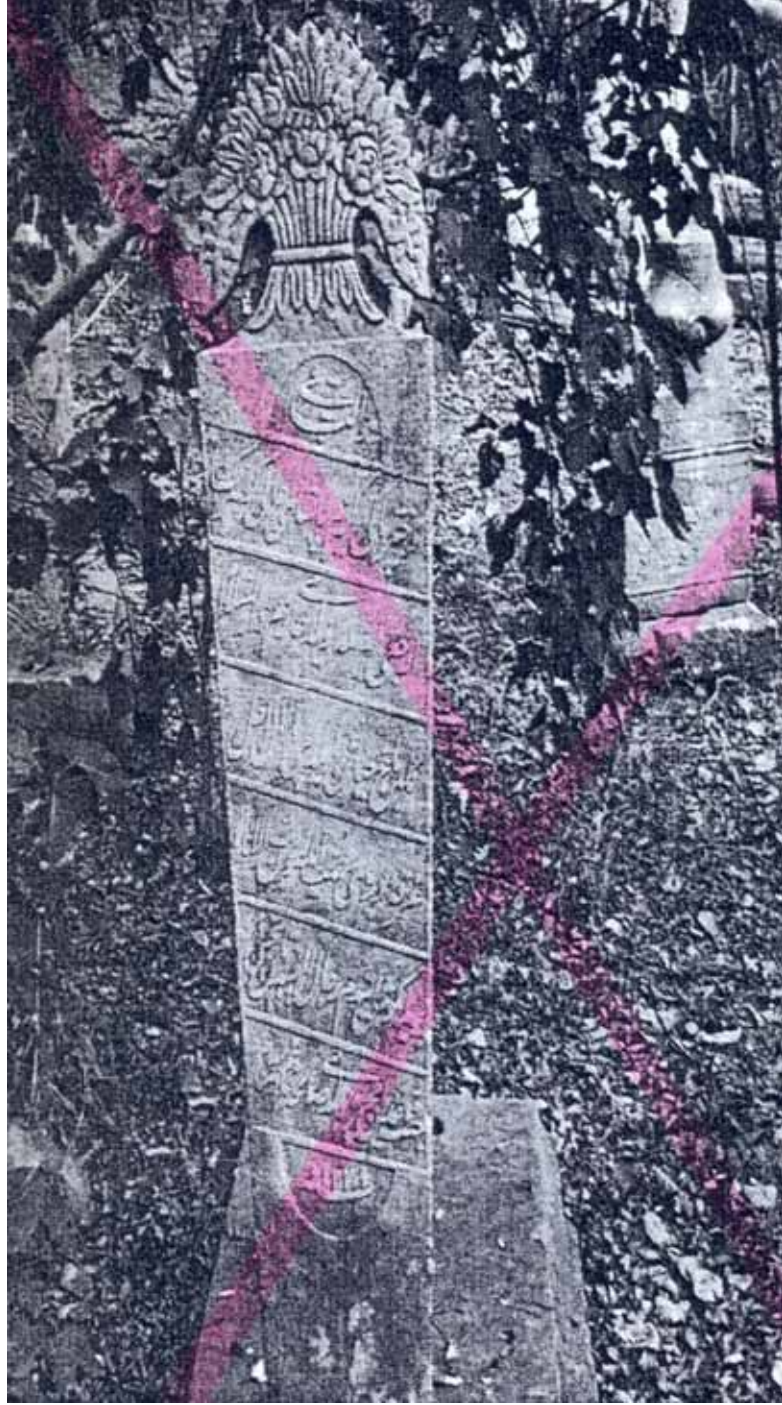
Baş taşı Tarihi: H. 1278 - M. 1861

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Gül motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin tepeliği açmış üç gül motifi ile oluşturulmuştur. Gövde kısmı sade ve süslemesizdir. Aşağıya doğru daralarak inmektedir. Sekiz satırlık kitabe sağa eğimli olarak yazılarak silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

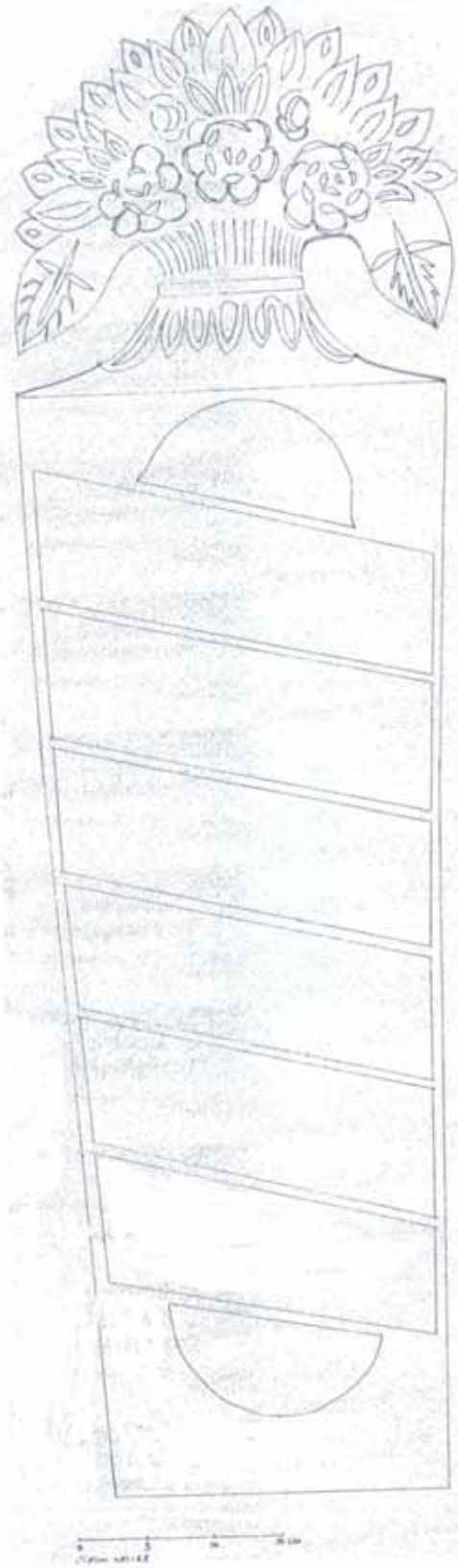
Durumu: Baş taşı üzerinde herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 69- Şahide, Katalog No: 62A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 140, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 63

Katalog No: 63A

Fotoğraf No: 70

Çizim No: 63

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 110 cm., Genişlik: 24 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Hemdem-i hüsn-i sada göctü müezzinzademiz/

var mı hayya'lessela alemde ana hem- zeban/

fevtine izar eder bir mısra-ı tarih okur/ vaye-i hal ola Abdullah Efendi'ye ezan/

sene 1130/

Ait Olduğu Kişi: Abdullah Efendi

Kimlik Bilgisi: Müezzinzade Abdullah Efendi

Cinsiyeti: E

Baş taşı Tarihi: H. 1130/ M. 1717

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Kâfesi Başlıklı

Özellikler: Geniş bir boyun kısmı ile gövdeye geçilmiştir. Gövde kısmında kitabenin ilk satırının üzeri iki yanından yapraklar çıkan bir penç motifi ile süslenmiştir. Kitabesi beş satırdır ve silmelerle ayrılmıştır. Sağa eğik olarak yazılan kitabe mermer üzerine kabartma olarak işlenmiştir.

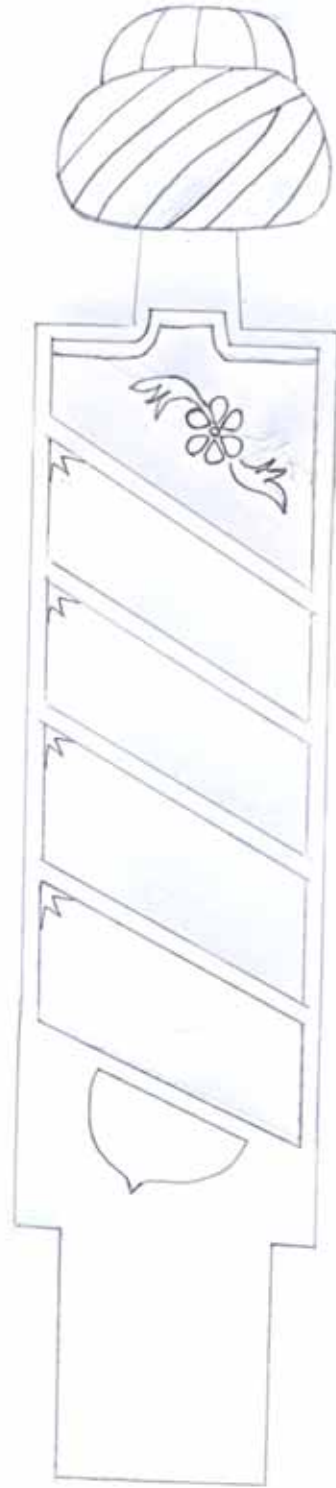
Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. İyi durumdadır. Ayak taşı yoktur.

FOTOĞRAF 70- Şahide, Katalog No: 63A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 119, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK: 1/10

0 10 20 30cm

Çizim : 63

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 64

Katalog No: 64A

Fotoğraf No: 71

Çizim No: 64

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 58 cm., Genişlik: 35 cm., Et kalınlığı: 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ol nihalin ömrü olur hatime/ hasret-i mader ila kaldı Fatıma/

her ki kim gelür kabrine nazar eylese/ can-ı gönülden okuya bir Fatiha/

sene 1100/

Ait Olduğu Kişi: Fatıma

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1100/ M. 1688

Mezar Tipi: Açık Mezar

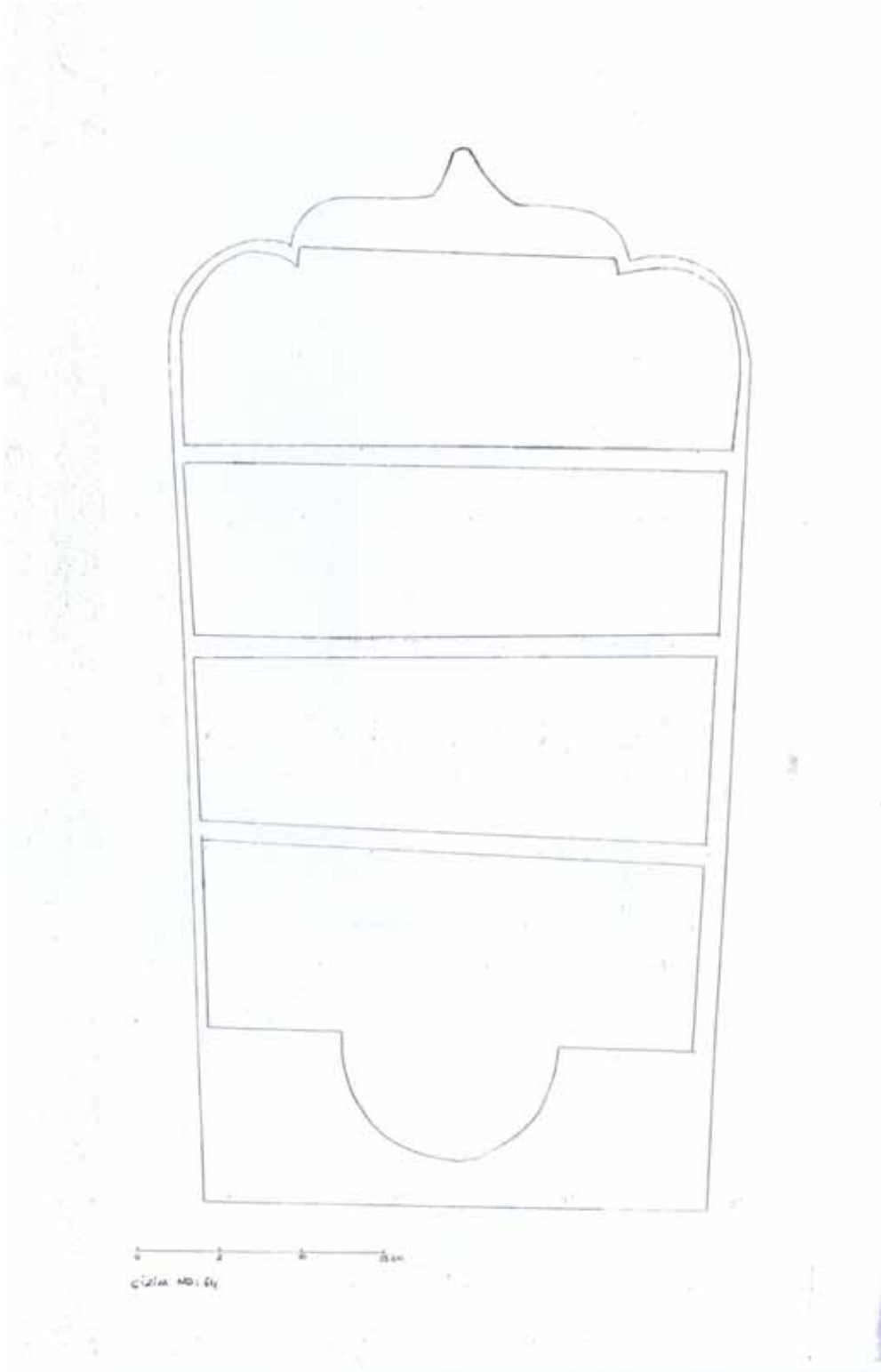
Başlık Tipi: Üç dilimli tepelik

Özellikler: Tepeliğinin biçimi dışında oldukça sade ve süslemesi bulunmayan bir mezar taşıdır. Kitabesi silmelerle ayrılmıştır ve beş satırdan oluşmaktadır. Tarih satırı silme ile ayrılmadan son satırın altına eklenmiştir.

Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. İyi durumdadır.

FOTOĞRAF 71- Şahide, Katalog No: 64A

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 65

Katalog No: 65A

Fotoğraf No: 72/ 73

Çizim No: 65

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 167 cm., Genişlik: 37 cm., Et kalınlığı 7 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l-hayyullezi Layemut/ duhter-i pakize-i Hacı Hüseyin Ağa ki hayf/
nevcivan iken düşüb bir çaresi yok bir illete/ yani on beş yaşına girmiş idi ol mehlika/
peder kamil idi san evc-i sipihr-i iffete/ muharrem derd ü bela oldu teverrüm eyleyüb/
damen göstermez iken cism-i mihr-i ismete/ emr erdikde kulağına nida-yı irci'i/ mürğ-i
ruh can atub uçdu riyaz-ı cennete/ fevtine ol na muradın düştü bir tarih Şems/ öldü genc
oldu şehid erdi Emine cennete/ fi 9 Şevval sene 1283

Ait Olduğu Kişi: Hacı Hüseyin Ağa'nın kızı Emine

Kimlik Bilgisi: Hacı Hüseyin Ağa'nın kızı Emine

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1283/ M. 1866

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Gül motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin tepeliği gonca gül ve dört yapraklı çiçek motiflerinden bir demet ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemeleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Gövde kısmı sade ve süslemesizdir. On iki satırlık kitabe sağa eğimli olarak yazılarak silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Şahide gövdesini çepeçevre kuşatan kenarlığın içi sarmaşık kıvrımlı, tomurcuklu bir desenle işlenmiştir.

Durumu: Üzerinde herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. İyi durumdadır. Ayak taşı bulunmamaktadır.

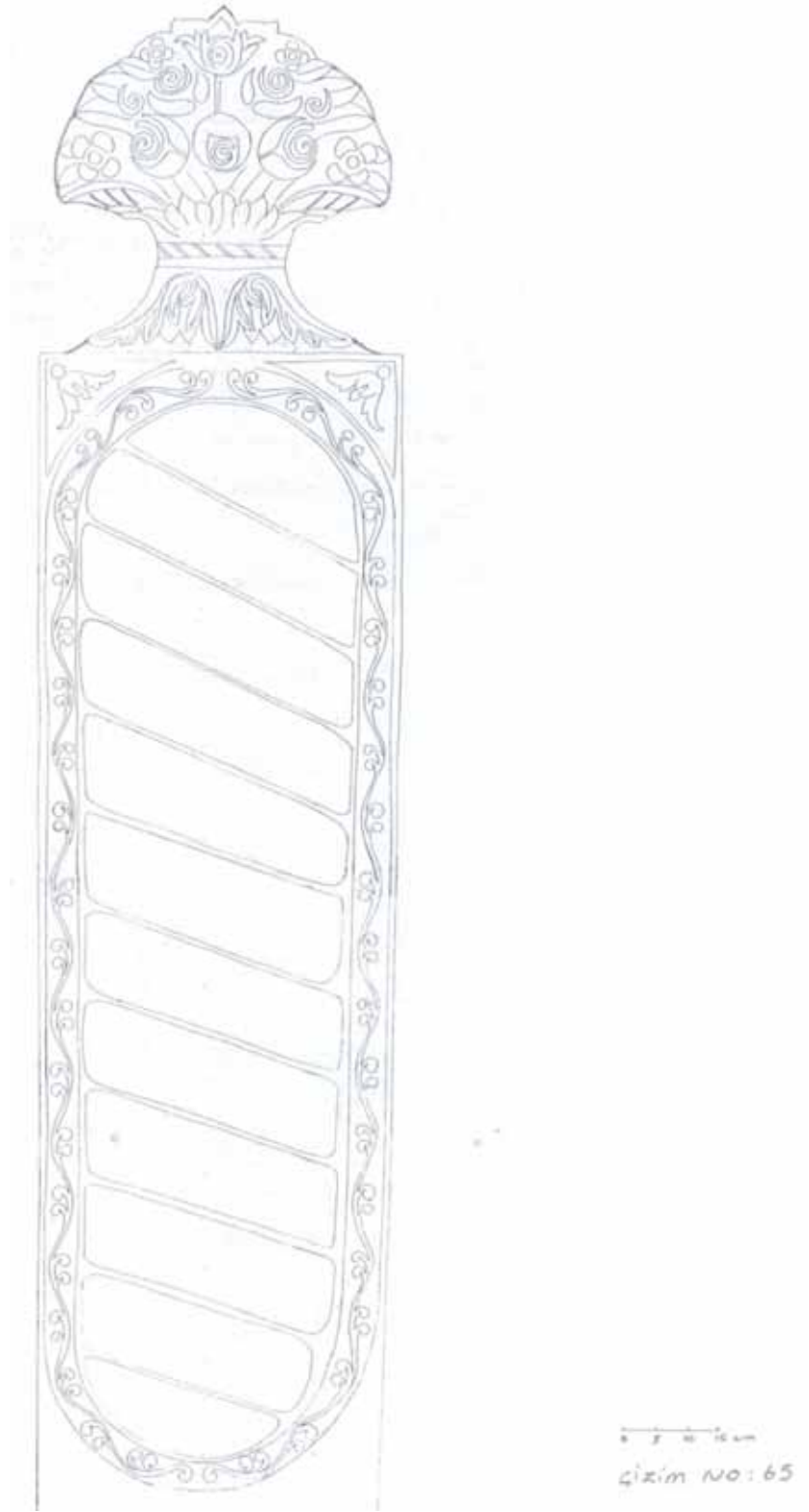
FOTOĞRAF 72- Şahide, Katalog No: 65A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 73- Şahide, Katalog No: 65A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 118, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 66

Katalog No: 66A

Fotoğraf No: 74/75

Çizim No: 66

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 165 cm., Genişlik: 36 cm., Et kalınlığı 8 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Hüve' l hallaku'l baki/ Merhume ve mağfure el- muhtac/

İla rahmeti rabbü'l gafur Kandilli/ Bölükbaşı Mustafa Ağa'nın/

Kerimesi Ayşe Hatun/ Ruhıçün el Fatiha/ Fi 12 şevval Sene 1176

Ait Olduğu Kişi: Ayşe Hatun

Kimlik Bilgisi: Kandilli Bölükbaşı Mustafa Ağa'nın kızı Ayşe Hatun

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1176/ M. 1762

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Üç dilimli bir tepelik ile sonlandırılmıştır.

Özellikler: Yukarı doğru genişleyen gövde levhasının üst kenarları, barok üslupta dilimli sivri kemer şeklinde bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Tepelik bölümünde, lotus ve rumi şeklinde kıvrık dal kompozisyonu yerleştirilerek simetrik bir süsleme meydana getirilmiştir. Kitabesi yedi satırdan oluşmaktadır. Kitabenin ilk satırının iki yanında hasır örgü deseni bulunmaktadır. Kitabenin satırları birbirine paralel sathi silmelerle ayrılan panolara, çevresi tıraşlanarak mermer üzerine kabartılan harflerle işlenmiştir.

Durumu: Şahide üzerinde herhangi bir hasar bulunmamaktadır. Ayak taşı yoktur.

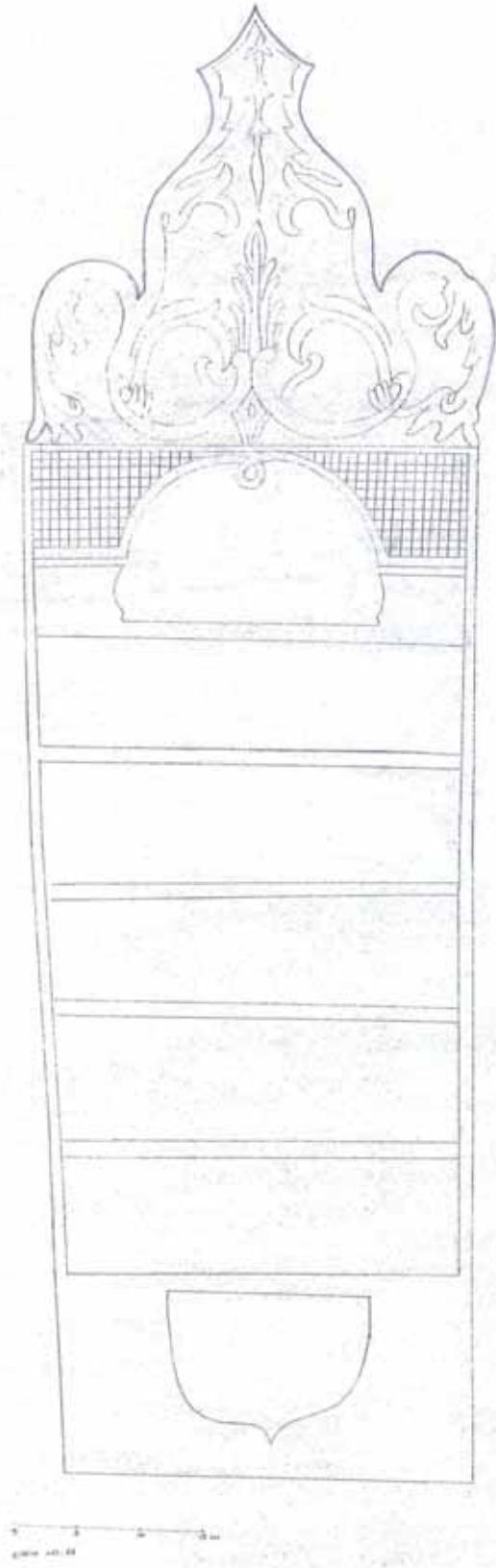
FOTOĞRAF 74- Şahide, Katalog No: 66A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 75- Şahide, Katalog No: 66A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF NO: 117, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz, Y. Köhserli

Sıra No: 67

Katalog No: 67A

Fotoğraf No: 76

Çizim No: 67

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 72 cm., Genişlik: 18 cm., Et kalınlığı: 3 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

merhum ve mağfur/ Fatma kadın/ruhuna Fatiha/ sene 1142

Ait Olduğu Kişi: Fatma Kadın

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1142/ M. 1729

Mezar Tipi: Pehleli

Başlık Tipi: Hotoz

Özellikler: Sade görünümlü ve süslemesiz bir mezar taşıdır. Küçük boyutludur. Silmelerle ayrılan kitabesi dört satırdan oluşmaktadır. Mermer üzerine kabartma olarak işlenmiştir.

Durumu: Kitabesinin ilk satırının solunda, kitabenin okunmasını engellemeyen beş santimetrelik bir kırık bulunmaktadır. Tepeliği boyun kısmından kırılmıştır. Kırık tepelik yapıştırılmadan boyun kısmının üzerine oturtulmuştur. Tepeliğinin üst kısmında enine 10 santimetrelik bir kırık daha bulunmaktadır.

FOTOĞRAF 76- Şahide, Katalog No: 67A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm.

Çizim: 67A

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 67

Katalog No: 67B

Fotoğraf No: 77

Çizim No: 67B

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 77 cm., Genişlik: 18 cm., Et kalınlığı: 5 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabesi bulunmamaktadır.

Ait Olduğu Kişi: Fatma Kadın

Özellikler: Ayak taşı üçgen biçiminde sonlandırılmıştır. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Aşağıya doğru hafifçe daralarak sonlanmaktadır. Kitabesi bulunmamaktadır.

Durumu: Tepeliğinin sağ üst köşesinde beş santimetrelik bir kırık bulunmaktadır.

FOTOĞRAF 77- Şahide, Katalog No: 67B
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

çizim: 67 B

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 68

Katalog No: 68A

Fotoğraf No: 78

Çizim No: 68

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 114 cm., Genişlik: 33 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

ah minel mevt/.../ .../ .../ .../ .../El hac Ali fazlının¹⁰⁴/ kerimesi Latife Hanım/

uçtu kuş gibi ahrine/ ruhu için el Fatiha/ sene 1310-1311

Ait Olduğu Kişi: Latife Hanım

Kimlik Bilgisi: Hacı Ali'nin kızı Latife Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1310/1311- M. 1892/1893

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Gül motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin tepeliği gül motifleri ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemeleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Bu yakalığın uçları tepelikten gövdeye doğru uzanan yapraklarla birleştirilmiştir. Şahidenin gövdesini sade bir kenarlık kuşatmaktadır. Kitabesi sağa eğimli olarak yazılmış ve silmelerle ayrılmıştır. Mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır.

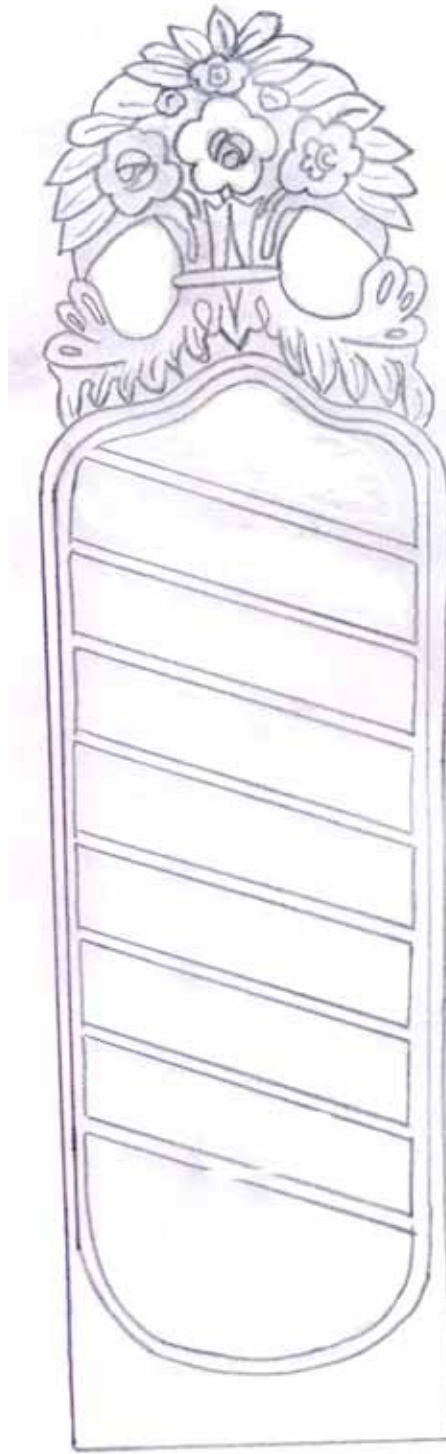
Durumu: Şahidenin Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. İyi durumdadır.

¹⁰⁴ Fazl: 1. Değer, asılda olan meziyet. 2. Hüner, bilginlik. 3. Cömertlik. 4. Üstlük. Bk. "Fazl", Rado (Tarihsiz), s. 371

FOTOĞRAF 78- Şahide, Katalog No: 68A

(Foto: H. Yılmaz)

0 5 10 15 cm

çizim No: 68

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 68

Katalog No: 68B

Fotoğraf No: 79/80

Çizim No: 68B

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 110 cm., Genişlik: 29 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Ait Olduğu Kişi: Latife Hanım

Kimlik Bilgisi: Hacı Ali'nin kızı Latife Hanım

Cinsiyeti: K

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabesi bulunmamaktadır.

Başlık Tipi: Gül motifli tepelik

Özellikler: Şahidenin tepeliği gül motifleri ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Bu yakalığın uçları tepelikten gövdeye doğru uzanan yapraklarla birleştirilmiştir. Şahidenin gövdesini sade bir kenarlık kuşatmaktadır. Şahidenin içi ise ikisi tomurcuk üçü açmış beş gül motifli ve küçük yapraklı bir gülfıdanı ile süslenmiştir. Üzerinde kitabesi bulunmamaktadır.

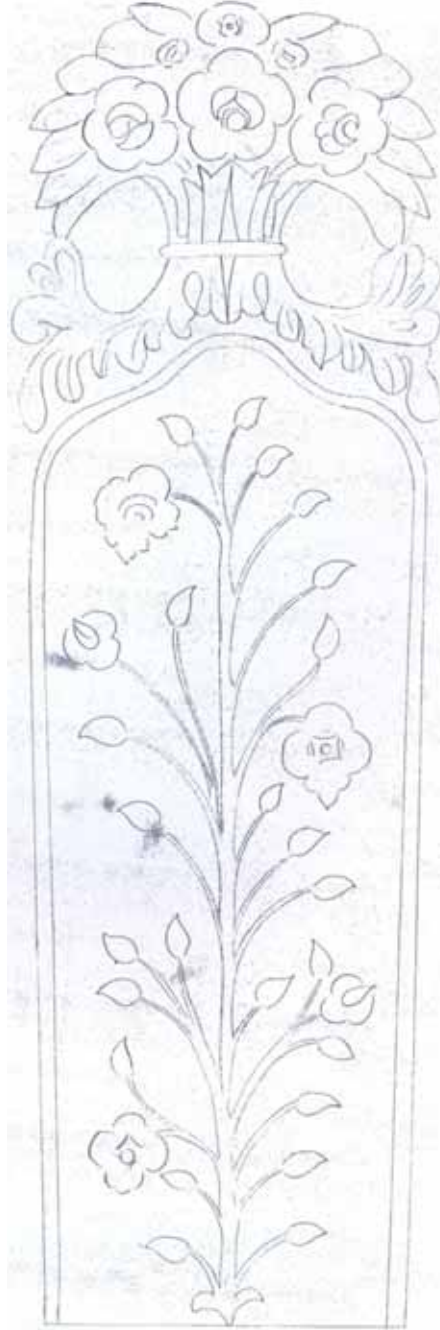
Durumu: Herhangi bir hasarı bulunmamaktadır. İyi durumdadır.

FOTOĞRAF 79- Şahide, Katalog No: 68B
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF 80- Şahide, Katalog No: 68B
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 69

Katalog No: 69A

Fotoğraf No: 81

Çizim No: 69

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 120 cm., Genişlik: 30 cm., Et kalınlığı: 6 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

hüve' l baki/ nev- civanım uçtı cennet bağına/ firakı kaldı valideynin canına/
yağlıkçı seyyid Halil/Ağa'nın kerimesi merhume/ Şerife Rüveyda Hanım/
ruhuna Fatiha/ sene 1217 zilkade

Ait Olduğu Kişi: Şerife Rüveyda Hanım

Kimlik Bilgisi: Yağlıkçı Seyyid Halil Ağa'nın kızı Şerife Rüveyda Hanım

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1217/ M. 1803

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Başlık yoktur.

Özellikler: Şahide boyun kısmından itibaren kırıldığından tepeliği tespit edilememiştir. Sekiz satırlık kitabesi silmelerle ayrılarak mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Süslemesiz ve sade görünümlüdür.

Durumu: Şahide boyun kısmından itibaren kırılmıştır. Gövde de herhangi bir hasar tespit edilmemiştir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

FOTOĞRAF 81- Şahide, Katalog No: 69A
(Foto: H. Yılmaz)

ÖLÇEK 1/10

0 10 20 30 cm

çizim: 69

Çizim: H. Yılmaz

Sıra No: 70

Katalog No: 70A

Fotoğraf No: 82

Çizim No: 70

Yer: Anadolu Hisarı

Mezarlık Adı: Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı

Tespit tarihi: 11.11.2007

Boyutlar: (cm)

Yükseklik: 110 cm., Genişlik: 28 cm., Et kalınlığı: 4 cm.

Kullanılan malzemenin cinsi: Mermer

Kitabe Bölümü:

Mekke-i Mükerrreme kadısı merhum/ Ömer Efendi cariyesi¹⁰⁵ merhume/

Müstaid¹⁰⁶ Kalfa'nın/ ruhuna Fatiha/ sene 1220

Ait Olduğu Kişi: Müstaid Kalfa

Kimlik Bilgisi: Merhum kadı Ömer Efendi'nin cariyesi Müstait Kalfa

Cinsiyeti: K

Baş taşı Tarihi: H. 1220/ M. 1805/06

Mezar Tipi: Açık Mezar

Başlık Tipi: Belli değildir.

Özellikler: Şahide boyun kısmından itibaren kırıldığından tepeliği tespit edilememiştir.

Sekiz satırlık kitabesi silmelerle ayrılarak mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Süslemesiz ve sade görünümlüdür.

Durumu: Şahide boyun kısmından itibaren kırılmıştır. Gövde de herhangi bir hasar tespit edilmemiştir. Ayak taşı bulunmamaktadır.

¹⁰⁵ Cariye: 1. Halaylık, eskiden parayla alınıp satılan kız. 2. Savaşta esir olmuş veya ilk sahibi tarafından satılarak eş olmak üzere alınmış kız. Bk. "Cariye", Rado (Tarihsiz), s. 176

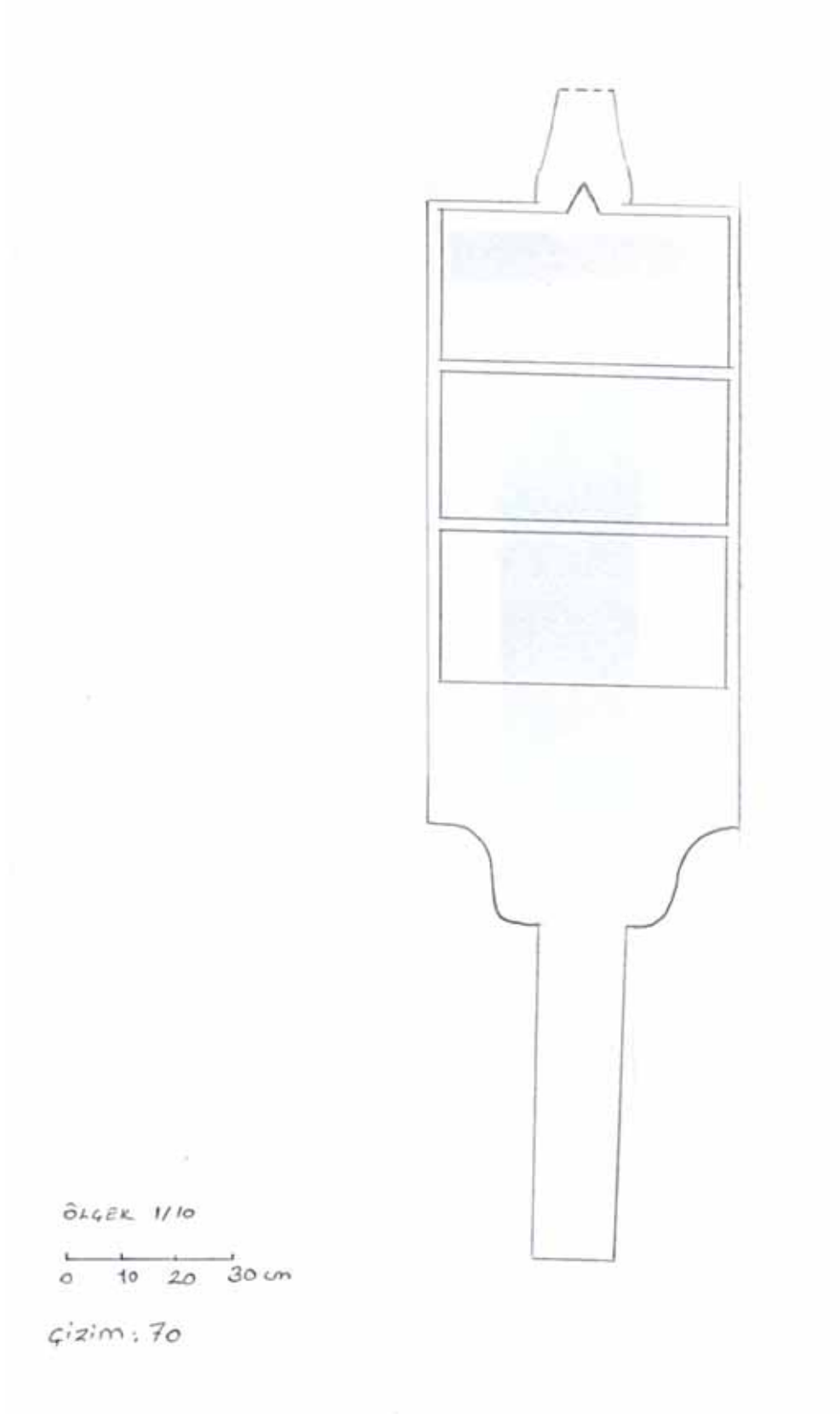
¹⁰⁶ Müstaid: 1. Bir şeye hazırlanmış gibi kabiliyetli olan, istidat sahibi. 2. Terbiye almaya istidat ve kabiliyeti olan, zeki, uyanık. Bk. "Müstaid", Rado (Tarihsiz), s. 916

FOTOĞRAF 82- Şahide, Katalog No: 70A
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 115, Kitabe Metni
(Foto: H. Yılmaz)

Çizim: H. Yılmaz

3. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

3.1.TOPLUMSAL KONUMA GÖRE MEZAR TAŞLARI

3.1.1. Kadın Mezar Taşları

Kadın mezar taşlarının diğer mezar taşlarından başlıkları ve de süslemeleriyle ayrıldığı söylenebilir. Fakat bu ayrım her zaman doğru olmayıp farklı örneklerle de rastlanabilmektedir. Örneğin, İstanbul, Karacaahmet' teki H. 1060/ M. 1650 tarihli Hazine Hacı Mustafa Ağa'nın kızı Ayşe Hanım'ın mezarı ile İstanbul, Üsküdar Şemsi Paşa Camii haziresindeki H. 1230/ M. 1814 tarihli mezar, başlıklı kadın taşlarının kendi türlerindeki eşsiz belgeleridir¹⁰⁷. Kadın başlıkları her zaman erkek mezar taşlarından daha zengin ve daha ayrıntılı olmuştur. Aynı gelenek mezar taşlarında da sürdürülmüş dolayısıyla da bu taşlar daha ayrıntılı ve süslü ve gösterişli hale gelmişlerdir¹⁰⁸.

II. Bayezid Mezarlığında incelenen yetmiş mezar taşından otuz dört tanesi kadın mezar taşıdır. Bunlardan on tanesi hotoz biçimli tepeliğe, on altı tanesi üçgen biçiminde sonlanan tepeliğe, iki tanesi meyve tabağı motifli tepeliğe, bir tanesi vazoda gül ve lale motifli tepeliğe, dört tanesi de gül motifli tepeliğe sahiptir¹⁰⁹. Dört tanesinin tepelik kısmı olmadığından başlıkları tespit edilememiştir. Bu mezar taşlarından on iki tanesi 18.yüzyıla, yirmi bir tanesi 19.yüzyıla tarihlenmektedir.

Kadın mezar taşlarından ikisinin (Katalog No: 30A ve 38 A) boyun kısımlarının da takılarla süslenmiş olduğu görülmektedir. Boyunları takılarla süslü kadın mezar taşlarına örnek olarak İstanbul'un çeşitli semtlerinden (Fotoğraf no: 93, 94, 95) üç mezar taşı verildi. Tepeliği hotoz şeklinde sonlanan mezar taşlarına örnek olarak (Fotoğraf no: 85, 101) Sapanca ve İstanbul'dan birer örnek verildi. Tepeliği gül motifli dört mezar taşına (Katalog no: 44, 62, 65, 68) örnek olarak iki (Fotoğraf no: 102, 103) mezar taşı verildi.

¹⁰⁷ Işın (1991/ 4), s. 85

¹⁰⁸ Güvelioğlu (2008), s. 19

¹⁰⁹ Kadın başlıkları (tepelikleri) Tablo:4' de verilmiştir.

3.1.2. Erkek Mezar Taşları

Anadoluhisarı II. Bayezid Mezarlığındaki yetmiş adet mezar taşından yirmi iki tanesi erkek mezar taşlarıdır.

Erkek mezar taşları, genel yapısal görünümüyle hemen ayırt edilmesinin yanında, merhumun sağlığındaki işiyle ilgili de kesin bilgiler vermektedir. Dolayısıyla mezar taşını ve süslemesini büyük ölçüde etkilemektedir. En yaygın erkek mezar taşı tipi, tepesinde başlığı bulunan yazıt için geniş tutulan düz yüzeyli mezar taşlarıdır¹¹⁰.

Tanzimat döneminden önce ve sonra, yalnızca din adamlarına özgü olmak üzere kullanılan çeşitli sarık tipleri mevcuttur. II. Mahmud devrinden hemen sonra, din adamları dışındakiler için fes yaygınlaşmıştır¹¹¹. Devlet erkânından bir merhumun mezar taşı ile bir din adamının mezar taşı arasındaki fark hemen görülebilmektedir. Birinde görkemli bir mezar olabileceği gibi, diğerinde tamamıyla dini motiflere yer verilebilmektedir. Diğer taraftan mesleki ayrıcalıklar da erkek mezar taşlarının biçim ve süsleme açısından sınıflandırılmasına neden olmaktadır. Kısaca ilmiye (dini), seyfiye (asker) ve kalemiye (memur) diye üç bölümde incelenmektedir.

Erkek mezar taşları kadın mezar taşlarına göre daha sadedir. Sağlığında giydiği başlığı dışında, merhum hakkında öz bilgi sunan ve sonunda Fatıha istenen kitabesi bulunur. Süslemeler gelişigüzel değil bir kurala ve manaya göre yapılmaktadır. En önemli kural, süslemenin merhumun sağlığındaki saygınlığına yakışır olmasıdır¹¹². Erkek mezar taşlarından bir tanesi 16. yüzyıla, iki tanesi 17. yüzyıla, on tanesi 18.yüzyıla, on yedi tanesi 19.yüzyıla tarihlenmektedir.

¹¹⁰ Erkek başlıklarının listesi Tablo:3’de verilmiştir.

¹¹¹ Bacque- Grammont (Ocak 1994), s. 48

¹¹² Erdal (1998), s. 369

3.1.3. Çocuk Mezar Taşları

Çocuk mezar taşları boyutları ve kitabelerinde geçen kerimesi, mahdumu, hafidesi, oğlu gibi sözlere göre diğer mezar taşlarından ayrılabilir.

Başlıkları genellikle babalarının mesleklerine göre şekillenmektedir. Bazı çocuk şahidelerinde görülen süslemelerin ailesinin gördüğü itibarla ilgili olduğu söylenebilir. Katalog No: 01A, 03A, 06A,11A, 12A, 13A, 14A, 15A, 20A, 40A, 41A, 44A, 54A, 56A olan mezar taşlarının bu nedenlerden dolayı çocuk mezar taşları olduğu düşünülmüştür. Mezar taşlarından yedisi erkek, altısı kız çocuk mezar taşıdır.

17. yüzyıla tarihlenen silindirik gövdeli şahide örneğinin (Katalog no: 3A) tepeliği altıgen bir biçimde sonlandırılmıştır. Mezar taşının üzerine kitabe yazabilmek için ayak kısmı dar tutulmuş, yukarıya doğru genişleyen yüzeyi öne bir levha gibi çıkacak şekilde düzenlenmiştir. İstanbul Karacaahmet’ teki H. 1138/ M. 1725 tarihli Fatma Sultan’ın kethüdası Mehmed Ağa’nın mezar taşı bu türün en güzel örneklerindendir. Şair Nedim’ in H. 1143/ M. 1730 tarihli taşı da aynı tipte olup, boyutları daha küçüktür¹¹³. Metin Haseki’nin “Plastik Açısından Türk Mezar Taşları” isimli kitabında verdiği İstanbul’ dan 16. yy’ a tarihlenen¹¹⁴ mezar taşı (Fotoğraf no: 86) da altıgen biçimli takke biçiminde başlığa sahip mezar taşlarına güzel bir örnektir.

¹¹³ Işın (1991/4), s. 86

¹¹⁴ Haseki (1976), s. 56

3.2. Mezar Taşlarının Yer Aldığı Kabirlerin Şekilleri

3.2.1. Açık Mezar Şahideleri

3.2.1.1. Levha Gövdeli Açık Mezar Şahideleri

Şahideler hem mezarın yerini uzaktan belli etmekte, hem de kitabesi ile adına dikildiği şahsı ebedileştirmektedir. Şahidelerin asıl görevi merhum hakkındaki gerekli bilgileri vermektir. Bu bilgiler genelde doğum, ölüm tarihleriyle, merhumun sağlığındaki meşguliyetini ve ismini de bildirirler. Kitabelerde ölüyü öven, bıraktığı acıyı anlatan şiirler veya ölümle ilgili ayet ve hadislerle, anlamlı sözlere de yer verilmektedir. Kitabe bazı durumlarda, şahidenin tamamına hâkim olabilmekte, dolayısıyla vesika özelliğini ön plana çıkartabilmektedir. Şahidenin boyutları ve süslemesi, merhumun sağlığındaki sosyal mevkisi, zenginliği ve halk arasındaki saygınlığı ile orantılıdır¹¹⁵.

Şahideli denilen baş ve ayak taşı ayrı ayrı yapılmış olan mezar taşları Selçuklular devrinde yapılmaya başlanmıştır¹¹⁶. Beylikler döneminde ve Osmanlılar döneminde görülmeye devam etmişlerdir¹¹⁷.

Bu mezarlıkta bulunan altmış üç açık mezar şahidesinin tarihleri H. 993- M. 1585/ H. 1316 - M. 1898 yılları ile sınırlıdır. Bir mezarın (Katalog no: 8A) kitabesindeki tarih satırı belirlenememiştir.

Şahidelerin tamamında mermer malzeme kullanılmıştır.

Altmış üç adet şahidenin tümü levha görünüşünde gövdeye sahiptir.

Levha şeklindeki altmış üç şahideden otuz iki tanesinin gövdesi yukarıya doğru hafifçe genişlemektedir.

Bu levha gövdelilerin yirmi üç tanesinde (Katalog no: 7A, 8A, 10A, 18A, 19A, 23A, 25A, 26A, 27A, 28A, 31A, 33A, 34A, 44A, 48A, 49A, 50A, 52A, 55A, 59A, 64A, 65A, 66A, 68A) tepelik üçgen biçiminde sonlanmakta otuz dört (1A, 6A, 9A, 11A, 12A, 13A, 16A, 17A, 20A, 21A, 22A, 24A, 29A, 30A, 32A, 35A, 36A, 37A, 39A, 40A, 41A, 43A, 45A, 46A, 47A, 51A, 53A, 54A, 56A, 58A, 60A, 61A, 63A) tanesinde ise tepelik, birer başlık biçimindedir.

¹¹⁵ Erdal (1998), s. 375

¹¹⁶ Oral (1949), s. 14

¹¹⁷ Bakırcı (2005), s. 96

Mezar taşlarından altısı (Katalog no: 05A, 15A, 38A, 42A, 69A, 70A) boyun kısmından kırık olduğu için tepelik biçimleri tespit edilememiştir. Bu mezar taşlarından beşi kadın biri (Katalog no: 42A) erkek mezar taşıdır.

3.2.1.2.Silindirik Gövdeli Açık Mezar Şahideleri

Silindirik biçimli mezar taşları XV. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. Bu biçimde yalnızca baş taşı kullanıldığı gibi hem baş taşı hem ayak taşı olarak yapılmış örnekler de bulunmaktadır. Silindirik formlu mezar taşlarının doğrudan doğruya toprağa gömüldüğü gibi bir pehle üzerine yerleştirilmiş örnekleri de bulunmaktadır¹¹⁸.

Silindirik gövdeli şahideler (Katalog no: 3A,14A,57A) üç tanedir. İki tanesi (Katalog no: 14A,57A) yukarıya doğru hafifçe genişleyerek üstte basık kürevî bir görünüş kazanır. Silindirik gövdeli üçüncü taşın (Katalog no: 3A) tepeliği altıgen bir biçimde sonlandırılmıştır. Üzerine kitabe yazabilmek için taşın ayak kısmı dar tutulmuş, yukarıya doğru genişleyen yüzey öne bir levha gibi çıkacak şekilde düzenlenmiştir. Üzerlerinde süsleme bulunmayan sade görünümlü şahidelerin üçünde de mermer malzeme kullanılmıştır.

3.2.2. Pehleli Mezar Şahideleri

Kaide görünümlü ve dikdörtgen blok şeklindeki taşın baş ve ayakuçlarına birer şahide konulmasından ibaret olan mezarlardır.

Osmanlı döneminde XVII. yüzyıldan itibaren mezar taşlarında şahidelerin yanında pehle, lahit gibi öğeler kullanılmaya başlanmıştır. Pehleler mezarın yatay öğelerini oluşturmaktadır. Kendi içerisinde çeşitlilik gösteren pehleler şahidelerin yapıldığı malzemeden yapıldıkları gibi farklı malzemeden de yapıldıkları görülmüştür.

Pehle mezarlar tek katlı olarak yapıldıkları gibi iki katlı olarak da yapılmışlardır. Pehleler mezarın üzerine yatay olarak konulmuş, baş ve ayak taraflarına şahideler yerleştirilmiştir. Pehlenin baş ve ayak tarafında dairesel biçimde dışa taşkınlık yaptığı görülür. Pehlelerin yanları düz bırakıldığı gibi silmelerle iç bükey veya dış bükey olarak hareketli görüntülere sahip olan örnekleri de bulunmaktadır. Pehlenin ortası, mezarın ortasına denk gelen yeri kuşların su içmesi için oyuk bırakılmıştır. Bu oyukluk mezarda,

¹¹⁸ Bakırcı (2005), s. 98

mezarın üst bölümü pencere gibi açık tutularak ölen kişinin dünyaya açılan penceresi biçiminde sembolik bir ifadeye sahiptir¹¹⁹.

Anadoluhisarı II. Bayezid Mezarlığında incelenen yetmiş mezardan üç tanesi (Katalog No: 5A, 62A, 67A) pehleli mezarlardır. Üçü de kadınlara aittir. H. 1142(M. 1729) ile H. 1278 (M. 1861) yılları arasına tarihlenmişlerdir. Şahidelerin tamamında mermer malzeme kullanılmıştır.

Birinci mezarda (Katalog no: 5A) pehlenin ortasında küçük, oval bir açıklık bulunmaktadır. İki şahidesi de yekpare mermer levhalardan oluşmaktadır. Başucu şahidesinin taç kısmı defneyaprağı süslemeleriyle oluşturulmuştur. Defneyaprakları ağzı dilimli bir kâseden fışkırmakta ve şahidenin omuzlarına kadar uzanmaktadır. Kâsenin her iki yanında birer kurdele motifi bulunmaktadır. Ayakucu şahidesinin tepeliği de başucu şahidesinde olduğu gibi defneyaprağı süslemeleriyle oluşturulmuştur. Bir demetten çıkan uzun yapraklar şahidenin omuzlarına kadar uzanmaktadır. Yine başucu şahidesinin gövdesinde olduğu gibi ayakucu şahidesinin gövdesi de dalgalı bir yivle çevrilidir. Şahidenin gövdesinde bir defne dalı betimlenmiştir. Tüm gövdeyi kaplayan dalın ucu kıvrılıp yuvarlak bir biçim oluşturarak sonlanmaktadır.

İkinci mezarın (Katalog no: 62A) şahidesinin tepeliği açmış üç gül motifi ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yapraklarla süslü bir yakalık bulunmaktadır. Gövde kısmı sade ve süslemesizdir.

Üçüncü mezarın (Katalog no: 67A) tepeliği hotoz şeklinde sonlandırılmıştır. Oldukça sade ve süslemesiz bir mezar taşıdır. Küçük boyutludur. Ayak taşı ise tepeliğine doğru hafifçe sivriltilerek sonlandırılmıştır. Üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Gövdenin alt kısmı üst kısmına göre daha dardır.

İki mezarda da (Katalog no: 5A, 62A) süslemeler sadece şahidelerde görülürken kapak taşları sade bırakılmıştır.

3.2.3. Sandukalı Mezar Şahideleri

Sandukalar İslamiyet'te daha çok seçkin kişilerin, devlet yöneticileri ile din büyüklerinin mezarları üzerine yerleştirilmiş tahta, mermer, harçla ve çiniden mezarlardır. Günümüzde olduğu gibi Osmanlı devrinde de mezar taşlarını, en azından

¹¹⁹ Bakırcı (2005), s. 97

bunları yaptırmaya gücü yetecek derecede maddi durumu iyi olan kişiler yaptırabilmiştir. Sandukalı mezarlar ise kişinin mali yönden ortalamanın üzerinde bulunduğunu göstermektedir¹²⁰.

Selçuklular döneminde geniş bir uygulama alanı bulmuş olan sandukalı mezarlar Anadolu'da XIV. yüzyılın ikinci yarısına kadar uygulama alanı bulmuştur¹²¹.

Selçuklular döneminde kullanımı yaygın olan sanduka geleneği Osmanlılar döneminde şahidelerle birleşerek yeni bir mezar taşı tipolojisi biçiminde yapılmışlardır. Bu mezar taşlarında gövde bazen bir lahit şeklinde yapılmış bazı örneklerde ise tekne sanduka denilen biçimde yapılmışlardır. Bu örneklerden baş ve ayak taşının alt tarafı pano şeklinde kare biçiminde tutulmuş mezarın yanlarına ise yatay dikdörtgen levha mermerler konulmuştur. Bu şekildeki mezarlar tekne sandukalı mezarlar olarak adlandırılmıştır. Teknenin içerisi boş bırakıldığı gibi çoğunlukla da toprakla doldurulmuştur. Bu tip mezar taşlarında şahide ile yan korkulukların birbirine bağlanmasında demir kanallar kullanılmıştır¹²².

İncelenen yetmiş mezardan bir tanesi sandukalı mezar şeklindedir. Katalog no: 4A, 4B, 4C olan bu mezar taşı alçak, dikdörtgen bir kaide üzerinde, baş ve ayak taşları ile bu kaide üzerinde duran kapak taşından oluşmaktadır. Baş taşı gövdeden itibaren kırık olduğundan tepeliği tespit edilememiştir. Taştaki kırık nedeniyle kitabenin üst kısmı bilinmemektedir. Kitabenin etrafını çevreleyen kalın kenar suyunda yapraklı bir dal motifi görülmektedir. Kenar suyunun alt kısmında iki silme ile sınırlandırılmış satırda bu sadeleştirilerek çizilmiş bitki motifi tomurcuklarla birlikte betimlenmiştir. Bu motifinde altında uçlarından püskül sarkan dalgalı bir motif görülmektedir.

Ayak taşı da baş taşı gibi gövdesinden kırılmıştır. Kırık olan kısım yerde, dikdörtgen kaidenin üzerinde durmaktadır. Bu kısımda ayak taşının tepeliğinin hotoz biçiminde sonlandırıldığı görülmektedir. Ayak taşının batı yüzünde, üç boğumlu bir kurdele demetinden çıkarak aşağıya doğru uzanan tomurcuklu bir dal motifi işlenmiştir. Bu motifin ayrıntıları baş taşı üzerindeki çerçevede, baş taşı ve kapak üzerindeki iki silme ile sınırlandırılmış satır içerisindeki motifte görülebilmektedir.

¹²⁰ Güvelioğlu (2008), s. 19

¹²¹ Bakırcı (2005), s. 95-96

¹²² Bakırcı (2005), s. 97-98

Kapak taşı kaide görünümlü ve dikdörtgen blok şeklindeki taşın üzerinde yer almaktadır. Sandukanın yan kenarlarından birine ait olduğu düşünülmektedir. Kapak taşı üzerinde ortada yivli bir kâse içerisinde iki üzüm, iki yanında yine yivli kâseler içinde beşer nar motifleri işlenmiştir. Kâse içindeki meyveler daire içerisine alınmıştır. Her daire arasında sırt sırta bakan kâse benzeri ikişer motif bulunmaktadır. Meyve motiflerinin altında yine iki silme ile sınırlandırılmış bir satır içerisinde sadeleştirilerek çizilmiş bitki motifi onunda altında uçlarından püskül sarkan dalgalı bir motif baş ve ayak taşlarında olduğu gibi tekrarlanmıştır.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığındaki üç pehleli mezarın da sandukalı mezar olduğu düşünülmektedir. Çünkü katalogdaki sandukalı tek örneğin, sandukasından sadece bir parçası vardır. Diğer örneklerin de o sırada tahribata uğramış olması mümkündür.

3.3.Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Mezar Taşlarının

Biçimsel Özellikleri

Yetmiş adet mezardan üç tanesi pehleli ve şahideli mezar (Katalog no: 4A, 5A, 62A, 67A), bir tanesi sandukalı mezar, geri kalan altmış altı tanesi şahideli açık mezar şeklindedir.

Yetmiş adet baş taşından dört tanesinin tepeliği ulema kavuku (Katalog no: 01A, 24A, 29A, 53A), bir tanesinin kâfesi başlık biçiminde (Katalog no: 63A), on bir tanesinin kâtibi kavuklu (Katalog no: 02A, 11A, 16A, 22A, 32A, 35A, 45A, 46A, 58A, 60A, 61A), dört tanesinin dardağan şeklinde (Katalog no: 09A,37A, 41A, 43A), beş tanesinin fesli (Katalog no: 13A, 17A, 20A, 39A, 47A), on tanesinin hotoz şeklinde (Katalog no: 6A, 12A, 21A, 30A, 36A, 40A, 51A, 54A, 56A, 67A), bir tanesinin takke şeklinde (Katalog no: 03A) , iki tanesinin üstüvani (Katalog no:14A, 57A), yirmi altı tanesinin üçgen biçiminde (Katalog no: 05A, 07A, 08A, 10A, 18A, 19A, 23A, 25A, 26A, 27A, 28A, 31A, 33A, 34A, 44A, 48A, 49A, 50A, 52A, 55A, 59A, 62A, 64A, 65A, 66A, 68A) sonlandığı tespit edildi. Beş (Katalog no: 04A, 38A, 42A, 69A, 70A) mezar taşının tepeliği bulunmamaktadır.

Beş adet ayak taşından (Katalog no: 04B, 05B, 32B, 67B, 68B) beşinin de tepeliği üçgen biçiminde sonlandırılmıştır.

Tepeliği ulema kavuklu sonlanan dört(Katalog no: 1A, 24A, 29A, 53A) mezar taşından dördünün (katalog no: 01A, 24A, 29A ve 53A) üzerlerinde herhangi bir süsleme unsuru

yoktur, sade görünümlü taşlardır. Tepeliklerine kazıma çizgiler kullanılarak kavuk hatları işlenmiştir. Yüzeylerinde süs unsurlarına yer verilmeyen boyun, üç tanesinde (Katalog no: 1A, 24A, 53A) tepeliğe doğru daralmakta, birinde ise (Katalog no: 29A) aynı çapta yükselmektedir. Kitabe satırları, şahidelerin dördünde de yatay silmelerle ayrılan pano görünüşündeki yüzeylere kabartılmıştır. Katalog no:01A diğerlerine göre daha küçük boyutludur. Katalog no: 01A olan taşın gövdesi yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Boynun vücutla birleştiği yerde hafif bir genişleme görülmektedir.

Tepeliği ulema kavuğu şeklinde sonlanan, Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Haziresinde¹²³ bulunan Şeyh Mustafa'ya ait H.1185/ M. 1771 tarihli baş taşı (Fotoğraf no: 204) ulema kavuklu baş taşlarına bir örnek olarak verilmiştir.

Tepeliği kâfesi başlık biçiminde sonlanan (Katalog no:63A) mezar taşının kitabesinin ilk satırında, tüm satırı kaplayan bir çiçek kompozisyonu görülür. Şahidenin boyun kısmı tepeliğe doğru daralmaktadır.

Tepeliği kâtibi kavuklu sonlanan on bir mezar taşından dokuzunun (Katalog no: 02A, 11A, 22A, 32A, 35A, 45A, 58A, 60A ve 61A) üzerinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmaz. Katalog no: 16A, 22A, 32A, 35A, 58A ve 60A olan taşların gövdesi yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Katalog no: 16A, 45A ve 61A küçük boyutlu taşlardır. Yüzeylerinde süs unsurlarına yer verilmeyen boyun kısmı her mezar taşında tepeliğe doğru daralmaktadır. Gövde yüzeyinin büyük ölçüde birer kitabelikle düzenlendiği bu şahidelerde kitabe satırları, tümünde yatay silmelerle ayrılan bölümlere kabartma harflerle yazılmıştır. Katalog no: 16A olan mezar taşının başlığı üzerinde bir gül motifi bulunmaktadır. Kitabesinden bir kadına ait olduğu anlaşılmaktadır fakat başlığının kâtibi kavuklu ve gövdeye göre büyükçe olması baş taşının gövdeye ait olmadığını düşündürmektedir. Katalog no: 46A olan taşın başlığında sadeleştirilerek çizilmiş yaprak motifleri görülmektedir.

Tepeliği dardağan başlık biçiminde sonlanan dört mezar taşından dördünün de (Katalog no: 09A, 37A, 41A ve 43A) üzerinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmaz. Katalog no: 41A olan taş diğerlerine göre daha küçük boyutludur. Yüzeylerinde süs unsurlarına yer verilmeyen boyun kısmı her mezar taşında tepeliğe doğru daralmaktadır. Gövde

¹²³ Çal ve Çal (2008), s. 72

yüzeyinin büyük ölçüde birer kitabelikle düzenlendiği bu şahidelerde kitabe satırları, tümünde yatay silmelerle ayrılan bölümlere kabartma harflerle yazılmıştır.

Sapanca, Kemer Mezarlığı'ndaki Hacı İsmail Ağa'nın kardeşi Bünyamin Muhammed Ağa'ya ait (Fotoğraf no: 84) tarihsiz dardağan kavuklu mezar taşı, dardağan kavuklu başlıklara bir örnek olarak verilmiştir.

Tepeliği fes şeklinde sonlanan beş mezar taşından (Katalog no: 39A ve 47A) ikisinin üzerinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır. (Katalog no: 17A ve 20A) olan taşların gövdesi yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. (Katalog no:13A ve 47A) olan baş taşlarının gövdesi dalgalıdır. Yüzeylerinde süs unsurlarına yer verilmeyen boyun kısmı, dört tanesinde tepeliğe doğru daralmakta, bir tanesinde aynı çapta yükselmektedir. Fes biçimindeki tepeliklerde püskül, taş cephesine bakış yönüne göre sol taraftadır. Gövde yüzeyinin büyük ölçüde birer kitabelikle düzenlendiği bu şahidelerde kitabe satırları, beş şahideden dördünde yatay, birinde soldan sağa meyilli ince silmelerle ayrılan panolara kabartma harflerle yazılmıştır.

Katalog no: 13A olan fesli baş taşının kitabesinin etrafı dalgalı bir çerçeve ile çevrilmiştir. Çerçevenin içinde bitkisel motifler bulunmaktadır. Bu mezar taşlarına İstanbul ve Kosova'dan birer örnek (Fotoğraf no: 90, 110) verilmiştir. Katalog no: 17A olan fesli baş taşının boyun kısmının altında, ortada bir fiyonk motifi vardır. Fiyonk motifinin ortasından sağa ve sola doğru ikişer lale motifi çıkmaktadır. Alt kısımda bu fiyonk motifinin uçları uzayarak kitabenin birinci satırını çevrelemektedir. Bu mezar taşına İstanbul'dan (Fotoğraf no: 108) bir örnek verilmiştir. Katalog no: 20A olan fesli baş taşının boyun kısmı kısa tutulmuş, gövdeye doğru hafifçe genişleyerek sonlandırılmıştır. Şahidenin gövdesinin üst kısmında barok tarzı kıvrımlar bulunur. Boynun altında omuzları birleştiren çiçeklerden yapılmış bir çelenk tasviri vardır. Çiçeklerin üzerinde bir gülçe motifi bulunmaktadır. Gövde aşağıya doğru yuvarlak bir biçim oluşturacak şekilde sonlandırılmıştır. Bu bölüme altı satırlık kitabe yazılmış etrafı da üçer yaprak motifi ile çevrelenmiştir. Katalog no: 20A olan mezar taşına örnek olarak (Fotoğraf no: 91, 92, 111) İstanbul ve Kosova'dan üç örnek verildi. Sapanca, Kemer Mezarlığında bulunan Sapanca Telgraf Çavuşu Mustafa Ağa' ya ait (Fotoğraf no: 83) başlığı fes şeklinde sonlandırılan mezar taşı (M. 1809), fesli başlıklara örnek olarak verilmiştir.

Tepeliği hotoz şeklinde sonlanan on (Katalog no: 6A, 12A, 21A, 30A, 36A, 40A, 51A, 54A, 56A, 67A) mezar taşlarından yedisinin (katalog no: 06A, 12A, 40A, 51A, 54A, 56A ve 67A) üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Hotoz biçimli tepelikler genelde üç boğumlu olarak yapılmışlardır. Boyun kısımlarının gövde ile birleştiği yerde genişlediği görülmektedir. Katalog no: 06A, 30A, 36A, 54A, 56A ve 67A olan şahidelerin gövdesi yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Tepeliği üçgen biçiminde sonlandırılan mezar taşlarında olduğu gibi hotoz başlıklı mezar taşlarının da çoğunun kadınlara ait olduğu görülmüştür. Bir mezar taşının kimliği belirlenememiş diğer dokuzunun kadınlara ait olduğu belirlenmiştir.

Katalog no: 06A, 30A, 36A ve 51A olan şahidelerin başlıklarının altında, boyun kısımlarında çiçeğin kabara şeklinde yapılmış tohum bölümü gözükmemektedir. Katalog no: 12A küçük boyutlu bir taştır. Katalog no: 21A olan baş taşının sarıklı diyebileceğimiz başlığı üzerine üçgen sonlana ikinci bir başlık daha konmuştur. Gövde kısmının iki yanındaki barok kıvrımlardan çıkan iki yaprak motifi boyun kısmını geçerek başlık kısmında son bulmaktadır. Şahide gövdesini çevreleyen çerçevenin içi sarmaşık kıvrımlı, yapraklı ve çiçekli desenlerle işlenmiştir. İstanbul, Zeytinburnu'ndaki¹²⁴ Behice Hanımefendi'nin H. 1284 tarihli mezar taşı gövde kısmının iki yanından çıkan ve tepeliğe uzanan yaprakları ve hotoz başlığı ile (Fotoğraf: 209) Katalog no: 21A olan baş taşına bir örnek olarak verilmiştir.

Katalog no: 30A olan şahidenin boyun kısmında danteli andıran bir yaka motifi onunda altında tek sıralı bir gerdanlık motifi görülmektedir. Gerdanlığın ortası bir sarkıtle süslenmiştir. Katalog no: 36A olan şahidenin omuzlarında birer gülçe motifi bulunmaktadır. Boyun kısmı birbirine bitişik iki defneyaprağından oluşturularak ince ve uzun yapılmıştır. Boyun vücutla birleştiği yerde hafif genişleme göstererek biçimi kusursuzlaştırmaktadır.

Tepeliği takke şeklinde sonlanan mezar taşı, katalog no: 03A, üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Kısa ve küçük boyutlu bir taştır. Taşın bir yüzü genişletilerek kitabe yazmaya uygun hale getirilmiştir. Bu amaçla taşın ayak kısmı dar tutulmuş, yukarıya doğru genişleyen yüzey öne bir levha gibi çıkacak şekilde düzenlenmiştir.

Silindir şeklindeki şahidelerden katalog no: 14A ve 57A üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Şahideler yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. İkisi de

¹²⁴ Berk (2006), s.90

küçük boyutlu taşlardır. Katalog no: 57'nin kitabesinin ilk satırı kaş kemer biçiminde yüzeysel bir niş içinde yer almaktadır.

Tepeliği üçgen biçiminde sonlanan yirmi altı mezar taşından (katalog no: 07A, 08A, 23A, 26A, 27A, 28A, 31A, 55A, 59A) dokuzu üzerinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmaz. Katalog no: 07A, 08A, 19A, 23A, 25A, 26A, 27A, 28A, 31A, 33A, 34A, 49A, 50A, 55A, 59A, 64A, 66A, olan taşların gövdesi yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır. Geri kalan şahidelerden beşi (Katalog no: 5A, 25A, 33A, 34A, 66A) sadeleştirilerek çizilen yaprak motifleriyle, sekizi çiçek motifleriyle, üç tanesi (Katalog no: 18A, 50A, 52A) meyve motifleriyle, bir tanesi de (Katalog no: 19A) hasır örgü motifleriyle süslenmiştir. Çiçek motifi olarak gül ve penç görülürken meyve motifleri olarak üzüm, armut, şeftali, nar ve erik görülmektedir. Tepeliği bu şekilde sonlandırılan mezar taşlarının çoğunluğunun kadınlara ait olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü yirmi altı mezar taşından sadece ikisi erkek mezar taşıdır.

Katalog no: 05A olan başucu şahidesinin taç kısmı defneyaprağı süslemeleriyle oluşturulmuştur. Defneyaprakları ağız dilimli bir kâseden çıkarak şahidenin omuzlarına kadar uzanmaktadır. Kâse motifinin her iki yanında birer kurdele motifi bulunmaktadır. Başucu şahidesinde kitabelik mezar tarafına yönelmiş cephenin büyük bir kısmına yerleştirilmiştir. On iki satırlık kitabe silmelerle ayrılarak mermer üzerine kabartma tekniğinde yazılmıştır. Kitabenin etrafı içi bitkisel motiflerle süslü, dalgalı bir yivle çevrilmiştir. Aynı yüzyıldan dört örnek verilmiştir. (Fotoğraf no: 88, 89, 106, 109) Katalog no: 10A olan başucu şahidesinin üçgen biçiminde sonlandırılan tepeliği desen özelliğine göre dilimli bir görünüm kazanmıştır. Tepelik, defneyaprağı motifleri ile süslenmiştir. Kitabenin çevresi dalgalı hatlı bir yivle çevrelenmiştir. Bu dalgalı yiv şahidenin ayak kısmına doğru kıvrımını kaybederek düz bir çizgi görünümünü almaktadır. Katalog no: 18A olan şahidenin taç kısmı, barok yapraklı bir tepelik ile oluşturularak görünümüne anıtsal bir özellik kazandırmıştır. Yaprak demeti beş adet küçük yaprağın birleştirilmesiyle oluşturulmuş ve her iki yanına da birer tane “c” harfi şeklinde yaprak konmuştur. Taç kısmının ortasında yivli ve kulplu bir kâse içerisinde iki adet üzüm salkımı işlenmiştir. Yaprak kenarlarından şahide kenarlarına doğru dalgalı yivler uzatılarak arta kalan kısımlar bitkisel süslemelerle doldurulmuştur. Kitabenin birinci satırının yanlarında tomurcuklu birer dal motifi bulunmaktadır. İstanbul'dan bir örnek gösterilmiştir (Fotoğraf no: 87). Katalog no: 19A olan baş taşının tepeliği üç dilimli küçük bir yaprak demeti ile süslüdür. Tepelik biri iç bükey biri dış bükey iki “c”

şeklinde kıvrım ile devam etmiştir. Tepeliğin ortasında birbirine bakan iki “c” kıvrımı ortasındaki hasır örgü motifi dikkat çekicidir. Hemen altında iki silme ile sınırlandırılmış satırın ortasında yaprak motifleri bulunur. Bu silmeli kısım ile kitabe alanına geçiş sağlanmıştır. Metnin üzerine ortada iri kenarlarda daha küçük üç barok tarzı süsleme ile çevrilidir. Katalog no:25A olan baş taşının taç kısmı barok kıvrımlarla süslenmiştir. Taç kısmının alınlığında altı adet yaprak bulunmaktadır. Taç kısmının sağındaki ve solundaki yapraklar aşağıya doğru sarkıtılarak monotonluk bozulmuş ve kompozisyona hareketlilik kazandırılmıştır. Katalog no: 33A olan baş taşının taç kısmı yuvarlatılarak ortası sivriltilmiştir. Bu kısım bitkisel desenlerle süslenmiştir. Katalog no: 34A olan şahidenin taç kısmının ortasına bir, sağına ve soluna ise beşer tane yaprak motifi işlenmiştir. Bu yapraklar yuvarlak bir kemer oluşturacak şekilde dizilmişlerdir. Katalog no: 44A olan şahidenin tepeliği ikisi açmış biri gonca üç gül motifi ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Katalog no: 48A olan şahidenin tepeliği barok yapraklı bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Bunun hemen yanında dikey yivli, yayvan ağızlı ve çift kulplu bir kâse içerisinde pençer ve gülden oluşmuş bir çiçek demeti bulunmaktadır. Yaprak demetinin iki yanından çıkan “c” ve “s” kıvrımlar kâsenin altına doğru beş yapraklı birer demetle sonlanmıştır. Gövde kısmında ise kitabenin ilk satırı üzeri yine bir yaprak demeti ile süslenmiş yaprak demetinden uzayan “c” ve “s” kıvrımları üzerine de birer tane yedi yapraklı çiçek dalı konulmuştur. Katalog no: 49A olan şahidenin tepeliği barok yapraklı bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Yaprak demetinin altında iki yanda birer küçük çiçek motifi bulunmaktadır. İki çiçek motifi arasına da kitabenin ilk satırı yazılmıştır. Katalog no: 50A olan şahidenin tepeliği, kitabenin yazılı olduğu gövde kısmından çıkıntı yaparak ayrılmaktadır. Tepeliğin üzerine rumilerle süslenmiştir. Rumilerin sonunda çiçek motifleri bulunmaktadır. Tepeliğin alt kısmı silmelerle üç panoya ayrılarak bu kısımlara erik, şeftali ve armutla dolu tabak motifleri konmuştur. Panoların üzerinden geçen düz bir silme tepelik ile panoları ayırmaktadır. Kitabe bitkisel motifli bir yivle çevrelenmiştir. Bu yiv kitabenin başında daha geniş tutulmuş ve farklı bir bitkisel motifle süslenmiştir. Katalog no: 52A olan şahidenin tepeliği, barok yapraklı bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Bunun hemen altında içi erik dolu ayaklı ve yayvan ağızlı bir kâse bulunmaktadır. Erikler 3, 2, 1 şeklinde üst üste dizilmişlerdir. Yaprak demetinin iki yanından çıkan “c” ve “s” kıvrımları kâsenin etrafını çevrelemektedir. Taç kısmının hemen altında silme ile sınırlandırılmış bir satır bulunmaktadır. Bu satırın içi “s” kıvrımlı çiçekli dal motifi ile süslenmiştir. Gövde kısmında ise ilk satırın üzeri yine

bir yaprak demeti ile süslenmiş yaprak demetinin iki yanına birer gül demeti konmuştur. Katalog no: 62A olan şahidenin tepeliği açmış üç gül motifi ile oluşturulmuştur. Şahidenin boyun kısmında yaprak işlemeleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Gövde kısmı süslemesizdir. Katalog no: 64A olan şahidenin tepeliğinde üç dilimli tepelik görünümü vardır. Tepeliğin biçimi dışında oldukça sade görünümlü bir taştır. Katalog no: 65A olan şahidenin tepeliği gonca gül ve dört yapraklı çiçek motiflerinden bir demet ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemeleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Şahide çevresini çepeçevre kuşatan kenarlığın içi sarmaşık kıvrımlı, tomurcuklu bir desenle işlenmiştir. Katalog no: 66A olan şahidenin yukarı doğru genişleyen gövde levhasının üst kenarları, Barok üslupta dilimli sivri kemer şeklinde bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Tepelik bölümünde, lotus ve rumi şeklinde kıvrık dal kompozisyonu yerleştirilerek simetrik bir süsleme meydana getirilmiştir. Katalog no: 68A olan şahidenin tepeliği gül motiflerinden bir demet ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemeleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Şahide gövdesini sade bir kenarlık kuşatmaktadır.

Sapanca, Kemer Mezarlığında bulunan (H. 1246/ M. 1830 tarihli) Ayşe Hatun' a ait (Fotoğraf no: 82), baş taşı üçgen biçiminde sonlandırılmış, sade ve süslemesiz mezar taşı sade görünümlü tepeliği üçgen biçiminde sonlandırılan mezar taşlarına bir örnek olarak verildi.

Başlığı bulunmayan mezar taşlarından katalog no: 04A'nin kitabesi bitkisel motifli kalın bir çerçeve ile çevrilmiştir. Çerçevenin altında uçlarından püskül sarkan bir desen görülmektedir. Katalog no: 38A boyun ile başlığın birleşme yerinden kırılmıştır. Boyun bölümü yakalık ve tek sıra bir gerdanlık ile süslenmiştir. Katalog no: 42A, 69A ve 70A üzerlerinde herhangi bir süslemesi olmayan oldukça sade görünümlü taşlardır. Katalog no: 38A, 42A ve 70A olan taşların gövdesi yukarıdan aşağıya doğru hafifçe daralmaktadır.

Ayak taşlarından katalog no: 04B üzerinde, üç boğumlu bir kurdele demetinden çıkarak aşağıya doğru uzanan tomurcuklu bir dal motifi işlenmiştir. Katalog no: 05B olan şahidenin tepeliği de başucu şahidesinde olduğu gibi defneyaprağı süslemeleriyle oluşturulmuştur. Yine başucu şahidesinin gövdesinde olduğu gibi ayakucu şahidesinin gövdesi de dalgalı bir çerçeve ile çevrilidir. Gövde içerisinde şahidenin en altından yukarıya doğru kıvrılarak uzanan bir defne dalı betimlenmiştir. Tüm gövdeyi kaplayan dalın ucu kıvrılıp yuvarlak bir biçim oluşturarak sonlanmaktadır. Katalog no: 67B olan

şahide üçgen biçiminde sonlandırılmıştır. Süslemesiz ve sade görünümlüdür. Katalog no: 68B olan şahidenin tepeliği gül motifleri ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemeleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Bu yakalığın uçları tepelikten gövdeye doğru uzanan yapraklarla birleştirilmiştir. Şahidenin gövdesini sade bir kenarlık kuşatmaktadır. Şahidenin içi ise ikisi tomurcuk üçü açmış beş gül motifli ve küçük yapraklı bir gülfidanı ile süslenmiştir.

3.4. Malzeme ve Teknik Özellikler

Ülkemizde mermerin tarihçesi oldukça eskiye dayanmaktadır. Efes kazılarında M.S. 2. yüzyılda doğal taş tarihinde blok kesiminde kullanılan ilk lamalı katrak bulunmuştur. Yine Selçuk (İzmir) yakınlarında antik ocaklarda tel kesmenin ilk örneklerinin izine rastlanılmıştır. Bu bulgular bize Türkiye topraklarında yaklaşık 2000 yıldır doğal taş işletme teknolojisinin dolayısıyla mermerciliğin varlığını ispatlamaktadır¹²⁵.

Antik çağlardan bu yana ülkemizde mermer çıkartılıp kullanılmıştır. Yapılan araştırmalarda mermer kelimesi Marmara Adası ile ilişkilendirilmiştir. Bu da Marmara Adasının eski çağlarda da mermercilik bakımından önemli olduğunu göstermektedir. Marmara Adası ve Afyon-İscehisar Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde bütün Akdeniz ülkelerine mermer ihraç eden önemli merkezler konumundaydı. Anadolu'da mermerin kullanımının yaygın olduğu tarihî eserlerden anlaşılmaktadır. Urartularla başlayan taş işleme tekniği bütün medeniyetler boyunca devam etmiş ve her medeniyet mermer ve diğer doğal taşları şehir, tiyatro, yol, hamam, kütüphane, ibadethane, çeşme, kervansaray vb. yapılarda kullanmıştır¹²⁶.

Mermer ya katıksız beyaz (yalnız kalsitten oluşur) ya da bileşimine karışmış metal oksitlerin ve organik maddelerin etkisiyle sarı, kırmızı, yeşil, gri ve siyah renkli bazısı da türlü renklerde damarlı olur¹²⁷. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığındaki yetmiş adet mezar taşında da mermer malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan mermer, katıksız beyaz mermeridir. Mermer cinsi ise beyaz Marmara¹²⁸ dır.

Mezar taşlarında kullanılan mermer malzemenin et kalınlığına bakıldığında bir tanesinin 1 cm. (Katalog no: 13A), iki tanesinin 2 cm. (Katalog no: 6A, 41A), on dört tanesinin 3 cm. (Katalog no: 1A, 16A, 21A, 24A, 30A, 35A, 38A, 39A, 40A, 43A, 45A, 51A, 54A,

¹²⁵ Çetin (2003), s. 244- 245

¹²⁶ Çetin (2003), s. 244- 245

¹²⁷ Doğanay (2002), s. 273

¹²⁸ Anonim (Tarihsiz), s. 45

67A) , on beş tanesinin 4 cm. (Katalog no: 02A, 04A, 9A, 15A, 29A, 37A, 46A, 53A, 56A, 58A, 60A, 61A, 62A, 63A, 70A), altı tanesinin 5 cm. (Katalog no: 22A, 25A, 31A, 32A, 47A, 67B), on üç tanesinin altı cm. (Katalog no: 7A, 8A, 10A, 19A, 23A, 27A, 33A, 36A, 44A, 50A, 68A, 68B, 69A), on bir tanesinin 7 cm. (Katalog no: 5A, 5B, 17A, 18A, 20A, 26A, 28A, 49A, 52A, 64A, 65A) , altı tanesinin 8 cm. (Katalog no: 12A, 34A, 48A, 55A, 59A, 66A), üç tanesinin 11 cm. (Katalog no: 4A, 30B, 42A), bir tanesinin 13 cm. (Katalog no: 11A), bir tanesinin de 19 cm. (Katalog no: 03A), kalınlığında olduğu tespit edilmiştir. Tepeliği üstüvani şeklinde sonlanan iki mezar taşından birinin çapı on beş cm. (Katalog no: 14A), diğerinin ki yirmi dört cm. (Katalog no: 57A), olarak ölçülmüştür. Bu değerlere göre en çok tercih edilen şahide et kalınlıkları 3 cm., 4 cm., 6 cm. ve 7 cm.dir.

Taş işçiliğinde kullanılan aletler mezar taşı yapımında da kullanılmaktadır. Bu aletler arasında; taşı kabaca şekillendiren spiral, madırğa ismini verdikleri çekiç, elmas uçlu keski, pürüzleri gidermeye yarayan mucorta, kalınlığı inceltmeye yarayan murç, harflere derinlik verilmesini sağlayan dişli bulunmaktadır.

Mezar taşı için seçilen malzeme spiral yardımıyla şekillendirilir. Önceden hazırlanan yazı ve süsleme şablonu karbon yardımıyla taşın yüzeyine geçirilir. Eğer bu işlem kabartma tekniğinde yapılacaksa yazıların ve süslemelerin etrafı keski ve çekiç yardımıyla boşaltılır. Dişli vasıtasıyla harflere ve desenlere derinlik verilir. Kazıma tekniği uygulanacaksa yalnızca harfler oluklu delgi vasıtasıyla boşaltılır. Kazıma tekniğinin uygulandığı taşlar genelde süslemesizdir¹²⁹.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarındaki tüm süsleme ve yazılar bazen alçak bazen de yüksek kabartma tekniğinde işlenmiştir. Katalog no: 5A, 5B, 10A, 18A, 19A, 20A, 21A, 25A, 36A, 44A, 48A, 49A, 52A, 62A, 65A, 66A, 68A ve 68 B olan şahidelerin süslemelerinde yüksek kabartma tekniğinin uygulandığı görülmektedir.

Katalog no: 04A, 04B, 04C, 13A, 17A, 30A, 30B, 33A, 34A, 38A, 50A, 52A, 63A olan şahidelerde ise alçak kabartma tekniğinin uygulanmıştır.

Yüzeysel kazıma tekniği katalog no: 04A, 04B, 04C, 05A, 05B, 10A, 13A, 17A, 18A, 19A, 30A, 30B, 33A, 34A, 38A, 48A, 49A, 50A, 52A, 63A olan şahidelerde; derin

¹²⁹ Kara ve Danışık (2005), s. 6

kazıma tekniği ise katalog no: 20A, 21A, 25A, 36A, 44A, 62A, 65A, 66A, 68A, 68B olan şahidelerde uygulanmıştır.

3.5. Yazı

Mezar taşları üzerlerinde bulundurdıkları yazı ile hem kişiye ait bilgileri hem de hat sanatımızın en güzel yazı çeşitlerini sergilerler.

Selçuklu dönemi mezar taşlarında sülüs yazı kabartma tekniğinde yazılmıştır. Osmanlı döneminde ise yazı çeşidi daha fazladır. Sülüs, talik, rik'a, muhakkak, reyhanî, nesih gibi yazılar kabartma tekniğinde, nadir olarakta kazıma tekniğinde yazılmıştır. Mezar taşlarının kitabesi kişinin sosyo- ekonomik durumuyla bağlantılı olarak kaliteli ve özenli bir işçilikle yazılmıştır. Bazılarında ise kalitesiz işçilik hemen göze çarpar. Yazılar düz ya da mail satır şeklinde, ince silmelerle ayrılmış, bazıları da kartuş içine alınmıştır¹³⁰. Daha hayatlarında iken kendi taşlarını hazırlatanlar olduğu gibi, mezar taşlarının kitabelerini yazan hattatlar da az değildir¹³¹. 18. yüzyıl sonlarında Mehmed Esat Yesari Efendi mezar taşlarına imza koyma geleneğini başlatmıştır. Ancak Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarında herhangi bir hattat imzasına rastlanmamıştır.

Hat sanatının büyük önem taşıdığı Osmanlılarda, mezar taşlarımız yalnız süsleri bakımından değerlendirmek yeterli olmayacaktır. Osmanlı hat sanatında bahsi edilebilecek birçok yazı çeşidi olmasına karşın (nesih, rik'a, nestalik, kırma vs.) Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşı kitabelerinde de olduğu gibi Osmanlı mezar taşı yazmacılığında genelde celi sülüs ve celi ta'lik hatları kullanılmıştır.

Anadoluhisarı II. Bayezid Mezarlığı mezar taşı kitabelerinde Celi sülüs yazı katalog no: 1A, 2A, 6A, 7A, 8A, 9A, 10A, 11A, 13A, 15A, 16A, 18A, 19A, 22A, 24A, 25A, 26A, 27A, 29A, 30A, 32A, 34A, 35A, 37A, 39A, 41A, 42A, 43A, 45A, 46A, 48A, 49A, 50A, 51A, 52A, 54A, 55A, 56A, 57A, 58A, 59A, 60A, 63A, 64A, 66A, 67A, 70A' da kullanılmıştır. Celi Ta'lik yazı katalog no: 3A, 4A, 5A, 12A, 14A, 17A, 20A, 21A, 23A, 28A, 31A, 33A, 36A, 38A, 40A, 44A, 47A, 53A, 61A, 62A, 65A, 68A, 69A' da kullanılmıştır.

¹³⁰ Kara ve Danişık (2005), s. 9- 10

¹³¹ Ünver (1961), s. 42

İstanbul'un fethinden sonraki ilk 150 yıl içerisinde Arapça yazılan bazı kitabelerin dışında Osmanlı mezar taşlarının dili Osmanlıcadır. Kitabelerde yer alan dini ve edebi ifadeler yer yer birbirine benzemektedir¹³².

Erich Prokosch; Kroelitz'in belge terminolojisinden yararlanarak mezar taşı yazılarının temel öğelerini çözümleyebilmek için ilk kez bir ayırım getirmiştir. Bunlar:

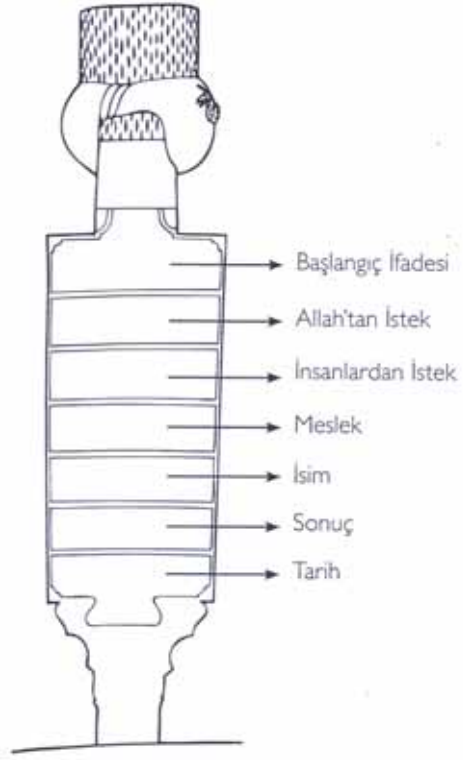
1. Yakarış
2. Dua
3. Kimlik
4. Dua İsteme
5. Tarih

Bu başlıkları yaptığımız araştırma çerçevesinde inceleyecek olursak; yakarış bölümünde genelde dünya hayatının faniliği ile ebediliğin Allah'a ait olduğunu belirten kelimelerle başlanır¹³³. Bunlardan Hüve'l-baki (Ebedi olan yalnız Allah'tır), Hüve'l-hallaku'l-baki (Yaratan Allah'tır), Ah mine'l-mevt terkipleri en çok kullanılanlardır. Dua bölümünde, merhum/ merhume, mağfur/ mağfure, el-merhum ve'l-mağfur/ el-merhume ve'l-mağfure ibareleri görülür. Kimlik bölümünde ölen kişinin adı, babasının eşinin adı, lakabı, mesleği yer alır, Kişinin unvanları içinde en çok ağa, efendi, molla kullanılır. Unvanlardan başka el-hac, hacı, hafız, seyyid, hatun, hanım sıkça rastlanılan ifadelerdir. Dua isteme bölümünde de ruhuna Fatiha, ruhuna el- Fatiha, ruhiçün el- Fatiha ibareleri kullanılır. Tarih genelde en son satırda, bazen de ilk satırda yer almaktadır. Selçuklu ve Beylikler dönemi örneklerinde tarih yazı ile yazılmıştır. Osmanlı mezar taşlarında ise tarih rakam olarak yazılmıştır. Bazen tam tarih verilirken, bazen de ay kısaltılmış olarak verilmektedir. Tarih hemen hemen bütün örneklerde hicri olarak yazılmıştır. Mezar taşlarında bunların dışında ayet, hadis, ölüm nedenleri ve şiirlerde yazılmaktadır¹³⁴.

¹³² Güvelioğlu (2008), s. 19

¹³³ Güvelioğlu (2008), s. 21

¹³⁴ Kara ve Danişık (2005), s. 10

ÇİZİM 72, Kitabelerde bulunan ifadelerin sınıflandırılması,
(Çizim: İshak Güven Güvelioğlu'ndan)

3.6. Süsleme, Motif ve Şekiller

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarında, süsleme öğelerinin mezar taşının sadece ön yüzünde olduğu tespit edilmiştir.

İstanbul'daki mezar taşları süsleme yönünden üç devreye ayrılmaktadır:

I.Devre: (1453-1550) Selçuklu ve Bursa tesiri altında kalan motifler

Bu devreye ait mezar taşlarından örnek çok az vardır. Çoğu bozulan motifler Konya, Bursa, Kastamonu, Akhisar, Sivas'taki Selçuk mezar taşlarının benzerleridir. Baş taşının alın kısmında rumi ve hayvansal motifler, ayak taşının bir veya iki yüzünde de yine aynı sadeleştirilmiş ve sembolik süsler bulunmaktadır.

Gerçek çiçek, meyve, bitki motifleri azdır. Cennet bahçe ve çiçekleri hayali bir çizimle gerçekten uzak olarak çizilmişlerdir. Diğer bir hususta sanatkâr, bir iki basit motif kullanarak çok sayıda desenler yaratmıştır. Büyük bir kısmında sanduka yoktur. Sandukası olanlarda ise birkaç göbek resmi bulunur. Kenar süsleri de çok basittir. Diğer bir özellikte taşta çok derin kazılan motiflerin işlenmiş olmasıdır.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşları arasında sadece katalog no: 57A olan silindirik gövdeli şahide 16. yüzyıla tarihlenmektedir. Üzerinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmadığından bu dönem süsleme özelliklerini yansıttığı söylenemez.

II.Devre: (1550- 1750) Osmanlı motifleri

İlk yarı sonuna doğru süsleme değişir, sadeleştirilmiş ve sembolik motifler azalır. Yerine gerçek çiçek motiflerini bırakırlar. Baş taşı alınlığı değer kazanır ve kabartmalar daha sade, az derin ve daha çok incedir. Çok çeşitli rumi motifler işlenmiştir. Bu arada sembolik hayvan figürleri kalkmış ve bunların yerine serpiştirilmiş lale, karanfil, sümbül, nar, mine çiçekleri, yonca ve bezelye yaprakları kıvrık bir biçimde sarılmıştır. Ayak taşı iç kısımlarında ise vazo ve testi içinde fışkıran çiçek demetleri de görülmüştür. Bu devre 16. yüzyıl sonundan 17. yüzyılın sonuna kadar kenar süsleri, çiçek ve ağaç süsleri işlenmiştir. Hurma ve selvi ağaçları bu devrin özelliğidir.

Bu dönemde süsler yalnız mezar taşlarında kalmamış, aynı süsler cami, mescit özellikle çeşme ve sebillerde de kullanılmışlardır. Yine aynı dönemde Türk çiniciliği gerilemiş ve yok olmaya başlamış bunun yanı sıra Türk taşçılık sanatı başlamıştır¹³⁵.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşları arasında üç şahide 17. yüzyıla, yirmi altı şahide 18. yüzyıla tarihlenmektedir.

17. yüzyıla tarihlenen üç şahide üzerinde de süsleme unsuru bulunmamaktadır. Bu nedenle dönemin süsleme unsurunu yansıtmazlar.

III.Devre: (1750- 1950) Batı tesirinden doğan motifler

İlk yüz yıl içinde, ikinci devre tesiri görülmektedir. Motifle aynı fakat çizgiler daha kaba işlenmiştir. Özellikle laleler aynı kıvrılışlarını değiştirmiş, daha sonra batının tesiri görülmüştür. Kurdelelere sarılmış güller gelmiş ve özelliğimiz olan hurma, lale, sümbül, selvi vb. çiçekler, ağaçlar ve salkımlar yok olmuştur. Bunların yerine kâse ve tabaklarda limon, nar, portakal gibi meyvelerin şekilleri girmiş ve bunlar mezar taşlarımızda bir meyve bahçeleri görünümü vermiştir. Daha sonraları üzeri düz birkaç dal ve yazı ile işlenmiş mermer mezar taşları ortaya çıkmış ve anlamsız bir manzara sergilenmiştir¹³⁶.

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşları arasında otuz sekiz şahide 19. yüzyıla tarihlenmektedir.

18. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen (H. 1176/ M. 1762) katalog no: 66A olan baş taşında, yukarı doğru genişleyen gövde levhasının üst kenarları, ortadaki büyük, yüksek ve sivri, iki yandakiler ise oldukça küçük yarım daire şeklinde kesilerek, simetrik üç dilimli bir tepelik hazırlanmıştır. Tepelik bölümünde, lotus ve rumili kıvrık dal kompozisyonu yerleştirilerek simetrik bir süsleme meydana getirilmiştir. Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı'nda tek olan bu baş taşı süslemesinin bir benzeri İstanbul, Eyüp Sultan Zal Paşa Caddesi, Nakkaş Hasan Paşa (ölüm 1623) Türbesi'nin girişinin solundaki hazirede Emine Kadın' a ait (M. 1777) baş taşında da görülmektedir. Buradaki şahidenin de üst kısmı dilimli bir şekilde taçlandırılmış olup(Fotoğraf no: 96), bu kısmın içine lotus ve rumili kıvrık dal kompozisyonu yerleştirilmiştir¹³⁷.

¹³⁵ İşcan (1980), s. 41- 43

¹³⁶ İşcan (1980), s. 41- 43

¹³⁷ Çoruhlu (1998), s. 105

18. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen (H.1207/ M.1792) tepeliği fes şeklinde sonlandırılan katalog no: 13A olan şahidenin yedi satırdan oluşan kitabesinin etrafı dalgalı hattıyla dikkat çeken bir kenar suyu ile çevrenmiştir. Kıvrımlı kenarlar bitkisel motiflerle çevrenmiştir. Şahidenin başka bir süslemesi yoktur. Bu şahide İstanbul Eyüp Sultan, Feshane Caddesi'yle Halid bin Zeyd Caddesi'nin köşesinde bulunan 1263/ 1846 M. tarihli¹³⁸ (Fotoğraf no: 90) Ali Rıza Efendi'nin mezar taşı ile büyük benzerlik göstermektedir. Fes ile sonlandırılmış baş taşının kitabesinin etrafı dalgalı hatlı bir kenar suyu ile çevrenmiştir. Kosova'nın Gora Bölgesi Kukulane köyünde (fotoğraf no:110) bulunan Süleyman oğlu Kahraman¹³⁹, a ait mezar taşı da benzer özellikler göstermektedir. Püsküllü Hamidiye fesli baş şahidesidir. Şahide zig zaglı bir kenar suyu ile çevrenmiştir. Şahidenin Anadoluhisarı'ndaki şahide gibi başka bir süslemesi yoktur.

18.yüzyıla tarihlenen (H. 1180/ M. 1766) katalog No: 38A olan baş taşının boyun kısmı yakalıyla ve tek sıralı bir gerdanlık ile süslenmiştir. Gerdan kısmının altında bir penç motifi omuzlarda ise üç yapraklı birer çiçek motifi işlenmiştir. Beş satırlık bir kitabesi bulunmaktadır. Benzer süslemeli bir şahide İstanbul, Zal Mahmut Paşa Cami Haziresi'nde bulunmaktadır. 18. yüzyıla tarihlenen (M. 1792)¹⁴⁰, Saraylı Eltafe Kalfa'ya ait mezar taşının (Fotoğraf no: 95) boyun kısmında da tek sıralı bir gerdanlık motifi bulunmaktadır.

18. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen (H. 1192/ M. 1778) katalog No: 50A olan baş taşı tepeliğinin alt kısmı silmelerle üç panoya ayrılarak bu kısımlara erik, şeftali ve armutla dolu ayaklı, ağız kısımları geniş kâseler konmuştur. Tepeliğin üst kısmı alt kısmındaki meyve motiflerinin aksine birbiri içinden geçen rumilerle taçlandırılmıştır. Benzer bir süsleme İstanbul, Eyüp Sultan, Zal Paşa Caddesi, Nakkaş Hasan Paya Türbesi girişindeki hazirede bulunan baş taşında (H. 1180/ M. 1766)¹⁴¹ da görülmektedir. Beyaz mermerden yapılmış baş taşının alt kısmı silmelerle dört eşit parçaya bölünmüştür. Panoların içinde ayaklı, gövdeleri dikey yivli, ağız kısımları geniş çanaklar içerisinde meyveler yer almaktadır. Soldaki çanakta elma, iki yanındaki çanakta armut, sağda da şeftaliler bulunmaktadır. Panoların üzerinden geçen düz bir silme tepeliği gövdeden ayırmaktadır. Benzer diğer bir şahide de İstanbul, Eyüp

¹³⁸ Barışta (1997), s. 175

¹³⁹ Çoruhlu (2008), s. 320

¹⁴⁰ Barışta (2002), s. 1321

¹⁴¹ Çoruhlu (1998), s. 106

Hançerli Fatma Sultan Türbesi'nde de (no:1)¹⁴² görülür. Buradaki şahide yukarı doğru hafif genişleyerek devam ederken, üçgen şeklinde kesilerek biten taş levha şeklindedir. Kitabesinin üst kısmı benzer şekilde rumiler ile taçlandırılmıştır.

19. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen (H. 1241/ M. 1825) katalog no: 18A olan şahidenin taç kısmı, büyükçe Barok yapraklı bir tepelik ile oluşturulurken, görünümüne anıtsal bir özellik kazandırmıştır. Yaprak demeti beş adet küçük yaprağın birleştirilmesiyle oluşturulmuş ve her iki yanına da birer tane “c” harfi şeklinde yaprak konmuştur. Taç kısmının ortasında yivli ve kulplu bir kâse içerisinde iki adet üzüm salkımı işlenmiştir. Yaprak kenarlarından şahide kenarlarına doğru dalgalı yivler uzatılarak arta kalan kısımlar bitkisel süslemelerle doldurulmuştur.

İstanbul Eyüp Sultan' da Feshane Caddesi üzerindeki Pir Ahmet Edirnevi (ölüm.1592) Türbesi sağındaki hazire' de bulunan Ebubekir Hazretlerinin kerimesi Kevser Kalfa' ya (H.1235/ M. 1819) ait olan mezar taşı üzerinde de aynı kompozisyon görülmektedir. Burada ayak ve baş tarafında sütun şeklinde silmelerle ayrılmış bölümler içerisine meyve tabakları yerleştirilmiştir. Tabaklar ayaklıdır, yivli gövdelidir ve ağız kısımları geniş olup, iki yandan dışa kıvrıktır. Tabak içerisinde saplarından yaprakları ile birlikte koparılmış üç salkım üzüm bulunmaktadır.

19. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen (H. 1202/ M. 1829) katalog No: 04C olan kapak taşı üzerinde görülen kâse içindeki üzüm motifi, İstanbul Eyüp Sultan Feshane Caddesi üzerindeki Pir Ahmet Edirnevi Türbesi'nin sağındaki hazirede bulunan H. 1235/ M. 1819 tarihli (Fotoğraf no: 87) Kevser Kalfa' ya (kadın) ait mezar üzerinde de çok benzer biçimde görülebilmektedir. Mezarın iki yanı beton ile doldurulmuştur. Ayak ve baş tarafında sütun şeklinde silmelerle ayrılmış bölümler içerisine meyve tabakları yerleştirilmiştir. Tabaklar ayaklıdır, yivli gövdelidir ve ağız kısımları geniş olup, iki yandan dışa kıvrıktır. Tabak içerisinde saplarından yaprakları ile birlikte koparılmış üç salkım üzüm motifi bulunmaktadır¹⁴³.

19. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen (H. 1245/ M. 1829) katalog no: 30A olan şahide tepeliği takke şeklinde olup üç boğumludur. Hemen altında boyun kısmında bir çiçeğin kabara şeklinde yapılmış tohum kısmına benzeyen bir çıkıntı bulunmaktadır. Boyun kısmında ise danteli andıran bir yaka motifi onunda altında tek sıralı bir gerdanlık motifi

¹⁴² Çoruhlu (1997), s. 47- 48

¹⁴³ Çoruhlu (1998), s. 105

görülmektedir. Gerdanlığın ortası bir sarkıtle süslenmiştir. İstanbul Sultan II. Bayezid Han Haziresindeki mezar taşlarından¹⁴⁴ fotoğraf no: 93 olan şahidenin tepelik kısmı üç boğumlu değil düz olarak sonlansa da boyun kısmındaki tek sıralı gerdanlık motifi ve bir kadına ait olmasıyla katalog no: 30A no' lu şahide ile benzemektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen (H.1264/ M. 1847) katalog no:5A olan şahidenin taç kısmı defneyaprağı süslemeleriyle oluşturulmuştur. Defneyaprakları ağzı dilimli bir kâsedan fişkırmakta ve şahidenin omuzlarına kadar uzanmaktadır. Kâsenin her iki yanında birer kurdele motifi bulunmaktadır. İstanbul Sultan II. Bayezid Han Cami Haziresindeki mezar taşlarından (Fotoğraf: 88)¹⁴⁵ no'lu şahidenin de taç kısmı defneyaprakları ile oluşturulmuştur. Baş taşı bu görünümü ile katalog no:05A olan baş taşı ile benzerdir. Aynı haziredeki (Fotoğraf no: 89)¹⁴⁶ no'lu baş taşı ise taç kısmındaki defneyapraklı kompozisyonu ve bu kompozisyondaki kurdele motifleriyle katalog no: 05A ile neredeyse aynıdır.

19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen (H.1283/ M. 1866) katalog no: 36A olan şahidenin takke şeklindeki başlığı üç boğumludur. Başlığın etekleri işlemeli olup tabanı düz kesimdir. Boyun vücutla birleştiği yerde hafif genişleme göstererek biçimi kusursuzlaştırmaktadır. Benzer bir şahideyi İstanbul, Sultan II. Bayezid Han Cami Haziresindeki¹⁴⁷ (fotoğraf no: 94) olan şahidede de görürüz. Burada da başlık takke şeklinde ve üç boğumlu olup, başlığın etekleri işlenerek süslenmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen (H. 1290/ M. 1873) katalog no: 20A olan fesli baş taşının boyun kısmı kısa tutulmuş, gövdeye doğru hafifçe genişleyerek sonlandırılmıştır. Şahidenin omuzlarına Dış bükey iki “c” motifi, yerleştirilmiştir. Bunlardan iki adet püskül motifi sarkıtılmıştır. İki püskül motifi arasında çiçeklerden yapılmış bir çelenk tasviri vardır. Çiçeklerin üzerinde bir gülçe motifi bulunmaktadır. Şahidenin gövdesi alta doğru yuvarlak bir biçim oluşturacak şekilde sonlandırılmıştır. Bu bölüme altı satırlık kitabe yazılmış etrafı da üçer adet yaprak motifi ile çevrelenmiştir.

Benzer bir şahide İstanbul Eyüp Sultan Mehmed Vusuli Efendi Türbesi Haziresi'nde de görmekteyiz. Şahidede 1308/ 1890' da vefat eden Fatıma Zafer Hanıma (Fotoğraf no: 91) aittir. Yüksek kabartma olarak yapılan baş taşı ve ayaktaşındaki süslemeler

¹⁴⁴ Erdal (1998), s. 450

¹⁴⁵ Erdal (1998), s. 441

¹⁴⁶ Erdal (1998), s. 453

¹⁴⁷ Erdal (1998), s. 447

birbirinin aynısıdır. İkisinde de mezar taşının en üst kısmında birer çiçek demeti görülmektedir. Sadeleştirilerek çizilmiş yaprakların arasında üç adet gül goncası ile sol ve sağ tarafta birer adet dört yapraklı çiçek motifi görülmektedir. Mezar taşının gövdesinde yapraklardan meydana gelen bir girland veya perde motifi seçilebilmektedir. Perde motifinin tam ortasında bir gül goncası yer almaktadır. Mezar taşının en alt kısmından üst kısmına kadar sağ ve sol taraftan çıkan akantus yaprakları taşın ortasından kıvrılarak bükülmekte, ondan sonra başka bir akantus yaprağı üst kısma doğru giderek kıvrılmaktadır.¹⁴⁸

Diğer benzer bir örnek de yine İstanbul Eyüp Sultan' da Ferhat Paşa Türbesi haziresinden Eyüplü Taşçı Ahmed Ağa'nın oğlu Mehmed Şükrü Efendi'nin¹⁴⁹ (Fotoğraf no: 92) mezar taşıdır.

Kosova'nın Gora Bölgesi'nde ki mezarlıkta bulunan Hamid oğlu Bilal' e ait (fotoğraf no: 111)¹⁵⁰ mezar taşı da İstanbul Anadoluhisarı'nda ki ve Eyüp Sultan Mehmed Vusuli Efendi Türbesi Haziresi'nde ki bu mezar taşlarına oldukça benzemektedir. 19. yy ikinci yarısına ait mezar taşı Barok tarzda yapılmıştır. Hamidi fesli baş şahidesinin çevresi akantus yapraklarıyla sınırlanmış, üst kısmında bir gerdanlık ve ortasında beş kollu yıldız yerleştirilmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen (H. 1310/ M. 1892) katalog no: 68B olan şahidenin tepeliği gül motiflerinden bir demet ile oluşturulmuştur. Şahide gövdesini sade bir kenarlık kuşatmaktadır. Şahidenin içi ise ikisi tomurcuk üçü açmış beş gül motifli ve küçük yapraklı bir gülfidanı ile süslenmiş simetrik bir kompozisyon ile süslenmiştir. Ayak taşındaki simetrik çiçek kompozisyonu ile benzer bir şahide de İstanbul, Eyüp Sultan Camii civarındaki Siyavuş Paşa ve yakınlarının bulunduğu türbede de görülmektedir. 14 numaralı şahide de ortada yapraklardan çıkan çeşitli çiçekler simetrik bir kompozisyon oluşturacak şekilde düzenlenmişlerdir¹⁵¹.

İstanbul, Eyüp Sultan, Mehmed Vusuli Efendi Türbesi Haziresi'nde ki (No:11) Saniye Hanım' a ait baş ve ayak taşları Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Katalog no: 68A ve 68B no'lu mezar taşları ile benzer özellikler taşır. Baş taşının en üst kısmında yüksek kabartma olarak yapılmış altı dilimli, çift kulplu bir vazodan çıkan

¹⁴⁸ Biçici (1999), s. 493- 494

¹⁴⁹ Barışta (1997), s. 174

¹⁵⁰ Çoruhlu (2008), s. 279

¹⁵¹ Doğanay (1998), s. 266

çiçek demetleri görülmektedir. Vazo motifinin hemen üzerinde üç adet gül goncası, iki yanda üçer adet çiçek ve akantus yaprakları yer almaktadır. Ayaktaşında ise; baş taşında olduğu gibi üst kısmında aynı motifler hemen hemen tekrarlanmıştır. Taşın alt kısmında bir kurdele ile sarılmış, alttan üste doğru S kıvrımı yapan, dalın gövdesinde tomurcuk şeklinde yapraklar ile mezar taşının üst ve alt kısmının kıvrılan yerlerinde pençler işlenmiştir¹⁵².

3.6.1.Geometrik Şekiller

Katalog no: 19A ve 66A olan mezar taşlarında süsleme olarak hasır örgü deseni kullanılmıştır.

Bu iki yerdeki geometrik süsleme sayılabilecek küçük uygulamalar dışında ki örneklerde geometrik süsleme yoktur.

3.6.2.Bitkisel Motifler

Taş işçiliğinde çok beğenilen bitkisel süslemeler özellikle mezar süslemelerinin vazgeçilmez unsurudur. Bir Hadis-i Şerif'te kabre dikilen ağacın, kabir azabını hafifleteceği beyan edilmektedir. Bu yüzdendir ki mezarlıklarımız çeşitli bitkilerle bezenmiş ve ağaçlandırılmıştır. Bu bezemeyi daha da ölümsüz kılabilmek için onu taş hak etmişler ve ölümü daha sıcak hale getirmişlerdir¹⁵³.

Mezar taşlarında görülen rumi motifi Selçukluların yaygın olarak kullandıkları bir bezeme elemanıdır. Gerek mimari de gerekse el sanatları örneklerinde en çok kullanılan motiflerden birisidir. Hayvani şekillerin stilize edilerek soyut bir şekil almasından doğan rumi motiflerinde tanrısal güçlerle ilgili olduğunu söyleyebiliriz.

Akant (Akantüs) yaprağı motifi, mezar taşlarını süslemede sık görülen bir motiftir. Bu bitkinin yaprağı, yaşamın felaket ve güçlüklerinin üstesinden gelme anlamını taşımaktadır. Doğal bir simetriye sahip olması, toplumda var olması gereken denge ve düzeni temsil etmektedir¹⁵⁴.

Kıvrık dal motifleri, tezyini kompozisyona hem canlılık hem de ahenk vermektedirler¹⁵⁵. Bu süsleme Osmanlı mezar taşlarında bir hayli fazla kullanılmıştır.

¹⁵² Biçici (1999), s. 498- 499

¹⁵³ Doğanay (1998), s. 264

¹⁵⁴ Ersoy (2007) s. 35- 36

¹⁵⁵ Ögel (1966), s. 79

Daha çok şahidelerin kenar süslemelerinde ve çerçeve içinde karşımıza çıkan bitkisel motifler, çoğu zaman taç kısımlarda da görülmektedirler¹⁵⁶.

Mezar taşlarında görülen lale motifinin, papatya, sümbül ve zambak gibi baharın gelişinin müjdecisidir. Arapça harflerle yazılışı Allah'a benzediği ve ebced değeri de lafza-i Celale denk düşmektedir. Lale kelimesi ters taraftan okunduğu vakit hilal olur. Bu da Osmanlı devletinin alametidir. Bunun için lale motifi cami, çeşme ve mezar taşlarında çokça kullanılmıştır. Ayrıca da şekli ile kadehe ve dolayısıyla aşk iksirini dolu dolusuna mürşide teşbih edildiğinden edebiyat ve sanat tarihimizde önemli yeri vardır. Lale, aynı zamanda kusursuz aşkın simgesidir¹⁵⁷. Anadolu'da lale için mısralar söyleyen, 13. asırda ilk şairimiz Mevlâna'dır. Mevlâna: "dıştan kırmızı neş'e gibi görünen çemen (bahçe) lalesinin içinde gizli siyah rengi düşünmüş ve onun açılmasını, tebessümlerin en bedbahtı" sayılmıştır¹⁵⁸.

Lale 16. yüzyıldan itibaren Türk sanatında sevilerek kullanılan bir motif olmuştur. Lale hem güzel bir çiçektir, hem de Allah ismine mazhardır diye Mevlevi mezar taşlarında da kullanılmıştır.

Mezar taşlarında görülen gül motifi muhtelif renkte ve güzel kokulu bir çiçektir. Hristiyanlığın ilk çağlarında Hz. İsa'nın sembolü olarak kullanılan gül, Orta Asya'da da eskiden beri Osmanlılar döneminde, mimaride, tavan süslemesinde, el sanatları örneklerinde, ciltlerde ve mezar taşlarında fazlaca kullanılmıştır. Türk edebiyatının da vazgeçilmez motifi olan gül, mezar tezyinatında oldukça önemli bir yer işgal etmektedir¹⁵⁹. Gül, Nakş-i Bendi Tarikatı mensuplarının mezar taşlarında olduğu gibi Bektaşî ve Mevlevi mezar taşlarında da görülen bitkisel bezeme çeşididir. Gül motifinin Osmanlı dönemi mezar taşlarında sık kullanılmasından ötürü, gülün halk arasında kutsal kabul edildiği ifade edilmektedir¹⁶⁰. Gül, aşkın her çeşidinde sevgiliyi temsil eder¹⁶¹. Tasavvufi edebiyatta gül, Allah'ın ve O'nun birliğinin sembolüdür. Gülün üç boğumdan oluşan on sekiz yaprağı vardır. Birinci boğumda beş yaprak (İslamın beş şartı) ikinci boğumda altı yaprak (imanın altı şartı) üçüncü boğumda yedi yaprak (Fatiha suresi yedi

¹⁵⁶ Erdal (1998), s.377

¹⁵⁷ Cooper (1992), s. 182

¹⁵⁸ Ünver (1971), s. 265

¹⁵⁹ Doğanay (1998), s. 266

¹⁶⁰ Bakırcı (2005), s. 105- 106

¹⁶¹ Ayvazoğlu (1999), s. 84

ayettir)¹⁶². Gül ve çiçekler, Mevlevi kadın mezar taşlarının taç kısmında tek bir gül veya gülce şeklinde, bazen de taç şeklinde sıralanmış tomurcuk güller biçiminde mezar taşlarına yerleştirilmiştir. Mezar taşında gonca gül hiç açmamışsa mezar taşı sahibi genç yaşta ölmüş anlamı taşımaktadır¹⁶³. Katalog no: 10A, 16A, 30B, 44A, 52A, 62A, 65A, 68A ve 68B olan şahidelerin süslemelerinde gül motifi tercih edilmiştir.

Meyve motiflerinin mezar taşlarında kullanılması ile ilgili olarak meyve sembolizmine baktığımızda, meyvenin en genel anlamıyla ölümsüzlük, bir şeyin özü olan varlık cevher, hakikat olduğunu görmekteyiz. Buna bağlı olarak o bir durumun neticesidir. Konumuza uyarlarsak yaşanan hayatın sonucu olarak ve iyi temenniyle yaşanan İslam uygun hayatın meyvesi (cennet)dir. Mezar taşlarında gördüğümüz elma cennetteki ağacın meyvesidir. Üzümler, Müslüman mezar taşlarında “ecel şerbetini içmek” gibi kavramlarla veya hayatın sonbaharını ifade etmek üzere kullanılmıştır. Şeftali uzun hayatın, ölümsüzlüğün sembolleridir¹⁶⁴. Haşhaş ve çam kozalakları ebedi uyku ile cenneti, meyve tohumları da hayata dönüşü sembolize etmektedir¹⁶⁵.

Mezar taşlarında görülen nar motifi, ebedi hayat ve kudret sembolüdür. Nar cennet meyvesi olduğu, sayısız çekirdekleriyle de üreme sembolü olarak düşünülmüş çoğunlukla da bolluğu bereketi simgelemiştir¹⁶⁶. İslamda çok çekirdekli kesret'i (çokluğu), tek çekirdekli ise vahdet'i (tekliği) simgeler. Nar, tasavvufi manada teklikte çokluk, çoklukta teklik anlamına gelir. Nar'ın içindeki her tane bir insanı veya varlığı simgeler. Bir nar açılınca taneler görülür ve bunların dünyaya veya evrenlere yayıldığı kabul edilir¹⁶⁷.

Meyve tasvirlerinin üçü de kadın mezarlarında yer almaktadır. Bunlar katalog no: 04C, 50A ve 52A'dır. Beş meyve çeşidi -Üzüm, şeftali, armut, erik, nar- görülmektedir. Meyvelerin kâselere dizilişi, her tabakta tek çeşit ve çoktan aza doğrudur. Meyveler iki boyutludur ancak iki boyutlu olarak işlendiklerinden hacim kazanmışlardır.

Katalog no: 04A olan baş taşındaki çerçevede sadeleştirilmiş bir bitki motifi görülmektedir. Baş taşında, çerçevenin alt kısmında, sadeleştirilmiş bitki motifi

¹⁶² Ersoy (2007), s. 81

¹⁶³ Laqueur (1997), s. 133

¹⁶⁴ Çoruhlu (1998), s. 120

¹⁶⁵ Güvelioğlu (2008), s. 19

¹⁶⁶ Bakırcı (2005), s. 106

¹⁶⁷ Ersoy (2007), s. 407- 408

tomurcuklarla birlikte tekrar görülmektedir. Kapak taşı (Katalog no: 04C) üzerinde ise ayrıca üzüm ve nar motifleri görülmektedir.

Katalog no: 05A olan baş ve ayak taşının tepeliği defneyaprağı motifleriyle oluşturulmuştur. Ayak taşının gövdesinde gövdeyi tamamen kaplayan ve taşın en altından yukarıya doğru kıvrılarak uzanan bir defne dalı görülmektedir.

Katalog no: 10A olan baş taşının tepeliği defneyaprakları arasındaki üç gül motifi ile oluşturulmaktadır.

Katalog no: 13A olan baş taşı kitabesinin etrafı dalgalı bir çerçeve ile çevrelenmiştir. Bu çerçevenin içinde sadeleştirilmiş bitki motifleri görülmektedir.

Katalog no: 16A olan baş taşının Kâtibi kavuğunun üzerinde küçük bir gül motifi bulunmaktadır.

Katalog no: 17A olan baş taşının boyun kısmının altında, ortada bir fiyonk motifi görülmektedir. Fiyonk motifinin ortasından çıkan dalların uçlarından sağa ve sola doğru ikiyeşer lale motifi çıkmaktadır.

Katalog no: 18A olan baş taşının taç kısmı, barok yapraklı bir tepelik ile sonlanır. Yaprak demetinde beş adet küçük yaprağın birleştirilerek iki yanına birer tane “c” harfi şeklinde yaprak konmuştur. Taç kısmının ortasına iki adet üzüm salkımı işlenmiştir. Yaprak kenarlarından şahide kenarlarına doğru dalgalı yivler uzatılarak arta kalan kısımlar bitkisel süslemelerle doldurulmuştur. Kitabenin birinci satırının yanlarında tomurcuklu birer dal motifi bulunmaktadır.

Katalog no: 19A olan baş taşının taç kısmı üç dilimli küçük bir yaprak demeti ile süslenmiştir. Tepelik biri iç bükey biri dış bükey iki “c” şeklinde kıvrım ile devam ettirilmiştir. Hemen altında iki silme ile sınırlandırılmış satırın ortasında yaprak motifleri bulunmaktadır. Bu silmeli kısım ile kitabe alanına geçiş sağlanmış ve metnin üzerine yine bir “c” kıvrımı ile süslenmiştir.

Katalog no: 20A olan baş taşının boyun kısmının hemen altında çiçeklerden yapılmış bir çelenk tasviri vardır. Bu çelengin altında tüm gövdeyi iki yandan saran yapraklar bulunmaktadır.

Katalog no: 21A olan baş taşının omuz bölümünden çıkan iki yaprak boyun kısmını da geçerek başlıkta son bulmaktadır. Şahide gövdesini çepeçevre kuşatan yivli çerçevenin içinde çiçekli bir motif görülmektedir.

Katalog no: 25A olan baş taşının tepelik kısmı bitkisel motiflerle sonlandırılmıştır. Tepeliğin alınlığında barok yapraklı bir demet betimlenmiştir.

Katalog no: 30A olan baş taşının tepeliğinin altında yedi yapraklı bir çiçek bulunmaktadır. Bu motifin iki yanında dörder tomurcuklu birer dal ile lale görülmektedir. Bu motifler boyun kısmından tepeliğinin altına kadar uzamaktadırlar.

Katalog no: 30B olan ayak taşının üzerinde bir saksı içinden çıkan gül dalı betimlenmiştir.

Katalog no: 33A olan baş taşının tepeliği bitkisel motiflerle sonlandırılmıştır. Taç kısmının sağında ve solunda yine dörder tane yaprak motifi işlenmiştir.

Katalog no: 34A olan baş taşının tepeliği bitkisel motiflerle süslenmiştir. Tepeliğin ortasında barok yapraklı bir demet bulunmaktadır. Bu yapraklar yuvarlak bir kemer oluşturacak biçimde dizilmişlerdir.

Katalog no: 36A olan baş taşının takke şeklindeki başlığının etekleri bitkisel motiflerle süslenmiştir. Başlığın altından uzanan iki defneyaprağı süslemesi omuzlara kadar inmektedir. Boyun kısmı birbirine bitişik iki defneyaprağından oluşarak ince ve uzun yapılmıştır.

Katalog no: 38A olan baş taşının gerdan kısmında bir penç motifi omuzlarda ise üç yapraklı birer çiçek motifi işlenmiştir.

Katalog no: 44A olan baş taşının tepeliğinde ikisi açmış biri gonca üç gül motifi görülmektedir. Boyun kısmında yaprak motifleriyle süslü bir de yakalık bulunmaktadır.

Katalog no: 48A olan baş taşının tepeliği akantüs yaprakları tarzında bir demet ile sonlandırılmıştır. Bunun hemen altında yedi yapraklı çiçekler ve gülden oluşmuş bir çiçek demeti bulunmaktadır. Gövde kısmında ise ilk satırın üzeri yine bir yaprak demeti ile süslenmiş yaprak demetinden uzayan “c” ve “s” kıvrımları üzerine de birer yedi yapraklı çiçek dalı konulmuştur.

Katalog no: 49A olan baş taşının tepeliği bir yaprak demeti ile oluşturulmuştur. Yaprak demetinin altında iki yanda birer küçük çiçek motifi bulunmaktadır.

Katalog no: 50A olan baş taşının tepeliğinde çiçek ve meyve motifleri bir arada görülmektedir. Gövde kısmı bitkisel motifli bir çerçeve ile çevrelenmiştir. Bu çerçeve kitabe kısmının başında daha geniş tutulmuş ve farklı bir bitkisel motifle süslenmiştir.

Katalog no: 52A olan baş taşının tepeliği barok yapraklı bir tepelik ile sonlandırılmıştır. Bunun hemen altında erik motifleri bulunmaktadır. Taç kısmının hemen altında silme ile sınırlandırılmış bir satır bulunmaktadır. Bu satırın içi “S” kıvrımlı çiçekli bir dal motifi ile süslenmiştir. Gövde kısmında ise ilk satırın üzeri yine bir yaprak demeti ile süslenmiş bu yaprak demetinin iki yanına da birer gül demeti konmuştur. Şahidenin kitabe bölümünün etrafı bitki motifleriyle süslü bir kenar suyu ile çevrelenmiştir.

Katalog no: 62A olan baş taşının tepeliği açmış üç gül motifi ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır.

Katalog no: 63A olan baş taşının gövde kısmında kitabenin ilk satırının üzeri iki yanından yapraklar çıkan bir çiçek motifi ile süslenmiştir.

Katalog no: 65A olan baş taşının tepeliği gonca gül ve çiçek motiflerinden bir demet ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Şahide gövdesini çepeçevre kuşatan kenarlığın içi tomurcuklu bir motifle işlenmiştir.

Katalog no: 66A olan baş taşının tepelik bölümü, barok yaprakların her iki tarafı “C ve S” kıvrımlı dal ve yaprak kabartmaları işlenerek simetrik kompozisyonlu bir süsleme ile oluşturulmuştur.

Katalog no: 68A olan baş taşının tepelik bölümü gül motiflerinden bir demet ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Bu yakalığın uçları tepelikten gövdeye doğru uzanan yapraklarla birleştirilmiştir.

Katalog no: 68B olan ayak taşının tepeliği gül motiflerinden bir demet ile oluşturulmuştur. Boyun kısmında yaprak işlemleriyle süslü bir yakalık bulunmaktadır. Bu yakalığın uçları tepelikten gövdeye doğru uzanan yapraklarla birleştirilmiştir. Şahide gövdesinin etrafı çerçevelenmiştir. Şahidenin içi ise ikisi tomurcuk üçü açmış beş gül motifli ve küçük yapraklı bir gülfidanı ile süslenmiştir.

3.6.3.Başlıklar ve Nesnelere İlişkin Tasvir ve Desenler

II. Bayezid Mezarlığında incelenen yetmiş mezar taşından otuz dört tanesi kadın mezar taşıdır. Bunlardan on tanesi hotoz biçimli tepeliğe (Katalog no: 6A, 12A, 21A, 30A, 36A, 40A, 51A, 54A, 56A, 67A), on altı tanesi üçgen biçiminde sonlanan tepeliğe, iki tanesi meyve tabağı motifli tepeliğe, bir tanesi vazoda gül ve lale motifli tepeliğe, dört tanesi de gül motifli tepeliğe sahiptir. Dört tanesinin tepelik kısmı olmadığından başlıkları tespit edilememiştir. Diğer mezar taşlarından dört tanesinin tepeliği ulema kavuklu (Katalog no: 01A, 24A, 29A, 53A), bir tanesinin kâfesi başlık biçiminde (Katalog no: 63A), on bir tanesinin kâtibi kavuklu (Katalog no: 02A, 11A, 16A, 22A, 32A, 35A, 45A, 46A, 58A, 60A, 61A),dört tanesinin dardağan şeklinde (Katalog no: 09A,37A, 41A, 43A), beş tanesinin fesli (Katalog no: 13A, 17A, 20A, 39A, 47A), bir tanesinin takke şeklinde (Katalog no: 03A)dir.

Katalog no: 04A olan baş, ayak ve kapak taşında çerçeve bölümünün alt kısmında uçlarından püskül sarkan, dalgalı bir desen görülmektedir. Tepeliğinde de kâse motifi vardır. Ayrıca ayak taşı katalog no:04B üzerinde üç boğumlu bir kurdele motifi kullanılmıştır. Katalog no:04C olan kapak taşında püskül deseni devam ettirilerek ayaklı ve yivli kâse motifleriyle aynı anda da kullanılmıştır.

Lahdin üzerindeki süslemede kullanılan püskül deseni Manisa Müzesi'nde teşhirde bulunan yine bir lahdin alt yan yüzünde¹⁶⁸ de görülmektedir.

Katalog no: 05A olan baş taşının tepeliğinde çiçek buketinden sarkan kurdele uçları görülmektedir.

Katalog no: 18A olan baş taşının tepeliğinin ortasında yivli ve kulplu bir kâse işlenmiştir.

Katalog no: 19A olan baş taşının tepeliğinin ortasında hasır örgü kompozisyonu kullanılmıştır.

Katalog no: 20A olan baş taşının omuz kısımlarında iki adet püskül motifi sarkıtılmıştır. Bu iki püskül motifinin ortasında bir gülçe motifi bulunmaktadır.

¹⁶⁸ Biçici (2008), s. 61

Katalog no: 30A olan baş taşının boyun kısmında danteli andıran bir yaka motifi onunda altında tek sıralı bir gerdanlık motifi görölmektedir. Gerdanlığın ortası bir sarkıtla süslenmiştir.

Katalog no: 38A olan baş taşının boyun kısmı yakalıkla ve tek sıralı bir gerdanlık ile süslenmiştir.

Katalog no: 39A ve 47A olan baş taşının fes şeklindeki tepeliklerinden birer püskül motifi sarkıtılmıştır.

Katalog no: 48A olan baş taşının tepeliğinin ortasında yivli ve kulplu bir kâse motifi bulunmaktadır.

Katalog no: 50A olan baş taşının tepeliğın alt kısmı silmelerle üçe bölünerek bu kısımlara meyvelerle dolu tabak motifleri konmuştur.

Katalog no: 52A olan baş taşının tepeliğinin ortasında bir kâse motifi bulunmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığındaki Osmanlı mezar taşlarından incelemeye alınan yetmiş tanesi H. 993 / M. 1585 ile H. 1316/ M. 1898 yıllarına tarihlenmektedir. Mezarlık Sultan II. Bayezid Han' in adıyla anılsa da o dönemden (1442- 1512) herhangi bir mezar taşına rastlanamamıştır. Yaklaşık üç yüz yıllık bir tarih dilimine yayılmış olan şahideler gerek yapı şekilleri gerekse süslemeleri açısından dönem farklılıkları sergilemektedirler.

Yetmiş mezarın altmış altı tanesi şahideli, üç tanesi pehleli, bir tanesi sandukalı mezar biçimindedir. Üç pehleli mezarında daha önceden sandukalı mezar olduğu düşünülmektedir. Şahideli mezarlar üstüvani denilen silindirik biçimli olanlar, başlıklılar ve tepeliği üçgen biçiminde sonlananlar olarak üç gruba ayrılmaktadır. Silindirik biçimli mezar taşları üç tanedir. Otuz altı mezar taşında tepelik, birer başlık biçimindedir. Başlıklı şahidelerden beşi fes, altısı sarık, on ikisi kavuk, üçü dardağan, onu hotoz biçimli tepeliklere sahiptir. Levha gövdeli beş şahide boyun kısmından kırık olduğundan tepelik biçimleri tespit edilememiştir. On dokuz şahidenin tepeliği üçgen biçiminde sonlanmaktadır. Dört mezar taşının tepeliği gül motifli, bir tanesinin tepeliği vazoda gül ve lale motifli, iki tanesinin ise meyve tabağı motifli olarak sonlanmaktadır.

Sultan II. Bayezid Han Mezarlığındaki kadın mezar taşları otuz dört tanedir. Bunlardan yedi tanesi hotoz biçimli başlığa, yirmi üç tanesi üçgen biçiminde sonlanan başlığa sahiptir. Dört tanesinin tepelik kısmı olmadığından başlıkları tespit edilememiştir. Üçgen tepelikli şahidelerin genellikle kadın mezar taşları için kullanıldığı söylenebilmektedir. Kadın mezar taşlarının erkeklerinkine oranla daha süslü ve gösterişli yapılmışlardır. Erkek mezar taşlarındaki serpuşun yerine kadın mezar taşlarında gerdanlıklar, duvaklı süslemeler, çiçek bezemeleri ve motifler almaktadır. Erkek mezar taşları ise yirmi iki tanedir. Bunların tepeliği genellikle başlıklıdır. Bu başlıklar merhumun sağlığında taktığı kavuk, sarık, takke, fes v.s. adı verilen başlıklardır. Erkek mezar taşları kadın mezar taşlarına göre daha sadedir. Bu mezar taşlarında merhumun sağlığında kullandığı başlığın dışında, merhum hakkında öz bilgi sunan ve sonunda Fatiha istenen kitabesi bulunmaktadır. Mezar taşlarından on dört tanesi çocuk mezar taşıdır. Bunlardan yedisi erkek, altısı kız çocuk mezar taşıdır. Biri ise başlığından dolayı belirlenememiştir. Çocuk mezar taşları diğer mezar taşlarından

kitabelerinde geçen kerimesi, mahdumu, oğlu gibi kelimelerle ve boyutları itibariyle ayırt edilebilmektedir.

Çocuk mezar taşları diğer mezar taşlarından kitabelerinde geçen kerimesi, mahdumu, oğlu gibi kelimelerle ve boyutları itibariyle ayırt edilebilmektedir.

Bütün dönemlerde ve tüm şahidelerde malzeme olarak seçilen mermer, beyaz ve grimsi renkte ve ince olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mezar taşlarında süslemeler kabartma tekniğinde uygulanmıştır.

Genel anlamda süsleme örnekleri üç ana grupta toplanmaktadır. Bitkisel, geometrik ve tasvirli olarak gruplandırılan süslemelere, yazıyı da eklemek doğru olacaktır. Kırk yedi mezar taşında Celi Sülüs, yirmi üç mezar taşında Celi Ta'lik kullanılmıştır.

Bütün şahidelerde kitabe alanı tepelikten ayrılmıştır. Kitabe, genellikle süslü bir çerçeve içine yerleştirilirken, süslemesiz düz alana yazıldığı da görülmektedir.

18. yüzyıl sonlarında mezar taşlarına imza koyma geleneğini başlatılsa da Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarında herhangi bir hattat imzası ile karşılaşılmamıştır.

Mezarlıkta anıtsal nitelikte mezarlarla birlikte süslemesiz ve sade görünümlü taşların bir arada bulunduğu da görülmektedir.

Mevcut mezarlar, Osmanlı mezar ve mezar taşlarının her bölgede rastlanabilen genel özelliklerini yansıtmaktadır.

Şahidelerin gün geçtikçe ısı değişiklikleri, bitkiler, yağış v.b. doğal nedenlerin yanı sıra bakım yetersizliği, çalınma, bilinçsiz onarım gibi insan eliyle de mezar taşlarına verilen zararların bu kültür mirasımızı günden güne yok ettiği bilinmektedir.

Mezar taşlarının tahrip edilip yok olmaması, gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla mezarlıkların zaman geçirilmeden sağlıklı envanterleri yapılmalı, sanat tarihine katkısı en kısa zamanda sistematik incelemelerle araştırılmalı ve iyi bir şekilde koruma altına alınmalıdır. Son derece gerekli bu çalışmalar gerçekleştiğinde mezar taşlarının tarihi belge değeri de gün ışığına çıkarılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Yusuf (2007), *Anadoluhisarı Osmanlı Dönemi Mezar Taşları Kitabelerinin Dil İncelemesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul
- ALTUN, Ara (1988), *Ortaçağ Türk Mimarisinin Ana Hatları İçin Bir Özet*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul
- ANONİM(1993), “Göksu”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, cilt III, s. 411- 412
- Anonim (19??), *Türkiye Mermerleri*, Türkiye Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Maden Yardım Komisyonu
- ARSEVEN, Celal Esat (1983), “Mezar Taşı”, *Sanat Ansiklopedisi*, c. III, İstanbul, s. 1318
- ARSEVEN, Celal Esat (1955), *Türk Sanatı Tarihi: Menşeiinden Bugüne Kadar...*, Fasikül 1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- ARTAN, Tülay (1993), “Anadoluhisarı”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, cilt I, s. 256
- ASLANAPA, Oktay (1984), *Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi, İstanbul
- ATASOY, Nurhan (2005), *15. yüzyıldan 20. yüzyıla Osmanlı Bahçeleri ve Hasbahçeler*, İstanbul
- AYVAZOĞLU, Beşir (1999), *Güller Kitabı Türk Çiçek Kültürü Üzerine Bir Deneme*, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul
- BACQUE- GRAMMONT, Jean-Louis (Ocak 1994), “İstanbul Mezarlıklarından Osmanlı Toplumuna Bakış”, *Yapı Dergisi*, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş., No: 146, İstanbul, s. 48
- BAKIRCI, Naci (2005), *Mevlevi Mezar Taşları*, Rumi Yayınları, Konya
- BARAZ, Mehmed Rebii Hatemi (2009), Yeni Hisar- Yenice Hisar- Akça Hisar- Güzelce Hisar- Güzel Hisar Anadolu Hisarı, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları 13, İstanbul
- BARIŞTA, Örcün 1997, “Eyüp Sultan’dan Bazı Çocuk Mezar Taşları”, *Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğler*, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, cilt I, s. 172- 180
- BARIŞTA, Örcün 2002, “Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk Mezar Taşlarından Bazı Takı Tasvirleri”, *XIII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, s. 1319- 1322

- BAYKARA, Tuncer (1993), *Asya Türk Kültürünün Bir Uzantısı Olarak Mezar Taşı*, X. Vakıf Haftası Kitabı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara
- BERK, Süleyman (2006), *Zamanı Aşan Taşlar*, Zeytinburnu Belediyesi Yayın No: 8, İstanbul
- BİÇİCİ, H. Kamil (2008), “Manisa Müzesinde Teşhirde Bulunan Osmanlı Mezar Taşlarından Örnekler”, *Van Çevre ve Kültür Derneği Prof. Dr. Uluçam Armağanı*, Van Çevre ve Kültür Derneği Yayınları No: 1, Mayıs
- CEZAR, Mustafa (1985), “Sanatta Batı’ya Açılıştaki Saray Yapıları ve Kültürünün Yeri”, *Milli Saraylar Sempozyumu Bildiriler*, İstanbul, s. 56
- COOPER, J.C. (1992), *An Illustrated Encyclopaedia of Traditional Symbols*, London
- ÇAL, Halit (1999), “İstanbul Eyüp’teki Erkek Mezartaşlarında Başlıklar”, *Tarih Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu III Tebliğler 28-30 Mayıs*, s.206- 225
- ÇAL, Halit ve Özlem Çal (2008), *Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları*, Katamonu Belediyesi Yayınları, Ankara
- ÇETİN, Turhan (2003), Türkiye Mermer Potansiyeli, Üretimi ve İhracatı, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 23, Sayı 3, s. 243- 256
- ÇETİNTAŞ, Burak (2009), *1453’ten 1928’e Kadar İstanbul’da Gömülmüş Türk Denizcilerinin Mezar Taşları*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Kültür Yayınları, İstanbul
- ÇORUHLU, Tülin (1998), “Eyüp Sultan ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Mezar Taşlarında Kâse İçinde Meyve Tasvirleri”, *Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler*, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları 9, cilt II, İstanbul, s. 102- 117
- ÇORUHLU, Tülin(1997), “Eyüp Sultan ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Hançerli Lahitler ve Taş Sandukalar”, *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sultan Sempozyumu Tebliğler I*, Eyüp Sultan Kültür Yayınları No:7, İstanbul, s. 43- 59
- ÇORUHLU, Tülin 2008, *Kayıp Mirasın İzinde Gora Halk Sanatları*, Uluslar arası Kalkınma ve İşbirliği Derneği, Kültür Yayınları 4, İstanbul, Ocak
- ÇORUHLU, Yaşar (1998) a, *Erken Devir Türk Sanatının ABC’si*, Kabalcı Yayınları
- ÇORUHLU, Yaşar (1998), “Eyüp ve Çevresindeki Mezartaşlarında Görülen Kâse İçinde Meyve Tasvirlerinin Sembolizmi”, *Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler*, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları 9, cilt II, İstanbul, s. 118- 127
- ÇORUHLU, Yaşar (2000), *Türk İslam Sanatının ABC’si*, Kabalcı Yayınları
- DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan (1955), “İstanbul Mezarları II”, *Yeni Türk Mecmuası*, Sayı: 29, İstanbul

- DEVELLİOĞLU, Ferit (1984), *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Kurtuluş Ofset Basımevi, Ankara
- DİYARBEKİRLİ, Nejat (1972), *Hun Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları, İstanbul
- DOĞANAY, Aziz (1998), “Eyüpsultan Camii Civarındaki Bazı Mezarların Naturalist Üslupta Klasik Devir Süslemeleri”, *Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler*, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları 9, cilt II, İstanbul, s. 260- 267
- DOĞANAY, Hayati (2002), *Ekonomik Coğrafya I: Doğal Kaynaklar*, Aktif Yayınları, Erzurum
- EBERHARD, Wolfram(1943), “Eski Çin Kültürü ve Türkler”, (Çev. İlhan Berk), *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı IV, Ankara, s.29
- ERDAL, Gültekin (1998), *Sultan II. Bayezid Han Cami Haziresindeki Mezar Taşlarının Sanatsal İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- ERSOY, Necmettin (2007), *Semboller ve Yorumları*, Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, İstanbul
- EVLİYA ÇELEBİ(1996), *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, cilt I, İstanbul
- EYİCE, Semavi (1955), “Mezarlıklarımız”, *Türk Yurdu*, Sayı: 242, İstanbul, s. 693
- EYİCE, Semavi (1993), “Anadolu Hisarı”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, cilt I, s. 251
- GALİTEKİN, Ahmed Nezih (2008), *Beykoz Kitabeleri*, Beykoz Belediyesi, cilt III, İstanbul
- GALİTEKİN, Ahmed Nezih (2008), *Beykoz Kitabeleri*, Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları:9, cilt II, İstanbul
- GAUTIER, Theophile (1975), “Yabancı Gözüyle Türk Kabristanı”, *Türkiye Turing Otomobil Kurkumu Belleteni*, Sayı: 49/ 328, İstanbul, s. 16
- GERMANER, Semra (1996), Bir Karşılaştırma Jean- Leon Gerome Osman Hamdi, P Dergisi, sayı:1, İstanbul, s.28
- GÖKBİLGİN, Tayyip (1992), “Boğaziçi”, *İslam Ansiklopedisi*, II, İstanbul, s. 251- 262
- GÜNDÜZ, Filiz O., M. S. Apak ve F. Öztürk (1997), *Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri*, Türkiye İş Bank. Kültür Yay., Ankara
- GÜVELİOĞLU, İshak Güven (2008), *Osmanlı Mezar Taşları ve Zeynep Sultan Haziresi*, Türkiye Anıtlar Derneği yayın no:8, İstanbul

- GÜVEN KARAMÜRSEL, Alım (1995), *XV. Yüzyıl Osmanlı Mezar Taşları (İznik-Bursa- Edirne- İstanbul)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- HASEKİ, Metin (1977), *Plastik Açısından Türk Mezar Taşları*, İstanbul
- IŞIN, Ekrem (1991/4), “ Mezar taşlarında Biçim ve Başlıklar”, *Arredamento Dekorasyon*, Boyut Yayıncılık A.Ş., Sayı 25, İstanbul, s. 84- 88
- İNCİCİYAN, G.V. (1956), *XVIII. Asırda İstanbul*, İstanbul Fethi Derneği Yayınları, İstanbul
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, “Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı” <http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx?&rw=246&cl=4f4>, 30.06.2009
- İŞCAN, Nejat (1980), *Anadolu Mezar Taşları Süslemeciliği*, Eskişehir
- JİSL, Lumir (1963), “Kül-tegin Anıtında 1958’de Yapılan Arkeoloji Araştırmalarının Sonuçları”, *Belleten*, Cilt XXVII, Sayı:105-108, Ankara, s. 389- 393
- KAFESOĞLU, İbrahim (1976), “Kültür ve Teşkilat”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara
- KARA, Hacer ve Şerife Danışık (2005), *Konya mezarlıkları ve Mezar Taşları*, Meram Belediyesi Kültür Yayınları:2, Konya
- KARAMAĞARALI, B.(1972), *Ahlat Mezartaşları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- KARAMAĞARALI, H.(1970), “Ahlat’ da Bulunan Tümülüs Tarzındaki Türk Mezarları”, *Önasya*, Cilt 5, Sayı: 59-60, Ankara, s. 4-7
- KOLAĞASI MEHMED RA’İF (1996), *Mir’at-ı İstanbul*, Cilt:I, Çelik Gülersoy Vakfı Yayınları, İstanbul
- KUBAN, Doğan (2000), *Bizantion, Konstantinapolis, İstanbul, İstanbul Bir Kent Tarihi*, İstanbul
- KUMBARACILAR, İzzet (19??), *Serpüşlar*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul
- KUŞOĞLU, M. Zeki (1984), *Mezar Taşlarında Huve’ l Baki*, Renkler Matbaası, İstanbul
- MAHİR, Banu (1990), “İkinci Bayezid Dönemi Nakkaşhanesinin Tezhib Sanatına Katkıları”, *Türkiyemiz*
- MİMAR HİKMET(1928), “Mezar Taşları”, *Türk Yurdu*, Sayı: 197-3, İstanbul, s. 50
- MÜLAYİM, Selçuk (1989), *Sinan ve Çağı*, M.Ü. Fen- Edebiyat Fak. Yayınları, No. 473, İstanbul
- ORAL, Zeki (1949), Konya Tarihi Mezar Taşları, *Anıt*, Sayı:1, Konya, s. 14

- ÖGEL, Semra (1966), *Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı*, Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- ÖGEL, Bahattin (1957), “Doğu Göktürkleri Hakkında Vesikalar ve Notlar”, *Belleten*, Cilt: XI, Sayı: 81- 84, Ankara, s. 113- 129
- ÖKTE, Ertuğrul Zekai(1998), *Kıyafetü’l- İnsaniyye fi Şemali Osmaniyye*, TTK Vakfı Yayınları İstanbul
- ÖNDER, Mehmed (1958), *Mevlâna Müzesi Şaheserlerinden Mevlâna’nın Sandukası*, Ülkü Basımevi, Konya
- PAKALIN, Mehmed Zeki (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Sözlüğü I*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- PAKALIN, Mehmed Zeki (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Sözlüğü II*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- RADO, Şevket (Tarihsiz), *Hayat Büyük Türk Sözlüğü*, Hayat Yayınları
- SUBAŞI, M. Hüsrev (1994), “Mezar Taşları Üzerine”, *Bülten*, Sayı: 5, İstanbul
- SUBAŞI, M. Hüsrev (1996), “Bir tarihi kimlik belgesi olarak eriyip giden mezarlıklarımız”, *Dergah Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, c.7, No. 80 (Ekim),Dergah Yayınları, İstanbul, s. 20- 24
- SÜSLÜ, Özden (2007), *Tasvirlerine Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*, AKM Yayınları, Ankara
- ŞAPOLYO, Enver Behnan (1970), “Türk Mezar Taşları”, *Önasya*, Sayı: 57, İstanbul, s. 10- 14
- TAYANÇ, Muvin Memduh (1951), “Türk Süsünde Çiçek”, *Tarih Hazinesi*, Sayı: 9, İstanbul, s. 432- 435
- TÜRKMENOĞLU, Hüseyin (1989), *Mezar- Mezarlık ve Mezartaşları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi*, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 94, Ankara
- ÜNVER, A. Süheyl (1971), Türkiye’de Lale Tarihi, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:9, Ankara, s. 265

EKLER

Tablo 1: Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı mezar taşlarının sınıflandırılması

SIRA NO	TARİH	İSİM	CİNSİYET	MESLEK	KİMLİK BİLGİSİ	BAŞLIK	MEZAR TİPİ	AYAK TAŞI	KİTABE
1	H.1245/ M. 1829	HÜSEYİN	E	Molla	İsmaili Molla Hüseyin	Ulema Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
2	H.1220/ M.1805	ABDULLAH	E	Anadoluhisarı Dizdarı	A.hisarı Dizdarı Hacı Abdullah	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
3	H. 1069/M. 1658	MEHMED	E		Mehmed	Takke Başlıklı	Açık Mezar	Yok	Var
4	H.1253/ M.1837	EMETULLAH	K		Emetullah Hanım	...	Lahit	Var	Var
5	H.1264/ M.1847	HATİCE	K		Silahtar Abdullah Ağa'nın eşi, Limni Adası kaymakamı Abdülkerim Bey' in ser tacı Hatice Hanım	Üçgen sonlanan	Pehleli	Var	Var
6	H. 1207/ M.1792	ŞERİFE HÜSNİYE	K		Mehmed Ağa'nın kızı	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var
7	H. 1213/ M.1798	MÜMTAZ	K		Aşçı hassa başı halifesinin oğlunun nikahlı eşi	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
8	...	OSMAN NURİ	E		Mustafa Efendi'nin oğlu Osman Nuri Efendi	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
9	H. 1213/ M. 1799	MEHMED	E	Ağa		Dardağan Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
10	H. 1232/ M. 1816	EMİNE	K		Ali Efendi'nin eşi Emine Hanım	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
11	H. 1141/ M. 1728	FEYZULLAH	E		Feyzullah	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
12	H.1133/ M. 1720	...				Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var
13	H. 1257/ M. 1841-42	HALİD	E		Halid	Selimi Fes	Açık Mezar	Yok	Var
14	H. 1271/ M. 1854	ALİ HAYDAR	E		Ali Haydar Bey	Üstüvani	Açık Mezar	Yok	Var
15	H. 1146/ M. 1733	FATIMA	K		(?) Ağa'nın kızı Fatıma	...	Açık Mezar	Yok	Var
16	H. 1173/ M. 1759	HABİBE DUDU	K		(?) kızı Habibe Dudu	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
17	H. 1309/ M. 1892	AHMED LEBİB	E	Evrak kalemi müdürü	Devletin ileri gelenlerinden, evrak kalemi müdürü Ahmed Efendi	Hamidi Fes	Açık Mezar	Yok	Var
18	H. 1241/ M.1825	ŞERİFE RÜVEYDA	K	Şehit	Sarı Mustafa Ağa'nın eşi, şehit Şerife Rüveyda Hanım	Meyve tabağı motifli tepelik	Açık Mezar	Yok	Var
19	H. 1213/ M. 1798	ÜMMÜHAN	K		Kale muhafızı, Hacı Abdullah Ağa'nın eşi Ümmühan Hatun	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
20	H. 1295/ M. 1878	RÜŞDÜ	E		BursaValisinden değer görmüş Mazhar Paşa Hazretlerinin torunu, Kamil Bey' in oğlu Rüşdü Bey	Hamidi Fes	Açık Mezar	Yok	Var

21	H. 1289/ M. 1872	RUKİYE MEMDUHA	K		Doktor Salih Efendi'nin kızı Rukiye Memduha Hanım	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var
22	H. 1238/ M. 1823	ÖMER	E		Anadoluhisarı Kalesi'nin topçubaşısı merhum Mehmed Ağa'nın oğlu Ömer Ağa	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
23	H. 1297/ M. 1880	FETHİYE	K		Bafıralı Hacı Ali Ağa'nın kızı Fethiye Hanım	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
24	H. 1220/ M. 1805	MEHMED ESAD	E		Kadri zâdelerin torunu Mehmed Esat Efendi	Ulema Kavuk	Açık Mezar	Yok	Var
25	H. 1260/ M. 1844	FATMA	K		Derviş Mehmed Ali Ağa'nın eşi Fatma Hatun	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
26	H. 1237/ M. 1822	NEFİSE	K		Anadolu hisarlı Bucaklı Nefise Hatun	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
27	H. 1172/ M. 1758	ZEKİYE	K		Zekiye Hatun	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
28	H. 1190/ M. 1776	AYŞE	K		Ayşe Hatun	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
29	H. 1237/ M. 1817	MUSTAFA	E	Topçu	Topçu Mustafa	Ulema Kavuk	Açık Mezar	Yok	Var
30	H. 1245/ M. 1829	SEYYİDE ZEKİYE	K		Said Efendi'nin kızı, Rüstem Efendi'nin eşi Seyyide Zekiye Hanım	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Var	Var
31	H. 1288/ M.1871	FELEK NAS	K	Kalfa	Yemen Valisi Ahmed Paşa'nın kız kardeşi Hatice Hanımın kalfalarından Felek Nas Kadın	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
32	H. 1103/ M. 1692	MUSTAFA	E	Hüseyin Ağa' ya tabi	Hacı Hüseyin Ağa' ya tabi Mustafa	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
33	H. 1200/ M. 1786	HANİFE	K		Korucu Hasan Ağa'nın gelini Hanife Hanım	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
34	H. 1227/ M. 1812	NİMETİ	K		Nakkaş Hasan Ağanın eşi	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
35	H. 1226/ M. 1811	SEYİD MUSTAFA	E		Seyyid Mustafa	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
36	H. 1283/ M.1866	ZEHRA	K		Molla Ali'nin kızı Zehra Hanım	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var
37	H. 1238/ M. 1823	MEHMED TAHİR	E	Esmâ Sultan'ın kürekçisi	Esmâ Sultan'ın kürekçisi Mehmed Tahir Ağa	Dardağan Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
38	H. 1180/ M. 1766	SEYYİDE ATİYE	K		Seyyide Atiye Hanım	...	Açık Mezar	Yok	Var

39	H. 1200/ M. 1786	HAMİD	E	Kalafatçı	Ahmed usta'nın oğlu kalafatçı Hamid Usta	Mahmudi Fes	Açık Mezar	Yok	Var
40	H.1167/ M. 1753-54	ŞERİFE RÜKİYE	K		Sultan Ahmet Han va'izi Emir Efendi'nin kızı Şerife Rukiye	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var
41	H.1222/ M. 1807	...	E		Mehmed ağanın oğlu	Dardağan	Açık Mezar	Yok	Var
42	H. 1120/ M. 1708	İBRAHİM	E		İbrahim	...	Açık Mezar	Yok	Var
43	H. 1228/ M. 1813	AHMED	E		Şileli Ahmed	Dardağan	Açık Mezar	Yok	Var
44	H. 1279/ M. 1862	EMİNE MEMNUNE	K		İbrahim Edhem Efendi'nin kızı Emine Memnune	Gül motifli tepelik	Açık Mezar	Yok	Var
45	H. 1192/ M. 1778	MUSTAFA	E		Mustafa	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
46	H. 1240/ M. 1824	ÖMER AHMED	E	Kürkçü başızade	Kürkçü başızade Ömer Ahmed Ağa	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
47	H. 1220/ M. 1805	AHMED RIFAT	E	Reşid Paşa'nın mühürdarı	Reşid Paşa'nın mühürdarı Ahmed Rifat Efendi	Selimi Fes	Açık Mezar	Yok	Var
48	H. 1234/ M.1819	KİBRİYA HATİCE	K		Süleyman Sahib Efendi'nin annesi Kibriya Hatice Hanım	Vazoda gül ve lale motifli tepelik	Açık Mezar	Yok	Var
49	H. 1229/ M. 1814	AYŞE	K		Sakızlı Mehmed Kaptanın üvey kızı Ayşe Hanım	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
50	H. 1192/ M. 1778	NEFİSE GÜLŞEN	K		Nefise Gülşen	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
51	H. 1262/ M. 1846	BEHİYE	K		Basri Efendi'nin kızı Behiye Hanım	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var
52	H. 1217/M. 1803	SALİHA	K		Sabika Kaymakamı Hacı Ali Paşa'nın ailesinden Saliha Hanım	Meyve tabağı motifli tepelik	Açık Mezar	Yok	Var
53	H. 1171/ M. 1758	MEHMED ARİF	E		Ayasofya Şeyhi Mehmed Refik Efendi'nin oğlu Mehmed Arif	Ulema Kavuk	Açık Mezar	Yok	Var
54	H. 1227/ M. 1812	ŞERİFE FATMA	K		Hamlacı Mustafa Ağa'nın kızı Şerife Fatma Hanım	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var

55	H. 1197/ M. 1783	HAFİZE	K		Hafize Hatun	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
56	H. 1197/ M. 1782	MEYMİNE	K		Kırımı Şeyhi Efendinin kızı Meymine Hanım	Hotoz biçimli	Açık Mezar	Yok	Var
57	H. 993/ M. 1585	MEHMED	E		İstanbul Mustafa'nın oğlu Şeyh Mehmed	Üstüvani	Açık Mezar	Yok	Var
58	H. 1192/ M. 1778	MEHMED	E	Molla	Molla Mehmed	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
59	H. 1223/ M. 1808	KADİR	E	Derviş	Derviş Kadir Ağa	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
60	H. 1234/ M. 1819	MEHMED ZAHİR	E		İnce Mehmed Zahir Ağa	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
61	H. 1193/ M. 1779	HASAN	E		Amasyalı Hasan Ağa	Kâtibi Kavuklu	Açık Mezar	Yok	Var
62	H. 1278/ M.1861	SALİHA	K		Ali oğlu Kerim Paşa'nın kızı Saliha Hatun	Gül motifli tepelik	Pehleli	Yok	Var
63	H. 1130/ M. 1717	ABDULLAH	E		Müezzin zade Abdullah Efendi	Kâfesi Başlıklı	Açık Mezar	Yok	Var
64	H. 1100/ M.1688	FATİMA	K		Fatıma	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
65	H. 1283/ M.1866	EMİNE	K	Hacı	Hacı Hüseyin Ağa'nın kızı Emine	Gül motifli tepelik	Açık Mezar	Yok	Var
66	H. 1176/ M. 1762	AYŞE	K		Kandilli Bölükbaşı Mustafa Ağa'nın kızı Ayşe Hatun	Üçgen sonlanan	Açık Mezar	Yok	Var
67	H. 1142/ M. 1729	FATMA	K		Fatma Kadın	Hotoz biçimli	Pehleli	Var	Var
68	H. 1310/ M. 1892	LATİFE	K		Hacı Ali'nin kızı Latife Hanım	Gül motifli tepelik	Açık Mezar	Var	Var
69	H. 1217/ M. 1803	ŞERİFE RÜVEYDA	K		Yağlıkçı Seyyid Halil Ağa'nın kızı Şerife Rüveyda Hanım	...	Açık Mezar	Yok	Var
70	H. 1220/ M. 1805	MÜSTAİD	K	Kalfa	Merhum kadı Ömer Efendi'nin cariyesi Müstaid Kalfa	...	Açık Mezar	Yok	Var

Tablo 2:
Padişahlar ve Saltanat Süreleri

OSMAN GAZİ	1299/ 1232
ORHAN GAZİ	1324/ 1360
MURAD HÜDAVENDİGAR	1360/1389
YILDIRIM BAYEZİD	1389/1403
MEHMED ÇELEBİ	1413/1421
II. MURAD	1421/ 1451
FATİH SULTAN MEHMED	1451/ 1481
II. BAYEZİD	1481/ 1512
YAVUZ SULTAN SELİM	1512/ 1520
KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN	1520/ 1566
II. SELİM	1566/ 1674
III. MURAD	1574/ 1595
III. MEHMED	1595/ 1603
I.AHMED	1603/ 1617
I. MUSTAFA	1617/ 1618
II. OSMAN	1618/ 1622
IV. MURAD	1623/ 1640
SULTAN İBRAHİM	1640/ 1648
IV. MEHMED	1648/ 1687
II. SÜLEYMAN	1687/ 1691
II. AHMED	1691/ 1695
II. MUSTAFA	1695/ 1703
III. AHMED	1703/ 1730
I.MAHMUD	1730/ 1754

III. OSMAN	1754/ 1757
III. MUSTAFA	1757/ 1774
I.ABDÜLHAMİD	1774/ 1789
III. SELİM	1789/ 1807
IV. MUSTAFA	1807/ 1808
II. MAHMUD	1808/ 1839
SULTAN ABDÜLMECİD	1839/ 1861
SULTAN ABDÜLAZİZ	1861/ 1876
V. MURAD	1876/ 1904
II. ABDÜLHAMİD	1876/ 1909
V. MEHMED REŞAT	1909/ 1918
VI. MEHMED VAHDETTİN	1918/ 1922

TABLO 3:
Erkek Başlıkları

Foto:150 (Katalog no: 02A)

Foto:151 (Katalog no: 22A)

Foto:152 (Katalog no: 35A)

Foto:153 (Katalog no: 46A)

Foto:154 (Katalog no: 60A)

Foto:155 (Katalog no: 61A)

Foto:156 (Katalog no: 16A)

Foto:157 (Katalog no: 11A)

Foto:158 (Katalog no: 43A)

Foto:159 (Katalog no: 37A)

Foto:160 (Katalog no: 41A)

Foto:161 (Katalog no: 09A)

Foto:162 (Katalog no: 03A)
24A)

Foto:163 (Katalog no: 29A)

Foto:164 (Katalog no: 53A)

Foto:165 (Katalog no:

Foto:166 (Katalog no: 63A)

Foto:167 (Katalog no: 17A)

Foto:168 (Katalog no: 20A)

Foto:169 (Katalog no: 13A)

Foto:170 (Katalog no: 39A)

Foto:171 (Katalog no: 47A)

TABLO: 4
Kadın Başlıkları (Tepelikleri)

Foto:172 (Katalog no: 65A)

Foto:173 (Katalog no: 68A)

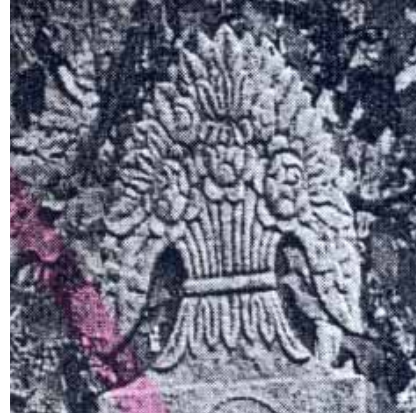

Foto:174 (Katalog no: 62A)

Foto:175 (Katalog no: 05A)

Foto:176 (Katalog no: 10A)

Foto:177 (Katalog no: 48A)

Foto:178 (Katalog no: 18A)

Foto:179 (Katalog no: 52A)

Foto:180 (Katalog no: 19A)

Foto:181 (Katalog no: 06A)

Foto:182 (Katalog no: 51A)

Foto:183 (Katalog no: 30A)

Foto:184 (Katalog no: 56A)

Foto:185 (Katalog no: 40A)

Foto:186 (Katalog no: 33A)

Foto:187 (Katalog no: 21A)

Foto:188 (Katalog no: 36A)

Foto:189 (Katalog no: 44A)

Foto:190 (Katalog no: 66A)

Foto:191 (Katalog no: 50A)

TABLO: 5
Levha Gövdeli Açık Mezar Şahideleri

Fotoğraf 192, Katalog No: 02A¹⁶⁹

Fotoğraf 193, Katalog No: 13A¹⁷⁰

Fotoğraf 194, Katalog No: 63A¹⁷¹

Fotoğraf 195, Katalog No: 30A¹⁷²

¹⁶⁹ Kâtibi Kavuklu açık mezar şahideleri, Katalog No: 02A, 11A, 16A, 22A, 32A, 35A, 45A, 46A, 58A, 60A, 61A

¹⁷⁰ Fesli açık mezar şahideleri, Katalog No: 13A, 17A, 20A, 39A, 47A

¹⁷¹ Kâfesi başlıklı açık mezar şahideleri, Katalog No: 63A

¹⁷² Hotoz başlıklı açık mezar şahideleri, Katalog No: 6A, 12A, 30A, 36A, 40A, 51A, 54A, 56A, 67A

Fotoğraf 196,Katalog No:08A¹⁷³

Fotoğraf 197,Katalog No:24A¹⁷⁴

Fotoğraf 198,Katalog No:37A¹⁷⁵

¹⁷³ Üçgen Biçiminde sonlanan açık mezar şahideleri, Katalog No: 5A, 7A, 8A, 10A, 19A, 23A, 25A, 26A, 27A, 28A, 31A, 33A, 34A, 49A, 50A, 55A, 59A, 64A, 66A

¹⁷⁴ Ulema Kavuklu sonlanan açık mezar şahideleri, Katalog No: 01A, 24A, 29A, 53A

¹⁷⁵ Dardağan Kavuklu sonlanan açık mezar şahideleri, Katalog No: 09A, 37A, 41A, 43A

Fotoğraf 199,Katalog No:18A¹⁷⁶

Fotoğraf 200,Katalog No:52A¹⁷⁷

¹⁷⁶ Tepeliği meyve tabağı şeklinde sonlanan tepelik, Katalog No: 18A, 52A

¹⁷⁷ Gül motifli tepelik ile sonlanan açık mezar şahideleri, Katalog No: 44A, 48A, 52A, 62A, 65A, 68A

TABLO: 6
Silindirik Gövdeli Açık Mezar Şahideleri

Fotoğraf 201,Katalog No:14A

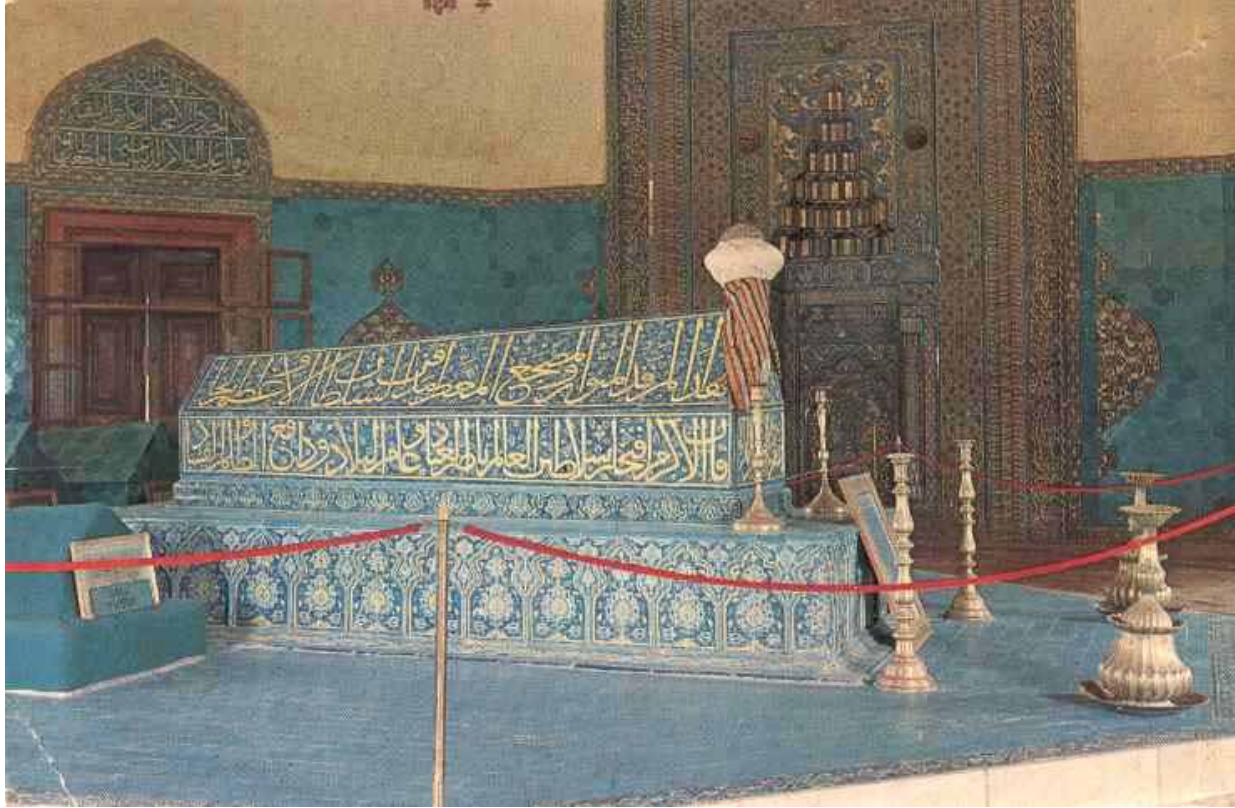
Fotoğraf 202, Katalog No:57A

Fotoğraf 203,Katalog No:03A

EK:1

Giriş Bölümünde Kullanılan Fotoğrafların Listesi

FOTOĞRAF: 98, Bursa, Yeşil türbe, Sultan I. Mehmed'in çini lahdi
(Foto: H. Yılmaz)

FOTOĞRAF: 99, Bursa, Yeşil türbe, Sultan I. Mehmed'in çini lahdi
(Osman Hamdi, Yeşil Türbe'de Dua, 1882, Tuval üzerine yağlıboya, Kudret Türksan koleksiyonu.)
(foto: Semra Germaner'den)

FOTOĞRAF: 97, Mevlâna Celaleddin Rumi'nin ahşap sandukası
(foto: Mehmed Önder, 19)

EK: 2 Karşılaştırma Ve Değerlendirmede Kullanılan Eser Fotoğrafları

FOTOĞRAF 82- Şahide, Sapanca Kemer M. M.

(Foto: Hande Yılmaz, 2007)

FOTOĞRAF 83- Şahide, Sapanca Kemer M.

(Foto: Hande Yılmaz, 2007)

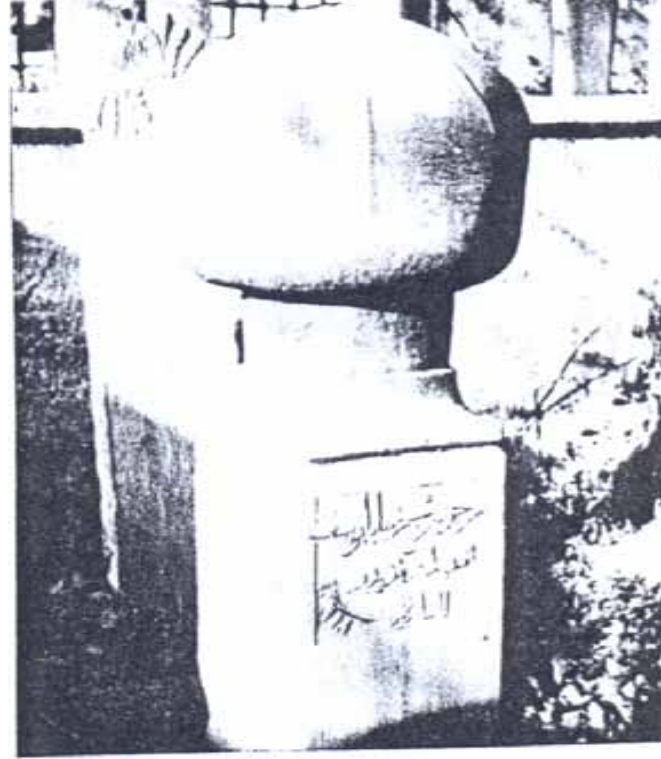

FOTOĞRAF 84- Şahide, Sapanca Kemer

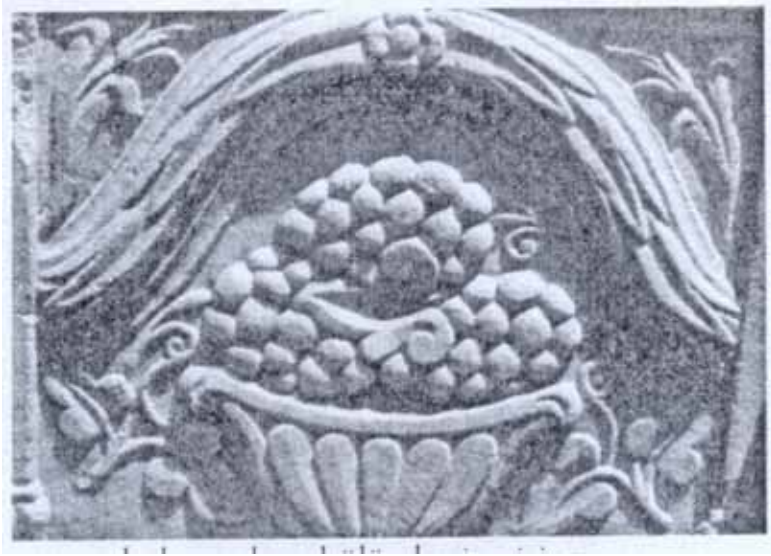
(Foto: Hande Yılmaz, 2007)

FOTOĞRAF 85- Şahide, Sapanca Kemer M.
(Foto: Hande Yılmaz, 2007)

FOTOĞRAF 86- Şahide, 16. yy Osmanlı Mezar Taşı
(Foto: Metin Haseki' den)

FOTOĞRAF 87- Şahide, İstanbul, H. 1235 tarihli Kevser Kalfa' ya ait şahide süslemesi (foto: Tülin Çoruhlu, 1998)

FOTOĞRAF 88- Şahide, İstanbul II. Bayezid Cami Haziresi (foto: Gültekin Erdal'dan)

Fotoğraf: 89, Şahide, İstanbul II. Bayezid Cami Haziyesi
(foto: Gültekin Erdal'dan)

FOTOĞRAF: 90, Şahide, İstanbul H. 1236 tarihli
Ali Rıza Efendi'nin baş taşı (foto: Örcün Barışta)

FOTOĞRAF: 91, Şahide, İstanbul, H. 1308 tarihli
Fatma Zafer Hanım' a ait mezar taşı

FOTOĞRAF: 92, İstanbul, Şahide, Mehmed Şükrü
Efendi'nin mezar taşı
(Foto: Örcün Barışta)

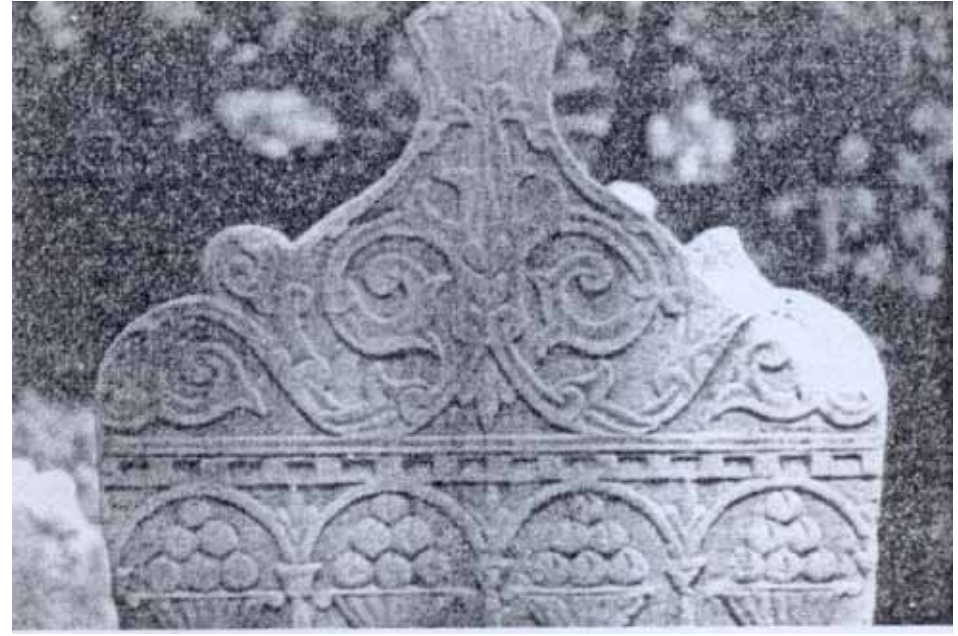
FOTOĞRAF: 93, Şahide, İstanbul II. Bayezid Cami Haziresi
(foto: Gültekin Erdal'dan)

FOTOĞRAF: 94, Şahide, İstanbul II. Bayezid Cami Haziresi
(foto: Gültekin Erdal'dan)

FOTOĞRAF: 95, Şahide, M. 1792, İstanbul,
Zal Mahmut Paşa Cami Haziresi
(foto: Örcün Barışta)

FOTOĞRAF: 96, İstanbul, H. 1190 tarihli Emine Kadın' ait baş taşı
(foto: Tülin Çoruhlu)

FOTOĞRAF: 100, Şahide, İstanbul, Dereseki Mezarlığı,
H. 1253/ M. 1837-38 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 101, Şahide, İstanbul, Dereseki Mezarlığı
H. 1253/ M. 1837 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 102, Şahide, İstanbul, Gazi Yunus Mezarlığı
H. 1308/ M. 1892 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 103, Şahide, İstanbul, Gazi Yunus Mezarlığı
H. 1316/ M. 1898 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 104, Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı
H. 1157/ M. 1744-45 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 105, Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı
H. 1246/ M. 1830 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 106, Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı
H. 1281/ M. 1864 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 107, Şahide, İstanbul, Kanlıca Mezarlığı
H. 1301/ M. 1884 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 108, Şahide, İstanbul, Kemerüzerine Mezarlığı
(???), (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 109, Şahide, İstanbul, Midillili Ali Reis Cami Haziyesi
H. 1271/ M. 1855 (foto: Ahmed Nezih Galitekin)

FOTOĞRAF: 110, Şahide, Kosova, Gora, Kukulane Köyü Mez.
H. 1312/ M. 1894 (foto: Tülin Çoruhlu)

FOTOĞRAF: 111, Şahide, Kosova, Gora, Brod Çarşı Cami
19. yüzyıl ikinci yarısı (foto: Tülin Çoruhlu)

FOTOĞRAF: 112, Şahide, İstanbul, Zeynep Sultan Haziresi,
H. 1209/ M. 1794 (foto: İshak Güven Güvelioğlu)

FOTOĞRAF: 113, Şahide, İstanbul, Zeynep Sultan Haziresi,
H. 1272/ M. 1855 (foto: İshak Güven Güvelioğlu)

FOTOĞRAF: 114, Şahide, İstanbul, Zeynep Sultan Haziresi, Türbesi
H. 1279/ M. 1862-63 (foto: İshak Güven Güvelioğlu' ndan)

FOTOĞRAF 204, Şahide, Kastamonu Atabey Gazi Cami ve Haziresi, H. 1185/ M. 1771 (foto: Halit ve Özlem Çal' dan)

FOTOĞRAF 209, Şahide, İstanbul, Zeytinburnu Tahir Efendi Mezarlığı,
H. 1284 (foto: Süleyman Berk'ten)

EK: 3 Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı Uydu Fotoğrafları

FOTOĞRAF NO: 205, Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı, Sene: 1946

PLAN: (1:100000)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, “Anadoluhisarı Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı” ,
<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx?&rw=246&cl=4f4>, 30.06.2009

FOTOĞRAF NO: 206, Anadoluhisari Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı, Sene: 1966

PLAN: (1:100000)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, “Anadoluhisari Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı”,
<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx?&rw=246&cl=4f4>, 30.06.2009

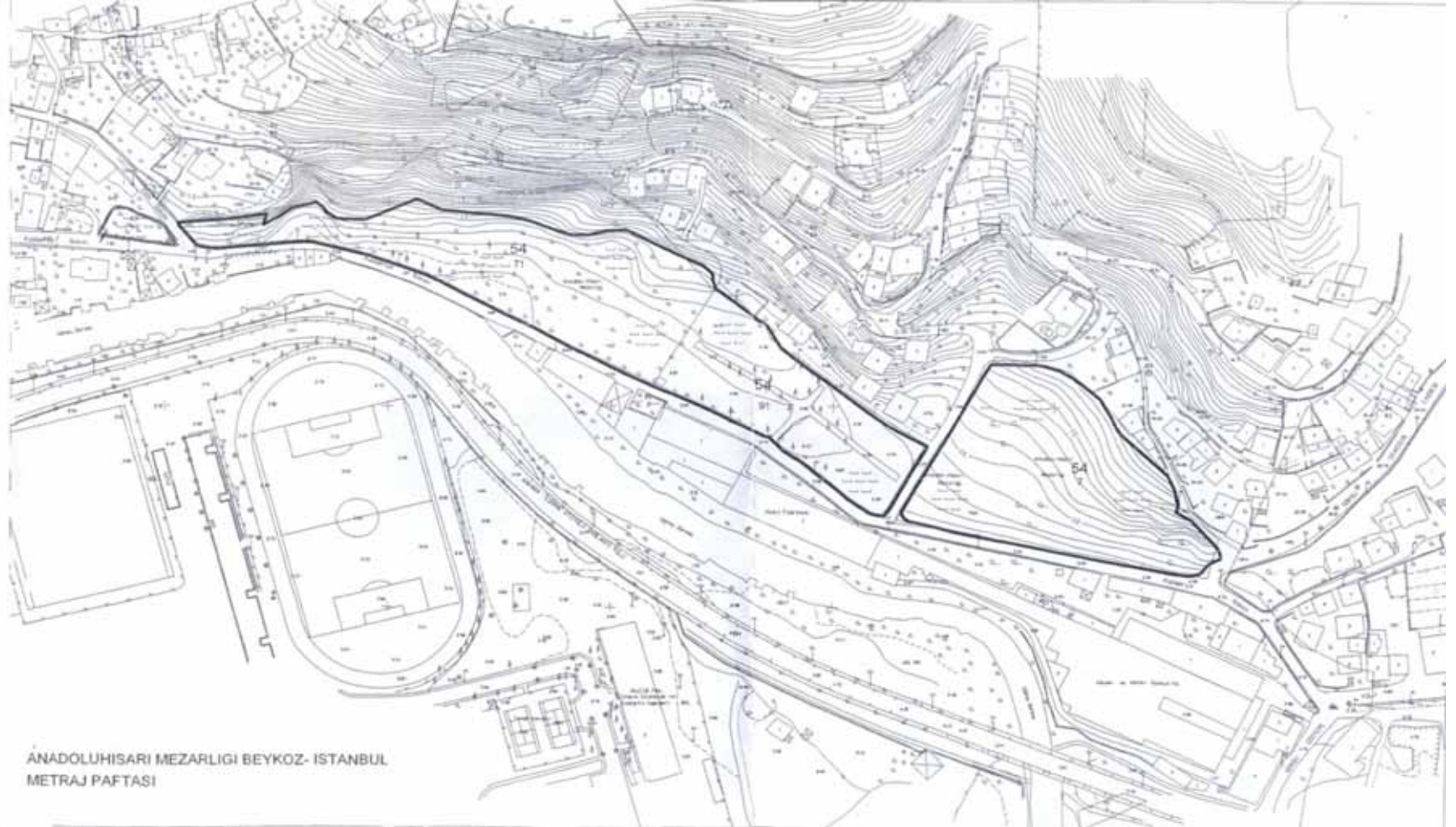

FOTOĞRAF NO: 207, Anadoluhisari Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı, Sene: 1982

PLAN: (1:100000)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, “Anadoluhisari Sultan II. Bayezid Han Mezarlığı” ,
<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx?&rw=246&cl=4f4>, 30.06.2009

EK: 4

ÇİZİM NO: 71 (Metraj Paftası İstanbul Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü'nden alınmıştır.)

SÖZLÜK

Afif: Namuslu, ırzlı, ırz ve namus sahibi.

Azizi Fes: Seltan Abdülaziz dönemindeki feslere denirdi.

Beka: Bulunduğu halde kalma

Beşe: Yeniçeri askerleri içinde ocağa yeni alınmış ve acemiliği geçmiş olanlara denir.

Cezire: Her tarafı su ile çevrilmiş kara, ada.

Dardağan: Yeniçerilerde, yeniçeri orta ve bölüklerine mensup askerlerin kullandıkları bir başlık türüdür.

Dizdar: Kale muhafızı.

Emeksiz: Üvey

Esbak: Bundan önce, kendisinden eski olan.

Gufran: Tanrı'nın af, merhamet ve rahmeti.

Hafide: Kız torun.

Halife: 1. Vekil. 2. Eskiden Babıali kalemlerindeki katiplere denenen ad.

Halile: Nikahlı kadın, zevce.

Hamidi Fes: Sultan Abdül Hamid dönemindeki feslere denir.

Hamlacı: Filikaların kıçtan birinci oturağında kürek çeken adam.

Haseki: Vaktiyle sarayda görevli bazı subayla verilen ad.

Hassa: Hükümdarın zatına mahsus ordu.

Hulefa: Halife.

İbn: Oğul

İsmailiye: Kadiri tarikatı kollarından birinin adıdır.

Kaffe: Cümle, bütün, hep.

Kamran: Meram ve arzusuna erişen, bahtiyar.

Kerime: Kız, kız çocuk.

Liyakat: Layık olma, yararlılık, değerlilik.

Mahdum: Bir büyük kimsenin oğlu.

Mahmudi Fes: Sultan II. Mahmud dönemindeki feslere denir.

Menkuha: Nikahlı zevce

Molla: 1. Osmanlı devrinde Mevleviyyet sahibi, büyük kadı. 2. Büyük bilgin hoca.

Mübrem: Kaçınılmaz.

Müderri: Dereceleri olan ilmi bir paye.

Mühürdar: Mühür taşıyıp evrak mühürlemek vazifesiyle görevli katip.

Mükerrem: Saygı gören.

Mürg: Kuş

Nagehan: Ansız, ansızın.

Nizamiye: Tanzimat ordusunun asıl silah altında bulunan kısmı.

Ram: Baş eğme, boyun eğme.

Sertac: Baş tacı.

Seyyid: Efendi, ağa, bey, molla, ileri gelen, baş, reis.

Şadan: Sevinçli.

Silahdar: Silahları muhafaza eden memur.

Şehri: İstanbullu.

Şehriyar: Hükümdar, şah, imparator.

Tabi: Birinin arka sıra giden, itaat eden.

Tıbbi: Tıpla alakalı.

Topçu: Top kullanılan asker sınıfı.

Yezdan: Müslümanlıkta Allah.

Zade: 1. Doğmuş. 2. Oğul.

ÖZGEÇMİŞ

Hande YILMAZ, 1979 yılında İstanbul’ da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bahçelievler İlköğretim Okulunda, lise öğrenimini Ataköy Cumhuriyet Lisesi’ nde tamamladı. 2001 yılında Sakarya Üniversitesi Sapanca Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Bölümü’nü bitirdi. 2005 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü’nü bitirerek 2006 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim dalında yüksek lisans öğrenimine başladı ve 2009 Temmuz’ da yüksek lisans öğrenimini tamamladı.